OSMAN ŞAHİN

SELAM ATEŞLERİ
AY BAZEN MAVİDİR

BÜTÜN ÖYKÜLERİ 3

CAN

ÖYKÜ

Osman Şahin

SELAM ATEŞLERİ

AY BAZEN MAVİDİR

BÜTÜN ÖYKÜLERİ 3

Can Yayınları: 1832

© Osman Şahin
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2009

Selam Ateşleri, 1. basım: 1993
Ay Bazen Mavidir, 1 basım: 1989
Can Yayınları'nda 1. basım: Ağustos 2009
Bu kitabın 1. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Erkal Yavi
Kapak düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzelti: Füsun Güler

Kapak baskı: Çetin Ofset
İç baskı ve cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-1084-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Osman Şahin

SELAM ATEŞLERİ

AY BAZEN MAVİDİR

BÜTÜN ÖYKÜLERİ 3

ÖYKÜ

CAN YAYINLARI

OSMAN ŞAHİN'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
DİĞER KİTAPLARI

GENİŞ BİR NEHRİN AKIŞI: YAŞAR KEMAL / *deneme*
MAHŞER / *1998 Yunus Nadi Öykü Ödülü*
ÖLÜM OYUNLARI / *2003 Yunus Nadi Öykü Ödülü*
KIRMIZI YEL - ACENTA MİRZA / *öykü*
SONUNCU İZ / *öykü*
AĞIZ İÇİNDE DİL GİBİ - ACI DUMAN / *öykü*

Osman Şahin, 1940'ta Mersin'in Aslanköy ilçesinde doğdu. Dicle Köy Enstitüsü ile Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümü'nü bitirdi. Güneydoğu, Malatya, İzmit, İstanbul liselerinde yıllarca spor öğretmenliği yaptı. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra sürgün edilerek zorla emekli edildi. Bir roman eleştiri yazısı yüzünden 18 ay hapis yattı. *Kırmızı Yel* ile TRT Öykü Büyük Ödülü'nü, *Ağız İçinde Dil Gibi* ile 1980 Nevzat Üstün Öykü Ödülü'nü, *Selam Ateşleri* ile 1992 Ömer Seyfettin Öykü Ödülü ve 1993 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Mahşer* ile 1998, *Ölüm Oyunları* ile 2003 Yunus Nadi Öykü ödüllerini aldı. 1997 9. Ankara Film Festivali'nde Aziz Nesin Emek Onur Ödülü ile, 1999 36. Antalya Film Festivali'nde Yaşam Boyu Altın Portakal Onur Ödülü ile, aynı yıl Truva Kültür ve Folklor Derneği Yılın Edebiyat Ödülü ile, 2007 Mersin Kraliçe Aba Ödülü ile, Onbirinci Ankara Öykü Günleri Onur Ödülü, 2008 Söke Kültür Sanat Festivali Onur Ödülü, aynı yıl Mersin'de İz Bırakanlar Onur Ödülü ile, 2009 8. İzmir Dünya Öykü Günü Onur Ödülü ile onurlandırıldı. *Kırmızı Yel*, *Den Röde Winden* (1984) adıyla İsveç'te, pek çok öyküsü Polonya, Macaristan, Almanya, Fransa, Hollanda ve Slovenya'da yayımlandı. Yazarın 13 seçme öyküsü, *Tales from Taurus* adıyla İngilizce yayımlandı. "Kayalara Vurmuş Suretin" öyküsü, Mersin Devlet Opera ve Balesi'nce, "Kraliçe Aba" adıyla baleye uyarlandı. Yazarın bugüne dek 23 öyküsü filme alındı. Filmlerin birçoğunun senaryolarını kendisi yazdı. Filmler, yurtiçi ve yurtdışı film şenliklerinde Türk sinemasına 35'ten fazla ödül kazandırdı.

İÇİNDEKİLER

SELAM ATEŞLERİ

Selam Ateşleri 11
Bayan Ali 28
Gömücüler 57
Değişim 67
Güvercin Artık Dönmeyecek 78
Kayalara Vurmuş Suretin 112
Köstebek 119
Kilimdeki Kadın 126

AY BAZEN MAVİDİR

Bozkırda Vivaldi 133
Çan 145
Ay Bazen Mavidir 161
Kötüş Hasan 171
Demirdeki Damar 209
Adı Berdan 215
Otopsi 219
Arkadaş 225
Güneşle Konuşan Adam 236

SELAM ATEŞLERİ

1993 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

Selam Ateşleri

"Aşkın iğnesiyle dikilen dikiş
meğer mahşerece sökülmez imiş."

Seyranî

Ne zaman dönsem baksam, çığlığı derin oyulmuş ağzının tavanında donmuş kalmış o mağara karşımda. Gözlerimi yumsam, gece yatağıma çekilsem de, gelmiş geçmiş bir zaman evi gibi duran o dev mağara, derin, oyucu bakışlarıyla gelir, değişik insanlar, anılar, davranışlar, çığlıklar duyumsatır; usumu kurcalar durmadan. Sesler belirir içimde, sözler, çağrışımlar belirir. Ve giderek yaşamımın her anına uymasını bilir o. Bazen, kışları yorucu bir yolculuktan sonra özlemi çekilen sıcacık bir ocak başına varışın tatlı düşlerini anımsatır, bazen de bir insan gibi acı çekip inleyerek, yabansı, uzak, belirsiz sesleriyle büyüler beni. Geniş kıvrımlı ağzının açığında, bitmez tükenmez sorular varmış da, sorularının yanıtını beklermiş gibi bir arayıcılık sezilir bakışlarında hep. İlk yaratılış gününden beri kendi yalnızlığıyla beslenen o mağara, dünle bugünün olduğu kadar, yarının da ağzı, gözü, kulağı olarak her türlü ikiliğinden kurtulur. Her zaman kendine benzer; benzemesini bilir.

Kışları karla buz, yazları ise ateşle su dokur yüzü mağaranın. Akıl almaz uçurumlarının önünü, gür sedir ormanları süsler. Rüzgârın savurduğu kuru kozalaklar, hafif çıtırtılar çıkararak düşer, yuvarlanır. Bir yıla kalmadan da çözülüp dağılarak çimlenirler. Kendilerinden önce düşmüş, ölmüş, çürümeye durmuş kozalak eskilerinin canıyla ruhunu azar azar özümseyip emerek büyümeye başlarlar.

Zorlukla tırmanarak mağaranın ağzına vardığında, gözlerine değil, ruhuna dokunan mavilikte sonsuz bir gökyüzü boşluğuyla karşılaşır insan. Derin bir baş dönmesiyle bitkin düşer, kesilir soluğu. O boyutta bir doğa gizemi karşısında küçücük, çelimsiz bir yaratığa dönüştüğünü duyumsar. Göğü tıkayacak kadar yüksek, sivri dağların uçurumlarında ağır ağır dönen kartalların ışıltılı, yağlı, parlak sırtları görünür. Orman kuşları şikâyetli sesleriyle ötüşürler. Ve kıştan kalma karlar, ilk düştükleri saflıklarıyla dururlar orada.

Bazı sabahlar güneşin ışıklarıyla tutuşup yanan bulut parçacıkları, ipekleşerek, parlarlar orada. Bazen de, kendini yağmura hazırlayan kara, sıkıntılı bulutlar, gökyüzünün geniş karnına açılmış derin kuyular örneği açarlar. Ardından uğursuz bir koyulukta yoğunlaşarak çatlamaya başlarlar mağaranın önünde. Ateş kızıllığında çılgın gök şimşekleri çakarak yakıcı gürlemeleriyle mağara derinliklerinde yansırlar. Ardından iri damlalı, kamçı gibi keskin, vurucu bir yağmur kükreyip düşmeye başlar ki, şarlayanlı sel suları, önlerine geleni burgu gibi delerek, çamura boğarlar dereleri. O yağmurda, kurumuş güz yaprakları gibi savrulan ağaçlar, uyum içinde uğunarak bir o yana bir bu yana eğilip kalkarlar. Bunaltıcı öğlen sıcaklarında ise kelebeklerle dolar ortalık. Arılar, böcekler, kelebekler, orman çiçeklerinden

alırlar renklerini. Bazen dağların teri, soluğu gibi ipince bir sis tülü örter mağaranın önünü. Çıkan akşam rüzgârları sürer götürür o mavi yalnızlıkların sisini. Güneşin tutuşturduğu akşam ufuklarında ise ipince bulut erimeleri, bulut yanmaları olur. Derken ay doğar ve müthiş güzellikteki ışıklarını dökmeye başlar. Böylesi anlarda, gece yıldızlarına bakan ürküng, loş ağzının izleği doyulmaz olur mağaranın.

Kaya güvercinleri, kırlangıçlar, yarasalarla doludur mağaranın içi. Yellerin savurduğu hafif kuru yapraklar örneği, mağara tavanına baş aşağı tutunup salınan yarasalar, ufacık bir seste havalanarak, gizemli gölgeleriyle uçuşurlar. Kışın mağaradan dışarı başını uzatamazsın, tokatlanmışsın gibi alıp götürebilir azgın fırtınalar yoksa. Burmalaşan kalın buzlar, ağzından aşağıya sarkıp direklenmesine karşın, canlı bir bahar havası solur kucağı mağaranın. Altın sarısı, yeşil parıltılı arılar, sinekler uçuşur içinde. Parmak kalınlığında buz gibi de bir su kaynar yarıktan. Islığa benzeyen ince fısıltılarla kara yosunlu bir çukurun içine akar. Yosun çukuru ne dolar ne taşar; onca su nereye gider, bilinmez.

Göçer kadını Simber'e ait olduğu söylenilen bir de gömüt eskisi vardır içinde mağaranın. Gömütün üstüne garip desenli, yer yer delinmiş, solgun renkli keçe parçaları ile ipe dizilmiş paslı nal tomarları asılmıştır. Yarısı toprağın içinde kalmış, ölüm gibi tozlanmış keçe eskilerinin toprağın yüzünde kalan parçaları taze renkleriyle dururlar hâlâ. Gömüt eskisinin iki ucuna dikilmiş insan boyunda, sarkıtlara benzeyen hece taşları, yaşanılmış eski tutkulara, aşklara dair birer soru işareti gibi ya da derin üzüngçlerin elçileri gibi yıllardır dururlar orada. Yıkılmış, kafa kafaya vermiş hece taşları, belirsiz, ışıklı, kucaklaşmış insan gölgelerine benzerler. Öylesine sım-

sıkı sarılmış kucaklaşmışlardır ki, birbirlerinin içinde erimiş kaynaşmışlardır sanki. Taşlardan biri sarılmış sarmalanmış, giydirilmiş kuşatılmış, belik belik saçlardan örülmüş, akıtma paralarla süslü, renkli puşi ve kefiyeler geçirilmiştir başına da. Gökkuşağı rengindeki fesin üstüne de, uçları püsküllü ipek bir eşarp sarılmıştır. Rüzgâr vurdukça, belikler, mızrak ucundaki tuğlar örneği, usulcana uçuşur, uzar, sarkar salınır, canlanırlar hep.

O ufacık gömüt eskisi, olağanüstü güzellikte yaşanılmış, destansı bir tutkunun kemik izlerini taşır hâlâ içinde. Dev mağaranın ağzında küçücük görünmesine karşın, her zaman küçükte gizi olan bir büyüktür o. Bu yüzden Toros göçerlerince her yaz ziyaret edilir, adaklar sunulur adına Simber'in.

O gömüt eskisinin görünen o anı, kim bilir kaç yüzyıl ötelerden oluşmaktadır? Hece taşlarından asılı duran belik belik saçların uçlarında süzüle süzüle uçuşan dağ rüzgârları kim bilir kaç yüzyılı gerilerde bırakmıştır? Ve içinde gizlemeye çalıştığı aşklar, acılar, yürekler kaç yıl?

Ne zaman o mağara ile gömütlüğe bakacak olsam, aşklarını, sevgilerini oraların taşına, toprağına kanlarıyla çizen göçer kadını Simber ile Nalcı Bercis'in akıl almaz öyküleri gelir usuma. Ve bir süre onların gözleriyle bakarım kendime. Hem dünün hem bugünün hem de yarının zamanını taşıyan o gömüt eskisi, durmadan yüreğimi ateşler, eski tutkulara dair bir şeyler söyler, anlatır bana. Bu yüzden her zaman o gömütün yalnızca görünen yanında değil, görünmeyen yanlarında da olur gizlenirim acılarında, çığlıklarında...

Simber kadın ile Nalcı Bercis'in tutkuları hakkında pek çok söylence ve öykü anlatılır. Obadan obaya, ağızdan ağıza söylenir hep.

...Eskiden o mağaraya analık eden güçlü dağların yüzünde, çeşitli renklerde dokunmuş yüzlerce kıl çadır kurulur, çadır önlerinde ateşler yanardı. Alınları pul pul paralarla süslü, alımlı, genç, güzel göçer kadınları yün eğirir, ip büker, yayık yayarlardı. Meralar koyun keçi sürüleriyle kararır, tozar, sekişleri birbirlerinden güzel, oynak, derileri yabanıl hayvan tüyü gibi parlak, kumaş gibi ışıltılı, safkan atlar, özgürce yelelerini uçururlardı, oradan oraya koşuşup oynaşarak.

Torosların gelmiş geçmiş en ünlü nalbantı Bercis Usta da o dönemde yaşadı. Öylesine ünlüydü ki, yumurtaya nal çaktığı söylenirdi. Kimdi, neyin nesiydi, hangi obadan, aşiretten gelmeydi, bilinmiyor. Gezgin olduğu için belli bir yeri yurdu da yoktu. Yüz çizgileri, Toros yaylalarında gide gele, güneşten, poyrazdan kararmış, yanmış, kurumuş, rengi atmış silinmişti. Yüzünde hiçbir kanın, aşiretin damgasını okumak olası değildi. Gür kaşlı, yüzü siyaha çalar bakırsı, yağız bakışlı, şakakları sivri çıkkın, yeşil gözlüydü, ince uzun endamlıydı. Av için yetiştirilmiş şahinler örneği tüm bedeni kemik ve sinire kesmişti. Çekicini tutan kalın bilekleri, güçlü kocaman elleri, boğum boğum kas kümeleriyle dolu omuzları, kolları vardı. Beyaz kuzu postundan papağını, başının üstüne hafifçe yıkar, güldüğünde, biçimli bıyıklarının iki yanında tatlı gamzeler belirir, dolgun beyaz dişleri ağzında sedef beyazı ışırdı.

Daha da önemlisi, duruşundaki soylu, zengin tavrıydı. Bakışlarından yürüyüşüne kadar tüm davranışlarında kendine ve mesleğine olan üstünlüğünün umursamaz gururuyla güvenci okunurdu. Önündeki çekici, keskisi, önlüğü, nalı, mıhı, kırık dökük örsünden başkaca dünya malı yoktu ama, sayısız develeri, sürüleri olan, görkemli çadırlarda nice

yemeklerin hakkını veren zengin göçer beylerinden daha gururlu, özgür ve mağrur görünürdü.

Çakacağı nalları hazır satın almazdı, çivileri kendisi keser, dövme nal kullanırdı. En belirgin yanı da, nal dövüşündeki inanılmaz ustalığıydı. Çekicini eline alıp da örsün başına geçince, çekici, örsü, nalıyla öylesine bütünleşir, kaynaşırdı ki, çok ince, çok garip, içrek tını ve ritimlerle çekicini vurur indirir, akıp giden dizeler gibi kulakları tatlandıran bir hoş müzik yaratır, vurgulu, tiz, çın çın öten, ezgili, ince yabanıl seslerle insanın kanında derin, yakıcı çağrılar yaratırdı. Ve bu sesleri duyan bir atlı, yolundan dönebilir, atından inebilir, çekiç seslerinin ince ritmini dinledikçe duyularının, yüreğinin esenliğe kavuştuğunu sanabilirdi. Tezgâhının önünde nallanma sıralarını bekleyen huysuz atlar bile onun çekiç seslerini kımıldamadan durarak dinlerlerdi. Kimi göçer beylerinin canları kahve içmek istediğinde, Bercis Usta'ya, tezgâhında nal dövdürdükleri söylenirdi.

Nalbantlar vardır, hayvanın ayağının ölçüsünü almadan nal seçemez, nal çakamazlar. Ama Nalcı Bercis, nallayacağı hayvanın ayağını bir kez görsün, o ayağın tırnağına göre öyle bir nal seçer, çakardı ki, nal tırnağın altına tıpatıp oturur, milim şaşmazdı. Çaktığı çiviler, nalla aynı delikte birbirine girer, perçinlenir, kaynar, oynamaz, sallanmaz, fırlamazdı yerinden, ta ki, çakılan nal kâğıt gibi eriyip delininceye kadar.... Göçerler, yol üstündeki nal izlerine bakarak Bercis'in nallarını izinden tanırlardı. Ve atlardan biri uçuruma düşüp öldüğünde, ölen atın çekisinden, semerinden, süslü tokalı yularından önce nalları söker alırlardı Bercis Usta'nın elinden çıkma, diye.

Niçin öylesine içli, güzel, öylesine duyarlı, ince, dingin bir ritimle nal döverdi Bercis? Yüreğinin açıklanamayan gizlerinde kimi tutkuları, özlemleri

vardı da, o istek ve özlemlerini diline vurup türküleyeceğine, çekiciyle demiri konuşturduğu, demire gizemli çığlıklar attırdığı için mi?

Bir gün Simber adında bir atlı kadın çıkıp geldi tezgâhının önüne Bercis'in. Atın üstünde çuval gibi değil, usta bir binici gibi duran kadının, küçücük bir de akıtması vardı kuzgun karası atının alnında. Simber'i gören Bercis'in gözleri ardına kadar açıldı. Karşısında, uzun, gür kirpiklerinin altında, Toros göklerini anımsatan kocaman mavi gözleriyle, dosdoğru kendisine bakan bir kadın vardı çünkü. Al üzerine yeşil yapraklı, nergis desenli yazmasının uçlarına, küçücük pırıltılı buğday saplarından örülmüş ince tokaları, başını sağına soluna çevirdikçe sallanan, iki göğüs arasına oturmuş sarkan sedef taşından nazar boncuğu, yemenisi, renkli çorapları, şayak şalvarı üstüne mor nakışlı cepkeni, pul pul akıtma paralarla süslü göçer başlığıyla, yalnızca kendi kendisinin benzeri olan, arı ve yabanıl güzellikte bir kadındı bu.

Eli ayağı tutuşan, ne yapacağını bilemeyen Bercis, şaşkın, sevecen bakışlarıyla karşılık vermeye çalıştı kadına. Bakışları karşılaştı ikisinin. Ve sayısız nala, çiviye, örse, çekice söz geçiren Bercis'in, o güne kadar duyumsamadığı derinlikte bir yanma ve ağrı oturdu yüreğinin ortasına. Tepeden tırnağa irkilerek bir daha baktı kadına. Uzun siyah gür saçları belik belikti ve beliklerinin sayısı onu geçiyordu. Döndüğünde, kalçasına kadar sarkan saçlarından görünmezdi sırtı. Yanakları kırmızı, göğüsleri selli, bakışlarının derinliğinde insana uzaklık duygusu veren bir gizem ve hüzün vardı. Güldüğünde dağ çiçeklerinin göz kamaştırıcı gökçeliği siniyordu gözlerinin içine. Gözlerini yumunca, iri siyah kirpiklerinin gölgeleri, pembe yanaklarının üstüne düşüyordu.

Bercis'in bir gözü kadında, bir gözü çekicinde, özenle dövmeye başladı nalını. İşte o an, nalbantlık yaşamında başına gelmeyen bir olay oldu; gözlerini bağlasalar ineceği yeri milim şaşırmayan çekici, nalı tutan parmağının ortasına iniverdi birden. Canı yandı, tırnağın eti soyuldu. Kanamaya başladı parmağı. Bunu uğursuzluk sayan Bercis, nal dövmeyi bıraktı. "Git başımdan, geri götür atını! Senin atma çakacak nalım yok benim!" diyerek acıyla buruşturdu yüzünü. Simber, delip geçen bir bakış attı ona. Sonra da, "Nedenmiş o? Niye geri götürecekmişim atımı? Sen nalbant değil misin? Senin işin atlara nal çakmak değil mi?" dedi. Ardından da, çekici kendi parmağına yemiş gibi, Bercis'in kanayan parmağını olanca doğallığıyla ağzına alıp emmeye başladı; onun acısını kendi canına katarcasına. İkiye ayırdığı ipek mendilini parmağına sarıverdi Bercis'in. "Şimdi oldu. Haydi nalla atımın ayaklarını," dedi ardından. Bercis, Bercis olsun da ne yapsın? Bir daha içli, anlamlı baktı kadına. Sevgiyle burkulup titremeye başladı içi; çekicini parmağına değil de, yüreğinin ortasına yemiş gibi.

Sargılı parmağıyla, nalı dövüp çaktı Simber'in atının ayağına. Atın tırnağının üstüne de, bıçağın ucuyla gizlice bir çentik atarak, işaret koydu. Simber kadın bindi atına. Eyer üstünde oturmaya öylesine alışkındı ki, yumuşacık bir yastığa oturur gibiydi. Çekip giderken, aralarında gizli bir bağ varmış ya da yüreğindeki bir bulmacanın parçalarını yerlerine yerleştirirmiş gibi bir daha baktı Bercis'e. Bercis de anlamlı, içli bakışlarıyla uğurladı ardını kadının. Sonra düşüncelere, düşlere daldı; kanayan parmağı sargılanmıştı, iyileşecekti, ama sevgiden kanayan yüreğini kim saracak, iyileştirecekti şimdi? Kocaman bir ateş alanına dönmeye başladı yüreği.

O günden sonra nal dövüşlerinin, çekiç vuruşlarının tınısı değişti. Çevresine olan bakışları da... Davranışları çatallandı Bercis'in. Gece yatağına çekilse, gözlerini yumsa, bu kez de gönül gözleri açılıyordu içinde. Ve sonsuz yürek ağrıları... Çekiç vuruşlarından biri kendi adını söylerse, öbürü de Simber'in adını söylemeye başladı.

Gün geldi Simber'in obasında işi sona erdi Bercis'in. Nallayacağı hayvan kalmayınca, istemeye istemeye topladı tezgâhını. Vurdu eşeğine. Gezgin yüreğini Simber'in obasında bırakarak ekmek parası için başka obalara doğru çekti gitti.

Haftalar, aylar geçti aradan, bir gün obaların birinde tezgâhını kurmuş çalışan Bercis'in önüne, nallanmaları için hayvanlarını getirdi göçerler. Teker teker hayvanları nalladıktan sonra, atlardan birine geldi sıra. Atın ayağının çamurlarını sildi. Aylar önce çaktığı nalla, bıçağının ucuyla gizlice çentiklediği atın tırnağındaki işaretinin yanı başına çizilmiş ikinci bir işareti görünce, aklı durdu, şaştı, kahroldu. Anlamıştı Simber kadının atın tırnağına gizlice koyduğu işareti yalnız bırakmadığını. Nice yollar, beller tepmiş kuzgun karası atın tırnağını çiçek demeti gibi avuçlarına alarak öpüp koklamaya başladı. Yanmalar, çımgışmalar oldu kanında. Nasıl içi burkulmasındı ki? Aylar önce nallayıverdiği atın tırnağında selamı gelmişti Simber'in. Gözleri yaşardı, kasırgalar koptu yüreğinde.

Atın tırnaklarının öpülüp koklandığım, yüz sürüldüğünü ömürlerinde ilk kez gören göçer erkekleri şaşırdılar Bercis Usta'nm haline.

Bercis, özenle nalladı atın ayağını. Sonra Simber'in işaretinin yanı başına bir ikinci işaret daha koydu.

O günden sonra da Simber'i görebilmek için

sızılı istekler duydu içinde. Usunu kurcalayan bu düşüncesi giderek tedirgin etti onu. Başında dönmeler, duygularında inişli çıkışlı, garip kesintiler oldu. Dilsiz çekici daha bir ezgilenerek dillendi sanki. Ruhu ile çekici el ele vererek birlikte koşmaya başladılar. Duygularının içinde nerede duracağı belli olmayan bir koşuydu bu. Durmadan çekiç salladı, nal dövdü. Salladığı çekiçle, dövdüğü nallar inanırlardı ona. Yarattığı müzikle ritim de güvenirdi ona; bulmuşlardı girecekleri sağlam kulağı, hakkını veren ustayı. Ve Simber'in insanı büyüleyen o olağanüstü güzellikteki yüzünü düşündü hep; dilsizmiş gibi durduğu halde insana çok şeyler söyleyen mavi gözlerini, yalanmış gibi ıslak duran, olgun, şehvetli dudaklarını, alnına düşen pullu siyah perçemlerini...

Bir gün birdenbire ortalardan kayboldu Bercis. Nereye, hangi yöne gittiğini kimse bilemedi.

Günler geceler sonra, Simber'in obasına bakan sisli ormanların yüzünde, çok ince, titrek nal ve çekiç tınıları duyulmaya başladı. İşitilmedik güzellikte bir müzik çıkartan, çılgın akışlar yaratan, düş gibi, büyü gibi gizemli, bir yaklaşıp bir uzaklaşan, ağlayan, yalvaran, çağıran, hafifçe de uğuldayıp tınılayan bir sesti bu. Kime seslendiği, ne demek istediği o ince zilimsi titreşimlerin dilinde yuvalanmıştı sanki. Onca tınılı sesleri obada herkes duyar da, cümle çiçeklerin kokusunu, kuşların ötüşünü, çanların, keçilerin, oğlakların sesini bilen Simber, duymaz mı, anlamaz mı, gece gündüz sisli dağların yüzünde, yüreğine yüreğine koşan, haykıran bu tutkulu tınılardaki gizli çağrıların dilini?

Gece gündüz kıvrandı durdu. Evli olduğu için de ne yapacağını bilemedi. Bir gece, ayaklarını gece kuşları gibi hafifçe yere basarak gizlice çadırından dışarı çıktı. Soluklandı, baktı çevresine. Gece

karanlığında gözüne çarpan karlı dorukların aldığı renkler, sisler, masallar dünyasına vergi bir güzellikte göründü ona. Ufuklardan koparak onu karşılamaya gelen, alnını serinleten gece rüzgârlarına orman kokuları karışmıştı. Derin derin soluklandıktan sonra yüreğinin yazgısına teslim oldu. Her türlü yürüyüşe alışkın, güçlü bacaklarıyla, bitmez tükenmez çağrıların geldiği ormana doğru yürüdü gitti.

Gelininin kaçtığını öğrenen göçer beyi Bedirhan Ağa, adamlarını topladı. Atlanıp düştüler ardına Simber'in. Geçit vermez ormanlı uçurumların, yalnızca bir atın geçebileceği daracık yolların, birdenbire beliriveren karanlık, aşılmaz kaya duvarlarının içinde amansızca bir kovalamacadır başladı. Yorgunluk, açlık, susuzluk, hiçbiri etkilemedi onları. Güneş, sonu gelmez yolunu bitirip de ertesi günü göründüğünde, izlerini buldular kaçakların.

En küçük ürpertiye, sese duyarlı kayalıkların yüzünde derin yankılar uyandıran öfkeli nal seslerinin hızını sezen Bercis ile Simber, şaşkınlıklarından ne yapacaklarını bilemediler. Sağrıları tere köpüğe batmış çıkmış atlarının üstünde, akıl almaz bir kana susamışlıkla, tek kelime konuşmadan, bıyıkları sinirden titreyen Bedirhan Ağa'nın adamlarınca kuşatıldıklarında, yıldırımlar yağsın, ayaklarının altındaki yer yarılsın, uçurumlar açılsın da kaybolalım istediler.

Dövüşmekten başka çare kalmadığını görmüştü Bercis sonunda. Çelikleşmiş kolları, parmakları gerildi, çene kemikleri kasıldı. Kızılımsı yeşil bir öfkede alev alev yandı gözleri. Kayalığa verdi sırtını.

Bu dövüş iki taraf için de bir haktı, kendilerinden beklenendi. Bedirhan Ağa'ya göre töresellikten gelen, Bercis'e göre de sevmekten gelen bir haktı bu. Sevmek, töresellikten değil, gökten inen, insan

yaratılışına sinen bir nimetti. Bu nimet için kapıştılar. Kıyasıya dövüş oldu. Oldu ya, sevdası için dövüşmenin, meydan okumanın heyecanı kısa sürdü. Taş ve sopa darbeleri altında öldürdüler Bercis'i. Akan kanların şiddet dolu rengini gören Simber, öylesine zorlu, çılgın bir çığlık koyverdi ki, yer gök bu çığlıkla büyüdü, güç kazandı. Dağların iliklerine kadar geçti yankılandı sesi. Hava titredi, su ürperdi. Yüreğiyle kutsadığı, ölesiye sevdiği erkeğinin ilk dölünü karnında taşıma gururunun yücelttiği bir sesti bu. Bir an taş kesilen Bedirhan Ağa ile adamları, Simber'i yakalayarak ellerini kollarını bağladılar. Yalınayak başı çıplak, önlerine katarak sürüp götürdüler onu. Sedir ağaçlarından birinin bedenine kalın iplerle sıkıca bağladılar.

Simber'in yakalanarak getirildiğini gören obalılar ayağa kalktılar. Aşiretlerinin şanını, şerefini küçük düşüren Simber'e karşı, göçebe kanlarından gelen acımasız bir öç alma isteği patlamaya başladı ağızlarından. Çeşit çeşit ses perdelerinde inip çıkan boğuk, sert, tiz çığlıklar atan insanlarla dolup taştı toprağın üstü. Zilli tefler çalarak, dövme, vurma, kırma isteğiyle yanıp tutuşarak coştu istekleri. Obalarının sanatı, çobanlık yapmak, yün eğirmek, at binmek sanatı değil miydi? Nasıl olurdu da, koskoca göçer beyinin gelini, kocasını, evini bırakır da soyu sopu, evi barkı, otlağı, sürüsü olmayan, nal çakmaya gittiği obaların içinde bile ayrı ve yabancı kalan, Çingene ve Ermeni sanatından başka bir şey bilmeyen bir nalbant parçasının ardına düşerdi? Hangi ahlaka, geleneğe, göçebe kanına sığardı bu?

Zehirli bir yılana bakarmış gibi bakarak, tükürük, bulaşık suyu, taş sopa yağmuruna tuttular Simber'i. Yüzünü gözünü tırnaklarıyla cırmalayıp

yırttılar, toz toprak attılar, yağlı karalar, isler sürdüler her yanına. Çılgınca bağırdılar:

"Doğduğundan beri bizimleydin; tövbeni et, tövbenii!"

Tükürükten, tozdan topraktan, atılan taşlardan, vurulan sopalardan yüzünün görünümü değişti Simber'in. Patlayan dudakları kan pıhtıları içinde kaldı. Koyun keçi yünlerinin ve kıllarının kırkımında kullanılan paslı kırklık makasıyla, belik belik saçlarını kökünden kesip attılar; bir göçer gelininin saçlarının kökünden kesilmesi, ölüm kadar ağır bir aşağılamaydı çünkü.

Herkes diyeceğini on kez, yirmi kez söyledi, sövdü saydı. Yoruluncaya dek sürdü bu. Soluklanmak için geri çekildiler sonra. Kimi çömeldi, kimi ayakta, kimi düşünceli, kararmış bir yüzde, öfkeli bir sessizlik çöktü ortalığa.

İşte o sessizlikte, salt bir adamı sevdiği için, kadınlığının içine düşürüldüğü, kıskıvrak yakalanarak ağaca bağlandığı bu onur kırıcı durumu asla kabul etmediğini göstermek için, bakışlarını inatla kaldırdı Simber. Bir kadın ile erkek arasındaki gönül alışverişi, güneş kadar doğal, yağmur kadar gerekliyken, niçin hesabı sorulsundu kendisinden? İri mavi gözlerinin anlatımında en ufak bir pişmanlık, yenilgi ve baş eğme yoktu.

"İçinizde bağırıp çağırmayan, yüzüme tükürmeyen kimse kaldı mı? Kaldıysa onlar da gelsinler bağırıp çağırsınlar. Ama tövbe istemeyin benden, insan insana gönül düşürmeylen tövbekâr mı olurmuş? Bu yaptıklarımı yüz kere, bin kere başıma kaksanız da, tövbem yok sizlere!" diye bağırınca, obalılar zehir kapmış gibi fırladılar yerlerinden. Eskisinden de beter, can alıcı, acımasız bir saldırı daha başladı. Ağızlarında damla tükürük, salya kalmayıncaya

kadar sürdü bu. Bağıra çağıra dövdüler, sövdüler. Yorulunca tekrar geri çekildiler.

Onca aşağılanıp dövülmesine karşın önüne düşürmedi başını Simber. Yediği tokat ve yumruklarla şişip yarı yarıya kapanmış olan gözlerinde güçlü bir gurur parlıyordu yine de; kadın olmanın, sevmenin gururu.

"Bir daha söylüyorum, içinizde öfkesini kusmayan kimse kaldı mı? Kaldıysa onlar da gelsinler, dövsünler, tükürsünler. Sevdim o adamı. Dövseniz kırsanız da, cümle ağaçlara bedenimi sarsanız da, sevdim. İnsanım ben, böyle yapılmışım" diyerek tekrar meydan okuyunca, yorgun, bitkin düşen kalabalığı akıl almaz bir sessizlik aldı.

Göçer beyi Bedirhan Ağa'nın gür kaşları çatıldı. Kalın dudakları büzüştü. Yaşlı yüzü kan kurusu kararmış. Bir tiksinti kapladı varlığını. Üstü başı toz toprak, tükürük, salya, kan içinde kalmış gelinine karşı o anki duyduğu öfke, acı ve şaşkınlık, o yaştaki bir insanın katlanabileceği bir şey değildi. Kaybetme sınırına gelinceye kadar tuttu kendini. Kim olduğu belirsiz, gezginci bir nalcı parçasının ardına düşerek obasıyla kocasını küçük düşürdüğü yetmezmiş gibi olanca dayağa, zulme karşın, tövbesini etmeyerek, hepsine gene meydan okusundu? Olacak iş miydi bu şimdi?

Son kez baktı gelinine: bakışlarının ucuna keskin bir kılıcın ıslığı sinmişti. Sonra tiksintiyle, "Bu kadın kadın değil, ateş şeytanı. Kanında bir tek temiz damla kalmamış!" diye bağırdı. "Ar damarı çatlamış, kaymış... Bırakın kimse elini sürmesin ona. Kalsın kaldığı yerde."

Öfkesine yenilmiş olarak, yorgun, bitkin bir yüzle çadırına çekildi sonra. Ardından obalılar da girdiler çadırlarına. Başıboş dolaşan iri çoban köpeklerinin dışında canlı kalmadı ortalıkta.

Gün battı, akşam oldu. Hava toprağın rengine büründü. Bulutlarla karardı dağların yüzü. Çöken zifiri karanlık, çadırları, ormanı, Simber'in bağlı bulunduğu ağacı yuttu, eritti obada. Ne bir yanan ateş ne bir tüten duman. Yaşam durdu, konuşmaz, uyumaz oldu kimse.

Gece yarısına doğru, siyah giysili birkaç erkek çıktı çadırdan dışarı zincirlerinden boşanmış iblisler örneği. Simber'in bağlı olduğu ağaca doğru yürüdüler. İplerini çözüp ellerini kollarını ardına bağladıktan sonra, ormanın gizemli karanlıklarına doğru götürdüler onu. Bütün gece süren yürüyüşleri, gölgeler aydınlanmaya başladığı zaman dev mağaranın ağzında sona erdi.

Mağaranın üst katlarına yılan eğrisi yumrular, boğumlar halinde kök salmış burç çalılarının dalına uzunca bir ip atıp çektiler aşağı. İpin toprağa gelen alt dengine de, kıştan kalma ne kadar kar artığı varsa topladılar, üst üste insan boyunda yığdılar. Yığının üstüne Simber'i çıkardılar. Boynuna yağlı ilmeği geçirdikten sonra çekip gittiler.

Elleri kolları bağlı Simber, ayaklarının altında ezilmeye başlayan kar yığınının üstüne ağırlığını verse bir türlü, vermese bir türlü, çırpınsa, bağırsa bir türlü, bağırmasa bir türlü. Dağı taşı ağır puslara boğarak yükselen kızgın güneşle, azar azar erimeye başlayan kar yığınına da söz geçirebilmesi olası değil. Karlar her an, her saat sulanıp eridikçe, ağır ağır boşlukla tanışmaya başladı ayakları. İnce ince akan, eriyen kar sularının şırıltısı, Simber'in bir çeşit gözyaşı, ağıtı oldu. Günler sonra ayaklarının altına gelen toprağın yüzünde azıcık ıslaklıktan başka bir şey kalmadı. Zamanın sonsuzluğuna kadar mola verdiği son durağı, ilmeğin ucu oldu Simber'in.

İşte o günden bu güne, o mağaraya analık eden

güçlü dağların yüzünde, binlerce insan yaşayıp ölmesine karşın, ne dün ne de bugün hiçbirinin adı sanı bilinmez, anılmaz, kalmamıştır. Kanlarının rengini o dağların toprağından, suyundan alan, yaşlı, bilge kişiler, konuştuklarında, o dağların yüzünde bugüne kadar yalnızca iki kişinin yaşadığını söylerler hep. Sonra da, ateşli tutkularıyla, o mağarayla özdeşleşerek o mağarayı biraz da kendisi yapan, adı çağların ününe karışan Simber'in hüzün dolu aşk öyküsünü anlatmaya koyulurlar.

Serin yaz gecelerinde, mağaranın önünde bazen insan boyunda ateşler patlar, yükselir. Sonra bu ateşlere, karşı dağlardan yükselen irili ufaklı başka ateşler eklenir. Sevdalı, tutkun göçer çobanları ile genç kızların, Simber'in anısına yakarak sundukları bir tür "selam ateşleri"dir onlar. En sıcak, en güzel ateşlerin onun yüreğinde yandığını, bu yolda hiç de yalnız kalmadığını duyumsatan, yaşatan ateşlerdir onlar. Yeşerenin ve solanın, doğanın ve ölenin, gelecek ve gidecek olan tutkuların tümü adına yakılan selam ateşleri... Bu ateşlerin ardından, gözleri yarı kapalı kadınlar, yurt yerlerinde yakılan ateşlerin dumanları gibi hüzünlü, üzünç dolu ağıtların, ilahilerin, henüz sözcüğe dönüşmemiş ninnilerin çekimiyle ağır ağır dönerler. Tiz perdeden ağıtlar bir yükselir, bir kaybolur, sonra yeniden belirir, hiç tükenmez. Ara sıra göğüslerini yumruklayarak, yüzlerini tırmalayıp saçlarını yolarak, efsanelerin ezgisine uydurulmuş, uzun seslenişli, vurgulu dizelerle, çoktan ölmüş Simber'in kadınlığını kutlarlar. Üzüntülerinde ve kendilerinden geçişlerinde, kendi kanlarından olan Simber'in gücüne ve direncine imrenen bir anlatım gizlenir, değişik bir mutluluk okunur hep.

Yeryüzü tutkularının belleği gibi duran o ufacık

gömüt eskisinin yöresinde, masallarda bile görülmeyen, yaşamın başlangıcını anımsatan güzellikte, yeşil, taze, saf otlarla, kan kırmızısında çiçekler açar hep. Bir de, oğlakların doğumlarına yakın zamanlarda açtıkları, yalnızca dağ oğlaklarının tırmanıp çıkabildikleri yüksekliklerde açtıkları için, adına, "oğlak menekşesi" denilen çıldırtıcı güzellikte mosmor oğlak menekşeleri açar. Kışın en amansız kar fırtınalarında bile o yumuşacık, tatlı, yeşil otlarla, kan kırmızısı çiçekleri ne soğuk vurur ne kar örter. Bir tek dalı, yaprağı bile incinmez. Yapraklarıyla, kırmızı, mosmor oğlak menekşelerine değen kar tanecikleri anında erir, çiçek değilmiş de, ateşmişler gibi.

Bir de ay ışığının mağara ağzına vuran ölgün, loş ışığında, kimi geceler inceli kalınlı nal tınıları duyulur hep. Ve bu tınıların anlamı onu duyanların o anki iç durumlarına göre değişir; bazen adı sanı bilinmedik tutkulara, gizemli çağrılar olur; bazen de, sevecek olanları bekleyen ölümcül tehlikeleri haber veren birer işaretmiş gibi için için uğunur, uyarırlar.

Bayan Ali

Gür, yabani asmalar, yeşil köpükten salkımlar halinde evin önünü boydan boya örterdi. Ortalık kuş sesleriyle ağarmaya başladığında, güneş ilkin o evin alnına vurur, taze asma yaprakları mumlu bir ışıltıda parlardı.

Evin yüz adım uzağından gürül gürül dere akardı. İki yanı kavak, söğüt, çınar ağaçlarıyla kaplı dereyle evin arası, elma, erik ve şeftali bahçesiydi. Basamakları aşınmış, çatlamış, bastıkça gıcırdayan tahta bir merdivenden inilirdi bahçeye. Bahçenin dereye bakan sınırında buz gibi bir çaygara kaynar, yarpuz püren kokuları arasında karışırdı dereye. Öğle sıcağı çökünce, küçücük mavi kanatlı kelebeklerle kurbağalar çokuşurdu çaygaranın çevresine. Ufacık bir gölge ve kıpırtıda kelebekler havalanır, kurbağalar dökülürcesine düşer, bulandırırlardı kaynağın gözünü.

Asmalı evin önünde ara sıra bir kadın görünürdü. Işıltılı, kara parlak gözlü, iri kirpikli, bakışları hep acı ve hüzün kokan Zekiye kadındı bu. Orta yaşını geçmiş, kadınlığı gevşemiş, uzun boylu, keskin çizgili, çopur yüzlü, erkeksi görünümlüydü. Kara parlak gözlerinin derinliklerinde yaşamdan hiç memnun olmayan, aksine ona diş bileyen, doyumsuz,

mutsuz bir kişiliğin izleri vardı.

Bir temizlik hastasıydı o. Yaşamı her gün temizlik yapmasına bağlıymış gibi, yatak çarşaflarını sabahları toplar silkeler, sabunlu bezle bahçe merdiveninden evinin içine kadar siler, sakız gibi tertemiz yapardı. Ne zaman temizliğe başlasa, huysuzluğu artar, her şeyi kızarak kendi yaşamına saldırırcasına yapardı. Bulaşık kapları elinden büyük gürültülerle düşer, yatak çarşaflarını yırtarcasına çeker düzeltirdi. Bilinmeyen bir şeyden acı çekermiş gibi mutsuzdu hep. Ya da doyurulmamış kimi kadınlık duyguları vardı da, ona olan hıncını temizliğe olan düşkünlüğünden alırdı sanki. Ne ki, aynı temizliği kendi bedenine karşı yapmazdı. Kendi kadınlığından nefret etmek, kadınlığını cezalandırmak için yapardı bunu belki de. Seyrek yıkanır, kendiliğinden dalgalı, örgüsüz, uzun gür saçlarını taramazdı hiç.

Ev temizliğinden sonra kazmasını küreğini alır, bahçeye iner, durmadan çalışır, dayanılmaz ağrıların yorgunluğuyla buruşur kırışmaya başlardı yüzü. Gözlerini acıyla yumarak, istençdışı bir devinimle sızlayıp şişen göğüslerini elleriyle tutar, bir süre kendine gelemezdi. Hastaydı Zekiye. Belirsiz şişlikler, peklikler oluşmuştu meme uçlarında.

Kendisi gibi evi de yalnızdı, köyün dışında, asmalar, ağaçlar içindeydi. Kapısını çaldığı, içini döktüğü, şakalaştığı bir tek dostu, yakını yoktu köyde. Olanları da, huysuzluğu yüzünden küstürmüş, uzaklaştırmıştı kendinden. Topu topu altı ay evli kalabildiği kocasını yıllar önce devrilen bir tomruk yükünün altında kaybetmişti. Onun ölümünden üç ay sonra doğum yapmış, çok sevdiği kocasının adını vermişti oğluna; Ali. Yıllardan beri gözyaşlarıyla besleyip büyüttüğü Ali'siyle düşer kalkardı hep. Kocasının ölümünden sonra bir isteyeni çıkmamış,

o da evlenme yanlısı olmamıştı. Yıllar yılı kederli, üzgün görünerek, çektiği çilelerle, dulluk yazgısına boyun eğerek, hasta haliyle temizlik yapar, bahçe çapalar, meyveleri satar, geçindirirdi evini. Ara sıra durgunlaşarak yıllarca önce yitirdiği kocasıyla olan anılarını düşünür, bakışlarının boşluğuyla dolar taşardı gözleri.

En çok Ali'sine düşkündü Zekiye. Her şeye katlanırdı da, acı çekmesine katlanamazdı oğlunun. Yaşamının tek tutanağıydı Ali'si onun. Çocuğunu azıcık kendinden ayrı görsün, tedirginleşir, boşluğa düşmüş sanırdı kendini. Aslında bir kaygılar ve korkular yumağıydı o. Analık içgüdülerini ölçüsüzce şişirerek oğlunun üstüne aktarır, Ali öksürse, onun verem olabileceğine inandırırdı kendini. Böylesine koruyarak büyütmeye çalıştığı çocuğunun, ileride aşırı güvensiz, ürkek, sıkılgan biri olup çıkacağını, kişiliğinin her türlü gelişmeye karşı kapanacağını, kilitleneceğini düşünmezdi hiç. Oğlunun üstüne titrer, her istediğini yerine getirmeye çalışırdı onun. Ne denli onu sever, korursa, ölen kocasını da, tam olarak yitirmiş sayamayacağına, kocasının anısının biraz daha yüceleceğine inanırdı. Ne ki, oğluna gösterdiği bu aşırı özen ve tutku, bir ananın oğlan çocuğuna değil de, bir kız çocuğuna gösterdiği ilgi ve yakınlığın aynısıydı. Babasız, dayısız, ağabeysiz bir evde, her yıl biraz daha büyüyüp gelişen oğluna nasıl davranılacağı konusunda deneyimsizdi çok. Oğlunu dizinin dibinden ayırmaz, evin içinde, dışında, bahçede her hareketini gözaltında tutardı. Bir oğlan çocuğu değil de, saksıda çiçekti Ali sanki. En çok da sokağa salmayı istemezdi onu. Bütün gün bağırıp çağıran, ele avuca sığmayan, ağız dolusu küfür eden, koşuşan sokak çocuklarından ölesiye sakınırdı oğlunu. Sakınırdı çünkü o çocukların her an oğluna bir

kötülük yapacaklarını düşünürdü hep.

Düzgün yüzlü, daracık omuzlu, tombul kalçalı, sağlıklı, güzel bir çocuktu Ali. Sokak çocuklarının aksine, duygusal, titrek, utangaç yüzlüydü. Kuzu yünü gibi sık dokulu, ışıltılı kara kıvırcık saçları vardı. Çimen yeşili gözleri, saf ürkek bakar, yukarıya doğru kıvrılmış uzun kirpiklerinin serin gölgesinde, çocuksu, ince bir anlatım gizlenirdi. Komşuları ne zaman onu görseler, yıllar önce ölen babasını anımsayarak, "Hık demiş burnundan düşmüş babasının," demekten kendilerini alamazlardı.

Ya babasız oluşundan ya da anasının onu sokağa salmayışından, dışarıya karşı kapalı, çekingen, ezik, sessiz bir kişilik geliştirmeye başlamıştı Ali. Ağzından bir tek kötü söz çıkmayan, en ufak zorlamaya gelemeyen biriydi. En ufak azarlamada, seste, yargılanacakmış duygusuna kapılır, heyecanlanır, yanakları kızarır, burnunun üstü ter içinde kalırdı. Sonra evine koşarak, anasının güvenli dizlerinin arasında alırdı soluğu.

Anası kadar o da anasına tutkundu. Hep anacığı gibi olmayı ister, anası neyi, nasıl yapıyorsa, aynını yapmak gibi bir özenti içine girerdi.

Anacığı dışında bir de doğayla hayvanlara düşkündü Ali. Meyve sandığından bozma kafesinde beyaz tavşanlar beslerdi. Sarı kıllı bir de tosunu vardı. Günlerini bahçede tosunuyla geçirir, hayvanının davranışlarını anlamaya çalışır, onunla şaşılacak bir bağ kurar, sanki dilinden anlardı tosununun. Önüne otlar, yoncalar yolar atar, özenle bakımını yapardı. Bazen de, uçları henüz çıkıp kararmaya başlayan boynuz diplerini kaşıyıverir, önüne başını uzatarak, kara kıvırcık saçlarını tosununa yalatırdı. Tosunun nemli, ıslak dilinin alnına, yüzüne değmesinden haz duyar, gıdıklanmış gibi kıkır kıkır gülerdi.

Bazen de, tavşan ve tosunuyla oynamaktan usanır, anasının kızacağını bile bile sokağa atardı kendini. Sokaklar, oyunlar, dışarıda gürül gürül oynaşan, koşuşan çocukların elindeydi çünkü. Ne ki, uzun süre onlardan ayrı, uzak kaldığı için, aralarına almak istemezlerdi çocuklar onu. Bunun çaresini bulmuştu Ali ama; azıcık ilgi ve yakınlık görebilmek için, cebine doldurduğu kuru üzümle leblebileri, şekerleri vererek küçücük ödemeler yapardı onlara.

Kız çocuklarına, arkadaşlarının kötü davranmadıklarını sezmişti bir de. Bu yüzden uzun fistanlar giyerek kızların oyunlarına karışırdı. Ne ki, kız çocuklarının oyunları başkaydı, oynadıkları yerler başkaydı. Bez bebekleriyle dam kuytularında sessizce evcilik oyunu oynarlar, erkek çocuklar da, dam üstlerinden aşağıya inmezlerdi. Kimisi ağır yuvak taşlarını dizlerine kadar kaldırarak bir tür güç gösterisi yapardı, kimisi fistanını göbeğinin dengine kadar kaldırıp sıyırarak, dam çelenlerinden aşağı işeyerek sidik yarışı yapardı. Köy çocukları arasında öteden beri yapılagelen yaygın bir gösteri türüydü bu. Kimi ana babaların, oğlan çocuklarının böylesi gösterilerinden gizlice kıvanç duydukları bile olurdu, ileride güçlü, yiğit olacak çocuk, akan çişinin gücünden belli olur derlerdi; büyük dağın suyunun da, zorlu, gür akacağı inancı gibi.

Böylesi inançlar, yalnızca çocuklar arasında değil, yetişkinler arasında da vardı. Delikanlıların kendi aralarında konuşur şakalaşırlarken, "Ben öylesine hızlı işerim ki, sidiğimin hızıyla önüme gelen otları şıfıt şıfıt kestirir atarım," diye övündükleri bile olurdu.

Dam çelenlerinden aşağı şavulladıkları çişlerini büyük bir hayranlıkla izleyen çocuklar, organlarını birbirlerine göstererek cinsel üstünlüklerini kabaca

kanıtlamaya çalışırlardı. Böylesi gösteriler öteden beri ayıp, çirkin sayılmazdı hiç. Niçin ayıp sayılsındı ki? "Bende olan sende de var; asıl olmayanlar utansın," der çıkarlardı işin içinden. Bazen işemekle de yetinmezler, fistanlarıyla kasıkları arasına çöpler gererek, erkeklik organları kalkmış gibi şakacıktan birbirlerinin üstüne yürürler, bir tür dürtme, girme isteğiyle işin şakasını bile yaparlardı. Öteden beri çocukluk dünyalarında yer etmiş, güçlü bir erkeklik kültünün kabaca dışa vurumuydu bu.

Sokak çocuklarının böylesi gösterilerini utanıp sıkılarak sessizce bir kenardan izlemeye çalışan Ali, bazen uyum sağlamak için, istemeye istemeye oyunlarına katılırdı onların. En çok da binmece oyunu oynarlardı. Güçlü olanın, yakalayabildiği arkadaşının zorla sırtına binerek kendisini taşıttığı bir oyundu bu. Binmece oyununda yakalanan, sırtına binilen Ali olurdu hep. İnsan taşımaktan yorulan Ali, oyunu bırakınca, oyunbozanlık ettiği için bağırır çağırırlardı arkadaşları ona. Ali'nin de gözleri dolar, ağlamaya başlardı hemen.

Ali ağlasın da anacığı Zekiye yerinde dursun ha. Yüreğinin gizli yerinde azgın bir akrep vardı da, oğlunun sesini duyar duymaz akrep yanı ortaya çıkıverirdi hemen.

"Gene ne yaptınız aslan oğluma?" diyerek, yırtıcı kuş gibi fırlayıp çıkarak, sokak çocuklarının arasına öyle bir dalardı ki, zavallı çocuklar ne yöne kaçışacaklarını bilemezlerdi.

Sokak çocuklarına şahin kesilen Zekiye, sıra oğluna gelince, kuzuya döner, bağırmaz çağırmazdı hiç. Ona göre haklı olan oğluydu hep. Oğlu ne kadar temiz, dürüstse, öbür çocuklar da, o kadar kötü niyetli ve ahlaksızdılar. Onların oğluna bir kötülük yapacakları kuşkusuyla karartırdı içini. Çocuklar

da, Zekiye kadında niçin kötü meraklar, kuşkular uyandırdıklarını bilemezlerdi bir türlü.

Ali'ciğini dizlerinin arasına alan Zekiye, bıktırıcı öğütlerine başlardı hemen:

"Sana demedim mi, elin zinalarıyla uğraşma, takışma onlarla diye? Onların huyları sıra gitme, şekerlerini yeme, ikramlarını alma diye? Bakarsın afyon suyuna batırmışlardır, yersin, kafan uyuşur, kendinden geçersin. Sonra da, en olmadık kötülüğü yaparlar sana. Aman oğlum, kötülüğün yeri yurdu belli olmaz, insan cinsi her şeyi yapar."

Anasının öğütlerini dinledikçe, yüzü kızarır, şaşırırdı Ali. Ağzını açmaz, uysal, yumuşak, saygılı, boyun eğici bir kurban yüzüyle bakardı anasına. Anacığı da, yana yakıla uyarılarını sürdürürdü:

"Kız çocuğu olsan neyse, kız kısmının başına bir şey gelse, insanın ağırına pek gitmez de, oğlan çocuğunun başına bir şey gelirse, sarsılır, yıkılır oğul. Irzına geçilen bir kızı ileride bir isteyeni çıkmasa da, tutar eş üstüne kuma verir kurtulursun. Ama oğlan çocuğu kötü damgayı bir kez yerse, ileride kimse ona ne kız verir ne de kimse ciddiye alır onu. Kirletilen oğlan çocuğu her yerde dışlanır, aşağılanır oğul..."

Zekiye'ye bu kanı nereden gelmişti? Önceleri köyde ya da kendi aile çevresinde buna benzer kimi acı deneyimler mi görmüş, geçirmişti, bilinmiyor. Bilinen, ağzını her açışında, bu tür öğütlerle doldururdu kafasını çocuğun. Ali de, anasını dinledikçe, sokaklardan elini eteğini çeker, akranlarından kuşkulanmaya başlar, nefrete varan bir çekingenlik içine girerdi. Bununla da kalmaz, erkekliğinden kuşkuya düşer, kendisine yapılabilecek olası kötülüklerin boyutlarını çocuk aklıyla algılamaya çalışırdı.

Genç, güçlü bir delikanlı tanırdı Ali. Çizmeli, sürmeli gözlü, normal boyda, biçimli, düzgün, güzel

yüzlü, ince siyah bıyıklı, nar tanesi gibi ela gözlü bir adamdı bu. Onu ne zaman görse, çözümleyemediği garip bir güven ve yakınlık duygusu belirirdi içinde. Bu duygusu, babasızlığıyla, ağabeysizliğinden mi kaynaklanıyordu, yoksa ruhunun derinliklerinde gizlenmiş apayrı bir kişiliğin belirtileri miydi, bilemezdi. Kimdi, neyin nesiydi o yakışıklı delikanlı? Ara sıra atıyla dağların ardından çıkıp geldiğini, komşu kız Huban'ın nişanlısı olduğunu duymuştu yalnızca. Adam her gelişinde kollarını sıvayarak sessizce çalışmaya koyulur, kışlık odunları kırıverir, otlarını, samanlarını çekiverirdi ahıra, Hubanların. Odunları yararken baltasını öyle güçlü ve ustalıkla kullanırdı ki, düğüm düğüm olmuş budaklı, koç kafasına benzeyen odunları bir vuruşta paramparça ederdi. İşini bitirdikten sonra aşağı dereye iner, çalılıkların arasında, anadan doğma çırılçıplak soyunarak, gürül gürül akan buz gibi dere sularının içine atardı kendini. Ali de, gizlice onu izler, böğürtlen çalılarının arasından sessizce, adamın güçlü, temiz bedenini gözler, söze çekemediği, imrenmeye, büyülenmeye benzer bir duyguya kapılırdı. Bu yaptıklarından için için utanmasına karşın, izleme merakını yenemez, çırılçıplak yıkanan adamın görünümünden gözlerini ayıramazdı bir türlü.

Bazen bu genç adamın, bir gün atıyla, komşu kızı Huban'ı terkisine alıp götüreceğini ve bir daha gelmeyeceğini düşünür, kısa bir bocalamadan sonra, Huban'ın kimliğine bürünerek, adamın terkisinde olur, kıskanırdı Huban'ı, genç adamdan. Bazen de, kendisini o sularda yüzerken görür, tam boğulacakken, adamın gelip kendisini kurtarışını, kuytu yerlere götürüşünü düşler, düşledikçe ruhunun derinliklerinde sapkın bir ferahlık ve doyum duygusu belirirdi.

Ali enine boyuna bunları düşlerken, genç adam, izlendiğinden habersiz, güneşte ışıyan güçlü bedeniyle sudan çıkar, biçimli, hünerli elleriyle giyinir kuşanır, sonra da çeker giderdi. Görünmemek için iyice büzülüp küçülen Ali de, çalıların içinden çıkarak sessizce onu izler, genç adamın, Huban kızın evine girip gözden kaybolmasıyla, garip, anlaşılmaz bir kıskançlık ve terk edilmişlik duygusuyla kederlenir, boğazı kurur, ter ve yangın basardı içini.

Duyularına, kendisine neler olduğuna şaşırmazdı hiç. Düşlerine gizlenen bu garip merak ve istekleri sorgulamaz, böylesi düşlerle yorar bitirirdi usunu günlerce.

Yıllar geçti. Bıyıkları terlemeye, yüzündeki çocuksu tüyler kararmaya başladı. Sesi değişti. Işıltılı kara kıvırcık saçlı, çimen yeşili gözlü, kusursuz, düzgün boylu, gönül çelmeye hazır, tığ gibi yakışıklı bir delikanlı oldu çıktı Ali. Gülümsediğinde gamzeleri yüzünde tatlı dalgalanmalar yapar, yanakları çukurlaşırdı. İri çimen yeşili gözlerinin çekiciliğinin ayırdındaymış gibi bakışlarını ustaca kullanır, hilesiz, yalın, dosdoğru bakardı karşısındakinin yüzüne.

Şimdiden genç kızların başını döndürmeye başlamıştı Ali. Çoğunun bakışları üstündeydi.

"Maşallah, boyunun posunun güzelliğine bakın şunun! Yaratanın genç zamanına rast gelmiş sanki," demekten kendilerini alamaz olmuşlardı. Onun gibi yakışıklı, dayalı döşeli evi, yetişmiş bahçesi olan birini köy yerinde nerede bulacaklardı? Ne ki, arada anası vardı; evlerinin yakınından geçen genç kızları, kişisel düşmanlarıymış gibi kovar, azarlar, "Bir erkeğin yeri her zaman anasının yanıdır," diyerek, kızlardan korumaya çalışırdı oğlunu. Oysa bu konuda korumasına gerek yoktu oğlunu. Çünkü, Ali'nin öylesine taraklarda bezi yoktu. Kendisini gözetleyen,

uzaktan yüzüne ayna tutan, yoluna çıkarak kendisiyle konuşmaya çalışan kızlara yüz vermezdi. Kadın kız konularıyla ilgilenmez, varlıklarından bile rahatsız olurdu onların. Ara sıra delikanlı arkadaşlarıyla toplanarak, açık saçık konuşmalar yaptıklarında da, oralı olmazdı hiç. Kadınlara, kızlara, anasına baktığından farklı bir gözle bakmayan, böylesi konularda pek renk vermeyen saf, çocuksu bir yanı vardı. Duygularını gizler, bakışlarını yere düşürür, öyle görünmekle, o fazla kaba, erkeksi çevre içinde yer almak istemezmiş gibi bir duygu karışımının ince gölgeleri vururdu yüzüne. Küçükten beri çevresinden kaçırmaya çalıştığı asıl kişiliğinin gölgeleriydi bunlar belki de.

İçinin kanallarında alttan alta yol alan, yüzen, henüz kendisinin bile ayırdında olmadığı, kafasında da bir türlü şekillendiremediği, anlaşılmaz, garip bir yanının dışa vurumuydu bu. Ya da, içinde öteden beri bastırılmış, başı sonu belirsiz, açıklanması zor kimi istekleri, kaygıları vardı da, ayıplanacağı korkusuyla dışa vuramıyordu bu heyecanlarını belki de. Hep o şekilsiz, bulanıkmış gibi duran gölge isteklerle yorar bitirirdi kendini. Bazen de, birdenbire değişir, çocukluğundan beri yakasını bırakmayan o çekingen, pısırık halinden sıyrılır, kalın, erkeksi bir kimliğe bürünür, dili çözülür, kadın kız memeleri, cinsellik üstüne öyle abartılı öyküler anlatırdı ki, şaşıran arkadaşları, "Ali sen de az değilsin ha? Maşallah lafın Allah'ı sende!" diye takılmaktan alıkoyamazlardı kendilerini. Ali de, böylesi konuşmalarla çevresinin kendisinden istemiş olduğu erkeklik rolüne soyunmuş olmaktan mutlu, arkadaşlarıyla birlikteliğini sürdürmeye çalışır, her koşulda kendisini göstererek erkeklik yanını öne çıkarırdı. İşin garibi, kendi normal doğasının gereğiymiş gibi bilinçlice yapardı

bunu. Çünkü ortam, uzun yumuşak saçlı kadınların değil, kısa sert bıyıklı, sakallı, kaba, küfürbaz erkeklerin ortamıydı. Yüreği böylesi anlarda erinçle dolar, cigara üstüne cigara içerek, bıyıklarını burarak, hovardaca bakışlarla süzerdi çevresini. Aslında cigara içmek de denemezdi buna, cigara içiyor görünerek, köy yerinde erkeksi görünmenin öncül koşullarından birini yerine getiriyordu.

Öteden beri iki duygu çarpışırdı içinde; biri, içli, yumuşak, kadınımsı bir duyguydu ve görünmeyi istediği asıl kimliği oydu. Öbürü ise, erkek arkadaşları gibi görünerek, her koşulda onlara benzemeyi isteyen, sunturlu, kalın küfürler eden, bol cigara içen, gösterişli, kaba erkeklerin dünyasıydı. İçinde zıtlaşan bu ikilemin arasına sıkışmış gibiydi kişiliği Ali'nin. Bu iki duygudan bazen biri öne geçiyordu, bazen öbürü. Yumuşak, kadınımsı yanı azıcık öne çıkıverdiğinde, karşısına yüzlerce yıllık, gelenekleşmiş, bir erkeksi baskı kalıbı çıkıveriyor, bu yüzden, iç yapısı gel-gitler yapıyor, acısıyla sevinci arasındaki sınırlar daralıyor, kendi içine kapanıp kalacakken, içindeki kargaşayı örtebilmek için, birdenbire sevinçli, gülen bir kimliğe bürünüveriyordu.

Bir gün dünyası karardı. Ömrünün en büyük yıkımıyla karşılaştı Ali. Yıllar yılı anacığının memelerine yuvalanan sinsi kanser, ağrılar, sancılar çektire çektire yedi bitirdi onu. İki ayın içinde dev gibi beden eridi, bir deri bir kemik kaldı Zekiye. Sonra da, rahminden ağır kan lapaları dökerek öldü.

Ali için dünyanın sonu gelmişti sanki. Bir türlü inanamadı anacığının kendisini terk edip gideceğine, ölümü böylesine yakınında bulacağına. Korkular, şaşkınlıklar yaşadı ki, derin. Anacığının yanaklarına dokundu, gözlerini açmaya çalıştı. Başını göğsüne dayayarak yürek atışlarını dinledi bir süre. Ne ki,

susmuştu yüreği anasının. Neye uğradığını şaşıran Ali, korkuyla fırladı dışarı. Çığlıklar atarak, saçını başını yolarak, komşuların kapılarını dövdü:

"Anacığım, anacığım öldü! Kalkın, uyanın!.."

Evinin arkasındaki tozlu alanda ayaklarının üstünde delirmişçesine dönmeye başladı sonra da. Ateşler bastı, titreme nöbetlerine tutuldu. Yerden yere vurdu kendini.

"Ah anacığım, güzel anacığım!.."

Ali'nin evine üşüşen komşuları, Zekiye'nin çenesini bağladılar. Töre gereği göğsünün üstüne paslı bir makas koydular. Kan içinde kalmış yatağını bahçede ateşe verdiler. Ölüsünü musalla taşında yudular. Zekiye'nin saçları öylesine uzundu ki, musalla taşından aşağı yerlere değin sarkıyordu. Anacığının saçlarından bir tutam kesip koydu cebine Ali. Ölünün üstüne kapandı, ağladı. Beyaz kefenin kıvrımları arasından, ölümün yumuşattığı anasının yüzünü doyasıya öptü, kokladı. Ölü suyundan içti. Tabut, köylülerin omuzları üstünde gömütlüğe doğru yol alırken, tabutun önünden, ardından koşarak, "Anacığım, beni bırakıp da nerelere gidiyorsun?" diye bağırdı.

Ölüleri yaşayanlardan ayıran gömütlükte uzun süre kaldı. Kendisi için yıllarını yakan anacığının ardından ağladı. Kızarmış, yorulmuş kuru gözlerle bir o yana bir bu yana gitti geldi. Yağmur başlayınca da, serpiştiren suları kucaklaya kucaklaya, acılar içinde sığındı evine.

Hiç usuna gelmezdi çektiği acı gibi bir acının dünyada var olabileceği. Sürekli bir güçsüzlük, yıkım ve küçülme duygusu içinde, korumasız, desteksiz, yalnızlığa gömülmüş, işe yaramayan biri olmuş çıkmıştı. Bahçesi, tosunu, tavşanları umurunda değildi artık.

Anasından sonra kendi geleceğinin alacağı biçimleri düşünürken, garip bir de rahatlama duygusu geldi içine. Çünkü, anasının yok oluşu, onu o zamana dek yabancısı olduğu bir özgürlükle karşı karşıya bırakacaktı. Ne ki, çocukluğundan beri bir türlü yakasını bırakmayan o sıkılganlığıyla özgürlüğün tadına nasıl varacak, bu durumdan nasıl yararlanacaktı? Bu duygusu da fazla sürmedi içinde. Anasının ölümüyle gelen bu rahatlama duygusundan utandı. Günaha girmişti sanki. Vicdan azabından kurtulmak için, anacığının giysilerini bohçalarından çıkararak çeyiz malı gibi serdi ortaya. Güllü, çiçekli hırkalara, fistanlara yüzünü gömerek, kendisini bağışlaması için çağrılar yaptı anasına:

"Kokunu duyuyorum, sıcaklığını duyuyorum ana! Yüreğim yanıyor, ölüyorum. Keşke benim de etlerim çürüse dökülseydi, birlikte gömülseydik..."

Gün aşırı çiçekler toplayarak gömütlüğüne koydu anasının sonra. Aştan, öğünden kesildi. Günlerce evinden çıkmadı dışarı. Ateşler yaktı sabahlara dek. Kahrından sallandı, bacakları titredi, ağu yutmuş gibi oldu. Doğumundan beri her gece anasına sarılarak, koynuna girerek uyumaya ahşan Ali'ye, yatağı soğuk ve yabancı geldi. Geceleri sarılıp uyuyabileceği, güven duyabileceği kimsesi de kalmamıştı artık.

Zekiye'nin ölümünden sonra, başsağlığına gelip gidenlerle dolup taştı Ali'nin evi. Tepsiler dolusu yemek yapıp gönderenler, Ali'yi evlerine yemeğe çağıranlar, kirli giysilerini yıkayıp ütüleyenler... Böylesi gidip gelmeler, yetişkin kızları olan aileler arasında gizli, açık bir yarışa dönüşmeye başladı. O arada kimi genç kızların Ali'ye olan yaklaşımları da değişti. Evinin çevresinde görünmeler, anasını överek Ali'ye hal hatır sormalar, iç geçirerek baygın baygın bakmalar...

Anacığı ölmüştü ya, ölenle ölünmezdi artık. Bir an önce evlenmeli, sönen ocağı şenlenmeliydi Ali'nin. Bu konuda, arkadaşları da sıkıştırıyorlardı:

"Ali evlen de, kurtul bu rezilliğin elinden. Senin gibi yakışıklıya bekâr olmak yakışmaz, bilirsin, rahmetli anacığın temizliğine düşkündü. Küçükten beri giydirip kuşatmaya alıştırmıştı seni. Şimdi temizliğini kim yapacak, ekmeğini, aşını kim pişirecek? Delikanlı adamsın, kanın başına vurmadı mı daha? Körocak olup gitmek midir niyetin yoksa? Beğendiğin, gözüne kestirdiğin kız mı yok köyde? Elini sallasan beşi onu birden gelir be! Sana gelmeyip de kime gelecekler ki? Daha ne istiyorsun? Doğrult parmağını, dengine gelen kızı isteyiverelim sana. Zaten anacığın da, isterdi başgöz olmanı. Hadi bir an önce evlen de, anacığın da rahat etsin toprağında!"

Böylesi sıkıştırmalara, biraz da, delikanlılığından gelen rahatlıkla, ne evet ne hayır diyordu Ali. Evlenmeye karar verecek olursa bunu arkadaşlarının isteğinden çok, o güne kadar kimselere açamadığı, kendi erkekliğine olan kuşkularını, kendisine karşı kanıtlamak için yapacaktı.

Bir gün evlenme yanlısı görününce Ali, kolları sıvadı arkadaşları. Gelin adayları çoğaldı hemen. Birçok kişinin evlenmeye can attığı, etine dolgun, beyaz tenli, sarı saçlı, erik yeşili gözlü, coşku dolu, neşeli Reyhan kız bunlardan biriydi. Şenay vardı; uzun boylu, ince belli, ela gözlü, çalışkan, kıvır kıvır saçları, mor belikleri, gamzeleri, gölgeli güzel gözleri olan Şenay. Bir evin tek kızı olan, kısa boylu, temiz yüzlü Zeynep kız vardı adaylar arasında ayrıca.

Herkes, bu gelin adaylarından hangisinde Ali karar kılacak diye beklerken, bir sabah duyulan bir haber bomba gibi patladı köyün içinde. Kız kaçırmıştı Ali. Ne ki, bu haber, kaçırmasından çok,

kaçırdığı kızın kimliğineydi. Daha önce kendisine önerilen gelin adaylarından değildi kaçırdığı kız çünkü. Kimsenin aklından bile geçirmediği, o güne kadar isteyeni, dünürü olmamış, evde kalmış, kız kurusu Gökçen'den başkası değildi bu. Gökçen yaşça büyüktü Ali'den üstelik.

Onca güzel, alımlı kızların içinden, niçin Gökçen'i seçmiş, kaçırma gereği duymuştu Ali? Herkesin aklını karıştıran soru buydu köyde. Söylentiler patlamaya başladı bu konuda. Gün görmüş yaşlı kadınların deyişlerine bakılırsa, uzun boyu, kendiliğinden dalgalı uzun gür saçları, kara kaşları, iri parlak gözleriyle Gökçen kız, Ali'nin ölen anası Zekiye'ye benziyordu. Onun için kaçırmış olabilirdi Ali, Gökçen'i. Kimilerine göre de, hızlı, delifişek Ali, dünür gönderip söz kesme, nişan, düğün gibi zaman alıcı gelenekleri beklemeden, sabırsızca kaçırmıştı Gökçen'i. Olay olsun, erkekliğine ün katsın diye yapmış olabilirdi bunu. Öteden beri kız kaçırma olayları düğünden daha çok gürültü koparır, kaçırılan kızdan çok, kaçıran erkeğin adı ünlenirdi çünkü.

Gökçen'in kaçırılmasından sonra, kızın ailesiyle yakınları, Ali'nin evinin önünde bağırıp çağırarak tepkilerini gösterdiler bir süre:

"Telli duvaklı gelin gidecek kızımızı kaçırdın, namussuz herif!.."

Kızları kaçırıldığı halde, bir ağızlık sesleri çıkmadı, demesinler diye yaptılar bunu biraz da. Sonra da hiçbir şey olmamış gibi kahveye giderek, tavla, kâğıt oyununun başına oturdular. Aslında kızlarının Ali gibi yakışıklı biri tarafından kaçırılmış olmasına için için sevinmişlerdi, ellerinden gelse, bağırıp çağırma bir yana, çiçekle gideceklerdi evine Ali'nin.

Ne ki bu davranışları, çoğu köylülerin gözünden kaçmadı.

"Şunların haline bakın! Kaçırılan kız onların evladı değilmiş gibi. İnsan atlanır, yollara düşer, yola, yolcuya sorar. Uykuyu ayakta geçirir, yakın köylere haber salar. Kızınızın ırzına mı geçtiler, bir başkasına mı peşkeş çektiler, değil mi ya? Sonra da, utanıp sıkılmadan tavlanın başına çöktüler. Ar hayâ kalmamış bunlarda..."

Böylesi söylentileri, kızlarını Ali'ye vermeyi düşündükleri halde umutları boşa çıkan aileler çıkarıyorlardı çoğunlukla.

Bir söylentiye göre de, kaçırma olayı şöyle gerçekleşmişti: Arkadaşı Şevket'i yanma alan Ali, gece yarısı üstüne çullandıkları Gökçen'in elini kolunu bağlamışlardı. Yalvar yakar olmuştu kızcağız:

"Ali koyver yakamı! İkimiz de genciz. Sen beni ailemden istettin de, varmam mı dedim ben? Koyver yakamı! İyilikle beni istet de, elimin kınası, başımın duvağıyla varayım sana."

Ali dinlemez Gökçen'i. Apar topar atar kızı at arabasının içine. Çöker üstüne, kapatır ağzını. Şevket de basar kırbacı atlara. Gece boyu sürer arabayı. Sabaha yakın ıssız mağaralardan birinin önünde alırlar soluğu. Ali arabadan indirdiği Gökçen'i, ite kaka sokar mağaranın içine. Şevket de elinde tabanca beklemeye başlar mağaranın önünde.

Gün doğar, ardından kuşluk olur. Mağaraya kapanarak kızla baş başa kalan Ali'den ses seda çıkmaz. Şafaktan beri beklemekten sıkılan Şevket:

"Birbirlerinden hoşlandılar galiba. İşin tadına varmasalar şimdiye çıkarlardı dışarı. Beklemişken biraz daha bekleyeyim de heveslerini alsınlar iyice."

Gün yükselir, öğlen olur. Ardından gün eğilmeye, gölgeler uzamaya, koyaklar ağır ağır kararmaya başlar. Ali ile Gökçen'den yine ses soluk çıkmayınca, merak içinde kalır Şevket, "Yahu şafaktan beri

bunlar ne yapıyorlar içerde?" diyerek gözetlemeye başlar içerisini. Mağaranın alacakaranlığına gözü alışan Şevket, Gökçen'i yarı çıplak yerde yatarken, Ali'yi de, ana kucağına sokulmuş uslu bir çocuk gibi görür kızın koynunda. Gördüklerinden bir şey anlayamayan Şevket usulca seslenir içeriye:

"Ali Ali! Hadi elini çabuk tut biraz. Gökçen'in ailesi düşmüşlerdir peşimize. Fazla oyalanmasak iyi olur buralarda. Yerimizi bulurlarsa, zorla kız kaçırıp alıkoymaktan başımız derde girer sonra!"

İçeriden ses soluk çıkmayınca, iyice şaşırmaya başlar Şevket. Kafası karışır, düşünür, taşınır. Bir süre daha beklemeye karar verir sonra. Cigara üstüne cigara içer. Karnı acıkmıştır, bir lokma yiyecek almamışlardır yanlarına. "Nereden bilebilirdim Ali'nin işi böylesine uzatacağını..." Cigarası bitince, canı sıkılmaya başlar. Aksam bastırmış, dağlar, koyaklar karanlığa gömülmüştür iyice.

Şevket dayanamaz sonunda: "Hadi Ali bee! Yahu ne biçim iş bu? Öte yanı kız bozmak değil mi? İnsan parmağını takar da yine yapar be! Sizler içerde keyif çatar, sevişirken, dizlerime kara su indi benim! Hadi, işi daha fazla uzatma da, bir an önce çık dışarı!"

İçeriden ilk kez sesi gelir Ali'nin:

"Ne bağırıyorsun be? Dizine kara su indiyse, defol git!"

"Nasıl? Defolup gideyim mi?"

"Başka ne diyeyim peki? Havanda su dövmüyoruz ki burada."

Kulaklarına inanamayan Şevket'in tepe damarı atar iyice.

"Ulan arkadaş bellediğim, uğruna tehlikelere girerek kız kaçırıverdiğim şu hergelenin söylediği söze bak! Kızı koynuna alınca besbelli ihtiyacı kalmadı bana. Allah belanızı versin! Ne haliniz varsa

görün içerde. Ben gidiyorum," diyerek biner arabasına. Kamçılar atları, çeker gider.

Oysa şafaktan beri kıza elini bile sürebilmiş değildir Ali. Kaçırılan kızların hemen ırzlarına geçildiğini önceleri duyup öğrenen Gökçen, mağaraya girer girmez, sabırsız, ateşli soluğuyla ensesini, yüzünü, gözünü yakacağını, bedenini altına alarak ezip parçalayacağını sanmıştı Ali'nin. Giysilerini yırtıp paramparça ederek olanca kudurganlığıyla üstüne çullanacağını bir de... Ali gibi yakışıklı biri tarafından kaçırılmış olmanın verdiği kızlık gururuyla, acı, tiz çığlıklar atacaktır kendisi de. Bu umutla utangaç utangaç durur, bekler bir süre. Ali oralı olmayınca, onu ateşlendirmek için, kaba işlemelerle süslü uzun fistanının eteklerini sıyırır çeker. Bluzunun düğmelerini çözerek iri memelerini açığa çıkarır. Çekingen, saf genç kız bekleyişine teslimiyetçi bir hava verir. Süt beyaz bacakları açıktadır. Ali'den yine bir hareket gelmeyince, ne yapacağını şaşırır Gökçen. Aklı karışmaya başlar. Çocukluğundan beri anasının koynuna nasıl sokulmuşsa Gökçen'in de koynuna öylece sokulmuş kalmıştır Ali. Bunun dışında ne bir sarılma, ne bir öpme, kucaklama. Gökçe'nin diri memelerinden gelen kokular başını döndürür Ali'nin. Göğüslerinin can alıcı sıcaklığına başını dayar Ali.

Bir kuşku düşmeye başlar içine kızın. Utanır, kızlık onuru incinir. Kendisini sunduğu halde erkeği tarafından beğenilmediğini sanarak, "Çocuk gibi başını göğsüme sokup durma Ali. Ya kert ya kalk!" der.

"Canım böyle durmamızın ne zararı var sana. Benim böylesi hoşuma gidiyor," diye yanıtlar Ali, başını Gökçen'in göğsüne biraz daha sokarak.

İyice şaşırır Gökçen.

"İyi ama, bacı-kardeş değiliz biz. Sen erkeksin,

bense kızım. Ateşle barut misali yan yana durduğumuz halde, ne yanma var ne tutuşma. Madem bana sahip olamayacaktın, ne diye kaçırdın da kirlettin adımı?" diye söylenir. Yıllarca anasının buyurganlığı altında ezilmiş olan Ali, kendisini annesinin önünde hissederek yanıt vermez sorularına kızın. Başını biraz daha koynuna sokmaya çalışır yalnızca.

Aklı iyice karışan, gururu kırılan Gökçen, sinirli sinirli bir süre daha bekler Ali'yi. Bir hareket göremeyince, silkinir kalkar yerinden. Üstünü başını düzelttikten sonra usulca çıkar mağaradan. Koşa koşa yolunu tutar babasının evinin.

Anasıyla babası, karşılarında birdenbire kızları Gökçen'i görünce şaşırırlar. Ne diyeceklerini bilemezler ilkin. Gökçen, anasına sarılıp ağlarken, babasının kaşları çatılır. Evine almak istemez kızını.

"Buralarda işin ne senin? Ali kaçırmamış mıydı seni? Bundan böyle senin yerin Ali'nin yanı değil mi?"

Ağlayıp sızlayan Gökçen, yalvar yakar olur babasına:

"Ne Ali'si, ne kaçırması baba? Nasıl gittiysem öyle geldim. Yalanısam iki gözüm önüme aksın. Kendi kendime aslanın koynuna girdiğimi sanırken, meğer çakal bile değilmiş o. Gideli beri uçkuruma bile elini sürmedi. Sizin anlayacağınız kızoğlan kızım ben."

Kaçırılan Gökçen'in el sürülmeden baba evine geri dönmesi herkesin kafasını karıştırdı. Sokaklara dökülen köylüler, öbek öbek toplanarak konuşup tartışmaya başladılar olayı. Bu nasıl işti? Köy köy olalı nice kaçırmalar görmüş yaşamışlardı ama hiçbiri Gökçen ile Ali'nin olayına benzemiyordu. Bu nasıl kız kaçırma, bu nasıl namusla oynamaydı? Ali denilen adam nasıl bir erkekti de, kaçırdığı kıza elini

bile sürmeden koyveriyordu? Hangi erkeğin şanına yakışırdı bu?

Tartışmalar Gökçen'den çok, Ali'nin erkekliği üstüne yoğunlaştı giderek. Konuşmalara, Ali gibi yakışıklı, varlıklı bir damadı ellerinden kaçırdıklarına yanan Gökçen'in akrabaları da katılınca, ortalık beter karıştı. Çok gürültü patırtı koptu. Öyle ki, Gökçen'in kaçırıldığı günün sabahı gösterilen tepkileri gölgede bıraktı koparılan gürültü patırtılar.

"Namussuz, alçak herif! Kendi delikanlı adını mahvettiği gibi gül gibi kızımızın adını da yaktı. Ali Ali dediğimiz adamın tarifi buymuş meğer. Ulan bu nasıl bir erkektir ki, kaçırdığı kızın uçkuruna elini bile süremiyor? Madem kendine güvenin yoktu, ne diye kaldıramayacağın kalçanın ucuna çömelirsin? Ne diye berbat edersin kızımızın adını? Tüü senin Ali diye boyuna posuna."

"Neymiş, bir evin tek oğluymuş, yakışıklıymış. Oturacak evi, yiyecek ekmeği, giyecek alığı varmış. Ekmeği, alığı, yakışıklılığı orda dursun. Er dediğin çekince kucağa, erkekliğini göstermeli."

"Size bir şey diyeyim mi? Aslında eksiklik kızımızda değil, o kıçı düğmeli Ali'de. Bir de bıyık bırakmış boyu posu devrilesice. Ulan her kıllıyı erkek mi sanıyorsun? Kıl dediğin koyunda, keçide de vardır ama, kurttan köpekten korkar. Eksik yanı olmasaydı, ne diye kızoğlan kız çıksın, dönsündü evine değil mi ya?"

"Amancanımsendee! İyikidearı,namusuyladöndü kızımız. Verilmedik sadakamız varmış. Dünyada aç mezarı yok ya. Ali gibi iktidarsız eri olacağına, varsın yeri çalı olsun. Yarın bir gün ağalarla beylerden birine varır avrat olur da, kurtuluruz inşallah. Kızımızı isteyenler mi yoktu? Saçının kılı kadar isteyeni vardı da, hayırlı biri çıkar diye vermediydik kızımızı."

Bu ve buna benzer söylentiler bir baştan öte başa yayıldı köyde. Bunlarla da yetinmeyerek, Gökçen'in akrabaları ile kimi köylüler, evinin çevresinde dolaşarak, kapısını penceresini taşladılar Ali'nin. Bahçesindeki ağaçların dalını budağını indirdiler. Tavşanları kafeslerinden salıvererek, köpeklerine boğdurdular. Tosununu ipinden boşandırarak sürüverdiler dağın yüzüne. Ali'nin kapısına, erkeklik organlarına benzeyen irili ufaklı çamurdan heykelcikler yapıp diktiler. Evin yola bakan duvarına, kömür ve tebeşirle, domalmış insan resimleri çizerek, çirkin yazılar yazdılar. Resimlerin kıç noktasına da çamurdan heykelciklerin en büyüğünü dikerek iri harflerle, "Bayan Ali" yazıp gittiler. "Bayan Ali" yakıştırması giderek öyle bir tuttu, ünlendi ki, ufacık çocukların bile ağızlarına yayın oldu.

"Bayan Ali. Bayan Ali..."

Bu öldürücü ağır aşağılama, köy kuruldu kurulalı hiçbir erkeğin başına gelmemişti. Bu durumlara düşen bir erkek, hakkında estirilen bunca zehirli, boğucu ortamlara dayanamaz, insanım diye köyün içine çıkamazdı; ya evini terk eder giderdi ya da intihar ederdi.

Köyün içinde bunlar olur biterken, öte yanda, kapısını penceresini sıkıca örten Ali, yazgısına, dünyaya, küsmüş, evin içinde bir odaya yığılırcasına çökmüştü. Ömrünün sonuna gelmiş, bitmiş tükenmiş gibi, ağzını bıçak açmaz olmuş, boş gözlerle odanın duvarlarına bakıyordu. Öyle acı çekiyor, yalnızlıktan, aşağılanmaktan öyle çok bunalıyordu ki, her gün cehennemin dibine girip çıkmaktan beter görüyordu kendini.

Dışarıda bağırıp çağırarak kendisini aşağılayan köylülerinin seslerini işitmek istemiyor, elleriyle

kulaklarını örtüyor, gözlerini yumuyordu; duyularını, yalnızlığıyla besleyip doyurmak istiyordu.

O güne değin kendi benliğinin uyumunda böylesine bir acının girdabına düşmemiş, böylesine karışık bir duyguya yuvarlanmamıştı hiç. Öfkesi, şaşkınlığı, çaresizliği içinde, boynuna kement atılmış bir hayvan gibi çırpınıp duruyordu. Bu kemendi tek başına çözüp atmak gücünü de göremiyordu kendinde.

Bu uğursuzlukların tek nedeni kendisiydi aslında. Şimdi daha iyi anlıyordu bunu. Durup dururken, kimi arkadaşlarının da isteklendirmeleriyle evlenmeye karar vermiş, hem ölen anacığına benzediği için hem de, yıllardan beri kendisinden bile gizlediği, kuşkular duyduğu erkekliğini yine kendine karşı kanıtlamak için kaçırmıştı Gökçen'i. Sonunda da yarım, eksik yanını kendi eliyle açığa vurarak herkesin ağzına yayın etmiş, delikanlı kişiliği ağır yaralar almıştı. Anasının ölümündeki gibi, yemekten aştan kesilmiş, sakalları uzamış, bakışlarının ışığı sönmüş, kararmıştı yüzü. Evinden dışarıya çıkması bir yana, pencerenin önüne bile yaklaşamaz olmuştu.

Bunaltıdan boğazının sıkıldığını hissediyor, terliyor, soluğu sıklaşıyor, korku ve heyecandan tir tir titriyor, yüreğine ağır, onmaz sancılar giriyordu. Bu denli aşağılanmış, itilmeye uğramış kişiliğinin altında yoğun bir öç alma ve başkaldırma isteği de kıpır kıpırdı içinde.

Onca acıdan, kahırdan sonra Ali, ne evini bıraktı gitti ne intihar etti ne de aklını kaçırdı, serseri, çalığın biri oldu. Günlerce korku içinde fıldır fıldır gözleriyle, ağa düşmüş bir kuş ürküsünden yavaş yavaş kurtuldu. Bir yıl sonraya, endişe ve korkudan en ufak iz kalmadı. Değişti, bambaşka biri oldu çıktı.

Antep dokuması kumaştan siyah ışıltılı bir

şalvar giymiş, şalvarının önüyle yanlarına koç desenli resimler işletmiş, kalın ipten şalvar bağının uçlarına, sarı, kırmızı, mor kadifeden yapma süslü tokalar bağlamıştı. Ayaklarına ışıltılı, cilalı, parlak körüklü çizmelerini, sırtına da, saf ipekten tiril tiril sarı gömleğini giymiş, üstüne koyu lacivert bir yelek geçirmiş, kendini ağıra satan, gururla şişirdiği omuzlarıyla, oturaklı bir görünüm almıştı.

Ne zaman sokağa çıksa, körüklü çizmeleri ayağında gıcır gıcır öter, sallanan süslü tokaları dizlerini döverdi. Gümüş kakmalı, işlemeli kırbacıyla da ara sıra körüklü çizmelerinin baldırına vururdu. Uçlarını sivrilttiği kara gür bıyıklarının aralığından süt beyaz dişleri büyüleyici, çapkın bir ışıltıda görünürdü. Bu görünümüyle köylülere üstten bir bakışı vardı.

Bir yıl öncesine kadar, evinin yola bakan, üzerine tebeşir ve kömürle "Bayan Ali" yazıları yazılan duvarının dibine sandalyesini atar, oturur, bedenini de geriye doğru yıkarak, yoldan gelip geçen köylüleri, kadınları, genç kızları, deneyimli bir erkekmiş gibi süzer, bıyıklarını burarak, sanki bir erkeklik ve üstünlük dersi verirdi onlara.

Onun bu alaycı tavırlarına köylüler aldırmazlar, aksine saygıyla selamlayarak ağzının içine bakarlardı. Bakmakla da yetinmezler, Ali ara sıra kahveye girip oturduğunda, "Buyur gel otur Bıyık Ali ağamız!" diyerek, altına sandalye verme yarışına girerlerdi. Kendini ağıra satan Ali de, kasıldıkça kasılır, önüne getirilen köpüklü kahveyi, tadını beğenmeyerek elinin tersiyle iterdi.

Ne olmuştu da, bir yıl öncesine kadar, yerin dibine sokulup çekilen, "Bayan Ali" adı, dağlara taşlara yazılan Ali, birdenbire değişmiş, "Bıyık Ali" olmuştu? Erkekliği mi geri gelmişti, anacığı mı dirilmişti?

Bunca saygının, ikramın nedeni, giyimine kuşa-

mına değil doğrudan boğalarınaydı Ali'nin. Küçükten beri tosunlara düşkünlüğü bilinen Ali, anasının bir yerlerde özenle gizlediği altınlarını bulmuş, bozdurmuş, sonra da, kentten bir çift cins boğa satın almış getirmişti.

Her biri bir ton çeken ağırlıkta, canayakın, evcil, çevik, güçlü, ateşli hayvanlardı boğalar. Alınlarının üstünde dengeli birer yarımay çizen güçlü çangal boynuzları cilalanmış gibi parlar, bir çift sarı ayvayı andıran testisleri bacak aralarından taşar, göbek tüyleri yere değin sarkardı. Mavi nazar boncuklarıyla süslü gerdanlıklar geçirmişti boyunlarına boğaların. Gerdanları çenelerinin altında yerlere değin güçlü kıvrımlar halinde sarkar, başlarını kaldırdıklarında omuzları güçle şişer, boyunları omuzlarına doğru kalınlaşırdı. Seksen, yüz adım öteden geçip giden kızışmış, boğasak ineklerin kokusunu anında alan güçlü, cins boğalardı bunlar. Kızıl tüylerden oluşan gür yeleleriyle kaplıydı alınlarıyla omuzları. Safran sarısı tüyleri gün ışığında kızıllaşır yanarken, gölgeye girdiklerinde sağrıları yeşillenir, bir hoş renk alırdı. Yürüdüklerinde balık etindeki etleri titrer, sallanır, akardı sanki. Yerlere kadar sarkan kuyruk uçları topuzumsu gür kıllarla kaplıydı.

Ali'nin bir yıldan beri uğraşı, sevdası işte bu boğalardı, otlamaları için onları salıvermez, başlarını sürekli ipte tutarak özenle bakımlarını yapar, yemlerdi. Sağrılarını okşar, gözlerinden öper, konuşur, dertleşir, şakalaşırdı onlarla. Alnını, saçlarını boğalarına yalatır, çocukluğundaki gibi kıkır kıkır gülerdi. Bazen de, Ali'nin omuzlarına başlarını uzatarak, sürtünür, okşanmayı beklerdi boğalar. "Aslanlarım benim!" diyerek onları okşayınca, sahibinin ellerini yüzünü yalayarak, hayvanca bir sevinci yaşarlardı boğalar.

Boğalarını evinin yola bakan yanına bağladığı için, yoldan gelip geçen köylüler, seyretmeden gitmezlerdi onları. Nasıl gitsinlerdi ki? Her birinin evinde birer ikişer inekleri vardı. İnekleri kızışıp boğasak olduğunda, çelimsiz, bodur boylu, yerli kırması piç boğalara çektireceklerine, Ali'nin cins boğalarına götürüp çektireceklerdi.

"Bıyık Ali'miz, boğalarına diyecek laf yok maşallah. Güçlü, cins boğalar. Bunların dölünden düşecek danaların, yarın inek olduklarında sütlerini sağmaya kap yetiştiremezsin. Öküz olduklarında sürecek tarla dayanmaz onlara. Allah bağışlasın. Ama sen yine de, gel bunları herkesin göreceği yere bağlama. Bakarsın birisinin gözü değer, nazarlanırlar. Yazık olur hayvancağızlara."

Ali'nin, boğalarının övülmesinden, koltuklanmaktan hoşlandığını, "döl hakkı" adıyla boğaların aşımı için yüklüce paralar aldığını, boğalarını övdüklerinde, Ali'nin döl hakkı almadığını duymuş, öğrenmişlerdi köylüler. Bu yüzden Ali'ye saygılı davranıyorlar, böylesi cins boğaları köylerine getirdiği için göklere çıkarıyorlardı onu. Döl hakkı vermemek için, "Bıyık Ali Ağamız," diyerek, küçülerek, elpençe divan duruyorlardı önünde. Boğalarının gücü aracılığıyla köylülerine kendisini kabul ettirdiğinden emin olan Ali de, bir zamanlar "Bayan Ali" diye adını lekeleyen köylülerinin, hevesle verdikleri selamlar karşında, başına süslü bir taç oturtulmuş gibi seviniyor, bu çıkarcı, pis, aşağılık, ikiyüzlü köylülere tepeden bakmanın tadını çıkarıyordu.

İneklerin boğalara çekimi, evin ardındaki tozlu alanda olurdu hep. Aşım günü, boğalarla ineklerin çiftleşmelerini izlemeye gelen kadın, erkek, insanlarla dolar taşardı alan. Boğaların vahşi görünümleriyle, aşımdan sonra kaygan bir ışıltıda parlayan,

upuzun organlarını gördükçe, belirgin bir istekle gözleri parlayan kimi kadınların birbirlerine sokularak gizli gizli kıkırdaştıkları olurdu.

İneği kızışan, boğasak olan köylüler, ineklerini yularından tutup çekerek saygıyla kapısını çalarlardı Ali'nin.

"Bıyık Ali'miz, bizim kara kız iyice azdı. Boğalarından birine çekelim de, kızgınlığı geçsin biraz."

Ali, küçümseyici gözlerle bir köylüye, bir de ineğe bakardı. İnek ufak tefek, çelimsizse, "Çekelim ama, ineğin çok ufak. Boğalarımın altında çöker kalır, bir yanı kırılır, incinirse karışmam sonra," derdi.

"Sen bunların ufak tefek oluşlarına bakma? Kızgınlıklarından yerlerinde duramıyorlar. Gece gündüz bağırarak boğa istiyorlar. Ne olur şunları çektirelim de, görsünler günlerini?"

"Madem öyle, günah benden gitti. Getirin çektirelim," diyerek hazırlıklara başlardı.

İneklerin tüyleri düzgünse, renkleriyle boyları, boğaların renkleriyle boylarına denkse, bundan hoşlanan boğalar, kısa bir duygululuk anından sonra çıkar, aşımlarını yaparlardı. Bununla da kalmazlar, ineğin sırtına çıktıklarında bir tona yaklaşan ezici ağırlıklarını arka bacaklarının üstüne doğru vererek, altlarındaki ineğe yüklenmezler, acı çektirmezlerdi hiç. Ama getirilen inek kara kuru, çelimsizse, kıçlarıyla apışaraları çöp saman, dışkı artığı içindeyse, insan gibi küser alınırlar, koklamaya bile gereksinim duymazlardı.

Ali o zaman kızar, bağırır, davranışlarıyla köylüleri aşağılar, iterdi. Boğalarından gelen üstünlüğünü korumak için azarlardı onları.

"Ne biçim ineğe bakmak bu? İneklerinizi de, pasaklı karılarınıza benzetmişsiniz. Bunların kıçını, sırtını temizleyin. Benim boğalarım sizler gibi midesiz

değil; kokladıkları yeri bilir onlar. İneklerinizi beğenmez, isteklenmez, kokumsu bulurlarsa aşım yapamazlar sonra."

Döl parası vermemek için, Ali'nin bu tür aşağılamalarını sineye çeken köylüler, elleri önlerinde iki büklüm olurlar, "Vallahi haklısın Bıyık Ali'miz, haklısın. Bunu düşünemedik işte. Kusurumuza bakma!" diyerek, ineklerinin sırtlarını temizlemeye başlarlardı hemen.

Onlar ineklerinin temizliğiyle uğraşırlarken, Ali de, evine girer, uzun süre çıkmazdı dışarı. Salt köylüleri kapısında biraz daha bekletmiş olmak için yapardı bunu. Çünkü, işleri düştüğünde, önünde iki büklüm olmasını bilen köylülerin, aşım sonu, evinden biraz uzaklaşınca, "Hıh! Bıyık Ali'ymiş! Dümbüğe bak! Ne bıyığı, ne Ali'si be? Basbayağı kıçı düğmeli Bayan Ali'sin işte!" diyerek gülüştüklerini adı gibi bilirdi.

Bir süre sonra, gümüş saplı kırbacı elinde, ışıltılı parlak çizmeleri ayağında, sarı ipekten tiril tiril gömleğini giymiş, önleri koçbaşı desenli Antep işi şalvarı kıçında, özenle burulmuş bıyıklarıyla görünür, gerdeğe girecek bir damat adayıymış gibi çıkardı dışarı. Böylesine şık, erkeksi görünümü, içinde taşıdığı kadınımsı duygularının dışa vuran yüzünün örtüsü, zırhıydı onun. Kendini çevresine karşı kabul ettiren bu şık, erkeksi giyim kuşamı, aynı zamanda, kendi iç duygularından kaçmasına da yarayan bir tür donanımdı.

Ali'nin kapıda görünmesiyle, ineklerinin başında bekleşen köylüler, saygıyla ayağa kalkarak gözlerinin içine bakarlardı onun. Sessizce önlerinden geçen Ali, ineklerin temizliğini denetledikten sonra, boğaların yanında alırdı soluğu. Avucunda getirdiği şekerleri, leblebileri boğalarına yedirir, gerdanlarıyla, torbalaşmış testislerini okşayarak, kendine özgü,

"giz giz giz" sesleri çıkararak, ineklere karşı isteklendirirdi onları. "Giz giz" seslerini duyan boğaların kulakları dikleşir, gözleri parlar, önlerinde duruveren kara kuru, çelimsiz ineklerin apışaralarını güçlü burunlarıyla koklayıp yalamaya başlarlardı. Keskin tuz kokulu çişlerinin yaktığı burunlarını havaya kaldırarak sırtarırlar, sonra da, güçlü, çılgın bir istekle, ağır bedenlerinden umulmayan bir çeviklikle, sırtlarına çıkmaya çalışırlardı ineklerin. Onların ağırlıklarına dayanamayan ineklerin dizleri titremeye başlar, ürker huysuzlanırlar, böğürüp tekmeler atarak, yaklaştırmak istemezlerdi boğaları. Bazen de, boğaların ezici ağırlıkları altında iki büklüm çöker kalırlardı yere. Böylesi durumlarda, kızıp bağırarak, tekme ve sopalarla zorla ayağa kaldırırlardı inekleri köylüler.

"Kalk, namussuz seni! Gece gündüz boğasınıp duruyordun? Şimdi aldın mı alımını?"

İneklerin başını sıkıca tutarak, inatla kısmaya çalıştıkları kuyruklarını zorla kaldırarak, aşımlarına yardımcı olmaya çalışırlardı boğaların sonra. Boğalar hızlanırlar, çıkar, yüklenir, döllerlerdi. Ardından, boşalımdan gelen bir şehvetle gözlerinin akı biraz büyümüş olarak, kayarcasına inerlerdi sırtından ineklerin. Boğaların vuruşuna dayanamayan ineklerin sırtları kamburlaşır, ağızları, çeneleri açılır oynar, körük gibi olurlardı. İneklerin boğalardan aldıkları döl suyunu işeyerek geri dökmelerinden çekinen köylüler, hayvanların sırtına soğuk sular dökerler, ellerinin ayasıyla sırtına vururlar, iniş aşağı seksenyüz adım kadar koştururlardı hayvanı ki, döl suyu, rahim yoluna aksın, boşalsın diye.

Çiftleşmeden sonra köylüler, döl parası vermemek için, Ali'nin, önünde tekrar yılışıp uşaklaşarak boğaları överler, yüceltici sözler söylerlerdi.

"Bıyık Ali'miz, bu senin boğalar bizim ineklerde

hayır komadı be yahu! Vallahi perişan etti hepsini! Baksana, körük gibi oldu inekçeğizlerin belleri."

Boğaların görkemli görünümleriyle, kendi görünümünü birleştirerek kendi erkeksi güçsüzlüğünü örtmeye çalışan Ali de, inekleri kendisi döllemiş gibi kabarır, bıyıklarını burar, gümüş saplı kırbacını köylülerin sırtına vurarak boğaların gücü aracılığıyla bir erkeklik dersi vermeye başlardı onlara:

"Ne sandınız ya? O ineklerin yerinde siz olsanız, siz de iki büklüm olurdunuz..."

Gömücüler

Uzun boylu, ela gözlü, seyrelmiş kıvırcık kır saçlı, azıcık öne eğik boyluydu Kırış Hacı. Karacaoğlan kuşağından gelmeydi; ezgili, derin, ağıtsı, yumuşak, üzünç dolu sesiyle uzun, yanık türküler söylerdi. Başına toplanan insanlara ilkin türkülerinin öykülerini anlatır, sonra da, içli ezgilerine bırakırdı ağzını. Bazen dudakları kapalı başlardı, sesi daha büyülü, gizemli çıkardı o zaman. Derinden derine çağlayıp inleyerek, baştan aşağı türküye, çığlığa keserek, insan soyu kadar eski türküleriyle dinleyeni içinden yakalar, alır götürürdü. Sesi öylesine güzeldi ki, hiç kimse onun kadar hakkını veremezdi türkülerin. Her söyleyişinde sonu gelmez yürüyüşleri, cümbüşleri, aşkları, kıranları, ayrılıkları, ölümleri anımsatır, dinleyenler günlük dertlerinden arınır, uzaklaşırlardı.

İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği kıtlıkta, başına topladığı köylülere, uzun, yanık, içli türküler söyleyerek, onlara açlığı, kederi biraz olsun unutturduğunu söylerlerdi yaşlılar. Âşıklar, destancılar gelirlerdi ziyaretine. Türkü söylemediği zamanlar evinin önünde, bir duvar kıpırtısızlığında oturur, düşünürdü. Kim bilir ne derdi vardı da öylesine derin düşünürdü? Hep aşağıdan alan, alçakgönüllü,

sessiz biri olduğu için, kimseye açılmaz, içinin alasını dışına vurmazdı. Bazen dünyaya yeni gelmiş, her şeyi yeniden görmüş tanımış gibi, börtü böceğe, ağaca, çiçeğe hayran hayran bakar, sevgiyle, gönülden gülerek selamlardı insanları. En çok çocukları severdi. "Hacı Amca, Hacı Amca, ne olur beni de sev, benim de kulaklarımı çek!" diyerek çevresini alırlardı çocuklar.

Yatalak bir karısı vardı, yıllar önce ölmüştü. Eli ayağı tutmayan, kötürüm olmuş karısını sabah akşam kendi elleriyle giydirir kuşatır, yedirir içirir, bir dediğini iki etmezdi. Bazen onu kucağına alarak gölgelik yere taşır oturtur, sonra karşısına geçerek şıkır şıkır oyunlar oynar, türküler söyler, eğlendirirdi onu. Ne evliyken ne de ölümünden sonra kimsenin ırzına, namusuna bir kez olsun yan gözle bakmazdı. Köy kadınları içten içe büyük bir saygı duyarlardı Kırış Hacı'ya bu yüzden. Böylesine duygusal, kimseyi incitmeyen bir insan bilmem ki bir daha dünyaya gelir miydi?

Babasını seferberlikte, Çanakkale'de kaybetmişti. Bir şehit çocuğuydu o. Yıllar sonra askerliğini Çanakkale'de yaparken, babasının kemiklerini sel yırtıkları içinde nasıl aradığını, toprağa, taşa, insan kemikleriyle kaynaşmış kurşun artığı iskeletlere babasını sorduğunu destansı sesiyle bir anlatışı vardı ki. Belki de bu yüzden sesi gibi türküleri de, destanları da, ayrılık, kıtlık ve savaş kokardı hep.

İyi çalışırdı, iyi ekin biçerdi. Orağı elinde canlanır, tek bir başak düşürmezdi tarlanın yüzüne. Bu becerisini, kendi ekinlerini biçerek değil, başkalarının ekinlerine yövmiyeci giderek öğrenmişti yıllardır. Yaşlanıp da ekin biçemez olunca, köylüler, "Tek bir başak ekin biçme, ama ırgatı da türküsüz bırakma!" diyerek çalışanlara türkücü tutarlardı onu. O

da, eli kulağında, içli, çavgın, yanık sesiyle çalışanları coşturur, günlük yövmiyesini alırdı. Ürün devşirme mevsimi sona erince, sabahları evinden çıkarak komşularına uğrar, satılacak bir şeylerin olup olmadığını sorardı. Artık neleri varsa yumurta, tavuk, tereyağı, peynir, süt, yoğurt hepsine alıcı çıkarak, ayaküstü pazarlık yapar, sonra bir kuruş ödemeden alacaklarını alır, köy pazarının yolunu tutardı. Elliye aldığı yumurtayı altmışa, bin liraya aldığı tavuğu biraz fazlasına satar, üste kazandığı parayla da, kahveye girer, çayını, kahvesini içer, akşama da komşularına uğrayarak, borçlarını kuruşu kuruşuna öder, günübirliğine geçimini sağlardı.

Ayranın en iyi katık olduğu zamanda, kuru ekmeği ayranına banarak nasıl yediğini, bir tas ekşi ayranın ekmek banıp yemeyle bitmediğini acıklı sesiyle bir anlatışı vardı ki.

Öksüz, yetim büyüdüğü için, ezik, kırgın, mazlum görünümlüydü. Yüzünde, gözünde, duruşunda yaşama karşı bir güceniklik, kırgınlık vardı. Yaşam yükünün altında kalmış da, zorlukla soluk alıp verirmiş gibi kırış kırıştı alnı ile yüzü. Bu yüzden Kırış Hacı derlerdi ona.

Bir gün insanlar gelip gitmeye başladılar evine. Ağır derecede hastaymış Kırış Hacı meğer. Bir gece ben de gittim bekledim başını. Kekik suyu, peryavşan, nane kaynatıp içirdim. Ama yoktu yararı; bedeninin ısısı soğumaya, canı dizlerinden yukarı çekilmeye başlamıştı. Ateş basmıştı alnıyla yüzünü. Ter döküyordu. Anlamıştım sinsi ölümün, bedenine ağır ağır sağıldığını, sonsuz uykuya alıştırmaya başladığını onu. Bir süre sonra elleri kapandı. Ardından durdu yüreği. Zaten çok yaşlıydı, seksenine merdiven dayamıştı. Çenesini mendilimle bağladım. Üstünü başını yokladım. Öylesine yoksuldu ki, paranın tozu

bile yoktu cebinde. Şehit çocuğu olmasına karşın, acından sürüne sürüne ölmüştü. Bir karış toprağı da yoktu; ancak ölerek kendisine ait bir toprağı olacaktı şimdi.

Kimseyi kırmadığı için hatır gönül bileni öylesine çoktu ki, ölümünün ardından gelen insanlarla dolup taştı evin önü, arkası. Bir de güzel ölüm olmuştu ki; örümcek ağı gibi kırış kırış olmuş alnı, yüzü düzelmiş, gençleşmiş, yeni tıraş olmuş gibi pırıl pırıldı. Ne diyeceklerini bilemeyen, şaşıran köylüler, alnına, yüzüne, elleriyle usulca dokunarak, "Böylesine güzelleştiğine göre ölüm onu hırpalamamış. Günahsızın biriymiş," demekten kendilerini alamadılar.

Kazmamı küreğimi elime alarak yolunu tuttum mezarlığın. Çimenlik, güzel bir yere kazmaya başladım mezarını. Mevsim bahar olduğu için, sulu, yumuşaktı toprağı. Vurduğum kazmayı kolayca içine alıyordu. İyice derine inince, buz gibi bir su kaynamaya başladı içinden. Dinlemedim vurdum kazmayı, küreği. Çıkan taşları alıp attıkça, su kaynağı kesildi, kayboldu. Bu kez de garip renk ve boylarda şişeler çıkmaya başladı toprağın dibinden. İçleri sarımtırak renkli sularla dolu eski zaman şişeleriydi onlar. Eski bir gömü yeri olmalıydı orası. Oraya gömülen kişi, ya içkiye, eğlenceye düşkün biriydi, içki şişelerini anı olsun diye koymuşlardı mezara ya da ölen için ağlaşanlar gözyaşlarını şişelerde toplayarak yas anısı olarak koymuşlardı oraya.

Neden sonra kalabalığın elleri üstünde getirdiler Kırış Hacı'nın tabutunu. Kefen bağlarından tutarak yukarıdan aşağıya uzatıp verdiler bana. Çıkan şişelerle, kemiklerin arasına kendi ellerimle verdim onu. Görüp görebileceği son insan kucağı, son insan sıcağı ben oldum böylece. Benden sonrası ise kara

topraktı; en eski, en uzun orada kalacaktı çünkü. Orada güneş doğmazdı. Oranın ayları, yılları, mevsimi olmazdı.

Mezarından ayrılmadan önce, kefenli yüzünü açıp öperek bir buçuk metre toprağın dibinde son kez helalleştim onunla.

"Kırış Hacı Amca, senin bozlaklarını, türkülerini az dinlemedim. Şu dünyada toprağında asıl kalıcı yerin burasıymış meğer. Sen kalıcı dünyaya, ben ise geçici fani dünyaya, hadi helal et hakkını," dedim, ağladım. Öylesine duygulanmıştım ki, yanı başına yığılıp kalabilirdim, köylüler elimden tutup yukarıya çekmeselerdi.

Sonra elden ele dolaşan küreklerle köylüler toprakladılar üstünü. Yönünü kıbleye veren köy imamı, hayır dua etmek için ellerini henüz kaldırmıştı ki, inanılması güç bir olay oldu o anda; mezar toprağı kendiliğinden bir karış kadar yükseldi yükseldi, sonra da çökme yaptı birdenbire iniverdi. Korkusundan neye uğradığını şaşıran, edeceği hayır dualarını unutan imam, kaçmaya başlayınca, kalabalık da onu izledi.

O gün herkes işini gücünü bıraktı, bu olayı konuştu köyde. Değişik görüşler, yorumlar yaptılar. Kimisi, "Bu işte bir uğursuzluk var," dedi. Kimisi, "iyi" dedi, kimisi, "kötü"... İçlerinde, benden önceki köy mezarcısı Pabuç Memet derler biri vardı. Oldum olası kıskanır, çekemezdi beni. Mezar toprağının çöküşünü bahane ederek, veryansın etmeye başladı bana:

"Kırış Hacı, ulu bir insandı. Bir evliya soyuydu o. Ölünceye kadar üç aylarını tutardı. Öyle olmasaydı ölünce yüzü öylesine güzelleşmez, melek yüzüne dönüşmezdi," dedi.

Yani biraz daha sesimi çıkarmasam, hepimizin

bildiği Kırış Hacı Amca'yı, gözümüzün önünde ermiş yapıp çıkacaktı Pabuç Memet.

Dayanamadım, "Ne diyorsun be?" diye bağırdım. "Bu söylediklerinin tümü dipten doruğa yalan, uydurma. Mezar toprağının çökmesi olayı, tamamen kazılan toprağın dibinden çıkan suyla ilgilidir. Baharları toprak yumuşar, kabarır, kazılınca da çoğu yerden su çıkar. Göçükler, kaymalar olur. Bu mevsimde kazılan bina temellerindeki çökmeleri, kaymaları ne çabuk unuttun? Kime yutturuyorsun? Bilmediğimiz bir şey değil ki bu? Üstelik mezar toprağının dibi tamamen taşlık çakıllıktı. Çıkan su, taşlarla çakıl aralarının toprağını aldı. Üstüne de cenaze ile toprağın ağırlığı binince, mezar tabanı bir karış kadar çökme yaptı. İşte hepsi bu!" dedim.

Ama ne kadar konuşursam konuşayım, Pabuç Memet'in gözünü kıskançlık duygusu almıştı.

"Hayır!" diye bas bas bağırdı. "Hiçbiriniz Kırış Hacı'yı benim kadar bilemezsiniz. Askerlik arkadaşım, kışla, karavana, yol arkadaşımdı o benim. Arkadaşı arkadaştan iyi kim bilebilir? Bir somun ekmeği emanet diye ver ona, acından ölse de, emanet ekmekten bir lokma koparıp atmaz ağzına. Ermiş bir evliyaydı o. Kırış Hacı'nın aziz ruhu, senin gibi içkici, ayyaşın birinin kazdığı mezarı kabul etmedi. Bunu bilir, bunu söylerim ben. Yıllardan beri ben de kazıcılık yaptım, ölüler verdim toprağa. Niye benim zamanımda böyle olaylar olmadı da, senin kazıcılığında oluyor bunlar? Nedeni basit; çünkü sen işçi olarak Alaman gâvurlarının kabristanlarında çalıştın yıllardır. Onların toprağına değen kazman küreğinle geldin, bizim Müslümanların mezarlarını kazdığın için oldu bunlar... Çok yazık, arkadaşım Kırış Hacı, toprağın dibinde cayır cayır yanıyordur şimdiye?"

Pabuç'un bu saçma sapan sözlerini duyup işittikçe, çıldırasım geldi.

"Ne ermişinden ne evliyasından söz ediyorsun be?" diye bağırdım. "Zaman evliya, ermiş çağı değil, zaman makine, televizyon, bilgisayar çağı arkadaş. Kırış Hacı Amca, senin söylediğin gibi ermişin, evliyanın biri olsaydı, mezarını kazmak şerefi de benden önce sana düşerdi değil mi? Kırış Hacı'nın mezarı az önce söylediğim nedenlerden ötürü kendi kendine çökme yaptı, genişledi. İyi de oldu, yerine oturdu böylece. Ne var şimdi burada bağırıp çağıracak?"

Herkes beni haklı görmeye başlayınca, Pabuç Memet sinirlendi. "Allah hepinizin belasını versin!" diyerek çekip gitti. Gidiş o gidiş; bir daha mezarlığa uğramadı.

Karşımda bu ikinci yenilgisiydi aslında. Yıllar önce Almanya'da mezar kazıcılığı işinde çalışırken, ağır hasta olan babam yüzünden zorunlu dönüş yapmıştım köyüme. Dönüşümün ertesinde de babam ölmüştü. Alaman kazmasıyla küreğim yanımdaydı. Babamın mezarını kazmaya hazırlanan Pabuç Memet'in yanına sokularak, "Memet Amca, bırak babamın mezarını ben kazayım. Ona karşı son görevimi yapayım," dediğimde kabul etmişti önerimi. Hemen işe koyulmuş, Pabuç'un yaptığı gibi mezar toprağını rasgele adımlayarak değil, babamın boyunu ölçtüğüm sicimin uzunluğuna göre, karşılıklı iki çivi çakarak, çivilerin arasına ip gererek, yönümü de kıbleye vererek, "Babacığım, doğduğunda göbek bağını nasıl kesmişlerse, ben de, senin dünyayla bağını kesiyorum şimdi," diyerek gergin ipin ortasına indirmiştim kazmamı.

"Bu kadar kazıcı gördük, senin gibisini görmedik," demeye başlamışlardı, kazıcılık işindeki ustalığımı gören köylüler.

Bizim oralarda, ölülerin giysileri, ayakkabıları, "ölümü gördüler" denilerek, evden uzaklaştırılır ve Pabuç Memet'e verilirdi eskiden. Bu yüzden yıllarca ölmüş kişilerin giysileriyle dolaşırdı Pabuç Memet. Ayağındaki eğri büğrü, kocaman pabuçlar vaktiyle kendi elleriyle toprağa verdiği ölülerin ayağından çıkmaydı. Pabuç Memet adı ondan gelirdi. Ama mesleğini elinden aldığım için, benden sonra harçlık, para, hediye, giysi verilmez oldu ona. Pabuç'u sinirlendiren asıl buydu zaten. O günden sonra düşman kesildi, her önüne gelene kötüledi beni. Söylenmedik söz bırakmadı ardımdan.

"Yok, kazmam küreğim yerli malı değilmiş, gâvur malıymış, gâvur kabristanlarının, sünnetsizlerin mezarına değen kazma kürekle Müslüman mezarı kazılmazmış; kazılırsa ölülerimiz cehennemde cayır cayır yanarmış falan..."

İstediği kadar kötülesin, bağırsın çağırsındı, ama mezar kazıcılığında beni yeğlemişlerdi köylüler.

O günden sonra kazmasını küreğini eline almadı, mezarlığa uğramaz oldu Pabuç. İşsiz, yorgun, yaşlıydı üstelik. Eşeğiyle ormandan odun getirip satmayı denedi ilkin. Karga yuvası bozmuş gibi çalı çırpılardan oluşan odunlarını kim alırdı ki? Eşeğini elinden çıkararak bir hallaç geçirdi eline. "Yünler, pamuklar, kıllar atarım!" diyerek sokak aralarının gezgincisi oldu. Ne ki, ciğerlerinden hastaydı. Yün, kıl ve pamuk tozlarını yutunca öksürüğü arttı. Hallaçlığı da bıraktı. Uzun süre görünmez oldu ortalıkta.

Bir gün hasta yattığını duydum evinde. Yüreğim yandı, üzüldüm. Kimi, kimsesi de yoktu. Canı bir yudum su istese, ne kalkıp getirivereni vardı ne de üstünü örtüvereni... Yanıma biraz yiyecek alarak gittim ziyaretine. Mitil yorganın altında bir deri bir

kemik kalmıştı, gözlerinin altı morarmış, halkalaşmıştı. Yumruğumu soksam girerdi göz çukurlarının içine.

Birdenbire beni karşısında görünce, şaşırdı. Daha önce aramızda olup bitenleri unutarak, "Gel yaklaş Ejder, otur yanıma!" dedi. "Mesleğimi elimden aldın diye bağırıp çağırdığıma bakma sen. Ne yapayım, kolay mı bir insanın mesleğinden ayrılması! Yaşlıyken ellerini öptüğüm, gençken birlikte çalıp oynadığım, tuz ekmek sofrasında hatır bilip kucaklaştığım nice dostlarımı, nice narçiçeği güzel gelinleri, kızları kendi ellerimle toprağa verdim. Sabahleyin yolda karşılaşıp selam verdiğim arkadaşımın, aynı akşam ağlaya ağlaya mezarını kazdığım günler oldu. Kendimi bildim bileli mezarlarla haşır neşirim. Ne zaman mezarlığa yolum düşse, önüme ilk çıkan kabir taşını öpüp kucaklayasım gelir bu yüzden. Ama işin gerçeği şu ki, sen bu mezarcılık işinde benden iyisin. İyi öğrenmişsin bu zanaatın inceliklerini. Artık bundan böyle sensin mezarların adı, sensin, insan unutulmalarının en son toplandığı yerlerin sahibi, işine yarayacaklarını pek sanmam ama, al şu kazmam ile küreğim, benden sana anı kalsın, onların eski püskü oluşlarına bakma sen, nice insan mezarına değdi onlar."

Sonra elimden tuttu. Öylesine bitkin düşmüştü ki, bedenindeki son güç kalıntılarını toplayarak zorlukla kalktı yerinden.

"Yaşlılıktan da öteye yaşlandım, Ejder," dedi. "Birçok insandan fazla yaşayarak, fazlasıyla hak ettim ölümü. Benim yarınla bir işim yok artık. Benim işim dünle. Ölümün yetişmesi bana yakın; ecelin ağır devesi çöktü çökecek kapıma. Anlayacağın sonum geldi. Sana vasiyetim odur ki, ölünce, mezarlığın batısındaki kimsesiz, ıssız mezarın yanı başına

gömüver beni. O garibanı da vaktiyle ben vermiştim toprağa. Kimin nesiydi, nereliydi, belirsizin biriydi. Dağlardan getirmişlerdi ölüsünü. O zamandan beri yapayalnız durur orda. Bayramlarda ne ziyaretine gelenini gördüm ne de soranını. Ölünce beni de onun yanı başına gömüver de, bari mezar mezara komşu olalım onunla."

Sonra duvar çivilerine rasgele asılmış, tozlanmış, güvelenmiş, eski ölülerden kalma ceketlere, şalvarlara, paltolara bir tanışa bakarmış gibi tek tek baktı. O giysilerin ölmüş gitmiş sahiplerinin adlarını andı, saydı, döktü. Sonra da, sırtındaki ceket eskisini çıkardı. O giysilerin arasına asıverdi. Ve o ceket ve giysi artıklarına vedalaşırmış gibi bir kez daha bakarak, yarı ağlamaklı sesiyle, "Fazla bekletmeyeceğim sizleri. Yakında ben de aranıza geliyorum," dedi.

Değişim

Çok eski, çok uzun, yorgun sessizlik dönemlerinden çıkıp gelmiş gibiydi yüzü Hadımlı'nın. Gür kaşlı, uzun kır sakallı, iri baygın gözlüydü. Geçmiş çağların kalıtımından gelen derin bir bilgelik okunurdu yüzünde. Karşısındaki insana, uykulu, uzak, belirsiz bir noktaya bakarmış gibi bakar, ağır ağır, içe işleyen, etkileyici, yumuşak, bir sesle konuşur, bir sözünün üstüne bir sonraki sözünün soluğu düşmezdi, dinleyeni yormazdı hiç. "Üç elin duası, üç elin hocası" diye ün salmıştı. "Üç elin duası, üç elin hocası" demek, Kuranı Kerim'i ezbere, eksiksiz bilen, yorumlayan "ağır hoca" demekti. Sarık sarar, topuklarına kadar inen uzun, apak zıbınıyla dolaşırdı. Asıl adının ne olduğunu bilen, duyan tek kişi yoktu yörede. Yıllar önce Konya'nın Hadımlı kazasından geldiği için, Hadımlı Hoca'ya çıkmıştı adı. Yörede olup biten her şeye, kendi işiymiş gibi karışır, yönlendirir, buyruklar verirdi. Bu yüzden, savcısı, yargıcı, kadısı gibiydi yörenin.

Gözleri görmüyordu Hadımlı'nın. Ününü biraz da bu yanına borçluydu. Köy gençlerine aptes almasını, namaz kılmasını öğretir, hayır dualar ezberletir, söyletirdi. Dini bayramlarla, "mübarek cuma"ların dışında sokağa çıkmadığı, ortalıkta görünmediği

halde, her yerde görünür, sözü edilirmiş gibi etkileyici bir kişiliği vardı. Her yerde sözü geçen, dinlenilen, sezen, gören biriydi o sanki. Herkesi yargılayan, evlendiren, boşandıran, yeri gelince kahredici dualarıyla cezalandıran... Yanılmaz, şaşmazdı hiç. Bu yönüyle yöre insanlarının gözünde ermişliğin doruğuna çıkmış gibiydi. Masal ötesi görünümünün yanı sıra, yaşlı ve kör oluşunun da getirdiği bu olgunluğa giydirilen kalın dinsel korku, gözlerinin görmesine gerek kalmayacak kadar bir ün sağlamıştı ona. Her gelen başını önüne eğerek, dinsel bir ayindeymiş gibi, iç dünyasını karartan sıkıntılarını olanca safdilliğiyle söyler, anlatırdı ona. Bu gibi ortamlarda görmesine gerek de yoktu zaten. Bu tür körlüğünün yanında, kendi gören gözlerinin hiçbir değeri yokmuşçasına bir teslimiyet ve küçümsenme duygusuna kapılırlardı insanlar. Bu yüzden, ne zaman önüne çıksalar, onun ermişlik mertebesine varan bu efsanevi etkisine hak verdirecek bir tapınma içine girerlerdi insanlar ister istemez.

Sözünden kimse çıkamazdı onun; çıkacak olanın kısmeti kesilir, yolu bağlanırdı. Böylece köylülerle göçerler için kutsallık denilen şey, öyle yüzeyde sözü edilen, basit, sıradan bir inanç olmaktan çıkar, her gün kendi elleriyle dokunup gözleriyle gördükleri bir olaya dönüşürdü Hadımlı'nm yanında.

Bütün gün koyu yeşil yatır kilimlerinin üstünde oturur, az yemek yer, tespih çeker, namaz kılar, hayır dualar ederdi. Onun yaşında bir insan için ne gerek vardı onca hayır duaya demeyin; herkesten çok dinine, imanına, namazına, niyazına bağlıydı o. Öyle görünmek zorundaydı. Kartal kanadından kalem yapmasını, isli mürekkeple ayet yazmasını bir tek o bilirdi, insanı çarpan cinlerin su cini mi, ateş cini mi, kül cini mi, demir parçalarının ham mı, çelikten mi

olduğunu da o bilirdi. Eline aldığı demir parçasını burnuna uzatıp tutarak, bir süre koklar, herkesin, demirin cinsini, kokusundan anladığını sandığı bir anda, kokladığı demir parçasını burnunun denginden aşağı, sert zeminin üstüne usulca bırakıverirdi. Ham demir fazla ses çıkarmazdı, pattadak düşerdi yere. Çelik ise, suyu iyi verilmişse, çınn diye öter, sesinden belli ederdi kendini.

Her şeye kadir Hadımlı'nın becerileri yalnızca bunlarla bitmezdi. Dağlarda kaybolan koyunu, keçiyi, atı, eşeği, katırı, kurtlar parçalayıp yemesinler diye, "kurtağzı duası" yazdırmaya gelirlerdi Yörükler ona. Gelirlerken, kesmez kör bıçaklarla makas eskileri götürürlerdi yanına. Kesmez kör bıçakla makas eskileri çalıntı mal olmayacaktı ama. "Kurtağzı dua"larına karşın koyunu keçiyi kurtlar parçalar yerlerse, suç, götürülen kör bıçakla makas eskilerinde olur, onların çalıntı mal olduğuna inanılırdı.

İki yanı doğal taştan oyma, arkası, önü, üstü yüksek duvarlarla örülmüş mağaramsı bir yatırın içinde otururdu Hadımlı. Yatır girişinin, üstüne ayetler yazılmış, solgun renkte yeşil bezler, keçeler asılmıştı. Örtü uçları yerlere kadar sarkardı. Yöresinde irili ufaklı gömüt eskileri bulunan yatırın içinde, çok eski din ululannın yattığı söylenirdi. Üstü, eski yazılar, nazar boncukları, muskalarla dolu, yer yer güve, toz yemiş bitirmiş soluk yeşili keçe örtülerin yanı sıra, eskimiş, yemyeşil pas tutmuş, bakır taslardan fesler geçirilmişti gömüt taşlarının üstüne. Yatıra girip çıkanların başlarına o taslar üç kez geçirilir, sonra yerlerine konulurdu.

İçi serindi yatırın. Ahiret gibi soğuk, tozlu, ürpertici, sevimsiz, gizemli bir eskimişlik kokusu verirdi insana. Dışarısı sıcaktan cayır cayır yanarken yatırın içine en ufak etkisi olmazdı sıcağın. Parmak

kalınlığında buz gibi, içimi güzel bir su çıkardı yatırın içinden. Yatır duvarlarının yanlarından şıpır şıpır damlayan su sesleri, yatırın her yanından duyulurdu.

Yatır havasının astım hastalığına iyi geldiği inancı yaygındı yörede. Bu yüzden çok uzaklardan çıkıp gelen hastalar, yatır toprağının önünde yüklerini yıkarlar, yatırın içinde günlerce kalarak, şifalı diye yatır suyundan içerler, ellerini yüzlerini yıkarlar, iç dünyalarını dinlendirirlerdi. Ne ki, oraya gelenler bu iyiliğin, şifanın, yatırın serin, dinlendirici havasından değil, yaz kış orada kalan Hadımlı Hoca ile yatırın dışında yattıkları söylenilen şıh eskilerinin ruhlarından kaynaklandığına inanırlardı.

Yatırın içine girenler, konuşmaktan kaçınırlardı. Konuşacak olurlarsa, ağızlarından kötü bir söz çıkabilir, ellerinde olmayarak birilerini kötüleyebilirler ya da söz verip, kin duyabilirler, olmayacak dileklerde bulunabilirlerdi. O zaman da, yatırda yattıkları söylenilen ulu şıhların ruhları rahatsız olabilirdi.

Güneş batınca, gece karanlığının baskını başlardı, yatır çevresini aydınlatan çıraların etkisiz ışıklarının parıltısı görünürdü. Yatırın çevresinde kazığa bağlı atların, eşeklerin, iniltili tepinmelerine, cırcırböceklerinin gizemli sesleri karışırdı. Sonra ay doğardı. Doğunca da, tüm erkekler yatır damının üstüne çıkarlardı, kefen bezlerine sarılmış olarak. Gökyüzünün açıklığına yayılmış duran yıldızlara bakarak iç geçirirlerdi. Ölen atalarının ruhları o yıldızlardaydı çünkü. Durmadan onlara bakar, onları gözetlerlerdi. Severdi yıldızlar ruhları... Başlarını önlerine, toprağa doğru eğince gözlerini yumarlar, yukarı kaldırınca da, yıldızlara bakarlardı ki, atalarının ruhlarıyla göz göze gelebilsinler diye. Topluca, "Ah

şu yıldızların bir de sesi olsa," diyerek tespih çekme ayinine başlarlardı. Tespihleri, ipe dizilmiş doksan dokuz devirlik, çok uzun, ceviz büyüklüğünde ağaçtan düzülmüş, dev taneli bir tespihti. Tespihin çevresinde sıkışık düzende yan yana oturarak, dam üstünde genişçe bir halka oluştururlar, başları önlerine eğik, sol elleri karınlarının, sağ ellerinin işaretparmağı yüreklerinin üstünde olmak üzere, omuz omuza verir otururlardı. Tespih tanelerini, işaret ve başparmaklarıyla çekerek herkes sağındakinin göğsüne doğru iterdi. Ceviz büyüklüğündeki ağaç tespih taneleri birbirine vurdukça, şakırtılı sesler çıkarır, yürekten yüreğe gelip giden tanelerin devirleri tamamlanınca, başlar, eller, yakarış düzeyinde yukarıya doğru kalkar, topluca söylenilen, "Allaaah, Allaaah!" sesleri ortalığı inletir, ay ışığında kendilerinden geçerlerdi. Sonra başlar yine öne doğru eğilerek çekimine devam ederlerdi tespihlerin. Sabaha kadar üç yüz-dört yüz devir yaptıkları olurdu. Bazen de, günlerce tespih çekerek, yemeden içmeden kesilerek üç bin devri tamamlayanlar olurdu. Dertlerini unuturlar, uyuşurlar, için için ruhlarının arındığını sanırlardı böylece.

Yatır duvarında toprağı, sıvası alınmış irili ufaklı oyuklar, çukurlar çarpardı göze. Doğumlarına yakın kimi kadınların, yatır duvarlarından söküp aldıkları sıva artığı oyuklardı onlar. Doğacak olan çocuklarının belek altlarına ısıtarak saracakları yatır topraklarıydı onlar.

Hadımlı yatırının insanlar üzerindeki etkisi öylesine güçlüydü ki, kısır kalmış kimi kadınların, yatır duvarlarının dibine diz çökerek yana yakıla, "Ne olur, bize de, bize de canlı ver, bizim de karnımız oynasın!" diyerek iç geçirip yalvardıkları olurdu. Bazen bunlarla da kalmazlardı, hasmı, olanlar, yatır

duvarının dibine gizlice sokularak ak keçe üstüne kara keçeden garip desenli resimler, hamur ve çamurdan heykelcikler bırakır giderlerdi. Resimlerle heykelcikler, kime niyet tutularak bırakılmışlarsa, yatır ulularının er geç o kimseyi cezalandıracağına inanırlardı. Buna en çok garip desenli keçe parçalarını asanlar inanırlardı, inanmak zorundaydılar. Böylece o kişiye veya kişilere karşı kin, düşmanlık beslemekten kurtulurlar, iç dünyaları kinsiz, belasız bir hoş olur, rahatlarlardı.

Askerlik çağına gelen delikanlılar, Hadımlı'nın elini öpüp "talim duası" yazdırmadan gitmezlerdi askere. Gidecek olurlarsa, talim çavuşundan dayak yiyebilirlerdi askerde.

Baharları Toroslara göç eden aşiretler, göçerler, yatıra uğrayarak Hadımlı'nın hayır duasını alıp, öyle giderlerdi yaylalarına. Yatıra uğramadan giderlerse, sürülerinin ağızlarının bağlanacağına, sütlerinin kesileceğine, "keş nazar"a, yani nazarların en büyüğüne uğrayacaklarına inanırlardı. Develeri, atları, eşekleri, koyunları, keçileriyle Hadımlı'nın yağlı kamıştan upuzun, ucu eğri asasının altından geçerek kutsanırlardı sözümona. Sonra da adaklar sunup kurbanlar keserek Hadımlı'nın göçerleri koruyacağına, otları yeşerteceğine olan inançlarını tekrarlarlardı.

Yatıra adak olacak koçların önüne bolca tuz konulur, yalatılır, sonra da yatır suyunda sulanır, yatır ağacının altında bir gün bir gece bekletilirdi. Koç kesimini obanın saygın, yaşlı kişisi yapardı, kurbanı keserken, o yıl yağmurun, otun, bereketin nasıl olacağını sorarlardı Hadımlı'ya.

"Koç getirdik, tüyleri taze gelin kınasıyla kınalı. Duamız kabul olsun ki, keseceğim. Lokmasını ağzımıza almayıp yoksullara dağıtacağım. Bozuk yolları

onaracak, kör pınarları aşacağım. Öfkeliysem öfkemi sevince çevireceğim. Ne olur, belaları bizlerden uzak tut, kötülere göçür. At yelesinden tuğlar keserek yatır dallarına asacağım. Üç gün üç gece nal dövdürüp toprağına gömeceğim. Sana geldik ulu Şıhım, yurt yerimiz hayır olsun mu?"

Kurbanı keserken, can veren kurbanın ağzının önüne, ekmek ve hamur parçaları tutarlardı ki, kurbanın canını almaya geldiğine inanılan iyilik meleklerinin kanatları, tutulan ekmekle hamur parçalarına değsin, dokunsun diye. Ekmek ve hamur parçalarını hastalara yedirirlerdi sonra da. Kurban edilen koç başlarını yatır ağacının dibine gömerler, ardından, Hadımlı'nm eline varır,, öperlerdi. O da, okuyup üflediği bir çift al bezle, gök bezi sürü başı dişi koyunun boynuzlarına bağlayıverirdi. Artık gönülleri rahat, gani gani yaylalarına göçüp gidebilirlerdi Yörükler.

Kül rengi, sivri, çopur, keskin kayalıklara sırt veren yatır damının biraz üstünde dev bir sedir ağacı yükselirdi. Sedir ağacı, öylesine gür, öylesine yeşil ve iştahlıydı ki, yaz kış o iştahını nasıl besler korurdu, bilen yoktu. Ağacın dallarına irili ufaklı kuru hayvan kafalarıyla tuzlanmış kurban derileri asılıydı. Kurban derileriyle hayvan kafalarının yönleri nedense hep güneye bakardı. Kuru kafaların yönlerini kuzeye, doğuya, batıya da çevirseniz, birkaç gün sonra, kendiliğinden kıble yönüne, yani güneye döndükleri gözlenirdi. Durup dururken kuru kafaların bu yön değiştirmelerini, geceleri oraya gizlice gelen meleklerin yaptıkları inancı yaygındı. Oysa rüzgârlar orada yüzyıllardan beri kuzeyden güneye eserdi. Ağacın uçlarıyla, dallarının yönleri bile esen kuzey rüzgârlarının eğimine göre güneye dönüktü. İnanışa göre o sedir ağacını o ıssız kayalığın tepesine

Hızıraleyhisselam Hazretleri getirmiş dikmişti, başka türlüsü de olamazdı zaten; kupkuru kepirin başına tohumu nereden gelsin de, taşın başında böylesine güçlensin büyüsündü ağaç!

Ağaç uçlarına geceleri vuran rüzgârlar, ince uğultular, ezgiler çıkararak eser, inlerdi. Yatır ziyaretçileri, sesleri cânı yürekten dinleyerek içlerine çekerlerdi. Hayvan ayaklarından düşmüş ne kadar nal eskisi varsa, götürür, ağacın gövdesine çakarlardı. Ağaç gövdesi bir tür nal oymağı gibiydi. Ne ki, ağacın dibine kadın ayağı basmazdı. Basacak olursa, ağacın kuruyacağına, oraya gömülen koç kafalarının insan donuna girerek konuşacaklarına, küfür edeceklerine inanılırdı çünkü.

Sırtları yer yer kuru yosun artıklarıyla kınalanmış, otlar kevenler bitmiş yatır taşlarına iyice yakından bakılınca ince şeker kristallerine, cam tozlarına benzeyen garip ışıltılar görünür, gözlerini kamaştırırdı insanın. Aynı ışıltılı parıltı, taşında değil, toprağında, tozunda da vardı yatırın. Gündoğumunda, gün döndüğünde, taşlar öylesine güçlü, çiğ bir parıltı salarlardı ki ortaya, gökyüzünü kasıp kavuran güneşin altında, ışığın sessiz uğultuları gibi gelirdi insana.

Bir gün başlarında safari şapkaları, ayaklarında çizmeleri, külot pantolonlarıyla jeologlardan oluşan bir grup mühendis, ciplerine doluşarak yatır toprağına çıkıp geldiler. Yanlarında üç ayaklı geniş arazi dürbünleri, mumlu, parlak, rulo edilmiş arazi haritaları vardı. Yöreyi bir süre gezip dolaştıktan sonra, çeşitli taş ve toprak örnekleri topladılar yerden. Çekiçle kırıp incelediler. Küçük, basit, yararlı deneyler yaparak taşlarla, toprağın ağırlığını ölçtüler. Sonra zengin toprak ve taş örneklerini torbalarına doldurarak kente geri döndüler.

Birkaç ay sonra, yanlarında ustalar, işçiler, ağır

iş makineleri ve kamyon yükleriyle yatıra geri döndüler. Yollar açıp yerleri düzlemeye başladı dozerler. Yağmura, sıcağa, soğuğa dayanıklı, özel alaşımlı tahtalardan yapılmış şantiye binaları kurdular düzlüklerin üstüne. Köşeli demir ve borulardan irili ufaklı iskeleler kurdular. Telsiz antenleri, yedek makine parçaları ile içleri su ve yakıt dolu dev tanker ve bidonlar aldı ortalığı. Dozer bıçaklarının açtığı yol boylarına elektrik direkleri dikerek teller gerdiler. Çalışan motorlar gündüz gibi aydınlattılar ortalığı.

Çelik kuleli, ağır "delme makineleri" çalışmaya başladı sonra. Toprağın derinlerine, sivri, keskin dişli, hızla dönen ağır matkaplı çelik borular soktular. Keskin dişli matkap döndükçe, toprağın derinliklerinde önüne çıkan taşı, toprağı kemirip deldi. Toz haline getirdiği örnekleri, boruların içinden aşağı akıtılan, sonra da, borularla toprağın arasından tekrar yukarı çıkan sular akıttılar. Su, hem çelik dişli matkabın ısınmasını önlüyordu hem de toprağın derinliklerinden aldığı ağır çamurlu örnekleri kusup çıkarıyordu dışarıya.

Bütün gün, bütün gece işçiler, ustalar, ışıklar içinde dönen dev makinenin çalışmasını izlediler. İnilen derinliğin her metresinden çıkan öğütülmüş ala çamurlu, kum, çakıl ve toprak örneklerini özel olarak hazırlanmış bölmelere koyarak incelemeye aldılar. Yer yer beyaz, sarımtırak renklerde, normal topraktan daha ağır çeken, içlerinde milyarlarca ince pırıltıları olan toprağın, çok zengin soda ve cam madeniyle dolu olduğunu gördüler sonra.

Yeterli derinliğe ulaştıktan sonra dev matkabın işleyişi durdu. Jeologlar, ofislerinde mumlu, parlak kâğıtların üstüne toprakaltının zengin rezerv haritalarını çıkardılar.

İş makinelerinin gürültüsünden tedirgin olan

yatır insanları, ağır dualar, aptesler alarak, tespih ve takunyalarla çevrili dünyalarından çıkarak, deprem tanrıları gibi toprağı derininden sarsan makinelere, canevlerinden vurulmuş gibi baktılar. Gördükleri, hiç de alışık olmadıkları ölçüleri öylesine aşıyordu ki, doğaötesi yaratıklar gibi düşünmeye başladılar dev iş makinelerini.

Kirli, küçücük bohçaları ile eşyalarını ellerine alarak yatır önünde toplandılar. Uzun beyaz zıbına benzeyen geniş etekliğiyle en son Hadımlı Hoca çıktı dışarı. Öylesine kamburlaşmış, kurumuş, tükenmişti ki, beyaz sakalları, bel kuşağından aşağı sarkıyor, yaşlı, gevrek göğsünü örtüyordu. Mumlanmış, eğri uçlu kamıştan asası elindeydi. Yarı canlı mumyalardan farksız başını, çalışan makinelerden yana çevirerek, ağır beddualar söyledi:

"Ağaca, toprağa bu zulüm yeter. Allah, onları canevlerinden vuracak mızrağı mutlaka bulacaktır."

Müritleri, saygıyla kollarına girerek şeyhlik postuna sıkıca sardılar, tabuta benzeyen ağaçtan bir sedyenin üstüne yatırdılar onu. Yeşil yatır kilimleri, yastıklarla beslediler iki yanını. Güneş çarpmasın diye de, şemsiyeye benzeyen kara bir bez gerdiler üstüne. Sedyeyi başlarının üstüne kaldırarak tok sesli yatır davullarına vura vura, matem havaları içinde kuzeyin bilinmez dağlık, ormanlık karanlıklarına doğru alıp götürdüler onu.

Hadımlı Hoca son yolculuğuna çıkarken, şantiye ustaları, hisar gibi ulu, yüksek kayalıkların böğrüne, büyük gürültülerle çalışan delici aygıtlar sokarak kayalıkların rahmine durmadan hava ve güç sıktılar. Bir dağlama mili nasıl deriyi yakıp kanı yürütürse, çelik ağızlı, geniş dozer bıçakları da öyle girdiler toprağın kanına. Toprağı derininden kazıyıp küreyerek binlerce yıldan beri damarları donmuş,

uyuşmuş, içerisine en ufak güneş girmemiş, bilisizliğin soğuttuğu kayalıkları yerle bir ettiler. Toprak için için köpürdü inledi. Karnında açığa çıkan yılan eğrisi ağaç kökleri kapkara göründü. Dev kepçeler koyup çıkardıkları toprağı geniş ağızlı eleklerde eleyerek, ağır damperli kamyonların sırtlarına yüklediler. Her beş-on dakikada bir on beş tonluk bir kamyon kalkar oldu, çıkarılan toprağı kentlere taşımak için.

Sekreter masalarında hesap makinelerine takılan kâğıt şeritlerin üstünde rakamlar kaymaya başladı hızla. Teleks tıkırtılarında kazılıp elenen, tonlarca soda ve cam madeninin bol kazançlı iniltileri duyuldu. Bilgisayarların kübik mavi camında yanıp söndü rakamlar. Teleks kanalları kazanç ve kâr haneleriyle doldu taştı. Daktilo kızların ojeli, incecik parmakları, örümcek ayakları gibi sekti tuşların üstünde. Günlerce harf üstüne harfler aktı kâğıtlara. Kâğıt sarmaktan yorgun düşmüş yazı makinelerinin silindirlerinin ince hışırtıları, kazılan madenlerin, çalışan vinçlerle dozerlerin, her yanı toza toprağa boğarak ilerleyen ağır damperli kamyonların hesabını tutar oldu.

Ne Hadımlı kaldı geride ne beddua ne yatır ne de tespih ayinleri...

Güvercin Artık Dönmeyecek

I

Bahar selleri Kurudere'nin göğsünde patlar ilkin. Yeleleri dalgalı vahşi atlara benzeyen mor çamurlu sel suları, çürümüş otları, yaprakları, molozları, yağma malı gibi önüne katarak, uçurumlardan tepetaklak düşerek, ok hızında akarlar. Bütün kış ağır dona ve buza kesen toprakları yün gibi kabartıp atarak, gürültülü çağlayanlar halinde sürdürür akışını. Cebel köyünün dengine gelince; dönümlerce büyüklükte bir alana yayılarak yunmuş, arınmış, humuslu topraklar, geniş kumluklar, çökeltiler bırakırlar düzlüğe. Mayıs ortalarına doğru eski, suskun, yaşlı sesine kavuşur Kurudere. Yumurta aklığında yıkanmış, irili ufaklı çakıl taşlarının üstünden akan incecik suyun yüzüne pul pul yakıcı öğlen güneşleri düşer. Öyle ki, bir ay öncesinin ala çamurlu, uğultulu sellerin aktığı şarlayan ağızlarında örümcekler ağ kurarlar. Issızlarında çekirgeler, kertenkeleler, böcekler dolaşmaya başlar derenin. Ürkek, küçücük balıkların çakıl taşlarının arasından oradan oraya hareketli gölgeler halinde kaçıştıkları görülür.

Ardından kurbağa larvalarıyla kararmaya başlar suların yüzü.

Söğüt, çınar, böğürtlen, murt, harnup ve sarıçamlardan oluşan, sık çalılıklı bir orman duvarı yükselir batısında Kurudere'nin. Ormanın üstleri taze sabah sisleriyle yıkanır, taranır. Her yan pembe, sarı, beyaz, mor çiçekli zakkumlarla renklenir. Ormanda her şey vardır; yılan, akrep, tilki, ayı, kurt, çakal, domuz... Ağaç başları ise başlı başına birer kuş tüneği, kuş cennetidir. Gün doğmadan önce yüzlercesi ötmeye başlar. Beşi onu birden kalkar ağaçların üstünden. Öğlene doğru da, ağıtsı, yumuşak, nemsiz, kıraç bulutlar alır gökyüzünü.

Ağır, buharlı sıcaklar, çöküp bunaltmaya başlar ortalığı sonra. Çatlayan toprağın yüzünde derin yarıklar, ağzıkaralar oluşur. Taşlar gevrer, yanmaya başlarlar. Kavurucu, dayanılmaz yaz sıcaklarını emen kumluklardan insan yüzüne harlı sıcaklıkları yükselir.

Sellerin bıraktığı kumlu, milli geniş topraklar öylesine verimlidirler ki, içine düşen çekirdeği haftasında baston eğrisi uçlarıyla yüze çıkarırlar, bir aya kalmadan da, sürgün uçları, patlayan çiçeklerden görünmez olur. Kalın humusla kaplı kumlukların verimini bilen Cebel köylüleri, sel sonu topluca milliğe gelerek kavun karpuz eker giderler. Yörenin en iri, en ballı karpuzları o milliklerde yetişir. İçlerine yumurtayı gömsen pişirecek denli harlı, sıcaklı kumluklara yalınayak basamazsın, akrep sokmuş gibi bağırtır, canını yakar insanın. Kahve gibi ince, kınalı toprakların üstünde yeşil yapraklı kavun karpuz kelekleri, kıvrış kıvrış uzayan sürgünleriyle, dört-beş kola ayrılarak kalbur gibi örterler toprağın yüzünü. Böylesine kızgın, ateşe kesen kumlu tarlaların yüzünde onca suyu nereden, nasıl bulur çekerler

de, can alıcı yeşilliklerini nasıl korurlar bilinmez. Gece sessizliklerinin içinde, derinden derine, ince, gevrek, takırdak sesler duyulur ki, kabuklarını zorlayarak büyümeye çalışan karpuzların sesidir bu. Görülmemiş irilikte, çaparı bol, renkli, yeşil kavunlar, ağır sıcakta her gün biraz daha gelişip serpilerek, şıralı, ballı bir kokuda bütün yaz kokarlar.

Bostanlığın bekçiliğini her yaz Meço Memet yapar. Meço, bostan tohumlarının ekiminden sonra çıkıp gelerek, tarlanın ortasına kurar iğreti çardağını, serer yatağını içine. Kuru ot yığınlarıyla besler altını yatağının. Yeşil benekli, alacalı karpuzlar güneşin alnında bütün yaz sere serpe büyür, gelişirken, Meço da, köyünden, insandan uzakta, kederli kederli dolaşmaya başlar bostanlığın çevresini. Vahşi, gür sesiyle bağırarak, bostanlığa konmaya çalışan karga, saksağan sürülerini ürkütür. Öğle sıcağı çökünce de, ufacık kulübesine girerek ot yatağın üstüne uzanır kestirir.

Otuz yaşlarında, geniş omuzlu, kemikli, uzun yüzlü, sarı tenli, sert fırça bıyıklıdır Meço. Güneşte yanmaktan bakır kırmızısı olmuş teni sadece güneş yanığı değildir. Çok az yıkandığı için, tozun, toprağın, terin, sıcağın kiri, ikinci bir cilt oluşturmuştur yüzünde. Sivri, açık kulaklı görünümüyle soğuk, çirkin biridir. Kenarları kırış kırış olmuş, delici baykuş gözleri dumanlı bir garip bakar insana. Bakışları yaz sıcağında bile buzdan parçalar taşır içinde sanki. Issızda onunla karşılaşan insan, en ufak yakınlık duymaz ona, çekinir. Bütün gün çardağın önünde çatır çatır yanan güneşe karşı oturur. Tiki olduğu için ikide bir başını aşağı yukarı sallar. Cevizle soğan kabuğu suyunda boyanmış çulfa dokuması şalvarı üstünde, şahin gagası gibi eğri uçlu, keskin, tırtıklı bıçağı palaskasının arasında sokulmuş halde durur.

Gündüzleri topuklarına basılmış pabuçlar giyer, gece olunca da, kumlukların yüzünde yılan, çıyan, örümcek ve akrep dolaştığı için çizmesiz çıkmaz dışarı.

Gece gibi karanlık, az konuşan, kaygısız, gizlerle dolu, hırçın, yalnız biridir Meço. Bir kez evlenmiş, haftasına varmadan, karısı pılısını pırtısını toplamış, yüzü gözü çürükler, morluklar, ısırıklar içinde canını zor atmıştır babasının evine. Şefkatli sözler söyleyecek bir tek arkadaşı, dostu, sırdaşı yoktur Meço'nun. Malı, mülkü, evi barkı da... Bütün kış evli ablasının evinin ufacık bir gözünde sığıntı gibi kalır. Köyünde kim hasta, kim dertli, kim ölmüş, kim evlenmiş sormaz, meraklanmaz hiç. İşsiz, güçsüz bütün yaz köy kahvesinde oturup çınarın gölgesinde pinekleyeceğine, biraz ablasının zoru, biraz da köy sandığından azıcık para kazanabilmek için bostan bekçiliğini üstlenmiştir. Yazları bostan tarlasının ucunda, insandan, köyünden uzakta, tümüyle terk edilmiş, yapayalnız bir duyguda, her şeye yabancılaşır, kendi yalnızlığına biraz daha teslim olur gider Meço.

Bazen günlük azığını almak için bile köye kadar gitmeye üşenir. Üç-dört günde bir, ablasının kızı Ayşe getiriverir azığını ona. Bunun dışında da bir değişiklik olmaz yaşamında Meço'nun.

Yine de bostanlıkta yalnız sayılmaz Meço. Söğüt dallarından ördüğü kafesinde bir çift kınalı kekliği ile sevimli köpeği Miniş vardır yanında. Keklikllerini böcek ve çekirge ölüleriyle besler. Keklikler bazen bir ötme tuttururlar ki, sesleri karşı ormandan duyulur.

Beyazı çok, kahverengi benekleri az, kısa tüylü, iri bacaklı, kalın kemiklidir Miniş köpek. Av kokusunu aldığında, kuyruğunu iştahla sallayarak bakışlarını diker avının üstüne. Ufacık bir ilgi karşısında

yılışarak şakalaşmaya can atar. Yavruyken almış büyütmüştür Meço onu. Kuş tüylerinden yaptığı topların ucuna ipler bağlayıp uzaklara atarak, sonra da, ip bağlı topu ağır ağır çekip hareketlendirerek, tüy topunu ağzıyla yakalayıp getirmesini sabır ve inatla öğretmiştir Meço ona.

Akşamları sivrisinek bulutları çardağın içine girmesin, yüzünü gözünü ısırmasın diye çardağın önünde ateş yakar. Uzun namlulu, harbili, ağızdan dolma, çakaralmaz tüfeğini de yanından ayırmaz hiç. Geceleri Kurudere'ye suya inen domuzlar ile ayılar, bal tadındaki kavun karpuzları paralayıp yemesinler diye, tüfeğiyle geceleri o tür orman yaratıklarından korumaya çalışır bostanlığı. Gündüzleri ise bıldırcın, turaç, keklik vurur. Tüylerini çardağın önünde paskırta paskırta yolup temizledikten sonra, ateşte pişirir, yağını, tuzunu kokuta kokuta yer. Kemiklerini de sevimli köpeğin önüne atıverir. İğreti çardağının iki yanı yolunmuş renkli kuş tüyleriyle doludur bu yüzden.

Bazen de, elinin sevdiği, olgun, ballı kavunlardan birini keser, kemire kemire yer. Bütün yaz kavun karpuz dilimi kemirmekten bembeyazdır dişleri. Güldüğünde, köseleye benzeyen, bakır kırmızısı suratının ortasında dişleri sedef beyazı parlar hep.

Garip huyları, davranışları olan bir insandır Meço. Tarlada, bayırda başıboş dolaşan, yayılan, çiftleşen hayvanları tadına doyum olmaz bir seyirlikmiş gibi izler. Bazen kendisi de isteklenir, dişi eşekler, kısraklar arar yöresinde. Uygun yer ve zaman bulamayınca avucuna tükürerek işini görür ya da güneşte dura dura içleri kan sıcağı olmuş, olgun, sulu karpuzlardan birini koparark, çardağa çekilir. Bıçağıyla böğrünü oyduğu karpuzun deliğine sertleşen cinsel organını sokarak, delice bir boşalma

isteğiyle kerttiği olur karpuzu. Boşalmadan sonra derin bir pişmanlık ve utanma duygusuyla şalvarının bağını çeker bağlar, kemerini kuşanır. Ardından, bütün suç karpuzdaymış gibi, kendisini günaha sokan karpuzu tiksintiyle çarparak paramparça eder yerde. Meni artıklarıyla beneklenmiş kan kırmızısı karpuz parçalarına arılarla yeşil sinekler çokuşurlar sonra.

Gariplikleri bunlarla bitmez Meço'nun. Güneşin batıyor oluşu, anlaşılmaz tedirginlikler, korkular yaratır bazen onda. Bu yüzden günbatımını haber veren ikindileri sevmez hiç. Günbatımını azıcık geciktirebilmek için, bostanlığa yakın tepelerin üstüne çıkarak bakışlarıyla yitip giden güneşin son parçalarını yakalamaya çalışır. Güneşin batıyor oluşu, yerini karanlığa, bilinmeze bırakması, yolların, tarlaların insanı, hayvanıyla tüm seslerden boşalması, arınması demektir çünkü. Hele hele güneş batıp karanlık iyice çökünce, ormanların gizemli uğultusu da buna eklenince, anlaşılmaz çözülmelere uğrar kişiliği Meço'nun. Kanında karıncalanmalar, huysuzlanmalar başlar. Bir yakınını yitirmişçesine üzülür, ruhu sarsılır, bakışları değişir, ağır kasvetler çöker yüreğine. Böylesi anlarda üstündeki her türlü ahlaki baskı ve alışkanlıklar kalkar. Ne yapacağı belirsiz, ürkünç duyguların ağır tortuları vurur yüzüne. Sabaha kadar sürer bu. Güneşin doğuşuyla birlikte ruhunu ezen ağır baskılar uçar gider üstünden. Sakinleşir. Herkesin bildiği Meço olur. Güneşin doğuşu, tarlaların, yolların eski seslerine kavuşması demektir çünkü.

II

İkindi güneşinin altında çığlık çığlığa kuşlar dönüyordu. Meço sabırsızlanıyor, açlıktan midesi kazınıyordu. Ablasının kızının azık getirme günü olmasına karşın, Ayşe henüz görünürlerde yoktu. Bakışlarını arada bir bostanlığa gelen köy yolunun ağzına çeviriyordu.

Bir süre sonra, iki yanı kamış kümeleriyle dolu tozlu yolun ağzında yeğeni Ayşe'yi, azık sepetiyle görünce, sevindi. Ayşe yalnız değildi; arkadaşı, komzu kızı Güvercin'i de almıştı yanına.

Meço, köpeği Miniş'i de ardına takarak karşılamaya çıktı onları. Yeğeninin elinden azık sepetini alıverdi. "Of! Kolum koptu!" diye söylenen Ayşe'yi sevdi, okşadı bir süre. Birlikte çardağa yürüdüler. Azık sepetini açıp yemeye koyulmadan önce, iyisinden ballı bir kavun keserek, yemeleri için önlerine koyuverdi konuklarının. Sonra yeşil soğan, domates, salatalık, biber, haşlanmış yumurta ve peynirden oluşan azığını iştahla yemeye koyuldu. Öylesine acıkmıştı ki, elleri, parmakları çalışıyor, avurtları lokmalarla şişiyordu. Kabuklarını soyduğu yumurtaları tuza bibere banarak topuyla yuttu. Yumuşacık yufkaların içine yeşil soğanla peyniri dürüm etti yedi. Ardından testiyi dikti ağzına. Elinin ayasıyla sildi ağzını. Kuyruğunu sallayarak ağzının içine bakan Miniş'in önüne peynir topaklarından birini atıverdi. Minişçik, kulaklarını kısarak, gözlerini sevinçle açarak ön ayaklarının arasına aldığı peyniri iştahla yedi. Meço, çardağın ön üst çatmasında asılı duran keklik kafesini indirdi. Oynamaları için Ayşe ile Güvercin'in önlerine koyuverdi. Kırmızı, kınalı ayakları, gagaları kafeslerinin içinde tıpır tıpır gezinen kekliklere çocuklar yem attılar. Yem yiyişlerini

ilgiyle izlediler. Az sonra iki kız çocuğunun oyunlarına Miniş de katıldı. Kendini sırtüstü yere atarak, onlarla oynadı Miniş. Sonra iki arkadaş, Miniş'i yanlarına alarak Kurudere'ye doğru koşuştular. Derenin apaydınlık, dibine ipiltiler çökmüş suyunda oynaşarak, suyun yüzünde bulut bulut kaçışan, kurbağa ve balık yavrularına baktılar. Miniş, çapul çapul suların içine kendini atarak serinlemeye çalıştı. Meço da, dere taşlarından birine kıçını vererek keyifle cigarasını tüttürdü. Oyunlarını izlemeye başladı çocukların.

Ayşe ile Güvercin, aynı yaşlarda olmalarına karşın, Güvercin, Ayşe'den boy ve kiloca biraz daha iriceydi. Dolu dolu boyu, yeşil gözleri, tombul, şişkin yanakları, genç bir kız gibi etli dudakları, azıcık da çıkkın, sivri memeleri vardı. Mavi nazar boncuklarıyla süslü, gür akıtma altın sarısı saçları, eğilip kalktıkça önüne, ardına akıyor, kenarları işlemeli kısacık eteğinin altından tombul bacakları ile küçücük beyaz külotu görünüyordu. Çömelip kalktıkça dere suyuna değen incecik külotu, işemiş gibi ıslaktı.

Bir an bakışları Güvercin'in bacaklarına kayan Meço'nun, belli belirsiz bir düşünce akışı geçti içinden. Yüreğinin uzak bölgelerindeki güçlü cinsellik içgüdüsü kıpırdamaya başladı. Gözleri açıldı. Kanı karıncalanmaya, içinin sinsi istekleri uyanmaya başladı. Meço'nun bakışlarından habersiz olan Ayşe ile Güvercin, dere suyunda Miniş'le bir süre daha oynadıktan sonra, ellerini yüzlerini yuyarak çıktılar sudan.

"Dayı geç oldu. Biz gidelim artık," dedi Ayşe, çipil gözlerini kısarak.

İçindeki kargaşanın sesinden uyanır gibi oldu Meço.

"Aceleniz ne? Daha yeni geldiniz. Biraz daha

kalın. Bakın ileride kuş yuvaları var. Onları da göstereceğim size," diyerek kalktı ayağa.

Kuş yuvaları sözünü duyan Güvercin, çocukça bir sevinçle ellerini çırparak Ayşe'nin eline sarıldı.

"Ne olur, ne olur! Gitmeyelim daha. Kuş yuvalarını da görelim hadi!"

Aldırmaz görünen Ayşe, omuzlarını bir indirdi bir kaldırdı.

"Her gelişimde görürüm onları. Sen git bak istersen."

Meço ise düşünceli düşünceli bostanlığa doğru yürüdü. İyisinden iki karpuz seçti kopardı. Koyverdi boşalan azık sepetinin içine. Sepeti Ayşe'nin eline tutuşturarak, "Madem canın gitmek istiyor. Al bunları önden yürüyedur. Arkadaşına kuş yuvalarını göstereyim, sonra koşarak yetişir ardından," dedi.

Sepeti eline alan Ayşe, arkadaşı Güvercin'e, "Fazla oyalanma ha!" dedikten sonra, bostanlığın içinden uz uz köye doğru yürüdü. Meço ise, elinden tuttuğu Güvercin'i çalılıklara doğru götürdü. Boz yeşil yaprakları yukarıdan aşağı yer yer kireç beyazı kuş dışkılarıyla ağarmış alıç çalılarının içleri kuş yuvalarıyla doluydu. Cıvıltıdan geçilmiyordu. Yuvaları iyice görebilmesi için, kucağına aldı kaldırdı Güvercin'i, Meço. "Bak, işte oradalar yavrular!" Mumdan yapılmışçasına sarı gagalı, tüy yumağı içinde şişkin, çıplak kursaklı yavruları gören Güvercin, "Ah canlarım!" diyerek sevinç çığlıkları attı. Yavrulardan birini eline alarak sevmeye, yüzüne gözüne sürmeye başladı. Koynuna kattı, çıkardı. O böylesine bir sevinci yaşayadursun, kucağındaki çocuğun sıcaklığıyla ateşe kesmeye başlamıştı bedeni Meço'nun. Güneşte yanmış, kızarmış, sert kıllı, çillerle kepeklenmiş yüzünü, kızın yüzüne dokundurarak usulca öptü onu. Avucundaki tüy yumağı,

sıcacık yavruların sevincine kendini kaptıran kızcağızdan bir tepki almayınca, kıllı, ağır ter kokan göğsüne biraz daha bastırdı çocuğu. Yanaklarını, ensesini okşadı, öptü tekrar. Okşayan parmakları sert olmasına karşın duyguluydu. Sert kılların batmasından ürperen Güvercin, çocukça bir karşı koyuşla geri itti onu.

O ara bir alçalıp bir yükselen kum tepeciklerinin eğiliminde bir süre yoluna devam eden Ayşe, kamışların, otların fışkırdığı tepeciklerden birinin üstüne çıktı. Oyuna dalan arkadaşına seslendi:

"Güvercin hadi, oyalanma fazla! Geç kalıyoruz."

Arkadaşından önce, Meço dayısından aldı yanıtını Ayşe.

"Tamam tamam, sen yürüyedur. Arkadaşın ardından yetişir şimdi."

Dayısının sözlerine inanan Ayşe, kum tepeciğinden inerek, yola koyuldu. Az sonra kamışlıklarla kaplı yolun ağzında kayboldu.

Arkadaşı gözden yitince telaşlandı Güvercin. Avucunda tuttuğu kuş yavrularını geri koyarak, "Geç kaldım. Korkarım. Bırak gideyim!"

İri damarlı elleriyle Güvercin'in saçlarını okşayan Meço, kızın içini yumuşaklıkla dolduran sesiyle, "Korkma! Korkacak ne var bunda? Ben varım ya. Seni evinin kapısına kadar götürüveririm. Gel iyisinden iki karpuz da sana seçelim. Sonra da yola koyulalım," diyerek kucağından indirdi çocuğu.

Meço'nun bu sıcak, güven verici yaklaşımı yatıştırdı Güvercin'i. Birlikte bostanlığa daldılar. Daldılar ya, koca bostanlıkta koparacak iki karpuz bulamamış gibi ya da karanlığın biraz daha çökmesini beklermiş gibi oyalayıcıydı davranışları Meço'nun. Karanlık ondan yanaydı sanki; birkaç dakikanın içinde gece, sessiz, kara, hızlı adımlarla gelip yerleşti. Ormanlı

dağların gölgesi bostanlığın üstüne uzandı. Batı dağlarının üstünde azıcık ışık kaldı yalnızca.

Çardağa yaklaştıkça bakışları değişmeye, yanakları terlemeye başladı Meço'nun. Ağzı, burnu, soluğu delice bir isteğin ürpermesindeydi. Bedenini saran cinsel açlığının özünü, kızcağızın bedeninde yakalayabilmek isteği, yapışkan bir tutku gibi sardı içini. Gözleri, bedeni, duyuları kamaştı. Çardağa girer girmez, koltuğundaki karpuzları bırakarak, olanca kudurganlığıyla sarıldı çocuğa. Ottan yatağın üstüne yatırdı onu. Çocuğun altın sarısı gür saçlarını avucunda toplayarak gerisine doğru öylesine güçlü çekti kanırdı ki, o çekişte yolunan saçların çoğu elinde kaldı Meço'nun. Canı yanan, başına gelebilecekleri sezen kızcağız, yabanıl çığlıklar atmaya başladı: "Annemi, annemi istiyorum! Anne, anneciğiiim!.." Daha da bağıracaktı, Meço'nun yaba gibi güçlü, kalın damarlı elleri kerpeten gibi kapanmasaydı ağzına. Sesi soluğu çıkmaz olan çocuğu altına alarak hızla abandı üstüne. Öylesine iriyarıydı ki, pek çok insanın altında kalmış gibiydi kızcağız. Gene de körpe, güçsüz elleri, kolları, bacaklarıyla direnmeye, çırpınmaya çalıştı. Ama gözü dönmüş Meço'yu durdurmaya yetmedi gücü. Her yanını iri, parlak ter damlaları kaplamış, boyun damarları şişmiş, gözleri dönmüş, yoğun bir istekle dudakları titriyor, burun delikleri hızla açılıp kapanıyor, gözü, kulağı, beyni uğulduyor, bedeni akıl almaz bir isteğin yalımında, ateşler içinde yanıyordu. Soluğu da, bir celladın soluğu gibi kızcağızın ensesini, boynunu yakıyordu.

Yıllarca teni bir kadın tenine değmeyen Meço, delice bir duygunun elinde kasıkları kan basıncının ateşiyle ağrıyor, düşünemiyor, göremiyordu. Gözleri ölümün ve dehşetin korkusundan ardına kadar açılan kızcağız, son kez yalvarmak, bağırmak istediyse

de, olmadı. Korkusundan tir tir titreyerek altına kaçırdı, işedi çocuk.

Bunlar umurunda değildi Meço'nun. Şalvarını hızla çözdü. Kızın ufacık, ıslak külotunu bir çekişte yırtıp attı. Acımasızca yüklendi kızın üstüne sonra. Sıktı, ezdi, girdi, hızlandı. Soluğu sıklaştıkça sıklaştı. Acıdan, dehşetten, yüzü gözü kasılan, titreyen çocuk tekrar altına kaçırdı. Çılgınca bağırıp çağırmak istediyse de, ağzını burnunu örten güçlü pençelerin altında soluk bile alamadı. Neden sonra rahatlayıp kendine gelen Meço, elini kızın ağzından çektiğinde, sesi soluğu kesilmişti Güvercin'in.

Beyninin tavanını döven o gümbürtülü istekten eser kalmayan Meço, kendine gelir gelmez felaketin büyüklüğünü görünce şaşırdı. Ayıltıp kendine getirmek için küçücük tokatlar atmaya başladı kızın yüzüne. Ses soluk çıkmayınca, kucağına aldı sarsaladı çocuğu. Testi suyunu boca etti yüzüne. Ne ki, en ufak yaşam belirtisi yoktu kızın yüzünde. Korkudan, soluksuzluktan ölmüştü kızcağız.

Çocuğun ölüsünü umutsuzca ot yatağın üstüne yatırarak doğruldu. Onmaz bir korku aldı içini. Telaşla soludu. Kulakları, yöresi, karanlık, bostan tarlası, orman, dere, sessizlikten çın çın öttü. O sessizliğin içinde kendisiyle çocuğun ölüsü yoktu sanki.

Şalvarını telaşla giydi. Palaskasını kuşandı. Ortalık kararmış, gece olmuştu. Gündüzleri ayağına geçirdiği pabuçları bırakarak çizmeleri geçirdi ayağına. Yatağında bıraktığı körpe kurbanının üstünü yorganla sıkıca örttü. Çıktı dışarı. Yöresinde insanlar varmış gibi iki yanına bakındı. Sonra kaçacak bir delik, canını kurtaracak bir sığınca ararmış gibi dört dönmeye başladı çardağın çevresinde. Bir an çardaktan hızla uzaklaşarak kaçıp gitmek istedi. Ama beş-on adımdan fazla gidemedi. Kan tutmuş gibi

olduğu yerde kaldı. Aklı fikri çardaktaki ölüdeydi. Ufacık ölü, küt küt vuran yüreğine ayakbağı olmuş, bırakmıyordu. Başı dönüyor, gecenin üstüne gelip yağdığını, uğuldadığını sanıyordu. Korkunç bir sele kapılmış da, kendini selin elinden bir türlü kurtaramayan, her çabalayışında görünmez ellerce biraz daha dibe doğru çekilen bir duygudaydı şimdi. Çok da sivrisinek vardı. Vızır vızır uçuşuyorlar, ellerine, yüzüne, ensesine sıvanıyorlar, sırtındaki kalın çulfa dokuma gömleğinden bile sokuyorlardı kan kokan hortumlarını.

Yaptıklarına bir türlü inanamıyor, içi durmadan soru üretiyor, kendi kendine konuşuyor, "Kötü ettim, çok kötü!" diyordu. "Niye yaptım ki bunu? Yoksa ben yapmadım mı? Hayır hayır, ben yaptım. Keşke bu gece olmasaydı; keşke Ayşe, Güvercin'le birlikte gelmeseydi de, görüp yaşadıklarım bir düş olsaydı!"

İş işten geçmiş, derin bir utanç, korku, telaş yakmaya başlamıştı içini. Bu işin altından nasıl kalkacaktı şimdi? Cinsel istek duyduğunda gözü hiçbir şeyi görmeyen bu güçlü adam, şimdi, yaptığı kötülüğün altından nasıl kalkacağını düşünüyor, ama bir çare bulamıyordu.

Bir anda yüzü soldu, titredi, elleri, yüzü dondu sanki. Az sonra soğuk, buz gibi terli bir su sardı bedenini. Üşüdü. İnceden inceye titremeye başladı. Ya bu yaptıkları yarın ortaya çıktığında, köylüler yerlerde sürümezler miydi leşini? Yere upuzun yatırarak yüreğinin üstünde sırasıyla tepine tepine öldürmezler miydi onu? Ya Güvercin'in anası Teslime ile babası Laz İbrahim'in elinden nasıl kurtulacaktı? "Ulan namussuz, alçak! Sana ne kötülüğümüz dokundu da, sana azık getiriveren bir sabi çocuğun ırzına geçtin, öldürdün?" demezler miydi?

Böylesi korkular usuna düştükçe, bedeninden şimşek hızında ürpertiler geçiyor, "Hayır hayır, ölmek istemiyorum," diye çırpınarak, çardağın önünde çakılıp kalıyordu. İçindeki pişmanlık duyguları öylesine ağırlaşmıştı ki, bir an kendinden nefret etmeye başladı. Sağa döndü, sola döndü, sonra önüne, ardına. Döne döne, pişmanlığının verdiği ağır korkuyu hafifletmeye çalıştı. Korku yüzünden başının sallanması da artmıştı. "Bir şeyler yapmalıyım, bir şeyler!" diyerek yine dönmeye başladı ayaklarının üstünde.

Derken daha da beter bir korku düştü içine. Ya öldürdüğü çocuk yerinde yoksa? Ya ölü yerinde durmuyorsa? O korkuyla soluk soluğa girdi çardağa. Kızın ölüsünü yerinde görünce, korkunç bir işkenceden kurtulmuşçasına rahatladı.

"Ne yapmalıyım, ne yapmalıyım da, bu belanın üstesinden gelmeliyim? Yoksa her şeyi yüzüstü bırakarak çekip gitmeli miyim? Beni bu dünyaya bağlayan ne var ki zaten? Başka yerlerde de bostanlar, bağlar vardır beklenecek." Ne ki çardağın önünden bir adım olsun uzaklaşamadı. Bir şey onu yüreğinin ortasından tutmuş geriye geriye çekiyordu.

Birden bir ışık belirdi içinde; köye kadar gidip çalılıkların içinde bir çocuk ölüsü gördüm mü desem acaba? Niye olmasmdı? Ormanın içinde türlü türlü kurt, çakal, domuz vardı. Onlar parçalayıp yiyemezler miydi çocuğu? "Sahi be, böyle dersem dikkatlerini belki başka yöne çekebilirim. O zaman kuşkulanmazlar benden. Hatta, dayanamadım, hırlaşan kurt ve çakal seslerinin geldiği yöne doğru bir el ateş ettim, desem, iyice inandırmış olurum onları..." Ama vazgeçti bundan. "Dur bakalım, belki de köylüler farkında bile değillerdir Güvercin'in kaybolduğunun? Farkına varmış olsalar da, başka yerlerde

arıyorlardır çocuğun ölüsünü belki de. Durduk yerde ne diye dikkatlerini üstüme çekeyim?"

Ağır, yapışkan bir de pus çökmüştü geceye. Gömleği, şalvarı, elleri, yüzü ıpıslak yapışmıştı pustan. Durmadan terliyor, sıkıntıdan bedeni ateş gibi yanıyordu. Yakasını, bağrını açtı. Testiden biraz su serpti yüzüne, bağrına. Ama değil testi suyu, Kurudere'ye batıp çıksa içinin yangınını söndüremezdi yine de. Kuruyan ağzını sulandırmak için karpuz kesti. Dilimledi attı, ağzına. Bir lokma yedi yemedi, tükürdü yere. Ağzı zehir gibiydi. Canı istemiyordu. Atıverdi karpuz dilimlerini yere.

Deminden beri aklını kurcalayan bir başka soru da şuydu: Yeğeni Ayşe, evine dönünce, anasına, babasına, konu komşuya, Güvercin'in bostanlıkta, dayısının yanında kaldığını söylemiş miydi acaba? Ya söylemişse? Güvercin'in anası, babası, yakınları bir süre sonra çıkıp gelmezler miydi yanma? Sormazlar mıydı kendine, Güvercin'imiz nerede diye? O zaman ne diyecek, çardağında yatan ölüyü nereye, nasıl gizleyecekti?

Ayaklarının üstünde bir süre daha debelendikten sonra, tüfeğini eline aldı. Köye doğru yürüdü. Bacakları her adımda biraz duraklıyordu. Korkusundan soluğunu tutarak sağına, soluna, gerisine dönüp bakarak hızlandı. Köpeği Miniş de, feldir feldir izlemeye başladı onu.

Çardaktan uzaklaştıkça, içi hafiflemeye, yüreğine ince bir sevinç dolmaya başladı Meço'nun.

Cebel köyü ile bostanlığın arasını, böğürtlen, kamış, murt çalılarıyla kaplı ufacık kum tepecekleri alır. Bostanlığı köye bağlayan, iki yanı püskül çıkarmış kamış kümeleriyle dolu yoldan hızla yürüyerek kum tepeciklerini aştı vardı köyüne. Hem yeğeni Ayşe'nin kimselere ağzından bir şeyler kaçırıp

kaçırmadığını sorup öğrenecekti hem de ileride olay ortaya çıktığında, kuşkuyu fazla çekmemek için, o gece ben köydeydim, diyebilecekti aklınca. Günlerce köye adımını bile atmayan, asıl geceleri beklemesi gereken bostanlığı başıboş bırakan Meço, salt bu nedenle girdi, oturdu kahveye. Selamladı herkesi. "Bugün bir atışta üç bıldırcın vurdum. Tüylerini yoldum kızarttım. Afiyetle yedim," diyerek konuşmalarına katıldı köylülerinin. Bakın bu gece ben köydeyim kanısını uyandırmak için elinden gelen her şeyi yaptı; kimisiyle şakalaştı, tavla oynadı. Kahveden çıkarak köyün içinde bir süre gezindi. Gece serinliğinde herkes evinin önüne çıkmış, ateşler yakmış, yemek yiyor, radyo dinliyor, televizyon izliyor, konuşuyordu. Meço, kendisini göstermiş olmak için gördüğü her köylüyü selamladı. Sonra ablasının evine uğradı, konuştu onunla, iri gözlü, iri burunlu, kemikli, Meço'ya benzeyen, biraz şişmanca bir görünümü vardı kadının. Meço, Ayşe'yle gönderdiği karpuzların iyi çıkıp çıkmadığını laf olsun diye sordu ablasına. İyi karpuz seçerdi çünkü. Sonra da, "Daha büyüklerini gönderecektim ama, çocuğa yük olmasın, dedim," dedi. Ablasının, "Madem öyle, büyüğünü sen getirseydin ya! İnsan bostanlıktan koltukları boş gelir mi?" sorusuna yanıt vermedi. Araya laf sokuşturarak Ayşe'yi sordu. Ayşe'nin yorgun argın yatağında uyuduğunu öğrenince, yeğeninin ağzından bir şeyler kaçırmadığından emin olarak ayrıldı ablasının evinden.

Bakkalın birinden kibrit, öbüründen cigara satın alarak, her iki bakkala da, göründüğünü belli ederek, biraz da hafiflemiş olarak, Güvercin kızın evine doğru yürüdü. Öylesine rahattı ki, ıslık çalabilirdi. Evlerine girerek Güvercin'in gelip gelmediğini, gönderdiği karpuzların iyi çıkıp çıkmadığını

bile sorabilirdi. Ne ki, asmalı, tek katlı evin önüne yaklaşınca, bir korku girdi içine. Başının sallanması arttı. Bacakları feldirdemeye başladı. Yüzü ile sesinin bir an renk verebileceğinden çekinerek, tüm gücünü, becerisini ayaklarının ucunda toplayarak asmaların karaltısına sinsice sokuldu. Telaşından ne yapacağını bilemeyerek, sıkıntısından evin karaltısında idamlık mahkûmlar gibi gidip gelerek dinlemeye koyuldu evin içerisini. Telaşlı konuşmalar, deyinmeler, "Güvercin'im hâlâ dönmedi!" gibisinden ağıtımsı sesler geldi kulağına. Ölgün ışığın altında Güvercin'in anası Teslime, düşünceli, kederli gözlerle önüne bakıyor, bir köşede, siyah benekli kedileri kıvrılmış uyuyordu. Neler konuşuyorlardı içerde? Konuşmalar arasında bostanlık, Meço, Ayşe sözcükleri geçiyor muydu? Hayır, geçmiyordu. Güvercin'in, Ayşe'yle bostanlığa gidişinden habersizdiler belki de. Ya da, ona öyle geldi; öyle olmasını istiyordu çünkü.

Bir an öylesine pişmanlıklar esmeye başladı ki içinde. "Ah ulan Meço, al ipi, git ormana as kendini!" demekten alamadı kendini. Sonra karanlığın içine usulca süzülerek yolunu tuttu bostanlığın. Miniş köpek de yerleri koklayarak izledi ardından onu. Bostanlığa yaklaştıkça adımları hızlandı. Koşar adım çardağın içine girer girmez, yorganın altındaki kurbanına baktı. Öylesine yorulmuş, soluk soluğa kalmıştı ki, genç ölünün yanı başına atıverdi kendini.

Köye gidiş gelişi biraz olsun hafifletmişti onu ya, içindeki korku yükü, büyüklüğünü, gücünü koruyordu hâlâ. Hiçbir şey olmamış gibi kafayı vurup uyumayı, bir süre olsun içindeki korkuları askıya almayı istedi canı. Yorgun, bitkin olmasına karşın, uykusu bana mısın demedi ama. Eskiden çardağın içine uzanır uzanmaz uyur kalırdı oysa.

Korku ve tedirginlikle tekrar ayağa kalkarak çardağın yöresinde dolanmaya başladı. Bu gidişle sabaha kalmaz, köyde ne kadar insan varsa, düşerler buraya diye düşündü. Gece kimseye bir şey söylemeden uykuya dalan yeğeni Ayşe, sabah olunca, Güvercin'le bostanlığa birlikte gittiklerini, kuş yuvalarına bakacağım diyerek Güvercin'in, Meço Dayısı'nın yanında kaldığını eninde sonunda söyleyecekti. O zaman kuşkuları üstüne çekecek, köylüler bostanlığa gelerek kendisini sıkıştıracaklar, bostanlığın altını üstüne getireceklerdi; iyisi mi elini çabuk tutmalı, çardaktaki cesedi ortadan kaldırmanın çarelerini aramalıydı. İyi de, nasıl kaldıracaktı ortadan onu? Toprağa mı gömecekti, ormanların arasına mı atacaktı leşini?

Tüm korkularının nedeni şimdiki zamanın sırtındaydı. Ah şu geceyi, zamanı başından bir atabilseydi! Ama zaman ayağına dolanmış bırakmıyor, korkusu içinde binlerce küçük korkulara bölünerek her yanına batıyordu.

O ara karşıdaki ormanlı karanlığın içinden arkası arkasına puhu sesleri, kurbağa vıraklamaları, çakal pavkırmaları, kurt ulumaları geldi kulağına. Karanlık, dirilmiş gibi her yanda ötüyor, soluyordu. Cesedi parçalara böldükten sonra mı atsaydı ormana yoksa? O zaman parçaları kurtlar, çakallar yer bitirirler, sabaha kıymığı kalmazdı. Böylece çocuğu kurtların, çakalların parçalayıp yedikleri kanısı uyanırdı herkeste. Tam çakalca bir düşünceydi bu. Kötülük, insanı binbir kurnazlığa sürükler derler. O kurnazlıkla tekrar girdi çardağına. Yorganın altından çıkardı cesedi. O soğumuş, buz gibi olmuş görünümüyle bile öylesine saf, güzel, duru bir anlatımı vardı ki Güvercin'in; başına gelenlere şaşırmış gibi soru doluydu bakışları; hayretten bir karış açılmıştı ağzı da. Beline değin sarkan altın sarısı gür saçları,

avuca alınıp sıkıldığında yay gibi boşanıyordu. Ne ki, cesedin o saf, çocuksu görünümü karşısında tüyü bile kıpırdamadı Meço'nun. Nasıl kapırdasındı ki? Bu küçücük ceset can düşmanıydı, ruhu üstüne çöken bir ağırlıktı. Bir an önce yok ederek ortadan kaldırmalıydı onu.

Ağzı tırtıklı, eğri, keskin bıçağını eline aldı. Kızın altın sarısı gür saçlarını bileğine dolayıp güçlüce çekerek, bıçağı köküne çaldı, budadı saçları. Giysilerini yırtıp keserek, soydu çıkardı. Cesedin kollarını bedeninden ayırdı ilkin, sonra bacaklarını. O içeride suçunu parçalara ayırarak böylesine küçültürken, çardağın girişinde, kan kokusunu alan Miniş köpek, kıçüstü oturmuş, ışıltılı, oynak, sevecen gözleri ve daha önceki av etlerinden pay isteyen alışkanlığıyla sahibine bakıyordu. Meço, saçlarla giyitleri bir eline, kolları öbür eline alarak çıktı dışarı. Yüksek ökçeli çizmelerinin tabanına kalın demirden nalçalar çakılmıştı. Nalçalı çizmeleriyle ormanlığa doğru yürüdü.

O ara serin bir yel esti. Koyu, ağır bir karanlık çöktü gecenin üstüne. Hava şaşırdı. Bir şimşek çaktı, çakan şimşek zifiri karanlığı ustura gibi ortadan ikiye yardı, söndü. Ardından yağmur çiselemeye başladı. Çiseleyen yağmur değil, karanlıktı sanki. Yağmurun yağışına Meço sevindi. "Oh be! Şu Allah'ın işine bak! Yağmur hızlansa, seli sele katsa da, her şeyi iyice silse, süpürse! O zaman ortada ne ceset kalır ne parçası... Evet, bu yağmur şansım benim!" diyerek, Kurudere'yi geçti. Kızın kanlı giyitleri ile saçlarını çalılıkların üstüne rasgele attı. Giyitleri keskin kurt, çakal dişleri çekmiş yırtmış gibi lif lif etti. Sonra başka yöne doğru yürüdü.

Bostanlığın kumluğuna gelince elleriyle derinleştirip açtığı çukurun içine çocuğun körpe kollarını

gömdü, toprakladı üstünü. Çizmesinin topuklu tabanıyla kabaran toprağı iyice çiğnedi, bastırdı. Çardağa döndü sonra, Miniş köpek de, ardından.

O ara çiseleyen yağmur durdu. Zaten yaz yağmuruydu, kısa sürdü. Kumluğun, yaprakların yüzünü ıslatıp geçti gitti.

Meço, çardakta kalan çocuğun bacakları ile başını eline aldı. Bu kez bostanlığın doğusuna doğru yürüdü, derince kazdığı çukurlardan birinin içine bacakları, öbürüne de, çocuğun başını gömerek, üstlerini kumlarla düzledi. Ağır taşlar koydu üstüne. Tekrar çardağa dönerek çocuğun kanı bulaşmış yatak kılıfını yırtıp çıkardı. İçine bedenini sardı çocuğun. Bostanlığın güneyindeki kamışlığın oraya gömdü. Uzamış kavun karpuz sürgünlerinin uçlarını da gömü yerlerinin üstlerine doğru özenle uzatıverdi ki, sürgünler kendiliklerinden o yöne doğru uzamışlar kanısı uyandırsın; suçu o sürgünlerin altında gizlensin, kimse kuşku duymasın...

Cesedin parçalarını gömüp sakladığından iyice emin olunca, bir cigara yakıp, tüttürdü. Dumanını içine çekerek biraz olsun rahatladı.

Meço nereye giderse gitsin, sessiz bir gölge gibi onu izleyen Miniş köpekte gözle görülür bir değişim başlamıştı. Önceleri sahibinin tüfeğiyle vurduğu avları koşa koşa ağzıyla yakalayıp getiren, sahibinin de av etlerini, tuzunu, yağını kokuta kokuta pişirip yedikten sonra, payına düşecek et ve kemik kırıntılarını sabırsızlıkla bekleyen Miniş, aynı alışkanlıkla, parçalara ayrılan çocuğun et ve kan kokusunu almıştı. Kokusal bir yaklaşımla sağına soluna bakıyor, burnunu ısrarla eğerek, yerleri, havayı uzun uzun kokluyor, sonra da, bir garip, uzak, yabancı bakıyordu Meço'ya. Burnunu topraktan ayırmadan arada bir karanlıkta yitiyor, bostanlığa dalıyor, kanlı

et kokusuyla ortaya çıkan vahşi içgüdüsüyle toprağı kokluyor, sonra da, ön ayaklarıyla toprağı gerisine fırtına gibi atarak kazmaya çalışıyordu.

Köpeğinden kuşkulanmaya başladı Meço. "Vay canına! Bunu hiç düşünmemiştim!" diyerek, ardına düştü Miniş'in. "Miniş Miniş! Gel buraya! Gel kuçu kuçu, gel yavrum!" diyerek ardından bir süre karanlığa seslendiyse de, oralı olmadı Miniş. Toprağı kazdıkça kan kokusunu duyumsamaya, sürekli kazdığı toprağı koklamaya başladı. Doğaldır ki, bu yaptıklarıyla sahibini ele verebileceğinin bilincinde değildi; hayvan olarak kendi doğasına düşeni yapıyordu o.

Meço bu kez ardından giderek, gece karanlığında parlayan gözlerin üstüne üstüne yürüdü. Sonra da gördükleri gerçek karşısında ne diyeceğini bilemedi. "Allah kahretsin, pis köpek seni!" diyerek tekmeledi hayvanı. Acıyla sıçrayıp çevkiren köpek, yan yan, bir garip baktı sahibine. Sonra da, uzaklaştı gitti. Meço, telaşla, Miniş'in ortaya çıkardığı kumlara belenmiş ceset parçalarını aynı yere, daha derine gömdü. Üstüne keveğiyle birlikte büyük karpuzlardan birini koydu. Hızla çevresine bakındı sonra. "Gel Miniş, gel yavrum!" diyerek, gecenin karanlığında sağına soluna bağırdı. Köpeğinden ses alamadı ama. Yediği tekmeden sonra, söz dinleme güdüsünü yitirmişti köpek sanki. Parlayan bakışlarında gizlenemeyen bir başkaldırı, kin ve öfke vardı Miniş'in. "Hay lanet olası! Şimdi de bu bela çıktı karşıma!" diyerek, harıl harıl köpeği aramaya başladı bostanlığın içinde.

"Miniş Miniş, gel yavrum, geel!.."

Bir ara çardağa döndü baktı. Köpeğini orada göremeyince, ceset parçalarını gömdüğü bostanlığa doğru yürüdü. Tüfeği elindeydi. Hem yürüdü hem de sağına soluna bakarak, "Gel Minişim, gel yav-

rum!" diye seslendi. Miniş'i bir başka gömü yerini kazarken gördü sonunda. "Lanet olası! Bu gece rahat yüzü göstermeyecek bana" diyerek doğrulttu tüfeğini. Çöktü tetiğe. Kurşunu yiyen köpek, çarpılmış gibi karnının üstüne dürülüverdi. İniltiler, mızıklanmalar çıkararak öldü. Patlayan silahın sesine uzaklardan, dağınık, tembel bir iki köpek havlaması karşılık verdi. Sonra sustu her şey.

Vurduğu yerin kumluğuna Miniş'i gömdükten sonra, derin bir soluk aldı. "Bundan böyle kimse benden kuşku duyamaz artık!" diyerek gezindi bir süre. Çocuğu kurtlar, çakallar yedi parçaladı, masalına öylesine kendini inandırmış, öylesine aklı yatmıştı ki, bunları kurup düşündükçe içi rahatlamaya başladı.

Bir süre sonra, "Acaba bir yanlışlık yaptım mı? Yaptıysam nerede yaptım?" diyerek, kuşkuyla yöresine bakındı, içi içini yiyor, biraz dolaşmak istediğinde, içinin telaşından, kurgusundan adımları bir ağırlaşıp bir hızlanıyordu. Çardağa dönerek içeri girdi. Her şeyi unutmaya çalışarak uyumak istedi. Ne ki, uykuyu içine almadı yüreği. Ağır, umulmaz yükler gelip bastırdı içini. Yaptıklarının ne denli utanç verici, aşağılık bir şey olduğunu düşünüyor, iğreniyor, utanıyordu kendinden. Haftalardır bostanlıkta yalnız yaşayan kendisi değilmiş, yalnızlık denilen olguyla ilk kez tanışıyormuş gibi, akıl almaz bir yalnızlık çöktü içine. Gece karanlığının belirsizliklerinden kulağına Güvercin kızın çığlıklarına benzeyen sesler gelir gibi oluyor, kulakları çınlıyor, göğsünden fırlayacakmış gibi atıyordu yüreği.

O ara kulağına sesler geldi. Şafak ötüşlerine başlayan, kafesteki kekliklerin sesiydi bunlar. "Tam da ötecek zamanı buldunuz, namussuzlar!" diyerek, tekmeledi kafesi. Yan devrilerek yuvarlanan kafeste, neye uğradıklarını şaşıran keklikler sustular.

Aklını kurcalayan bir konu daha vardı; köyde neler olup bitiyordu acaba? Güvercin'in yitişinin ayırdına varmışlar mıydı köylüler? Varmışlarsa, neler düşünüyor, ne yönde arıyorlardı çocuğu? Köyde neler olup bittiğini öğrenebilmek için can atıyordu.

Uykusu tutmayınca, kalktı ayağa. Sökmeye başlayan şafağın önünde sabah pusları ağır ağır dönüyor, buğulanıyordu. Birden kararını vererek, tüfek elde köye doğru yürüdü. Kum tepelerinin birinin üstünde durarak bir süre dinledi köyünü. Ne bir ağıt sesi ne bir çığlık ne de bir telaş ve koşuşma; duman topları yükseliyordu bacalardan yalnızca. "İyiye işaret bu!" diyerek tepeden indi, ağır ağır girdi köyüne. Sabahçı kahvesinin önünde ayaküstü toplanmış birkaç köylüyü görünce, kuşku ve panik sardı içini. Sabah sabah niçin bir araya toplanmışlardı acaba? Köylülerin hareketlerini izleyerek, olan bitenlerden habersiz, suskun durarak sokuldu yanlarına, teker teker selamladı onları. Konuşmalarından, herkesin Güvercin'i aradığını öğrenince, böyle bir olayı ilk kez duyuyormuş gibi, "Nasıl nasıl? Güvercin mi?" diye sordu. "Şu bizim Laz İbrahim'in kızı Güvercin ha? Nasıl olur? Daha dün ikindileyin yeğenim Ayşe'yle azık getirivermişlerdi bana. Karpuz kavun kestim yedirdim hatta. Kuş yuvalarına baktılar, köpeğim Miniş'le oynadılar. Sonra Ayşe önden, o arkadan köye doğru yürüyüp gittilerdi. Allah Allah! Nereye gidebilir kızcağız?"

"Bilemezsin ki? Ya çocuk başıyla karanlığa kaldı, korktu. Çalılıkların içine girdi kıvrıldı. Uyuyakaldı. Ya da akrep, yılan soktu, ikisinden biri."

"Bir şeycikler olmamıştır inşallah. Bakarsınız az sonra gelir evine Güvercin."

Bu sözleri Meço söyledi, ayağının ucuna baka baka hem de.

Birlikte konuşa konuşa, köye girip çıkan yolların ağzında aramaya koyuldular çocuğu. O aramalarda, köylülerin Meço'dan en ufak kuşku duymamaları, Güvercin'in bostanlıktan ayrıldıktan sonra evine döndüğünden eminmiş gibi konuşmaları, yüreklendirdi Meço'yu. Sesine ve davranışlarına renk vermemeye çalıştı yine de; herkesin merak ettiği, aradığı gizin kendisinde olduğunu bilerek hem de. İçin için tedirgindi ama. Başının sallanması artmıştı. Ufacık bir bakış, bir çıkış, her an maskesini indirebilirdi yüzünden Meço'nun.

Ortalık kalabalıklaştıkça, köylülerin görünümü ruhunu ezmeye başladı Meço'nun. Kendine olan güveni azaldı. Onlardan ayrılarak, hızla bostanlığa döndü. O arada göz kamaştırıcı güzellikte doğmaya başlayan sabah güneşi, insanın iliklerine kadar işleyen, çatır çatır bir sıcaklıkta tütüp kavurmaya başlamıştı ortalığı. Sığınabileceği tek yer ufacık, iğreti çardağıymış gibi girdi içine. Soluk soluğa çizmelerini çıkararak, ökçesine basılmış pabuçlarını giydi. Kendisine batan korku dikenini çekip çıkarmış da, azıcık rahatlamış gibi uzandı yer yatağının üstüne.

III

Kadir vardı, Postacı Kadir. Hafta sonları merkez postanesinden aldığı paket ve mektupları çantasına doldurur, atına biner, birbirlerine yakın köylere teker teker uğrayarak mektuplar alır, mektuplar dağıtır, uğradığı köylerde de bir gece kalırdı. Köyden köye gider gelirken, ağızdan ağıza haberler taşıdığı için, tanır severlerdi köylüler Postacı Kadir'i. Ne zaman köye girip kahveye otursa, "Ne var, ne yok

Kadir? Anlat bakalım?" diyerek çevresini alırlardı hemen.

Postacı Kadir, o sabah çıktığı Çevlik köyünden, Meço'nun köyü Cebel'e doğru giderken, ağır bir buğuda tütmeye başlayan sabah sıcağına yakalanmamak için, kısaltmayı düşündü yolunu. Ormanın içinden Kurudere'ye doğru, kestirmeden sürdü atını. Çalılıkların oradan geçerken, rasgele atılmış altın sarısı saçlarla, paramparça edilmiş kanlı çocuk giyitleri gördü. Atı da, koku alma duyusuyla kanlı giyit parçalarını koklayınca, atından indi, meraklandı Kadir. Saçlarla, ala kanlı giyitlere baktı. Sonra onları özenle toplayarak koydu heybenin gözüne. Tekrar bindi, dörtnala sürdü atını. Kahveye girince, herkeste normal olmayan bir sessizlik olduğunu sezmesi zor olmadı Kadir'in.

Heybesinin gözünden çıkardığı sarı saçlarla, ala kanlı giyit tomarını masalardan birinin üstüne koydu. Güvercin'in sarı saçları ile kanlı giyitleri ortaya çıkınca, masanın başına üşüşmeye başladı herkes. Haberi alan Güvercin'in anası Teslime ile babası Laz İbrahim soluk soluğa geldiler. Bütün gece meraktan, uykusuzluktan yıkılmış gitmişler, bir gecenin içinde erimiş, küçülmüşlerdi sanki.

Teslime, kızının kanlı giyitleri ile cansız sarı saçlarını görünce, öylesine yürek parçalayıcı, bir çığlık koyverdi ki, dayanılmaz. Haykırdı, düştü yere. Saçını başını yoldu, paraladı yüzünü. Her gün kendi elleriyle tarayıverdiği kızının saçlarını eline alarak, gök boncuklarını öperek, derin ağıtlara durdu. Acı ve kahırla uludu. Kadının çığlığını duyabilen koştu, duyabilen koştu. Kahvenin içi dışı insanla doldu. Herkes birbirine sorular sorup söylentiler yayarak kulak kızıştırmaya başladı. Görünüşe göre Güvercin'in öldüğü veya öldürüldüğü kesindi.

Peki kim yapmış olabilirdi bunu? Kimi bu düşman işi, dedi, kimi kızcağızı kurtlar çakallar parçalamış olabilir, dedi. Konuşmalar giderek, çocuğu kurtlar ile çakalların parçalayıp yedikleri kuşkusu üzerine yoğunlaştı. Kurtlarla çakallar yemişlerse, kemikleri neredeydi acaba? Vahşi hayvanların hiçbiri, avların kemiklerini yaz gününde yemezlerdi çünkü. İşini gücünü bırakabilen herkes, Postacı Kadir'i de yanlarına alarak Kurudere'nin oraya, oradan da ormanlığa dalmaya başladılar. Yabanfıstıklarının, murtların, harnupların, sarıçamların, zakkum kümelerinin altlarına değin baktılar. O arada ormanda ne kadar börtü böcek, kuş, hayvan varsa kaçtı, havalandı.

O aramalar sırasında, açıklık, kumluk yerlerin yüzünde, yer yer insan izlerine rastladılar. İzler, altlarına ağır demirden nalçalar çakılmış, iri topuklu, konçlu çizme izleriydi. İzler öylesine belirgindi ki, gece bir ara yağıp çiseleyen, yufka ekmeği sular gibi toprağı ıslatan yağmur, Meço'nun çizme izlerini dondurmuş, kalıp kalıp izler bırakmıştı.

Yazın köyde topuklu çizmelerle dolaşan kim olabilirdi? Çizmesi olanlar kimlerdi? Birçoğunun çizmesi vardı ya, yazın hiçbiri giymezdi. Çukurova'nın kavurucu sıcağında çizme mi giyilirdi? Hem sonra bu çizme izleri ile kızcağızın ölümü arasında ne gibi bir ilişki olabilirdi? Çizmelerin sahibi kanlı giyitlerle, saçların bulunduğu çalılıklardan daha önce geçmiş gitmiş olamaz mıydı? Bu soruları birbirlerine sora sora, konuşa konuşa izlemeye başladılar izleri.

Çizme izleri bazen belirginleşiyor, bostanlığa, Kurudere'ye doğru gidiyor, sonra acele dönüyor, kuzeye yönelerek yiter gibi oluyor, sonra bir başka yerde ortaya çıkıyordu. Herkes soluğunu tutmuş, kılı kırk yararcasına çizme izlerini izliyordu. Bu izler kimindi? Akıllarını kurcalayan tek soru buydu şimdi.

Aklına düştü birinin birden, "Yahu buldum, tamam be! Sözlerim yanlış anlaşılmasın ama, bizim köyde yazın bir kişi çizme giyer, o da bizim bostan bekçisi Meço'dur," dedi.

Duralayan herkes, araştırıcı gözlerle köylünün yüzüne baktılar.

"Ne demek istiyorsun? Açık konuş?"

"Demek istediğim şu ki, gerçi bu işi Meço Memet yaptı demiyorum, boşuna günahına girmeyi istemem adamın. Ama, mademki işimiz bu izleri izlemektir. O zaman ister istemez bizim Meço'nun çizmeleri geldi aklıma. Köyümüzde geceleri çizme giyen tek odur. Hatta dün gece kahveye geldiğinde ayakları çizmeliydi."

"Sahi be! Dün gece ben de gördüm, Meço'nun çizmeli olduğunu," dedi biri.

Bu konuşmalar üzerine ormanlıktan çıkan köylüler, Kurudere'yi geçerek bostanlığa, oradan da, Meço'nun çardağına doğru yürüdüler.

Kuşluk olmuş, ortalık çatır çatır yanmaya başlamıştı. Bütün gece uyuyamayan Meço, çardağının içine uzanmış, gözü uyku tutmadığı halde, uyuyormuş gibi yapıyordu. Dışarıdan, "Meço, Meçoo!" seslerini duyunca, uykusundan uyanmış gibi yerinden ağır ağır kalkıp dışarı çıktı. Uykusuzluktan kızarmış, kanlanmış gözlerini kırpıştırarak baktı köylülerine. Onlar da sözleşmişler gibi Meço'nun ayaklarına baktılar. Ökçesine basılmış pabuçlarından başka bir şey göremediler ama.

"Selam Meço?"

"Aleykümselam! Buyrun?"

Meço'yu tepeden tırnağa kuşkulu gözlerle süzen köylülerden biri, "Meço çizmelerin nerede?" diye sordu.

"Burada. Ne yapacaksınız çizmelerimi?"

"Bir şey yapacağımız yok. Senden ricamız çizmelerini giyip de az bizimle gelsene! Seninle biraz dolaşacağız."

Köylülerin bakışlarındaki çarpıcı yoğunluğu sezen Meço'da, şafak attı birden.

"Bu sıcakta çizme mi giyilirmiş? Ben çizmesiz de dolaşırım sizinle," diyerek önlerine düşünce, köylüler kabul etmediler bunu.

"Hayır hayır, seni çizmeli istiyoruz. Çizmelerini giy de öyle gel bizimle."

Köylülerinin sesindeki gözdağı veren havadan tedirgin olan Meço'nun gürp gürp atmaya başladı yüreği. Renk vermemeye çalışarak, "Beni çizmeli kim istiyor?" diye sordu.

"Köylüler."

"Madem öyle, beni çizmeli istiyorsunuz. O zaman biraz bekleyin de çizmelerimi giyip geleyim."

Meço, sıklaşan soluğunu tutarak, heyecanını yenmeye çalışarak, cila, boya yüzü görmemiş, çatlak derili çizmelerini giydi, çıktı dışarı. Köylüleriyle birlikte yan yana yürümeye başladı. Ne ki, köylüler, önlerine katıp ardından yürüyerek, çizmelerinin izlerini görmeyi istiyorlardı Meço'nun. Yüzleri kuşkulu, sertti. Gözleri gece kedilerinin gözleri gibi kötü kötü parlıyordu çoğunun.

İçlerinde, Arıcı Ali derler, yaşlı, şişman, geniş tepsi yüzlü, kurnazın teki biri vardı. Parmağıyla yerde geceden kalmış, donmuş çizme izlerini gösterdi.

"Meço, önümüze düş de, şu yerdeki çizme izlerinin yanı sıra yürü bakalım!"

Aklı karışan, karıncalanan, kuşkular içinde kıvranan Meço, yürümek istemedi.

"Vallahi ne demek istediğinizi bir türlü anlayamadım. Gündüz sıcağında çizme giymediğim halde

giy dediniz giydim. Şimdi de yerdeki izlerin yanı sıra yürü diyorsunuz. İzlerin yanı sıra niçin yürüyecekmişim? Maymununuz, oynatmanız mıyım ben sizin?"

Arıcı Ali alttan aldı:

"Bunda kızıp sinirlenecek bir şey yok. Korkma! Sen ilkin şu izlerin yanı sıra yürü git de, ardından yürüyüşünü görelim hele!"

"Yürüyüşümün nesi varmış da arkamdan görecekmişsiniz? İşte yürüyüşüm meydanda! Hem benim yürüyüşümü ilk kez görmüyorsunuz ki!"

Bakışlarını birden kaldıran Arıcı Ali, gözlerinin içine çivi gibi baktı Meço'nun.

"Yürü Meço! Düş önümüze de, lafı fazla uzatma!" dedi.

Soluğu titremeye, giysileriyle çizmelerinin içinde, bedeni, ayakları vıcık vıcık suya, tere batmaya başladı.

"İyi, madem istiyorsunuz, yürüyelim bakalım," diyerek önlerine düştü. Bu kez de geceden kalmış izlerin aralıklarına göre değil, bazen kısa, bazen uzun adımlar atarak yürümeye başladı. Öylesine korku içindeydi ki, geceden kalmış çizme izlerinin konuşup dilleneceğini sandı bir an.

Meço'nun bir uzun, bir kısa adımlar atarak yürüyüşündeki kuşkuyu sezen Arıcı Ali:

"Bizi kandırmaya çalışma Meço. Senin nasıl yürüdüğünü biliyoruz. Yürüyeceksen her zamanki adımlarınla yürü de görelim," diyerek uyardı onu.

"Madem nasıl yürüdüğümü biliyorsunuz, o zaman ne diye yürütürsünüz beni? İsterseniz alın çizmelerimi biriniz giysin de önden yürüsün bakalım."

Çevresini kuşatan köylüler öyle bir bakış attılar ki yüzüne, o bakışların altında taş olsa erirdi.

"Fazla uzatma da, yürü hadi!"

Yüzü sapsarı kesilen, dudakları titreyen Meço,

başını önüne eğdi Hiç umudu kalmamış gibiydi. Mavi çakır gözleri kurt gözleri gibi kısılmış, şakakları çıkmış, köseleye benzeyen yüzü bembeyaz olmuştu. Yine de, kendini ele vermemek için sakin görünmeye çalıştı.

Köylüler önlerine katarak tekrar yürütmeye başladılar onu. Hem yürütüyorlar, hem de, Meço'nun yeni çizme izleriyle, eski izleri karşılaştırmaya çalışıyorlardı. Eski izlerle, Meço'nun yeni izleri birbirinin aynısıydı. Aynı basış, aynı topuktu tümü de. Akılları kesmeye başlamıştı artık, Güvercin'in ortadan yitişi ile Meço'nun çizme izleri arasındaki bağın ilişkisini.

Kuşkuları kesinleşen köylülerin öfkeli solukları sıklaştı. Canları burunlarının ucuna geldi. Sağdan soldan küfürler yağmaya, küfür sesleri havada çın çın ötmeye başladı. Birden üstüne atılarak, kin dolu bir öfkeyle tekmeleyip dövmeye başladılar onu.

"Seni aşağılık herif senii! Söyle Güvercin nerde? Ne yaptın kızcağıza alçak? Söyle, yoksa ellerimizle boğar, sonra da leşini kurtlara, çakallara yediririz senin!"

Onca saldırı olur da, Güvercin'in anası Teslime ile babası Laz İbrahim dururlar mı? Uğultulu, ağır, kin dolu bir hınçla saldırdılar Meço'ya. Teslime, yüzünü gözünü tırmalar yırtarken, kocası Laz İbrahim de, Meço'nun belindeki palaskadan tutup hızlıca çekince, kopan palaska elinde kalıverdi adamın. Boşalan palaskasının ardından, şalvarı çözüldü, düştü topuklarının üstüne. Düşünce de, çizme izlerinden sonra kendisini ele veren, sarı kirli, uzun paçalı, kanlı iç donu ortaya çıkıverdi. İyice şaşıran köylüler kıyasıya dövmeye başladılar onu.

Bir an bir ölüm-kalım titremesine tutulan Meço, yalvarmaya başladı.

"Yahu ne yapıyorsunuz? Boşuna günahıma giriyorsunuz. Ben bir şey yapmadım ki?"

"Yapmadınsa konuş da dinleyelim!"

"Ne konuşayım? Dün ikindiüstü Güvercin ile yeğenim Ayşe, birlikte yanıma geldiler. Sevdim okşadım onları. Karpuz kavun kestim yedirdim. Güvercin bir ara kuş yuvalarına bakacağım diye tutturdu. Ayşe de, geç kaldım, diyerek köye doğru yürüdü. Kuş yuvalarına baktıktan sonra, korkmasın diyerek onu kendi ellerimle şu mor çiçekli deve dikenlerinin oraya kadar geçiriverdim. Sonra da, korkmadan yürü git, doğruca evine varırsın, dedim. İşte hepsi bu."

"Peki şu donundaki kan lekeleri ne?"

"Dün tüfeğimle vurup tüylerini yolduğum kuşların kanı onlar?"

"Yalan söyleme! Kuş kanının iç donunda işi ne? Lan bana bak! İşi ağzında geveleyip durma! Gözlerin felfecir dokuyor senin. Çocuğu ölü veya diri nereye sakladınsa çabuk bul onu! Yoksa etini şuracıkta dövüşe çekişe köpeklere yediririz senin!"

Meço bu soruların yanıtını veremeyince, müthiş, can alıcı bir saldırı daha başladı. Tekmeler, yumruklar, taşlar, sopalar, ağıza alınmadık küfürler...

Onca dayağa, küfre karşın, sakin görünmeye çalıştı Meço. Bakır kırmızısı yanmış, kepeğe batmış çıkmış gibi de çilli, pütürlü yüzünde en ufak bir kıpırtı olmadı. Yine de, suçüstü yakalanmış gibi kaçak, güvensiz bir anlatım geldi oturdu yüzüne. Bir an öyle oldu ki, yüreği korkusundan çırpınmaya, dizleri titreyip çözülmeye, boğazı, ağzı, dudağı kurumaya başladı. Bitmiş tükenmiş gibiydi. Beyni uğulduyor, kulakları çınlıyor, bakışlarında bir ölüm korkusunun cehennemi yaşıyordu. Gözlerinin önünden belirsiz karartılar, çıngılar uçuştu bir an. Sonra da

yerinden fırlayarak tüm gücüyle Kurudere'ye doğru aldı yatırdı. Kendini ormanlığın içine atabilirse, az da olsa canını kurtarabileceğini düşünüyordu. Ne ki, arkasında öylesine öfkeli, gözü dönmüş bir kalabalık vardı ki, daha sekiz-on adım atmadan, kıskıvrak yakaladılar onu. Ellerini önünde bağladılar. Bir daha kaçamasın diye de, içine karpuz kavun doldurulmuş, ağzı bağlanmış ağır çuval yüklerinden birini sırtına vurup bağladılar sıkıca.

Yalvarmaya başlayan Meço'nun sesi, ölümcül yaralar almış insanların sesinden farksızdı:

"Durun, tamam. Ne olur vurmayın! Olan biten her şeyi anlatacağım size."

Sırtına yüklenilen ağır kavun karpuz çuvalının altında iki büklüm olmuştu beli. Zorlukla soluk alıp veriyordu. Tıslayarak tekrar önlerine düştü köylülerin. Herkes izlemeye başladı onu. Meço, Kurudere'ye yakın kumlukların oraya varınca durdu birden. O durunca köylüler de durdular.

"Niye durdun?"

Bir an şaşıran, ne diyeceğini bilemeyen Meço, bilekleri bağlı kollarını kaldırıp da, "Şurayı kazın! Çocuğun parçalarından bir bölümü buralarda olmalı," diyemedi. Utancından dili tutuldu. Kan basmış aptallaşmıştı yüzü. Kazılmasını istediği yere yakın bir yere gelince, tek sözcük söyleyemeden, durmakla yetindi yalnızca. Bir ona, bir çevrelerine bakman köylüler, "Söylesene lan, niye durdun?" dediler.

Meço'nun yanıt vermesine gerek kalmadı. Köylülerden biri, bir gece önce kazılmış, sonra da aceleyle örtülmüş, kabarmış kum yığınını elleri, ayaklarıyla biraz eşeleyince, körpe kolları, parmakları göründü Güvercin'in. Un gibi ince yapışmış kumlardan tanınmaz haldeydi kollar. Gözyaşlarını tutamayan köylülerden biri, hızla ceketini soyup çıkardı. Kuma

batmış körpe kolları sardı ceketine. Kucağında taşımaya başladı.

Kolların ortaya çıkmasıyla sinirleri iyice boşalan köylüler, atmaca gibi atılarak, acıdan, kinden dişlerini sıkarak çiğ çiğ yemek istediler Meço'yu orada. Ne ki, Arıcı Ali, yaşlılığının getirdiği soğukkanlılığıyla önlemeye çalıştı onları. Meço'nun önüne geçerek, "Duruun! Sakın ha?" diye bağırdı. "Çocuğun yalnızca kolları bulundu. Gövdesi, bacakları, başı nerede çocuğun? Düşündünüz mü bunu? Onların da bulunabilmesi için bu yüzkarasının sağ kalması gerekli."

Yüzlerindeki yoğun, inatçı nefrete karşın, Arıcı'nın sözleri etkisini gösterdi. Meço'yu tekrar önlerine kattılar.

"Durma, yürü orospu çocuğu!"

Meço yürümeye başladı. Yeni kazılmış, kabarmış, üstüne irisinden karpuz, kavun, taş konulmuş kum tümseklerinin yanına varınca, durup beklemeye başladı yine.

"Niye durdun?"

Sormalarına gerek yoktu ki. Köylüler kum tümseğini kazınca, bu kez de, hiç beklemedikleri bir cesetle karşılaştılar; Miniş köpeğin ölüsüyle.

"Vay anasınıii! Şuna bakın, köpeğini de vurmuş öldürmüş bu deli. Ulan köpeğin ne suçu vardı da öldürdün onu?"

Meço yanıt vermedi. Bir tekme daha vurdular karpuz yüklü sırtına.

"Durma! Düş önümüze de yürü hadi!"

Meço tekrar yürümeye başladı; tekmelerin etkisiyle çuvalın içinde çatlayan yarılan karpuzların ala sulu kanını şıpır şıpır ardına akıtarak. Nerede yeni kazılmış kum tümseği varsa durdu ve bir kez olsun ellerini uzatarak, "Şurayı kazın!" diyemedi,

utancından. Demesine de gerek yoktu; köylüler anlamışlardı, her duruşunu bir işaret sayarak yöresini aramaya onun...

Kayalara Vurmuş Suretin

Her şey ustalıkla oyulmuş ipince bir çekiç dilinin anlatımı altındaydı. Sert çizgili mermer kayalıkların yüzü bir uçtan öbür uca yorulmak nedir bilmez bir çekiç koşusunda, yontulmuş irili ufaklı hayvan ve insan kabartmalarıyla çoğaltılmış büyütülmüştü sanki. Kabartmalar o denli yalın, o denli ince oylumlu bir güzellik içindeydiler ki, heykeltıraş, çekiciyle yendiği kayalıkların yüzüne apayrı bir anlam ve canlılık katarak azizleştirmişti. Kabartmaların kimisi belli bir anı ya da birkaç anı birden yaşarlarmış gibi ya da hangi dilden olduğunu kimselerin bilmediği bir ezgiyi söylüyorlarmış gibi yarı açık bir ağızdaydılar. Kimi kabartmalarsa, yorulmuş bitmiş bir bekleyişin, bir korkunun yakarış anında yakalanmışlardı, çekiçlerin yasasına. Yer yer pas yeşili, yüksek boylu, besili, arka ayaklarının üstünde şaha kalkmış atlar, boyunlarına süslü çanlar, tasmalar takılmış keçiler, madeni pullardan oluşmuş kalın zırhları içinde nöbete durmuş mızraklı askerler, başları taç yapraklı, kıvır kıvır saçlı, bir kamışa üflermiş gibi de dudaklarını öne doğru çıkarmış, coşkulu, sevecen yüzlü tombul çocuklar, sırtlarını verdikleri kayalıklarla yaşıt olmuşlar, geçmişlerini, geleceklerini unutmuş gitmişlerdi.

Pembe çiçekli, geniş yapraklı, uzun dallı, kokuları taşa toprağa sinen tutam tutam kekikler bitmişti kayalıkların yüzünden. Biraz aşağıda, sesini yeşil yosunların emdiği incecik bir dere akardı. Geçmiş çağların can damarına kök salmış devasa çamlarla kaplıydı yamaçlar. Rüzgâr vurdukça ince hışırtılı pürdilinden sesler çıkaran çamlardan süzülen ince ışıklar sızardı aşağıya. Kabartmalar o kayalıkların yüzüne pul pul işlenir oyulurken, ağaçlar orada var mıydı, yoksa toprağın yüzünü bu denli değiştiren zaman, o kabartmalarla birlikte mi değişmişti bilinmezdi.

Otlara, çalılara tutunularak kayalıkların üstüne çıkıldığında, oradan yalnızca uzaklara bakılabilinirdi ancak. Ne denli hızlı yürünürse yürünsün, her defasında o dağların pek çok uzağında kaldığını ya da pek az yüründüğünü insana duyumsatan uzaklıkta dağlardı onlar. Kurda, çakala, ayıya benzeyen yaratıkların olmadığı o uzaklıklarda sert, üşütücü rüzgârlar eser, hafiften renklendirilmiş, ışığa batmış çıkmış, ışıkla köpüklendirilmiş ipince ufuk çizgileri görünürdü. Tükenmeyen rüzgârların selinde otlar, ekinler uğunur hareketlenir, her yan bir sallantı içine girerdi. Daha yukarılarda ise, süt beyaz bulutlar salınırdı. O denli parlaktılar ki, uzun süre bakılması olanaksızdı onlara. Sürekli değişen güneş ışınlarının boğucu sarılığı ile gökyüzü zarının mavi ince ağında, ağır ağır salınan, ötmeye bile üşenen geniş kanatlı kuşlar belirirdi bazen. Havada açtıkları yolların izlerini hiç unutmayan göçebe kuş sürüleriydi onlar.

Belirli aralıklarla oyulmuş, düzgünce kesilmiş kaya mezarlarının ağızları, pırıl pırıl güneşe karşın, serin, nemli karanlıklar içinde bakardı dünyaya. Kararmış, çürümüş bakır tellerden yapılmış küpeler, üzeri çizgiler, oymalarla süslenmiş bilezikler,

çanak çömlek ve iskelet parçalarından başka bir şey görünmezdi içinde mezarların. Geçmiş çağların kokularıyla dolu mezarların hemen ağzından başlardı karanlık. Ve o karanlıkların gerisinde köpüren tarihin derin kara gözleri gizlenirdi sanki.

Kabartmaların en göze çarpanı, orta yerde yer alan, kayalıkların ötesinden yüzeye, öne doğru fırlamış gibi duran, heykelimsi, tombul kadın yontusuydu. Defne yaprakları ve yöresel takılarla süslenmiş, düzgünce taranmış uzun gür saçları ortadan ikiye ayrılmış, belikli örgüler, burmalar halinde başının üstünde toplanmış, geri kalan saçları da yüzünün iki yanından aşağıya kıvrımlar, perçemler halinde sarkıtılmıştı. Gülümseyişinin sınırları gamzelerine varmadan donmuş, doğumu yakın, her an ana olmaya hazır gibi sancılı, ürkek bir utangaçlık sinmişti yüzüne. Bol pilili etek kıvrımlarının altındaki bedeninin duruşu, ellerinin biçimi, parmaklarının yumuşaksı uyumu, insanın düş gücünü zorlayan gözlerinin gizemli çekiciliği, dolu dolu memeleriyle, kendi yaşamından öylesine damıtılmış ince özler içeriyordu ki, heykeltıraş, ruhundan gelen sesleri, bilincinin imbiğinden geçirerek, görülmemiş bir yürek oyununda çekicinin ucuna akıtarak onu çok özel bir anında yakalamış, sonra da fotoğraf gibi dondurup bırakmıştı kayalıkların yüzünde sanki. Öne çıkmış, insanın yüzüne doğru akan canlılığını, çarpan yüreğini duyumsayabilir, yarı açık, etli, iri dudaklarının ince kıvrımından en son çıkardığı sesin, tınının tadını sezinleyebilirdi insan. Giysileri zaman rüzgârlarının elinde aşınmış, bol pilili eteğinin kıvrımları belirsiz olmuştu. Zamanı dinlendiren, zamanı ürkütmeyen, ancak ölerek ölümsüzlüğü yakalayan bir yalnızlık duygusu sinmişti yüzüne. Kendi yalnızlığıyla yalnız bir yalnızlık duygusuydu bu. Biçimli burnu, elleri,

yüzü, memeleri ve en kadınsı olanlara özgü çekici iri oval gözleriyle yüzyıllardan beri gürültüsüzce bakardı dünyaya.

Yıllardır susmayan damla, akıntı ve yosun izleriyle gölgelenmiş yüzündeki çizgiler, pütürler, yaşlanmış bir zamanın ince izleriydiler. Geçmiş çağların yaraları gibi duran o çizgilere karşın, bir çiçek çekingenliği, bir kelebek uçuşu sinmişti yüzüne. O görünümüyle günümüzün birçok kadınından daha yalın, daha çekici, olgun anlatımlar taşırdı bakışları kadının. Hangi uzun dönemlerin bakışlarıydı onlar? Nereye bakardı da, neyi arardı? Kendi geçmişinden bir şeyleri mi, yoksa başka dönemlerin kendilerine özgü gizemini, dertlerini mi?

Çıplak ayakları, kirden kararmış, köseleye dönmüştü, geniş taraklıydı Cafer'in. Bodur çalılar örneği kısa küt boyunun üstünde saçları kökünden kazınmıştı. Sukabağına benzeyen şekilsiz başı, yüzü, vuran poyrazların, doğan, büyüyen, batan güneşlerin kalın izlerini taşırdı; yeşil fidesinin üstünde kararan biberler kadar siyahtı. Yuvasına kaçmış iri, pörtlek gözleri, uzun, kara kıvırcık kirpiklerinin arasından ezik, tedirgin, ürkek bakardı dünyaya.

Güneşin doğuşuyla birlikte kaçarcasına evinden çıkar, taşa, dikene, çalıya aldırmadan kendini dağlara vurur, kaybettiği bir oyuncağı ararmış ya da çok değerli bir anının peşine düşmüş gibi o kabartmalı kayalıkların dibinde alırdı soluğu. Kabartma kadın tasvirinin eteğinin dibine sokulur, uzun, kara kıvırcık kirpiklerinin arasından, aynada kendine bakarmış gibi hayran o kadına bakar, elini yüzüne sürer, duygulanır, sonra da kendinden geçercesine ağlardı. Ne poyrazların mezar ağızlarına vuran ninnili uğultusunun ayırdına varırdı ne açlığı ile susuzluğunun ne de ateş basmış gibi yanan kayalıkların

yüzünde ter içinde kalışının... Ağaçlara, kayalıklara sürtünürcesine alçalan bulutların kararması, şimşeğin çakması, havanın gürlemesi de etkilemezdi Cafer çocuğu hiç.

Günlerce, haftalarca böyleydi bu. Ne zaman o kabartma kadın tasviriyle yüz yüze gelse, onunla kendisi arasında gizli, sözsüz bir anlaşma varmış gibi, onun yüzünde kendine ait bir ses, bir titreşim bulur, kendi yaşamını o kadının yaşamına katmaya çalışırdı. Kafasından geçen düşüncelerinin, bakışları aracılığıyla o kadına ulaştığını, anılarıyla onun yüzünün içinde yürüdüğünü, o kadının da kendisini sevip anladığını, bir an kayalıkların yüzünden kalkıp doğrularak, kendisine tatlı tatlı gülümsediğini sanır, derin bir koruyuculuk duygusuyla rahatlar, bir kuşun gergin kanatları arasındaymış gibi ince, esin verici bir ruh dinlenmesine girerdi.

Dayanılmaz güneş öğlenleri başladığında, kadının ellerinin, yüzünün, sıcağın ince buğulu ağırlığı altında için için terlediğini sanır, kadının yüzüne baka baka, uyuyakalırdı bazen. Sonra üstünden gölgelerin çekildiğini, kavurucu sıcağın altında durmaktan ter içinde kaldığını anlayınca uyanır, ürkek ürkek sağına soluna bakınarak, gölge gibi yerini değiştirir, kabartma kadının eteklerinin dibine biraz daha sokulurdu. Bazen de, zırhı, kılıcı, kalkanı, başında sivri uçlu savaş tolgasıyla nöbet tutan askerlerden kadını kıskanır, asker kabartmalarını geriden taş yağmuruna tutardı.

O kabartma kadın, tek sessizi, dert ortağı, arkadaşı, sığıncasıydı onun. Usu, canlılığını ondan alır, ruhunun çevresiyle olan ilişkisini bir tek o belirlerdi sanki. Kabartma kadın tasviri de, çocuğun kendine olan düşkünlüğünü bilirmiş gibi kendi sessiz varlığıyla ona yardımcı olmaya çalışır, dudaklarının kalın

kıvrımında güneşin devinimine göre ışıklar, gölgeler belirir, her türlü zamana uydurulmuş yüzüyle, Cafer çocuğun düşlerini, umutlarını besler, oval bakışlarıyla çocuğun aklının ermediği bir zamansızlığı yaşardı.

Gün eğilip de, Batı dağlarının ardına gidince, evine dönme vaktinin geldiğini anlayan Cafer'in yüzü eğilir, tepeden tırnağa ürperir, kabartma kadının kucağına sokularak geceleri de orada kalmayı isterdi hep. Ne ki, geceler dayanılmazdı orada. Güneşin batmasıyla karanlığın azgın atları ortalığa çıkar, donmuş bir karanlık çökerdi her yana. Ağaçlar, kayalıklar siyah yamçılarına bürünmüş çobanlardan farksız olur, orman susar, dalların kıpırtısı durur, ağaç araları boşalır, antik mezar ağızları, perdelerini çekmişçesine kararır, dilsiz ormanların garip uğultuları, çürümeyi gizleyen mezar ağızlarını çığlığa boğar, gece korkularının gizemli terörü başlardı. Cafer çocuğa da gönülsüz gönülsüz evinin yolunu tutmak kalırdı böylece. Kabartma kadın tasvirinin de sessizce arkasından kendine baktığını sanır, iki adımda bir durup geri dönerek o da kabartma kadına bakardı.

Genç yaşında anacığı ölmüş, anasının toprağı kurumadan, kara kuru, yüzü ışık geçirmeyen, iki çocuklu bir kadınla evlenmişti babası. Analığının evlerine gelmesiyle Cafer'in acısı katlanmış, zorlu günlerin geceleri başlamıştı. Analığı öylesine lanet biriydi ki, kendi çocuklarına en sevecen yanını gösterirken, Cafer'e acımaz, ne zaman onunla karşı karşıya gelse, iri parlak gözlerini çocuğun gözlerinin içine diker, yüzü yüzünün üstüne kapanırdı sanki. Babası da, analığına olan korkusundan en ufak sesini çıkarmaz, korumaz, kollamazdı Cafer'i hiç. Hele analığı ağzını bir kez açmayagörsündü; zehir dillinin

biri olur çıkardı. Küfürleri duyan Cafer'in eli ayağı tutulur, beyni kilitlenir, ne yapacağını bilemezdi.

Analığının öfke dolu çatılmış kaşlarından, her an tepesine inmeye hazır yumruklardan kurtulabilmek için kaçacak delik arardı Cafercik. Ortalık güneşlikse evinden kaçarak kabartmalı kayalıklarda alırdı soluğu; ortalık geceyse, soyunur, yatağına girer, yorganını başına çeker, kendini uyumaya bırakarak bir an önce şafağın sökmesini beklerdi. Horozların ötmesiyle günün yüreği atmaya başlar, dünya çeşit çeşit uyanışlara gözünü açardı. İşte o an fırlar çıkardı evinden. Kabartmalı kayalıklara varır, düzgünce taranmış, ortadan ikiye ayrılmış, belikli, gür, uzun saçları, elleri, yüzü ve bakışlarıyla ölen anacığına çok benzettiği o kadına bakarak rahatlamaya çalışırdı. Bazen tutam tutam kekikler, çiçekler yolar takardı tasvirin başına. Anasının bedeninin o kabartma kadın tasvirinde geri döneceği duygusuna kapılır, gözü kaşı belirsiz, iskeleti şeması olmayan, akıcı, yoğun duygular geçerdi içinden. Anacığının o kabartmanın yüzünde değil, onu izleyen kendi içinde olduğunu bile bile ona dokunmaya çalışır, oraların geçmişlerini, yaşlarını düşünmez, her şeyi kendi çocukluğunun gerçeğiymiş gibi görür, yapardı. Kayalıkların yüzünde kıpırtısızca duruyor olmasına karşın, o kabartma tasvirin cansız, devinimsiz biri olmadığını sanır, havada, rüzgâra karşı hareketsizmiş gibi duran bir kuşun tüyleri için için nasıl kıpırdar, oynarsa, onun yüzünde de ancak kendisinin ayırdına varabildiği bir canlılık ürpertisi sezinler, yüzünü gözünü okşar, parmaklarının sıcacık bir ana tenine değdiğini sanarak, ölen anasının hayalini, çizgileri belirsiz olmuş, sisler içinde kalmış gölgeler örneği gözünün önüne getirirdi.

Köstebek

Korkuyordu; yerdeki karıncadan, gökteki kuştan, savrulan rüzgârdan, akan sudan... Önüne bir yaprak düşse, korkudan kaçacak delik arıyor, ufacık bedeni korku kasılmaları içinde titriyor, ağrıyor, yemeden içmeden kesiliyordu. Ne yana dönerse dönsün, dışarısı tehlikeydi onun için, gökyüzü, açıklık, güneş tehlikeydi.

Dışarıda bir an dursa, soluklansa, korkusundan eriyip tükenebilirdi duyuları. Meşe gibi sert alnı, güçlü, koparıcı dişleriyle toprağı kazarak, yerin altına doğru kaçmaya başladı birden. Dişleyip yumuşattığı toprağı, küçücük güçlü ayaklarıyla gerisine doğru teperek, burnuyla da süsüp kakarak, diş diş kusmaya başladı dışarıya. Bir kaçış tüneliydi bu; bedeninin sığınabileceği genişlikte, derin, gizemli, karanlık bir kaçış tüneli. Düşmanlarına olan korkusu öylesine güçlüydü ki, kaçışı, korkusu kadar uzun sürdü toprağın altında.

Neden sonra korkularından kurtulduğunu sanarak, toprağın kucağında onunla bütünleşerek, açtığı daracık tünel yolun yeryüzüne açılan ağzına doğru yönünü çevirerek, kıpırtısızca durdu. Dinlendi bir süre. Bedenini kasıp kavuran korku kasılmalarından kurtuldu. Ağır ağır kendine geldi.

Ne ki içindeki korku şeytanı, az sonra dirilmeye, açmış olduğu kaçış tünelinden de kuşku duymaya başladı. Ya peşindeki amansız düşmanları izini bulmuşlarsa; tünelin yeryüzüne açılan ağzında pusu kurmuş bekliyorlarsa içerisini gözetliyorlarsa? Delikten içeri sızarak üstüne çullanırlarsa, nereye kaçabilirdi? Olamaz mıydı? Binbir emekle açtığı kaçış tüneli, yol gösteremez miydi düşmanlarına?

Bulunduğu yerden çıkarak hızla kaçmayı düşündü bir an. Ama düşmanlarınca yakalanarak yutulabileceği korkusuyla vazgeçti bundan. Çaresizlikten yüzü çarpılmaya, korku seğirmeleri içinde köpürüp titremeye başladı bedeni yeniden.

İyice düşündü taşındı. Kendi kendine bir çare, bir umar aramaya başladı. Buldu da... Az önce açtığı kaçış tünelinin devamını hırsla kazmaya koyuldu. Düşmanları ilk açtığı delikten içeri girecek olurlarsa, şimdi açmaya çalıştığı deliğin öbür ucundan hızla dışarı kaçarak kurtarabilecekti canını. Bu umudun verdiği hayvansal sarhoşlukla toprağın altında çılgınca bir koşuya başladı. Bir toprak altı sürgünüydü o. Keskin, öğütücü dişleriyle otların, ağaçların köklerini keserek, çakıllı, nemli toprağı diş diş oyarak, içinde taşıdığı korku belasına kan vere vere, onu biraz daha semirttiğini unutarak durmadan yol alan, dönen bir korku tekerleğine dönüştü yerin altında.

İnce, karanlık kaçış yolunun ağzını, toprağın bir başka yüzüne çıkarıncaya dek sürdü bu. Sonra geri döndü. Düşmanlarının gelebileceği ilk tünel yolunun ağzına yönünü vererek beklemeye koyuldu. Rahatlamış bir hali vardı. Düşmanları deliklerin hangisinden içeri girerlerse girsinler, öbüründen kaçarak rahatlıkla kurtarabilecekti canını.

Ne ki, bu rahatlığı da fazla sürmedi. Düşmanlarının kurnazlığından öylesine emindi ki, onların

eninde sonunda, her iki delikten de birden içeri girerek kendisine saldırabileceklerini kurup düşündü. Ve bir kez daha iflah olmaz bir korku kalıtımının yükü altında ezilip büzülmeye başladı. Ne yapsa kurtulamıyordu bu korku belasından. Önü korkuydu, yanı korkuydu, arkası korkuydu... Yüreği, böylesi korkuların arasına gerilmiş, tın tın öten ince tellerden farksızdı. İki "ben"e ayrılmış gibiydi bedeni; biri durmadan korkular üretip besliyordu, öbürü ise, bu korkularından nasıl kurtulabileceğinin "ben"iydi. Kaçıyor oluşu bile, bir tür yiğitlenmenin, kendine olan güvencinin birincil koşuluydu ona göre. Bu düşüncelerle üçüncü bir kaçış tüneli daha kazmaya koyuldu. Ancak böylece kurtarabilirdi canını, ardına düşen korku ifritlerinin elinden.

Kazma dişleriyle en güçlü saban demirlerinin bile sökemediği çayırları delik deşik ederek, bir kez daha toprakla solumaya, beslenmeye başladı; açmaya çalıştığı korku kanalında bir tür geziye çıkmış gibi.

Ne geçmişi vardı ne geleceği. Geçmişi, geleceği, dünü, bugünü kaçmak, kovalanmaktı ona göre. Kaçıyor oluşu, kendisiyle düşmanlarının var oluşunun kanıtıydı. Ancak kaçarak doyuma ulaşabiliyor, böylece düşmanlarını yenilgiye uğratabileceğini sanıyordu.

Taşına, çakılına aldırmadan gece gündüz yol aldığı, soluklar aldırdığı toprağın altında bir karış yer yoktu ki, boz kıllı, ufacık bedeni girmemiş, değmemiş olsun. Sürekli kaçıyor oluşu, bir yurt yeri edinmesine de engeldi onun. Toprağın tümü onun olmasına karşın, toprakaltının tek yurtsuzuydu o; korkunun, kuşkunun, kendine olan güvensizliğinin kovalayıp beslediği bir yurtsuz. Ataları da böyle miydiler? Dostları, düşmanları kimlerdi? Açtığı kaçış tünellerinin uçları bazen hemcinsi köstebeklerin açtığı

öbür tünellerle karşılaştığında da korkuyorlardı birbirlerinden. Aynı korkuyu taşımalarına karşın, burun buruna vererek niçin bir araya gelemiyorlar, düşmanlarına karşı niçin ortak tavır alamıyorlardı?

Üçüncü kaçış tünelinin ucunu da toprağın bir başka yüzüne çıkardıktan sonra geri döndü. Her üç tünelin birleşip kesiştiği toprakaltının noktasında durdu. Üç ayrı kaçış deliğinin ağızlarını görecek şekilde yönünü vererek durdu dinlendi bir süre. Düşmanları hangi delikten içeri girerlerse girsinler, her an kaçabileceği bir üçüncü kaçış tüneli vardı önünde artık. Bu düşüncenin verdiği rahatlıkla yatıp uyudu bir süre. Ne karnının acıktığını duydu ne yorgunluktan bitip tükendiğini.

Düşmanlarının, tünellerin üçünden de içeri doluşarak üstüne çullandıklarını gördü bir an düşünde. Korkuyla sıçrayıp uyandı. Açmış olduğu tünellerin hiçbirine güveni kalmadı. Öyle ki, toprağın yüzüne bakan tünellerin ağzında, gözlerini kan bürümüş, alev dilli düşmanlarının iştahla açılmış ağızlarıyla, yüzlerini görür gibi oldu ve kanı dondu. İçindeki korku tomurcukları yeniden yeşerip sürgün vermeye, yönetmeye başladı onu. Ve bu korku kırbacından kurtulabilmek için dili boğazına akmış, suskun, perişan, o delikten öbür deliğe atmaya başladı kendini. Bir korku seline kapılarak tünellerin kuytu, bilinmez, karanlık yerlerine doğru sokuldu, gizlendi. Dördüncü tünelin kazımına koyuldu ardından. Korkudan susamış bir hızla yüklenerek kemirmeye başladı toprağı. Daha önce açmış olduğu tünellerin hiçbirinde bulamadığı dinginliği, güvenci şimdi açmakta olduğu dördüncü delikte bulacaktı aklınca. Bu inanç ve güvenle, bir topraktan öbür toprağa atılarak, açtığı tünelle düşmanlarının önüne aşılmaz duvarlar çektiğini sanarak, toprağın

her karışına kanında kök salan korkusunu azar azar taşıyıp bulaştırarak, kendi yarattığı yalnızlığından ürkerek, karanlığa doğru çağlayanlar gibi akmaya başladı toprağın.

Her dört tünelin de birleştiği küçücük sığınağa geri döndüğünde soluksuz kalmış, bitmiş tükenmişti. Buna karşın, beklediği rahatı, güvenceyi bulamadı yine de. Gövdesinden ayrılmış horoz başı gibi oradan oraya sıçrayıp çırpınmaya, bitkin, delicesine dönmeye başladı oyukların içinde. Sonra tüm gücünü toplayarak, korkunun yakıcı soluğunu yüzünde, ensesinde duyarak beşinci bir kaçış tüneli daha kazmaya koyuldu. Pençeleriyle yırtarcasına tırmaladı toprağı. Güçlü burnuyla kazıp süstü her yanı. Terlemiş, düzgün, taranmış kısacık gri tüyleri su içinde kalmıştı. Arada bir duruyor, kulak vererek dışarısını dinliyor, bir çıt sesi duyamayınca, "Dışarıdan bir ses çıksa da duysam!" diyerek, bu kez de dışarıdaki sessizlikten ürküyordu. Ses de, sessizlik de bitiriyor, deli ediyordu onu.

Çalışa çalışa toprağın derinliklerine doğru oyulgandı gitti. Sonra durdu birden. Tüm bedeni ve duyularıyla tekrar dinlemeye koyuldu toprağı. Toprağın da kendine özgü sesleri vardı. Toprak da ses alır ses verirdi. Belirsiz çıtırtılar, gürültüler geçiyordu toprağın üstünde. Gürültünün ardından ıslığa, sürünmeye benzeyen sesler geldi kulağına. Kendisini yutmaya hazırlanan kalın, bol kıvrımlı bir yılan olamaz mıydı bu? Az önce kazdığı taze toprağın kokusundan, renginden izini bulmuş olamaz mıydı yılan? Deliklerden ağır ağır içeri sağılıp akarak üstüne gelir de, kendini yutmaya kalkarsa ne yapacaktı şimdi? Birden yılanın obur bir lokma gibi kendisini alacanlı yuttuğunu, kendisinin de, çırpına çırpına kurtulmaya çalıştığını gördü. Aynı anda hem

yutulandı kendisi hem de yutulanın seyircisi, hem oyunun kendisi hem yöneticisiydi. Korku sürüsü onun bedeninde koşup akıyordu.

Yanına yönüne yalvarırcasına bakındı. Her şeyden ama her şeyden, ufacık taşlardan, köklerden bile bir yardım ve umar aramaya başladı. Ne yapsaydı da, kurtulsaydı şu yılan belasından? Üstüne gidemezdi. Ufacık bedeni bir saldırı değil, tepeden tırnağa savunmak için yaratılmıştı. Acele acele toprağı kazıp kürelese, yığsa mıydı yılanla kendisi arasına? Buna da gerek kalmadı; ıslığı, sürünme sesi kesilmişti yılanın. Bu kez de, kuş kanatlarının güçlü hışırtıları doldurmaya başladı ortalığı. Doğan kuşlarından birinin kanat sesleri olmasındı bu? Yırtıcı doğan kuşunun güçlü, keskin pençelerinde çırpınırken gördü kendini bu kez de. Ufacık bedeninin yerden kesildiğini, havalandığını sanarak, görülmemiş bir paniğe kapıldı, kafasındaki korku pırıltıları çoğalarak bedeninin her yanına sağıldı. Korkusu, onca emek verip açtığı, uçsuz bucaksız kaçış tünellerinin hiçbirine sığmadı. Ağır korkularla doldu her yanı. Sürekli toprağı kazıyor oluşunun, toprakaltında gizlenmesinin de bir anlamı kalmamıştı artık; toprağın altı, doğudan, batıdan, güneyden, kuzeyden açmış olduğu irili ufaklı kaçış tünelleriyle delik deşik olmuş, kalbura dönmüştü. O çok korktuğu dışarısının bol ışıklı, parlak gözleri, tünel ağızlarında öldürücü bir kederde ışıldıyor, iliklerine dek ürpertiyordu onu. Yenilmişlik, yılgınlık her yanına vurmuştu. O ruh haliyle olduğu yerde biraz daha dursa, beklese, korkudan çözülebilir, ölebilirdi.

Onun için korkmaktı önemli olan. Birdenbire yüreğindeki korku sürülerini de ardına takarak can havliyle fırladı çıktı toprağın yüzüne. Olanca gücüyle kaçtı, sonra durdu birden. Burguya dönüşen

güçlü çenesi ve alnıyla toprağı hızla süsüp oyarak, ayaklarıyla da, kazdığı toprağı gerisine püskürterek bir başka yerde, bir başka mekânda yepyeni bir kaçış tüneli daha kazmaya koyuldu kendine.

Kilimdeki Kadın

Ablam Mahire'ye...

Hiçbir yerde duramayan, göze en ufak ziyan vermeyen, gezgin, göçebe duygular, saf, çocuksu, ürkek renkler bir kuş küreni gibi savrulmuşlar kilimin üstüne. Görünürde her şey yaban, kıpırtısız, örneksiz; hiçbir amaç güdülmeden dokunmuş gibi. Oysa biraz yakından bakınca, birbirinin içine girmiş, pişmiş renklerin titreşerek tüttüğünü, düşen damlalar örneği sıçramalar yaparak kusursuz bir bütünlükte kaynaşıp eridiğini görürüz. Renklerin süssüz, yalın giyiminde, kimsenin bilmediği yasakların, işlenmiş gizli günahların, kızarmış şehvetlerin, ağır kışkırtıcı makamları var. Sık atılan düğümler, ıstar tarağının üst üste vurup bastırmasıyla iyice sıkışmış incelmiş; renklerin bir tür suyunu çıkarmış orada. Birbirine çarpan çakmaktaşı, nasıl kıvılcımlanırsa, bıçkın, tohumluk renkler de sıçramalar yaparak, neşe çiçeklerine dönüşmüşler kenarında kilimin. İlmeklerle düğümler merdiven çıkışı yükselmiş. Yorgun, kararsız, mor çiçeklerin çokluğu, sona eren bir aşkın gömü töreninden farksız gibi. Belki de, ince ilmeklerin gerisinde yalnızlığın baskısıyla ağlayan renklerin gözyaşı onlar. Oralarda, ince, çok

ince renkli ipler çekmiş yüreğinden kadınımız. Kimi zaman canlı, çiğ sarı, semiz renk damarları yerleştirmiş aralarına. Yürek etine batmış çıkmış gönül kanlarının damıttığı gözyaşları, elmas örneği ışıyarak küçücük nakış tohumlarına dönüşmüşler. Sonra da, ilmek ağzından kurtulmak istermiş gibi buharlaşarak kilim üstünde yüzen incecik uçucu küllere benzemişler.

Kadınımız, kara yeşil renkleri, açık sarı yaprakların aralarına serpiştirerek, kuru soğan kabuğu ile yeşil ceviz kabuğu renkleriyle beslemiş, doyurmuş çevresini nakışların. Çiğ sarı renklerin sağına soluna, sesini yükselten, yükselttikçe kıvılcımlanan mor çiçekli küçücük pembeler yerleştirmiş. Tek başına açmış duran şebnem çiçeği ise, büyük yapraklı çiçeklerin arasında boğulup kalmış da, kendine daha fazla önem verilmesini istermiş gibi göz kırpıyor insana. Ana göğü renkler ile süt beyazını, çimeni yeşille, ana karasını karıştırarak al kırmızılarla, bülbülü yeşilleri, şeftali çiçeği rengiyle kararak, kahverengileri yeşile, grileri açık maviye, morları erguvana çevirerek, canlı yeşilleri kahverengilerin üstüne sürüp yürüterek renklerin bir tür dövüşünü kurmuş orada kadınımız. Ardından apayrı renk tınıları, renk dilleri oluşturarak, kilimin kızıl derinliğinde alabildiğine suskun ışıklar yaratmasını bilmiş. Çok ince patlamalara dönüşen o renklere iyice yakından bakınca, kilimi dokuyan kadınımızın damarlarında yavaştan yavaşa başlayan, bastıran doğum sancılarının uğursuz ağrılarını, ruhuna sinen tatsız havaların sessiz kalabalığını sezmemiz olası. Tutku vurgunu yemiş kadınlığının alacalı iç dünyası, köşelerden köşelere el eden meraklı göndermelerden öylesine belli ki. Yaşamındaki gizli kaçamakları ele vermesinden çekinirmiş gibi de, uçuk mavi çiçeklerin

yüzüne kahverengilerden oluşan bir belirsizlik peçesi geçirmiş sanki. Kilim uçlarına doğru koyulaşan renklerde ise o günkü havanın iç karartıcı, bulutsu lekelerini, üşümeden gelen zayıflıkları, soğuğun kemiğe işleyen gücüyle, tarak tutan parmakların titremesini sezebiliriz. Kadının azar azar eriyen solgun bakışlarını da...

Saman sarısı renklerin arasına gece siyahı renkler girmiş. Yıllanmış baca zifirinin yanı başında çelik yeşili renklerin akışı var. Kırmızılar, ateş korundan almış olsa gerek rengini. Az ilerde karakeçi kılına bile renk tutturmasını bilen kadınımız, baştan sona bir cümbüşe kestirmiş renkleri orda. Mor düğümler, yöreye özgü dövmelere benziyor. Köşelerde ise dağlar var; dağlar durmadan bulut sürüyor gökyüzüne; kaypak, uçucu tüten renklerin dumanı bulutlar.

Istar tarağı ile her şekle sokulabilen ipler değil de, felek çarkında eğrilen yaşamın iplikleşen görünümü sanki. Ya şu çizgilere kara böcekler gibi sıvanmış duran ışıklı sarılara ne demeli? Sarı aralarına serpiştirilen turuncular ise bir tür fısıltı gibi.

Her renkte, çağımızda her gün biraz daha yitirilen, özlemi çekilen doğanın, meralardan kovularak, küçücük saksılara, fidanlıklara çekilen yeşilin, özgürce kanat çırparken kafeslere kapatılan kuşların hüznüne başkaldırır gibi. Kimi bölümlerin renk aralarına anlık dalgınlıklar sinmiş. Çiçek yağmurundan farksız kilimin ortasında, güneşle yağmurun tadını alarak büyümüş kocaman gül göbeğinde, hiç yaşamadığı, yalnızca düşünü kurduğu tutkuların özlemi var gibi.

Çiçekler bazen yelken bezi kirinde soğuk, bazen renk sınırlarının uçlarına doğru yükselerek, kızgın güneşte dokunmuş gibi büyülü. Gül göbeğinin çevresini saran çiçeklerin çokluğuna, topraktan geçme tanrısal bolluklar sinmiş sanki.

Bu renkler yazgısının içine gömülenler, kocaman dolgun çiçekler, iri memeli, bol sütlü göçebe kadınlarının çok çocuklu oluşlarının habercileri mi, yoksa çocuksuz olup da, çocuğa hasret kalan analık özlemlerinin çiçek ağızlarında çoğaltılması mı? Belki de zamansız ölümlerin, çözülmelerin, renkler yoluyla bir tür açıklanmasıdır onlar; ya da sararmış, eskimiş dönemlerin, sınırları belirsiz uçurumların, ürkek, değişik gölgeli görüntülerle silik anımsamaların adıdır onlar bilinemez. Ara bölümleri dolduran incecik, zayıf dallı bitkiler ise, susuzlukla kuruluğun boy attığı bozkır toprağının yüzü sanki. Onların devamında, azıcık toprak ve nemle yetinen, küçücük pembe-beyaz gelgel çiçeklerinin özlemi çağrıştırdıkları o denli belirgin ki! Gelgel çiçeklerinin iki yanında yer alan, hafif ışığa alıştırılmış desenlere ise batmaya hazırlanan bir güneşin yorgun renkleri giydirilmiş ustaca.

Kadınımız, o gün kilime oturduğunda içinden nasıl gelmişse, yüreği sevdiği erkeğe nasıl azıcık kaymışsa, aynen girmiş kilimin içine bu. İçindeki yorgunluğu yalnızca görmeye dayanarak değil, düş gücünü büyük bir sabırla resmederek, gerçek yaşamından kilim içlerine kaçarak, nakış ağırlıklarıyla bezeyip doyurarak, güçlü değişik renk sesleriyle ışıklandırmaya çalışmış kilimini. Yüreğindeki dolulukların, kendinden geçişlerin yoğunlaşmasıdır bu belki de; nice doğumlara tomurcuklanan rahminin güvenilir sıcaklığının adıdır ya da hiç konuşmayan, görmeyi bile yeterince bilmeyen, dünyayı yalnızca kendi iç coşkularıyla algılamaya çalışan, parmaktan parmağa, gözden göze devredilen bir gelenekler kanının imbiklenerek yoğunlaşması, yorulmuş çağların ayağa kalkması, içinde bulunduğu yavan dünyadan kaçarak o nakışlar aracılığıyla kendini açıklamaya çalışmasıdır onlar.

Artık herkes kilimin içinde, kilimi dokuyan kadınımızın yerindedir şimdi. Herkes kilimin içinde bir geziye çıkabilir, şiir okumak isteyenler o kilime bakabilir, kenarlarına dizilmiş sapsarı güneş çiçeklerini koklayabilir, nakış tarlasından çiçek buketleri derleyebilir, çayını yudumlayabilir, bakışlarıyla bulutların hatırını sorabilir; her şey, hem uzak hem yakın hem de birazcık anıdır kilimin içinde şimdi...

AY BAZEN MAVİDİR

Bozkırda Vivaldi

Hep bir yapayalnızlık, hep bir ince üzgünlük duygusu taşırdı yüzü. Bedeni doğuştan değil de sonradan emek çekile çekile işlenmiş, son biçimini almış gibi uyumluydu, ince dokunmuştu. Şakakları çıkkın, saçları siyah, gürdü. Bulgur tenli yüzünde çizgileri ince, gizemli, erkeksi bir tuhaftı; ağzı, sapı büyük bir ustalıkla oyulmuş, işlenmiş ince bir çömlek örneği.

Her gün aramızda olmasına karşın hiç aramızda olmayan, o ânı da yaşamayan, kendini biz öğrencilerinden sürekli kaçıran, uzak tutan biriydi o. Bulunduğu ortamlardan hoşnut değilmiş gibi, hakkı olmayan bir yerde görevlendirilmiş ya da birtakım istekleri vardı da yerine getirilmemiş gibiydi hep. Bir yalnızlık dokusuyla örülmüştü. Dersinde bile bizlerden uzakta yapayalnız, sessiz, dingin bir düşü yaşar, uzun gece yolculuklarına çıkmış bir yolcu gibi uzaklara bakardı hep. Biz öğrencilerinin kavrayamadığı bir yalnızlık türüydü bu. Yüzü acıları, sevgileri yaşamış, tatmış bir insan yüzüydü. Derindi, soyluydu. Duyarlı, uzak, apayrı bir anlatımda hep bir ince ezgiyi mırıldanırmış gibi, kulaklarıyla sürekli havayı dinler, emerdi. Öbür öğretmenlerimizden çok farklıydı.

Müzik öğretmenimizdi, adı Mustafa Kurtdemir'

di. Boyu uzun değil, ortadan az kısaydı. İnce boğumlu parmakları bir orkestra şefinin çubuğu gibi kırılgandı, zarifti. Ayakları da küçücüktü. Yürürken yola bir karaca ürkekliği ve inceliğiyle basardı. Öğretmenden çok bir müzisyene benzerdi. Yüzüne ne zaman bakacak olsak, saygıyla karışık gizemli bir güven duygusu kaplardı içimizi. Sesleri çirkin, güzel diye ayırmazdı hiç. Ona göre çirkin, güzel, kötü sesler yoktu doğada; yerinde kullanılmayan sesler vardı yalnızca. Müzikhanede ders vereceği, konuşacağı zaman sesini kaldırmazdı hiç. Kırılgan ince parmaklarını bir görevi yerine getirirlermiş gibi karnının üstüne usulca bastırır, tatlı bir ezginin ilk seslerini vermeye hazır soluklanır, ince yumuşak bir vurgulamayla konuşurdu sonra da. Böylesi durumlarda kıpırdanan yalnızca dudakları olmazdı, eli, gözleri, parmakları da ağzından çıkan seslerin akışına eşlik ederdi. Koro yöneteceği zaman yumuşacık bir duyguda gözlerini yumar, kulaklarıyla havayı dinler, yanlış çıkarılan ufacık bir sesin kokusunu duyardı sanki. Seslerle yaşar, seslerle soluk alır verirdi. Baştan aşağı musikiyle örülmüş, dokunmuştu. İyi keman, piyano çalardı. İnce boğumlu kırılgan parmakları, piyanonun tuşları üstünde bir örümceğin ayakları gibi çoğalır, gezinirdi. Kemanının telleri üstünde parmakları küçücük sıçramalar yapar, arı gibi kanatlanır, titreşirken, ufacık dokunuşlarla tellerin üstünü oyardı sanki. Büyülü bir havadaymış gibi yüzünü hafifçe kemanına dayar, gözlerini yoğun duyguda yumar, tanımadığımız, bilmediğimiz uzaklıkları yaşardı. Ya bizim anlayamadığımız türden bir derdi vardı ya da sırılsıklam âşıktı. Kemanını çalarken yüzü o denli değişirdi ki, o an o çaldığı sesler aracılığıyla başkasıyla buluşup beraber oluşunun anlatılmaz bileşimi vururdu yüzüne.

Klasik Batı müziğine düşkündü. Biz öğrencileriyse Doğu ve Güneydoğu'dan toplama yoksul köylü çocuklarıydık. Sesimiz bakışımız gibi garipti, öksüzdü, çoraktı. Güneşle damarlanmış yüzlerimiz ufacık birer bozkırdı sanki. Şark çıbanı izleri çoğu arkadaşlarımızın yüzünde etten birer yama gibiydi. Müzik beğenimiz ise birkaç uzun hoyratla türküden öteye geçmezdi. Buna karşın hocamız korolar kurar, çoksesli okul şarkıları öğretmeye çalışırdı bizlere. Bazen de plaklar koyar, tanımadığımız, bilmediğimiz parçalar dinletirdi; Brahms'tan, Mozart'tan, Çaykovski'den... En çok da Vivaldi'nin *Mevsimler*'iyle, Johann Strauss'un *Mavi Tuna*'sını, bir de Beethoven'in *Beşinci Senfoni*'sini dinletirdi bizlere. *Mavi Tuna*'yı dinlerken kendini müziğin ritmine iyice kaptıran hocamız, "İyi kulak verin! Saksağan seslerini duyuyor musunuz?" diye sorarak bizleri müziğin havasına katmaya çalışırdı. *Beşinci Senfoni*'nin bitiminde de orkestra sazlarının tümünün müziğe katılışını vurgularken coşkuya kapılır, "Dinleyin! Bakın sazlar müziği orada bırakmak istemiyorlar. Ayağa kalkıyorlar sanki," diyerek müziğin gizemli havasına sokmaya çalışırdı bizleri. Yüzümüzde müziği anladığımıza dair belirgin bir titreşim göremeyince üzülür, "Biliyorum. Şimdi bu tür müziklerden hoşlanmıyorsunuz ama ilerde seveceksiniz. Bundan eminim," derdi.

Okulumuza atanalı birkaç ay olmasına karşın hocamızın geçmişi, kişiliği hakkında en ufak ayrıntı öğrenebilmiş değildik. Yatılı okul koşulları içinde, nöbette, derslikte, yemekhanede, törende çoğu öğretmenlerimiz bizlerle oturur, kaynaşır, top oynarlarken, müzik hocamız aramıza katışmaz, ders dışında ortalıkta görünmezdi pek. Tek odalı bekâr öğretmen evine çekilir, bütün gün kemanıyla konçertolar

çalar, müzikle notayla doyar ısınırdı sanki. Ara sıra tek başına bozkırda yürüyüşe çıktığı, okulumuza birkaç dakika uzaklıktaki ıssız Ergani tren istasyonuna gidip geldiği, uzun uzun gelip geçen trenlere baktığı olurdu. O trenlerden birine binip gideceği günleri düşünürdü belki de.

İnce beyaz, düz çizgili siyah kumaştan bir takım elbisesi vardı. Kravat takmazdı hiç. Ceketinin yaka cebinde de hep bir mendil taşırdı. O mendil öyle bildiğimiz, el yüz silmede kullanılan bir mendil değildi. Hocamızın gizemli kişiliğiyle bütünleşen, saf ipekten tiril tiril, kıpkırmızı bir mendildi. O mendilin özel bir anlamı, uğuru olmalıydı ki, yaka cebinden çıkarmazdı hiç. O mendilin yeri ya ceketinin yaka cebi olurdu ya da kemanıyla çenesinin arası olurdu. Kırmızı mendilin bir köşesine sarı ipekten ibrişimle kendi adıyla soyadının baş harfleri özenle işlenmiş, nakışlanmıştı.

O saf ipekten kırmızı mendili okulumuzda bilmeyen öğrenci yoktu. Bizler için büyülü, dokunulmaz, küçücük bir efsaneydi o mendil. Bizler aramızda o mendil için neler uydurmaz, söylemezdik ki? Bir söylentiye göre hocamızın sevdiği bir kadın vardı. Hocamız âşıktı, karasevdaya yakalanmıştı. O mendili de hocamıza sevdiği kadın vermişti. Kemanıyla çenesi arasına o mendili salt bu nedenle koyuyor, çaldığı sesler aracılığıyla sevgilisiyle buluşuyor, beraber oluyordu. Hocamızın aramızdaki takma adı, "Dertli Mustafa"ydı bu yüzden. Bir söylentiye göre de hocamız solcuydu; mendilinin rengi de bir savaşımı simgeliyordu. Bir başka söylentiye göre de o mendilin aslı beyazdı. Hocamız karasevdaya tutulduğu için, onmaz bir hastalığa, ince vereme yakalanmıştı. Zayıf, çelimsiz oluşu bunun en belirgin kanıtıydı. Öğrenmesi, çalması zor bir çalgıy-

dı keman. Dertsiz insanı dertli yapan bir çalgıydı. Hocamız da kemanını elinden hiç düşürmediğine, sabahlara dek çalıştığına göre fazla dert çekiyor, ağzından burnundan kan geliyor, boşanıyor, akıyordu! Beyaz mendiliyle de boşanan kanını siliyor, böylece mendil kıpkırmızı kana kesiyordu!

Çorak Hoşutdüzü'nün kuzeyinde çıplak, kül renkli dağlar birer sınır taşı gibi yükselir. Gelip geçen trenler o dağların altından girer çıkar, yakınımızdaki ıssız Ergani tren istasyonunda su almak için bir süre dururdu. Yöremizde gezilip görülecek tek yer istasyondu. Bu yüzden trenlerin gelmesine yakın saatlerde biz öğrenciler topluca istasyona doluşurduk. Tren boyunca bölük bölük gezinir, o arada kimseyi tedirgin etmeden, kompartımanlardaki bayan yolculara iç çekerek bakardık.

İstasyonun değişmez izleyicileri yalnızca biz öğrenciler değildik. Zülküf Baba'yla kızı vardı bir de. Zülküf Baba kör bir dilenciydi, iyi kaval çalardı. Tren boylarını kavalıyla türkülerdi. İriyarı olmasına karşın bir adım önünü göremezdi. Çok da yaşlıydı. Üstüne bastığı toprakların belki de en kocamış kişisiydi. İriyarı, uzun yüksek yüzlü, gür destan sakallıydı. Alnında yüzünde derin oyulmuş çizgileri, geniş kabuklu yumuk gözleri, kıllı iri kulaklarıyla, Çayönü'ndeki Asur kabartmalarının içinden çıkmış gelmiş gibiydi. Dizlerine değin sarkan, asıl renginin de ne olduğu belirsiz olmuş kalın abası, yün ve kıl karışımı yamalarla ağırlaşmış şalvarı, sıvaları dökülmüş, akmış eski sur taşlarından farksızdı, delik deşikti. O giysilerin hangi tür iğne iplikle dikildiğini bile anlamak hayli zordu. Kızını dizinin dibinden ayırmazdı hiç. Görmeyen gözlerinin yerine koymuştu kızını. Ufacık kara kuru kızcağızın kirden, bakımsızlıktan birbirine karışmış, keçeleşmiş saçları,

nazar boncuklarıyla kaplıydı. Zeytin karası gözleri yağlı, ışıltılı, ürkekti. Utangaç, ezik gözlerle bakardı yolculara ve çevresine. Bir eliyle babasını kuşağından tutup çeker, tren boyunca götürürken, öbür eliyle de kararmış bakırdan ufacık dilenci tasını tren pencerelerine doğru uzatır, yolcuların atacağı paraları beklerdi. Babası, uzun kamıştan kavalıyla coşkulu yanık havalar çalmaya başlardı o ara. Ergani tren istasyonunun yaz kış değişmeyen tek sesi, tek simgesiydi Zülküf Baba. İstasyona bir tren uğrasın da Zülküf Baba'nın kaval sesini duymadan geçsin gitsin, olanaksızdı bu.

Kavalına üfleyişi anlaşılmaz, büyülü bir garipti. İnsanın ötelerine dokunan bir duyguydu. Kavalın sesi yalnızlık kokar, gurbeti, acıyı, kederi çağrıştırırdı hep. Üflerken boynunu öksüz, dokunaklı bir duruşta sol yanına doğru yıkar, görmeyen gözlerini gören bir insanın duyarlılığıyla yumar, üç-dört karış uzunluğundaki sarı kamıştan kavalına üflediği soluğunu, parmak uçlarının altındaki deliklerde eğiterek, soluğuna o deliklerden çıkışlar verdirip yer değiştirerek içe işleyen, sonsuz, demlenmiş bir garip rüzgâra dönüştürürdü soluğunu. Parmak uçlarıyla kavalının deliklerine değil de, dinleyenin yüreğine dokunurdu sanki. Esen kuraklık rüzgârlarının sesiydi o. Ya da sudan zorla kesilip uzaklaştırılan, sonra da gevretilip kurutulan kamışların ağıtıydı. Eski Sümer ülkesinde kral kızına tutkun yoksul Fırat salcısının öyküsüydü belki de. Kral kızına gönül düşüren Fırat salcısı bütün gün nehir üstünde sal yüzdürerek, eli kulağında uzun, hoyratlar söyler. Kralın kulağına gider bu, hoşlanmaz bundan. Salcıyı yakalatarak uçsuz bucaksız Fırat bataklıklarının ortasına attırır. Fokur fokur kaynayan pis kokulu suların içinde gece gündüz, ölümle cebelleşir salcı.

Her türlü börtü-böceğin, zehirli yılanın, sivrisineğin ortasında aylarca kurtulmayı dener kendi kendine. Yüreği de yangındır kral kızına; gece gündüz onu düşünür, ona yanar sevdalanır. Giymiş tutkunun deli gömleğini bir kez. Çok acı, kahır, sevda çeker. Kendi sesini unutmamak için sesli düşünür, sesli söyler günlerce. Uğradığı haksızlığı, sevmenin suç olmadığını evrene duyurmak, haykırmak ister. İster ya, kime nasıl anlatsın, duyursun? Yöresini saran uçsuz bucaksız kamış ormanlarına mı? Evet, onlara anlatır. Uzun seslenişler, hoyratlar söyleyerek değil, kendi yelini kendi içinde yaratarak, uzun ıslıklar çalıp kamış içlerine üfleye üfleye... Her insanın kendi yeli, kendi rüzgârı vardır ve isterse o yeli bir ezgiye, söyleve dönüştürebilir. Üfleyerek demir ocaklarının ateşini tutuşturabilir, sözcükleri birer aleve dönüştürebilir, isterse ve yürekliyse eğer... Yeller güçlüdür üflemesini, kullanmasını bilene... İnsan soyunun kamışa, boruya üfleyişi işte böyle başlar; öyle derler. Sudan uzaklaştırılarak kurutulup gevretilen kamışla, seven, haksızlığa uğratılan insanın ortak yazgısıdır bu. Bu yazgı ta Sümer'den beri hep ilk insan soluğunda kalmış gibidir ve hep bir ilk insan soluğunun sıcaklığında sürer gelir. Kurutulmuş kamışın insan soluğunda süregelen ikinci yaşamıdır bu belki de. Ondandır insan soluğunun delikli kamış içinde çıktığı sonsuz gezi, ondandır binlerce yıldan beri sürü başlarında çoban yalnızlıklarına kavalların eşlik edişi...

Suyunu alan trenin kalkma saati gelmiştir o ara. Ateşçi lokomotifi ateşler. Tren buharlar püskürte püskürte yol alırken, Zülküf Baba da soluğuyla kavalını ikinci kez ateşler sanki. Hızlanan trenin ritmine uygun, oynak tiz havalar çalarak, bir kez olsun yüzlerini görmediği, yalnızca seslerini duyabildiği

yolcuları coşturur uğurlardı. Yolcular da el sallarlardı ona. Onlar, "velinimeti"ydi onun çünkü. Sanatı adına atıverdikleri birkaç lira, az sonra istasyon büfesinden alınıp yenilecek bir çift taze somunla iki bardak sıcacık çaya dönüşecekti çünkü.

Öğretmen, öğrenci, hizmetliden oluşan altı yüze yakın insan yemeklerimizi aynı yemekhanede oturur birlikte yerdik. Bir gün iştahla yenilen bir öğle yemeğinin bitimine doğru kimsenin dışarıya çıkmaması duyurusu yapıldı. Beklemeye başladık. Öğretmenler masasında bir hareketlenme oldu. Bütün başlar o yana döndü. Mustafa Kurtdemir hocamızın ayağa kalktığını, ince zarif adımlarla sahneye doğru yürüdüğünü gördük. Yalnız değildi hocamız, Zülküf Baba da vardı yanında. İriyarı, kaba saba görünümlü Zülküf Baba'yı elinden tutmuş, ağır ağır sahneye çıkarmaya çalışıyordu. Gözlerimize inanamadık, şaşırdık. Okulumuz kuruldu kurulalı kimsenin aklından geçmemişti Zülküf Baba'yı okula çağırıp ağırlamak. Bunu o yanına yaklaşılmaz, bizimle konuşmaz, hepimizi küçümser sandığımız hocamız yapıyordu hem de. Bozkır istasyonunun kör dilencisiyle el ele tutuşmuş, karşımızdaydı işte. Belli etmesek de Zülküf Baba'yı asıl küçümseyen, onunla aynı yoksul kökenden gelmiş olmamıza karşın bizlerdik aslında. Gizli suçumuzun yüzümüze vurulmasından şaşırmış gibiydik. Birden alkışlamaya başladık onları. Saygı dolu, dayanılmaz bir alkıştı bu. Ne ki hocamız bu tür kolay alkışlardan hoşlanmazdı. Büyük bir koroyu yönetiyormuş gibi işaretparmağını ağzına doğru götürerek sus işareti verince alkış durdu. Susmak zorunda kaldık.

Sahnenin mavi kadifeden perdesinin ortasına büyük harflerle ve sarı ibrişimle D.K.E. –Dicle Köy Enstitüsü– harfleri işlenmişti. Zülküf Baba ile

hocamız, o harflerin altında yan yana durarak bizleri selamladılar. Biri, inceliğin, zarifliğin simgesiydi. Öbürü ise Güneydoğu'nun kavurucu sıcaklarına karşı durabilmek için sularını içinde taşıyan dev kaktüs bitkileri gibi iriyarıydı. Bu iki insanı değil karşımızda el ele tutuşmuş yan yana görmeyi, bunun düşüncesini bile aklımızdan geçiremezdik.

Hocamız ağır ağır öne çıktı. Bir görevi yerine getirirmiş gibi ellerini karnının üstüne usulca bastırdı. Konuşacağı zaman hep öyle yapardı.

"Zülküf Baba'yı tanıtmama gerek yok sanırım," diye başladı söze. "Onu istasyona her gidişimde görür, dinler, izlerim. Onun çalıp üflediği havaları hiçbir yerde duymadım. Onu anladığımı sanıyorum. Kimi insanlar, görünüşüne, giysilerine, yaptığı işe bakarak bir dilenci sanabilirler onu. Burada, 'dilenci' sözcüğünü söylediğim için konuğumuz beni bağışlasın. Aslında bana göre o, değerini yeterince bilemediğimiz seçkin bir halk sanatçısıdır. O bu toprakların Veysel'idir. Trenler gelir, trenler gider ve her kültürde trenler dolusu insanı kavalıyla türküleyip uğurlayan bir Veysel..."

Hocamız daha sözlerini bitirmeden dayanılmaz bir alkış daha koptu. Az sonra da, "İsteriz! İsteriz! Zülküf Baba'dan isteriz!.." diye tempolu büyük bir koroya dönüştü. Ta ki Hocamızın işaretparmağı tekrar dudağına gidinceye dek...

"Zülküf Baba konuğumuzdur. Bütün gün bizimle birlikte olacaktır. Dahası, az önce birlikte yemek yedik. Yeterince soluk alıp veremez. Kavalına üfleyemez. Biliyorsunuz dolu mideyle soluk alınmaz, şarkı söylenmez, kaval çalınmaz..."

Hocamız sözünü bitirmeden alkışlar tekrar başladı. "İsteriz! İsteriz!" sesleri aldı yürüdü. Hocamızın işaretparmağı bir-iki kez dudağına gidip geldiyse de

coşkulu kalabalığı susturmaya yetmedi. Ellerini iki yanına açmak zorunda kaldı sonunda hocamız:

"İstiyorsunuz ama bakalım konuğumuz kabul edecek mi? Ona danışmamız gerek. O bir sanatçıdır çünkü," diyerek Zülküf Baba'ya usulca sordu. Olumlu yanıt alınca da bir tabure istedi. Verilen tabureyi konuğunun altına koydu. Onu omuzlarından usulca tutarak taburenin üstüne ağır ağır oturttuktan sonra sahneden indi.

Alkışlar kesildi. Çıt çıkmadı salondan. Gözler sahnede tek başına oturan Zülküf Baba'daydı şimdi.

Oturuşu, duruşu çaldığı havalar gibi yalnız ve garipti. Her an kalkıp gidecekmiş gibi de taburenin ucuna ilişivermişti. Yönü de bize doğru değil, yan yukarıya doğruydu. Makas yüzü görmemiş kırçıl bıyıklarının uçları kıvrılmış, ağzının içine girmişti. Kavalı ağzına alınca kıvrılmış bıyık uçları açığa çıktı. Az önce yediği pilav artığı pirinç tanelerinden birkaçı bıyık uçlarına yapışmış kalmıştı.

Yutkundu. Üfleyerek parmak uçlarıyla kavalın deliklerinden sesler çekmeye başladı. Üfleyerek, dilsizce bir seslenmeydi bu. Eski püskü döküntü içindeki görünümüne karşın hepimizden iyi soluk alıp vermesini bilen, her soluğunu kulaklarımızla paylaşan biriydi o. Bir üfleme ocağıydı ağzı onun. Üfledikçe kulaklarımızı etkisi altına almaya, hepimizi büyülü soluğunun dünyasına çekmeye başladı. Kaval sesi kapalı salonda daha temiz daha saftı, garipti. En ufak zorlama yoktu. Hep yalnız kalmış, yalnız söylenilen, unutulan yalnızlıkları, esen poyrazın ağzından yeni kurtulmuş tiz dalgalı, yanık bir seste ustaca üflüyor, ağıtsı, acı iğnelerle bilenmiş seslerle yüreklerimizi baskı altına alıyor, içimizin sınırsızlıklarına, acı ve sevinç yuvalarına uğruyordu. Kimi acılar, sevinçler vardır, en çok şiirle müzikte

yaşarlar; her türlü sertliği öfkeyi içlerinde taşıdıkları halde okuyanı, dinleyeni en ufak yormazlar. Zülküf Baba'nın müziği de öyleydi işte. Üflediği havalar, üstündeki giysileri gibi koruyucu, basit, eski, hüzünlü, yalnız, garipti. Kavalının sesi gittikçe yükseliyor, yemekhanenin oyuklarına giriyor, pencere pervazlarına, camlara vuruyor, inliyor, uslanıyor, bazen de bağırarak içli bir poyraza dönüşüyordu. İnsan soyu binlerce yıldan beri o kavalın içinde nice soylu ağıtlar kurmuş, yıllarca kendi iklimini, sıcağını, soğuğunu o delikli kamışa üflemiş durmuştu. O soluklar hiçbir giysiye, töreye, zamana bağlı kalmadan, kimseye boyun eğmeden, zamanın her türlü tutuculuğunu da aşarak günümüze dek gelmeyi bilmişti. Ve insan soluğunun o delikli kamıştan borular içinde çıktığı o coşkulu, kederli yolculuğu, Zülküf Baba'nın soluğunda hâlâ sürüyordu. Gelmiş geçmiş büyük kıyımlar, ağıtlar, göçler, tufanlar, çıldırtıcı sıcaklar, uçsuz bucaksız çöl ağızlarının gamlı hüzünleri saklıydı seslerin içinde. Dicle, Fırat boylarında yürüyüşe geçmiş ağır öldürücü silahların, kamıştan kargılarıyla boy ölçüşen büyük orduların öfkeleri, boğuk sesli davulların türkülediği hırsları, çelik zırhlara vuran, parçalayan enli geniş palaların şakırtıları, at kişnemeleri, kan yemini etmiş, çırılçıplak bedenleriyle çarpışarak toprağa düşerken deşilmiş karınlarıyla gökyüzüne bakarak kanlarını cömertçe ölüme sunan insanların yazgılarını, derin inançları, Kerbela'yı, ekmeği, zindanı, yılgıyı, köleliği, isyanı, başkaldırıyı, unutulmaya yüz tutmuş ve toprakların derinliklerinde kalmış büyük saklı kültürlerin gizli dilini, yerine göre bir çakmaktaşı gibi sert, öfkeli, yerine göre bir kelebeğin parmak uçlarında bıraktığı ipeksi tozlar kadar ince, yumuşacık insanları, üç-dört karışlık kavalının içinden bir soluk ağıtında

geçirerek, içe dokunan sonsuz soluklarla üflüyor, yüreklerimize akıtıyordu. Bir bozkır kadar eski, yalnız, sahipsiz, bir bozkır kadar içli, yalın, temiz, yiğit, dokunan, öksüz, yalvaran, bir tür sahipsizlik kokan fukaraca çığlıkları içimizin el değmemiş alanlarına gönderiyor, oradan tekrar ona, onun üfleyeceği solukların karıştığı havaya dönüşüyor, kulaklarımızı yakıyor, duygularımıza dokunuyor, anılarımızın üstünden kayıyor, toprağın derinliklerinden gelen hazin, köklü bir duyuşu güçlendiriyordu içimizde.

Hiçbirimizde en ufak devinim, kıpırtı, ses yoktu. İstasyonda sayısız kez gördüğümüz, dinlediğimiz Zülküf Baba'yı ilk kez görüyor, dinliyor gibiydik. Yemekhanenin tavanında bütün gün bıcırdayan, öten serçeler bile onca sessizlikten ürkmüşler gibi seslerini kesmişlerdi.

Neden sonra Zülküf Baba'nın soluğu durdu. Kavalı sustu. Dayanılmaz, saygın, büyük bir alkış koptu. Zülküf Baba, ömründe ilk kez alkışlanıyordu belki de. Şaşkındı. Yan yukarı, tavana doğru bakıyordu hâlâ. Kırışıklıklarla dolu kıraç alnıyla yüzü, terden sırılsıklamdı. Sahnenin ışığında parlıyordu.

Alkışlar salonu inletirken, hocamız Mustafa Kurtdemir yerinden kalktı. Bir karaca inceliğiyle sahneye çıktı tekrar. İnce yüzü o denli mutlu ve güzeldi ki. Saf ipekten tiril tiril kırmızı mendili yaka cebinden aldı. Zülküf Baba'nın yüzünün ışıyan teriyle bıyık uçlarında sallanan pilav artığı taneleri usulca siliverdi.

Çan

Sert esen Bolkar poyrazlarından korunmak için, kıl keçe içinde sıkıp suyunu çıkardıkları kuyrukyağıyla yağlamışlardı yüzlerini. Sırtları, boz çamurlu sulara batmış çıkmış da sonradan kurumuş gibi, kir pas içindeydi. Uçları yukarıya doğru kıvrılmış ham deriden çizmelerinin kıvrımlarına, günler geceler süren amansız bir kovalamacanm yorgun tozları sinmişti. Yüzleri terliydi. Terleri, eriyen kuyrukyağıyla karışmış, kir, toz ve pislikten küf tutmuştu. O görünümleriyle kimsenin bilmediği bir dünyadan geliyor gibiydiler. Sevinçliydiler ama. Günlerdir aşiretlerine kan kusturan canavarı yakalamayı başarmışlardı sonunda. Eşine az rastlanan cinsten iri, boz duruşlu bir kurttu bu. Uzun sivri yüzü karaydı. Yer yer kızıla çalan kül rengi tüyleri sırtından geriye doğru akıyordu.

Başına kalın telden büyükçe bir kafes geçirmişler, kalın eşek zinciriyle sarmışlardı boynunu da. Bir yandan zincirinden çekiyorlar, bir yandan da uçları sivri demir dirgen ve kargılarla dürtüp sürükleyerek zorla obalarına götürüyorlardı onu. Vahşi kurt, kanından gelen bir inatla direniyor, güçlü pençeleriyle toprağa yapışarak gitmemeye çalışıyordu. Ama ne denli direnirse direnşin bir tutsak kurttu o artık.

Kurdun yakalanıp getirildiği haberi, Yörük obasının günlük yaşamını bir anda altüst etti. İşini gücünü bırakan, kurdun başına toplandı. Kıyıda köşede sessizce oynaşan çocuklar bile oyunlarını yarıda kestiler, getirilen kurda doğru koştular. Her yaştan kadınlı erkekli bir kalabalık, öfkeli, geçimsiz bir kaynaşma içinde, bağırıp çağırarak, tekmelemeye başladılar onu. Çok öfkeliydiler. Nasıl olmasınlardı ki? Hepsinin birer ikişer koyunuyla kuzusunu kapmış yemişti kurt çünkü.

"Tuu namussuz! Üç koyunumun katili!"

"Tuu sana! Kınalı kuzumu parçaladın!"

"Sana öyle bir ceza vereceğiz ki, yediklerini fitil fitil burnundan getireceğiz."

"Bir gün ön ayağından, öbür gün arka ayağından bağlayıp sallandıralım alçağı. Kurt kuş oysun gözünü!"

"Bence ilkin ölü damarı denilen arka topuk damarını keselim. Sonra da koyverelim gitsin. Ömrünün sonuna kadar sekme yapsın topallasın namussuz!"

"Bütün bunlara ne gerek var ki? Şuracıkta kafasını ezip ateşe verelim, yansın gitsin!"

Çevresini saran öfkeli kalabalıkta kime bakacağını şaşırmış gibiydi kurt. Kendine değer görülen bu işkence türlerini dinlermiş gibi arada bir gözlerini yumuyor, bazen açarak acımasızca çevresine bakıyordu. Baktığı yeri ışınlayan, yemyeşil gözleri, ölümün ve dehşetin ta kendisiydi.

Başına onca insanın niçin toplandığına, kendine niçin bu denli kızıp bağırdıklarına şaşırıyordu belki de. Damarlarında vahşi bir kurt kanı taşıyorsa, azgın dişlerinin gerisinde de aç bir kursak varsa, koyuna, keçiye niçin saldırmasın, yok etmesindi? Saldırıp yok etmek doğasında vardı onun. Koyun, keçi, at,

eşek otları yiyip özümleyerek, otlardaki bitmez tükenmez özsuyu kendi bedenlerinde ete, kana nasıl dönüştürüyorlarsa, o da onları yiyecekti ki, aslı ot olan et, can versin, güçlendirsindi kanını.

O ara sesler birden kesildi. Kalabalık açıldı. Açılan yolun ağzından çok yaşlı, düşkün, ak sakallı bir ihtiyar göründü. Obanın en yaşlı, bilge kişisi Öksüz Musa'ydı bu. Buruş buruş olmuş, bilmeceye dönmüş, ne düşündüğü belirsiz yüzünde, göçer Yörüklüğünün yüzlerce yıllık derin kökleri kazınmış gibiydi.

Öksüz Musa, sopasını usulca sallayarak, "Şöyle geri çekilin bakalım!" dedi. "Ne senin vereceğin ceza ne bunun vereceği ceza. Geri çekilin, onun cezasını ben vereceğim."

Kalabalık açıldı. Herkes Öksüz Musa'nın kurda vereceği cezayı beklemeye başladı.

Öksüz Musa, kurdun başucunda durarak sessizce bakmaya başladı ona. Herkesin tekmeleyip küfrettiği, öfkeyle baktığı kurda karşı, en ufak bir kızgınlık yoktu yüzünde. Kurt da ona baktı. Ve asıl tehlikenin, çevresini saran bu öfkeli kalabalıktan değil, bu sessiz, sakin görünen ihtiyarcıktan geleceğine olan sezgisel bir dürtü duydu kanında.

Öksüz Musa, başını kurttan aldı. Sopasını ilerdeki gölgelikte yatmakta olan koyun sürüsüne doğru kaldırarak, "Biriniz gitsin! O koyunlardan birinin çanını çıkarıp getirsin bana!" dedi.

Gençlerden biri fırladı koştu hemen. Koyun sürüsünün ortasına daldı. Az sonra elinde bir çanla geri döndü. Kapkara bakırdan dövme, irice bir çandı bu. Çanı alan Öksüz Musa, çelik telden tasmasını eliyle iyice açıp ayırdı. Sonra da kurdun boynuna çanı usulca geçiriverdi. Doğruldu.

"Tamam! Bu kurt cezasını buldu," dedi sonra

da. "Koyverin gitsin bu şimdi, gideceği yere kadar."

Kalabalık şaşırdı. Kendi kendilerine bir süre bakıştılar. Hiçbiri kurda verilen bu cezadan bir şey anlamış değildi. Dayanamadı, sordu biri:

"Yahu Dede," dedi. "Şimdi senin kurda verdiğin bu ceza nasıl bir ceza ki? Daha kurdun burnu bile kanamadı?"

Öksüz Musa, "Ya nasıl olacaktı? Sizler gibi başını taşla ezip ateşe mi atsaydım hayvanı?" diye çıkıştı. Sonra da sinsi sinsi gülmeye başladı.

"Oğlum bu bir kurttur, adı üstünde. Haftalardır sürülerimize saldırarak kurtluğuna düşeni fazlasıyla yaptı o. Ama biz insanız. Ona vereceğimiz ceza da insana yakışan bir ceza olmalı. Aksi halde bu canavardan hiçbir farkımız kalmaz bizim. Tamam hadi, fazla konuşturmayın beni. Çabuk koyverin gitsin bu hayvancağız. Bu kurt cezasını fena buldu."

Kimse sesini çıkaramadı. Öksüz Musa gibi yaşlı, bilge birine ne diyebilirlerdi ki?

Kurdu zincirlerinden çeke çeke açıklığa kadar sürüdüler. Kafesiyle zincirlerini başından ağır ağır çözer, çıkarırlarken, Öksüz Musa, kurdun kulağına usulca seslendi:

"Haydi bakalım kurt oğlan," dedi. "Unutma, biz insanlarda bir âdet vardır. Bizde biraz fazla ileri gidip de, çizmeyi aşanın boynuna çanı takarlar, kötü namı nere giderse gitsin duyulsun diye. Bir daha asla iflah olmaz. Sen de ileri gittin, fazla kurt olmaya kalktın. Sonunda da çanı boynuna taktırdın. Hadi git şimdi gidebileceğin yere kadar bakalım."

Zincirleriyle kafesinden boşanan kurt, kendi çabasıyla kurtulmuş gibi, güçlü bacaklarının üstünde doğrularak, ok hızında kaçmaya başladı. Obada irili ufaklı ne kadar köpek varsa, havlaşarak peşine düştüler. O ara obalılar da ellerine geçirdikleri boş

kaplarla tenekelere vurdular. Gürültü çıkararak kaçan kurdun arkasını peylediler. Taşladılar. Onca gürültü, taş yağmuru, bağrış çağrışın ortasında can alıcı bir hızla kaçışını sürdürdü kurt. Koşan hırsının ardında bir daha insan soyunun adının sesinin duyulamayacağı uzaklara kaçmak gibi bir istek vardı. Arada bir gerisine dönüp bakarak, insanlı köpekli uğultulu kalabalığın hâlâ ardından geldiğini sanıyordu. Bir de o kadar uzun, rahat adımlar atarak kaçıyordu ki, o hızla, önüne çıkan cins bir atı bile yakalayabilirdi.

Az sonra dipsiz dağ karanlıklarının içinde yitip gitti.

Gerisinde kimsenin olmamasına karşın, bir çan sesinin de bıkıp usanmadan kendisiyle birlikte yol aldığını sezmeye başladı. Tekrar izlendiğini sanarak hızına hız kattı. Elinden geldiğince fazla koşarak çan sesinden kurtulmaya çalıştı. Saatlerce, durmak yorulmak bilmez bir sabırla koştu koştu... Ormandan ormana, tepelerden tepelere, ağaçlardan ağaçlara girip çıktı. Ot bitmez, kerpiç gibi de sert kayalıkların diplerinden geçti. Ama ne denli koşarsa koşsun, hep yanında bir yerde ötüşünü duydu çan sesinin. Ve neden sonra ayrımına varabildi durmadan öten sesin boynuna takılan çandan geldiğinin.

Bir kuytulukta durarak çevresine bakındı. Yorulmuş, soluk soluğa kalmıştı. Dili ağzında bir karıştı, sarkıyordu. Boynunun altında durmadan öten bu nesneden kurtulabilmek için başını bir süre sağa sola salladı. Eğdi kaldırdı. Arka ayaklarıyla devinirmiş gibi boynundaki çanın tasmasını çıkarmaya çalıştı. Zorladıkça çanın çelik telli tasmasının boynunu sıktığını anlayınca vazgeçti. Delirmiş gibi kendi çevresinde döndü. Havalara sıçradı, silkindi, çan belasını boynundan düşürebilmek için. Başaramadı,

olanaksızdı. Ne yaparsa yapsın, boynundaki çan ötmeye devam ediyor, kendisi durunca, ayaklarıyla sözleşmiş gibi çan sesi de duruyordu. Çan, sesini onun hızından alıyordu. Bunu sezdi. Ve bu çan sesinin bir tehlike olduğunu sezgileri ona haber vermeye başladı. Önemsemedi ama. Canını kurtarmıştı ya, gerisi kolaydı.

Saatlerce kaçmış, yorulmuştu. Pençeleriyle toprağı kazarak üstüne kıvrıldı, devinimsiz, aç, tedirgin bir süre dinlendi. Başını da yere dayayarak sürekli toprağı dinledi. Toprağın ses geçirdiğini sezgileriyle bilirdi. Kendine görünmeyen bir kuşun, sıçrayan tavşanın, sürünen kertenkelenin seslerini duyabilir, o seslerin kendisi için tehlikeli mi, tehlikesiz mi olduğunu bilebilirdi.

Karnı çok açtı. Karnı kursağına yapışmış gibiydi. Boynuna çan takılmadan önce kendini yakalamaya çalışan insanların önünden günlerce kaçmış, günlerce aç susuz kovuklarda gizlenmişti. Açlığı, yorgunluğundan da baskındı şimdi. Yerinden kalkarak tekrar yola koyuldu. Tepelerden tepelere, koyaklardan koyaklara akarak gece gündüz yiyecek bir şeyler aradı kendine. Sayısız ağaç, çalı, kovuk diplerinde dolandı. Avlık bir tavşanın, bir tarla faresinin, kovuklarda, çalı diplerinde gizlendiğini bilmesine karşın, görünürlerde bir tanesi bile yoktu. Daha önce dolandığı, karnını rahatlıkla doyurduğu o yerlerde şimdi değil tavşan ya da fare, sincap bile yoktu. Kendini görür görmez kaçışlarından, ağaçlara tırmanışlarından bilirdi bunu. Yitmiş gitmişlerdi şimdi nedense. Yine de onların çok uzaklara gitmediklerini, çevresinde olduklarını sezgisi ona haber veriyordu. Onlar için tehlike kendisiydi. Tehlikeyi onlara kendinden önce haber veren nesne, boynundaki çandan başkası değildi. Çandı kendini ele

veren. Avcılıkta asıl olan sessizlikti oysa. Avcı, avına yavaş, sinsice yaklaşmalıydı ki, avı av olabilsindi. Oysa şimdi kurtluk deneyleriyle ne denli avına yaklaşmaya çalışırsa çalışsın, sonuçta yakalayacağı hayvan da kulak taşıdığı için, çan sesini anında duyuyor, çevresine bakınıyor, yer değiştiriyor, sıçrıyor, önlemini alıp saklanıyordu. Boğazındaki casus çan avına kendini önceden haber vererek görevini şimdiden yapmaya başlamıştı. Bu çan bir belaydı. Ve onun açlığını giderek hazırlayacağa benzerdi.

Çok açtı. Karnı açlıktan kazınıyor, keskin, delici dişleri ağzında günlerdir bir işe yaramadan duruyordu. Çanı düşünecek hali yoktu. Önüne ne gelirse yutmaya başladı. Ağaçlardan birinin dibinde, yuvasından düşmüş, ölmüş, içini kurtlar oymuş, bir saksağan yavrusunu bir kapışta tüyleriyle birlikte yuttu. Bir başka yerde taşların arasında bir kuş yuvası buldu. Yumurtadan yeni çıkmış sarı gagalı, boz tüylü, yarı çıplak yavruları tümüyle mideye indirdi. Serçe büyüklüğünde, uçuşan çekirge kümelerine saldırdı sonra. Kimini ağzıyla havada kaptı, kimini pençeledi, ezdi yuttu. Kabuklu böcekler, kurbağa, kirpi, kaplumbağa yavruları sonra. On beş-yirmi kiloluk bir kuzuyu mideye indiriveren bir kurt için tüm bunlar neydi ki? Dişinin kovuğuna bile yetmezdi. Büyük avlar yakalamalı, onlar için koşmalıydı.

Koştu, koştu...

Havada korkunç bir sıcak vardı. Bir tek ot, yaprak kımıldamıyordu. Sıcağa karşın koşusunu sürdürdü. Yarı açık ağzından sarkan diliyle dışarıdan serinlik emmeye çalıştı. Sonradan esecek olan bir rüzgâra göre yön bulmayı nasıl biliyorsa, bu ısırıcı sıcağın da bir yağmur sıcağı olduğunu biliyordu. Sezgileri yanıltmadı onu. Soğuk bir rüzgâr esmeye başladı. Göğüs ve sırt tüylerini kabarttı. Karlı

Bolkarların hiç eksilmeyen buzlu soluğuydu onlar. Az sonra yağmur bulutları kara duman seli gibi yeryüzüne aktı, ardından deli, dayanılmaz bir yağmur başladı. Yağmur değil, bir su tozunun gökyüzünden yeryüzüne sağılmasıydı bu. Yağmur, kısa sürede dağa, taşa, ormana, çalıya, yaprağa dek geçti. Akan seller çöpleri, kozalakları, irili ufaklı böcek ölülerini önüne kattı. Toprağın yüzünde ne varsa tümüne yer değiştirtti. Yağmurdan ıslanan tüyleri birbirine dolaştı, diken diken oldu. Yağmura karşın değişmeyen tek şey, boynundaki çan sesiydi. Adım atsa ötüyor, gittiği yönü sanki birilerine haber veriyor, böylece sesiyle sürekli kendini denetliyordu. Yenilmez, basit bir makineydi bu. Yaklaşmaya çalıştığı avına, kendini önceden haber veren, tüm kurtluk ve av deneylerinin oyununu bozan bir makine. Kaybolmasınlar diyerek, korkak, hantal, uyuz, pısırık koyunların adımlarına eşlik eden, onların nereye gittiklerini sesiyle çobana haber veren çan, şimdi kendi doğasına asılmış, bitmez tükenmez bir sabırla ötüyordu. Onun kurtluğuna aykırı bir şey vardı bu çanda.

Yeryüzü hayvanlarının en korkuncu, en akıllısı insanlar, onu günler süren bir kovalamacadan sonra yakalayacaklar, sonra da tek bir fiske vurmadan, boynuna bir çan takıp salıvereceklerdi. Hangi canlı düşmanını böylesine kolay bırakırdı? Kötü bir şey olmasa, bu çan belasını boğazına takıp salıverirler miydi hiç? Salıverdiklerine göre bu işin içinde bir iş vardı, ama neydi? Yakalanışının tek kanıtı da boynundaki çandı. O çanda insan vardı, insan aklının küçücük bir parçası vardı, insan aklının karıştığı bir şeye de hiçbir kurtluk sezgisi yetemezdi. Akılla hangi hayvan başa çıkabilmişti ki, kendisi çıkabilsindi? Akıl, cümle yaratıkların hiç bilmediği bir nesneydi; insana özgüydü. Kendisi ise bir kurttu. Yüz binlerce

yıllık kurtluk sezgileriyle yaşardı. Akıl durmadan gelişir değişirken, içgüdüleri yüz binlerce yıldan beri değişmez, hep aynı kalırdı. Ve durmadan değişen, gelişen akıl, içgüdüyü her zaman yener, bozardı. Ateş insanların buyruğundaydı. Ateşi biliyor, kullanıyor, efendilik ediyorlardı ona. Oysa ateş, cümle yaratıklar için ölüm derecesinde bir korkuydu.

Kendisi sözümona koyverilmişti ya, buna koyverilme denemezdi aslında. İnsanlar bu çana bir görev vermişlerdi. Ve bu çana güvenerek kendisini öldürmemiş, koyvermişlerdi. Şimdi bu çanın sesiyle insanlar kendisinin nerelere gittiğini gözleriyle görmeseler de, kulaklarıyla duyuyor, denetliyorlardı. Bu çan belası da bıkıp usanmadan öterek görevini fazlasıyla yapıyor, onun yırtıcılığıyla alay ediyor, binlerce yıllık kurtluk yasasını hiçe indiriyor, böylece onu her gün biraz daha açlığın kucağına itiyordu. İstediği kadar koşsundu. Boynundaki çanı düşüremiyor, sesini kesemiyordu. Hiç dokunamadığı, çaresiz kaldığı bir ölümcül tehlikeydi o. Kurtluk geleneklerine vurulmuş bir dizgindi. Korkunç bir hile ve ölüm gizliydi bu çanın sesinde.

Ama olsundu. Bu denli ucuz bir ölüme yenilmek için göğüs germemişti onca dağın karına kışına. Günlerini bu çanın sesine uyarak geçiremezdi. Bir çana boyun eğecek cinsten bir kurt değildi o. Günlerce koşmak pusu kurmak, atlamak, kulağına gelen sesleri irdeleyip özümsemek, sürünerek ava yaklaşmak, sonra da ok hızında atlayarak avını parçalayıp yok etmek için vardı doğada. Görme, işitme duyguları müthişti üstelik. Zifiri kör bir gecede, sürülmüş kara tarlanın yüzündeki kara karıncayı, karın üstündeki ak kılı rahatlıkla görebilirdi. Hele geceleri, gözleri bir cep feneri gibi büyür, yemyeşil bakışlarıyla avını ışınlar, büyülerdi. Bir koyunla bir kez göz

göze gelmeyegörsün, o koyun, o bakışın etkisinden asla kurtulamaz, tepesinde şahin dolanan bir tavşan gibi korkusundan olduğu yere büzülür kalırdı. Koku almayı bilmezdi ama. Bilmezdi ya, ağır leş gibi dayanılmaz pis kokusunun kendini avına haber verdiğini içgüdüleriyle bilir, bu yüzden rüzgârı arkasına alarak değil, karşısına alarak yaklaşmaya çalışırdı avına.

Birden hızlanarak, uzun, rahat adımlarla koşmaya başladı. Açlıktan kanının her damlası çığlık atıyordu. Ne pahasına olursa olsun yiyecek bir şeyler bulmalıydı. Açlıktan ölebilirdi yoksa.

Peşine düştüğü, izlediği bir avın, korkudan getirdiği alışkanlıkları bir içgüdü haline getirerek öğrenmek, onda kurtlaşma özelliğini de geliştiren binlerce yıllık bir uyumdu. Avcıysa, avlanacaksa gökteki şahin nasıl durmadan uçarak avını bulmak zorundaysa, o da sürekli yer değiştirerek bulup izlemek zorundaydı avını. Zaten sonsuz bir yolculuktan başka neydi ki kurtluk? Kurt dediğin durmadan koşardı, bir gecede "yedi kadılık yer" dolaşırdı. İzlediği av belirlerdi ne kadar yer dolaşacağını.

Açlığın ağır çilesi yeniden koşturmaya başladı onu. Can düşmanı çanı da boynunda taşıyarak. Ah o çan sesi... Dayanılmaz bir cehennem gibi gelmeye başlamıştı ona. Ondan kurtulabilmek için boynunu rasgele taşlara, çalılara, toprağa sürttü, sürttü. Yağmur birikintisi çamurlu sulara battı çıktı. Silkindi, sıçradı. Hayır, değişen bir şey yoktu. Çan sesi ne sudan etkileniyordu ne açlıktan.

Bir lokma yiyecek bulmak için bütün gece durmadan koştu. Açlıktan kazınan midesinin buyruğunda bacakları hiç durmadı koştu. Sayısız dağ, dere, koyak dolaştı. Kayalar, çalılar atladı. Kuytular dolandı. Lokma yiyecek bulamadı. Bedeninin ayaklarına

yüzü yok gibiydi. Ağzından sarkan enli geniş dili, pembeliğini yitirerek kararmaya başlamıştı. Tüyleri dökülmüş, tüysüz boynu uyuza yakalanmış gibi yarı çıplak kalmıştı, sırt kemikleri çıkmış, güçsüzleşmişti iyice. Görme işitme gücü de giderek zayıflamıştı. Kanlı çapaklar içindeki gözleriyle yaşlı bir kurda dönmüştü. Eskiden bir öküzün derisini bir kapışta çekip yüzecek denli güçlü dişleri, ağzında hiçbir işe yaramadan duruyordu. Korkunç zifiri gecede başını gökyüzüne, parlayan yıldızlara, bilinmezlere doğru vererek acı acı uludu. Uluyuşunda boynuna çan takan insan soyuna, Öksüz Musa'ya, kurtluk kaderine köklü, derin bir ileniş var gibiydi.

Bir gün ufacık bir alanda kurulmuş kıl çadırlar gördü. Bilinen Yörük obalarından birisiydi bu. Kıl çadırlara ne bir adım yaklaşabildi ne de uzaklaşabildi. Kararsızca durdu bir süre. Çadırların çevresi irili ufaklı hayvanlarla doluydu. Onlardan birini kapmayı denese, boynuna ikinci bir çanın takılması söz konusuydu. Çekse gitse açlıktan ölecekti. Yaşamak istiyordu. O ara kulağına çan sesleri gelince durdu. Açıklıkta yayılıp duran bir koyun sürüsünün sesleriydi bunlar. Çan seslerini bütün kurtlar gibi o da bilir, tanırdı. Aşiret sürüleriyle ıssız bozkırların sesiydi çan sesleri. Dağların, otlakların sesiydi. Çan sesine alışan bir kurt o sesi hiç unutmazdı. Çan sesi gece başka, gündüz başka gelirdi kulağa. Dahası, yayılıma yeni çıkmış aç bir sürünün çan sesiyle, karnı doymuş tok bir sürünün çıkardığı çan seslerinin ayrımını da bilirdi. Aç sürü hareketli olur, çan sesi hızlı çıkar, tok karınlı sürüler ise ağır yürür, çan sesleri ağır, dengeli çıkardı.

Koyun sürüsünü görünce, açlığı, insana olan korkusunu bir daha bastırdı. Yüksekçe bir yere çıkarak sürünün gittiği yöne, çobanın nerede durduğuna,

sürüyü bekleyen köpeklerin sayısına baktı. Ve birden karar verdi; ne pahasına olursa olsun sürüye dalacaktı. Rüzgârı da karşısına alarak tepeden hızla indi. Toprağın yüzündeki ufacık ayrıntılardan yararlanarak kendi renk ve tüy dokusuna uygun toprakların, çalıların, taşların aralarına sinerek, yere uzanarak, karnının üstünde sürünerek, korkunç bir kana susamışlıkla yaklaşmaya çalıştı sürüye. Koyunlardan birini ah bir kapabilseydi. İlkin kuyruğunu bir kapışta çekip koparacak, sonra da mideye indirecekti. Kuyruk yağlı olduğu için kolay ayrılır, çabuk kopardı bedenden. Sonra da koyunun arka bacak arasına saplayacaktı dişlerini. Bacak aralarının et dokusu yağlı, yumuşak olurdu. Süt yapan memeler oradaydı. Hayvanın karnını deşecek, sıcacık ciğerini bir çekişte yutup mideye indirecekti. Bütün bunlar için birkaç dakika yeter de artardı bile. Ancak o da ne? Sürüye daha iki yüz adım kala, köpeklerin havlaşarak koşuşmaya başladıklarını görünce şaşırdı. Çoban kuşkuyla çevresine bakıyor, sürüsünü toplamaya çalışıyordu. Boynundaki çan sesinden tanımış olmalıydılar onu. Zaten boynu çanlı bir kurdun öyküsünü Toroslarda duymayan aşiret kalmamıştı. Herkes boynu çanlı bir kurttan söz ediyor, hemen önlemini alıyordu. Kıl çadırlardan fırlayan erkekler, silahlarını ateşlemeye gerek bile görmeden bağıra çağıra alaylı seslerle gülüşerek zararsız bir fino köpeğini kovalarmış gibi üstüne doğru gelerek paylaşıdılar onu. Eskiden onu görür görmez korku çığlıkları atarak kaçacak delik arayan insanlar, şimdi onu görünce gülüşerek kurtluğuyla alay ediyorlardı onun. Çok zoruna gitti bu. Postu kaptırmamak için hızla kaçarak ormanın derinliklerinde kayboldu. Tehlikeyi bilirdi. Korkunun simgesi olmasına karşın, korkunun dışında biri değildi o. Korku büyüktü,

korku yaşamın kendisiydi. Herkesi içine alırdı. En çok da insanlar korkuyor olmalıydılar; korkmasalar o denli ateşli silahlara niçin sahip olma gereğini duysunlardı ki?

Şafağa doğruydu. Hafif tümseklerle kaplı geniş çe bir düzlüğün yüzünde kıpırdayan, kaybolan, sonra hızla yer değiştiren, dağkeçilerini anımsatan gölgeler gördü. Kara, boz tüylü gölgeler. Av umuduyla gölgeleri izlemeye, yolları üstüne pusuya yatıp beklemeye başladı, şanslı olacağa benzerdi; üstüne doğru geliyorlardı çünkü. Gölgeler yaklaştı. Tam saldırıya geçeceği anda şaşırdı, donakaldı. Dağkeçileri değildi, bir kurt sürüsüydü onlar. Karşılıklı birbirlerine bakakaldılar. Sürü kurtlar da, duydukları çan sesinin bir koyun ya da keçiden çıktığını sanarak sinsice çıkmış gelmişlerdi. Hepsinin burun uçları karaydı. Kısa hantal karınlı görünümleriyle bir türün çoğaltılmışları gibiydiler tümü de.

Sürü kurtlar, karşılarında duran, boynunda da bir koyun çanı taşıyan bu yalnız, bir deri bir kemik kalmış, açlığın verdiği korkunç bir vahşetle dili dışarı fırlamış garip kurda baktılar. Duydukları çan sesinin bir koyunun boynunda değil de, kendileri gibi bir kurdun boynunda öttüğünü görünce şaşırmışlardı. Boğazında çan taşıyan bir kurdu ömürlerinde ilk kez görüyorlardı.

Çanlı kurt, hemcinsleriyle karşılaşmış olmaktan sevinmiş gibi, içinde bulunduğu zor durumu anlatmak istercesine kuyruğunu kıstı. Kurt enikleri gibi sesler çıkararak başını eğdi. Burnunu uzatarak en öndeki güçlü, yavuz kurdu dostça koklamaya çalıştı. Ama güçlü yavuz kurtla öbürleri hiç oralı olmadılar. Aksine hepsi de öfkeli, sert, parlayan yeşil gözleriyle kuşkulu kuşkulu baktılar ona. Sürünün başını çeken yavuz kurt, ilkin gizli bir alay ve merakla, sonra

tüylerini kabartıp sırtararak, keskin, saldırgan bir parıltıyla baktı ona. Koyunla keçinin boynunda görmeye alıştıkları çanın bir kurdun boynunda işi neydi? Bir kurt nasıl olur da bir çanı boynuna taktıracak denli beceriksiz olabilirdi? Köleliğin, bağımlılığın simgesi değil miydi o çan? Böyle bir simgenin, dağların, sonsuzlukların sahibi bir kurdun boynunda işi neydi? Kurtluk yasasında avlanmak, saldırmak, parçalamak, yeri gelince de kaçıp kurtulmak vardı. Ama yakalanmak yoktu. Yakalansa da boynuna uyuz, korkak bir koyun çanı taktırmak hiç yoktu. Hiçbir kurtluk tarihi, kurtluk yasası yazmazdı bunu. Ne denli alttan alır, kendini acındırırsa acındırsın böylesi boynu çanlı bir kurdu aralarına alamazlardı. Nefretle, kinle bir daha baktıktan sonra uluya uluya çekip gittiler.

Çanlı kurt, istenmediğini sezmişti. Bozuldu ya aldırmadı fazla. Kavgaya girişecek hali de yoktu. Hem güçsüzdü hem kalabalıktı onlar. Bomboş gözlerle bir süre arkalarından bakındıktan sonra istenmediğini bile bile peşlerinden koşmaya başladı. Başka çaresi yoktu. Onlara yakın olmak zorundaydı. Ancak böylece güvencede olabilirdi. Onlar çansız ve kalabalıktılar. Bakarsın bir av bulur, parçalar yerlerdi de, birkaç kemik kırıntısı da kendisine kalırdı.

Ah şu çan yüzünden ne utanç verici durumlara düşmüştü. Boynuna çan takılmadan önceki güçlü, onurlu günlerini anımsadı. Yoğun bir isteride uludu. O zamanki güçlü günlerinde olsaydı hali böyle mi olurdu? İlkin bir sıçrayışta o yavuz kurdun belini kırar, sonra da kendine yan bakan o sürü kurtların başına geçerek onları istediği iklime çeker götürürdü. Ne var ki, tek başına olmayı severdi. Sorumluluk almaz, sürü kurtlara önderlik etmeyi sevmezdi o zamanlar. Sürü kurtlar gürültücü olurlar, çabuk göze

batarlardı. Sinsice yaklaşılması gereken bir ava geveze kurtlardan bir-ikisi yok yere ulurlar, sesleriyle haber verirlerdi. Oysa yalnız kurt, sinsi, kurnaz saldırgan olurdu. Mal sahipleri sürü kurtlardan çok, tek başına gezen kurtlardan çekinirlerdi. Yalnız gezen kurdun nereden, nasıl saldıracağını önceden kimse kestiremezdi. Yalnızlık demek kendi kendine yeterlilik demekti, güçlülüktü, bağımsızlıktı. Bağımsızlığın tohumları yüz binlerce yıllık kurtluk kanında vardı onun. Ruhu, sonsuz dağların, bozkırların ruhuydu. Kendini bildi bileli yalnız başına avlanmış, parçalamış, yemişti. Ya şimdi? Korkan, çekinen, kendisiydi şimdi.

Durmadan koştu. Bir an ayrılmadı kurt sürüsünün ardından. Onlarla birlikte ıssız dere yataklarından geçti. Kayalıkları dolandı. Yağmur birikintisi göletlere eğilerek yalana yalana sular içti. Onları ne denli izlerse izlesin, yakın olsun, sürü kurtlar bir kez olsun aralarına almadılar onu. Yanlarına bile yaklaştırmadılar. Azıcık aralarına sokulmaya çalıştığında, güçlü yavuz kurdu karşısında homurdanır buldu hemen. Boynu çanlı bir kurdun sürüsüne katılmasını istemiyor, bulaşıcı, iflah olmaz bir hastalıktan kaçarcasına uzaklaşıyorlardı ondan. O çan yüzünden kendilerinin de aç kalacaklarını az çok sezmişlerdi.

Çanlı kurt hiç aldırmadı. Günlerce onları izledi, peşlerinden gitti. Bu arada kendini günlerce aç bırakan çan sesi, sürü kurtları da aç bıraktı. Onların da solukları günbegün açlıktan kokmaya başladı. Çünkü ne yöne koşarlarsa koşsunlar, çan sesinden başka kulaklarına gelen bir başka ses olmadı. Çan sesi kurtların da dünyasını ele geçirmiş, durmadan öten sesiyle onları da açlık devinin eline teslim etmişti.

Sürünün başını çeken güçlü yavuz kurt, bunun

ayrımındaydı. Bu durum böyle sürerse kendisinin de, sürüsünün de canlı kurt gibi güçten kuvvetten düşeceği kesindi. Bir an önce bunun önlemini almalıydı. Bir an durdu. Ve rüzgâr gibi dönerek peşlerinden gelen bu yüzsüz çanlı kurdun karşısına dikildi. Kulaklarını dikip kabartarak, sivri, keskin, öldürücü dişlerini gösterdi. Parlayan gözleriyle düşmanca bakarak dövüş durumuna geçti. Sonra da karşı konulması güç bir öfkeyle saldırarak, olanca ağırlığıyla çanlı kurdun belinin ortasına ön ayaklarıyla vurup yüklendi. Belini kırarak hareketsiz bırakmak istedi onu. Bunu fırsat bilen öbür kurtlar da saldırıya geçerek çanlı kurdun başına üşüştüler. Alt alta üst üste korkunç bir boğuşma oldu. Çanlı kurt, güçlü, genç günlerindeki kavgalarından edindiği zengin deneyimine karşın güçsüz kaldığı için, kıçüstü yıkıldı. Gözü dönmüş sürü kurtların ölümcül pençeleri altında kayboldu. Çılgın, kana susamış, öfkeli dişlerin acısını sırtında, gırtlağında, belinde, kasığında, bedeninin her yanında duydu. Karnı, kursağı deşildi, parçalandı. Açlıktan deliye dönmüş kurtların ağızlarına dolan taze, sıcacık kanın vahşi tadı, daha bir çılgına çevirdi onları. Korkunç, önü alınmaz saldırılarla bir anda işini bitirdiler onun.

Ay Bazen Mavidir

Dün çocukluğumu görmeye gittim yurduma. Dün onun konuğu oldum, anılarımla konuştum. Otlar tanıdı beni, yollar tanıdı. Uzunca bir söyleşiye girdim onlarla. Otça konuştum, kokuca duydum, rüzgârca soludum dillerini. Ve her yanda ilk çocukluk gölgelerimin boy atarak biraz daha yapraklandığını, onların bir tür kendim olduğunu gördüm. Yaşlanmış meyve ağaçlarına eski tatlarını, sulara akışlarını sordum. Kurumuş dere yataklarında çocukluğumdan kalma eski su ve kum izlerini gördüm.

Gelinçiçeklerinin sabahları açıp akşamları solduğu, serinlikle sıcağın iç içe yaşadığı, göz alıcı ormanların, kar kokulu soğuk suların, binbir türlü otun, çiçeğin, meyvenin, tohumun tatlarının süzüle süzüle bedenimden geçerek bende ete kemiğe büründüğü, dağa taşa ilk çocukluk işaretlerimin sindiği, sert vuran Toros rüzgârlarına uyum vere vere kararıp yanmış, boz kepekli ilk çocukluk yüzümü gördüm. Ve yalnızca dağların olan, o toprakların sulara, ağacın toprağa, yaprağın ağaca bağlı olduğu gibi bağlandığım, nice insan belleklerinin birikimini taşıyan, nice davranışlara, sohbetlere, yârenliklere tanık olan yurduma vardım. Hitit, Roma, Bizans şanlarıyla en eski Selçuk masallarının birbirine ka-

rıştığı, sayısız düşlerle çığlıkların bir arada köpürdüğü, sönmüş ocak başlarında binyılların mırıldandığı. Ve o kül denilen ince tozlar yığınının ince ufuklarından baktığım, ilk anlatıları dinlediğim, çocukluk şafağımın cinlerle, perilerle dolu büyülerini tanıdığım kıl çadır altlarını, açlıkla soğuğa karşı ilk korkulu dirençleri yaşadığım Toros gecelerine, yıllar sonra bir kez daha sessizce sahip olduğum...

O zaman da böylesi geceler yaşanırdı, vardı. Ormanlar, koyaklar kararır, ürkünç görünürlerdi insana. Otlayan aşiret sürülerinin çan sesli ince hışırtıları sarardı geceyi. O gecelerin birinde tutuşan, çıkan orman yangınlarından birini bugün aynen anımsarım; dağların yüzü nasıl da kıpkırmızı aleve, yalına kesmiş, nasıl da sapsarı dumanlarla boğulmuştu gökyüzü? O denli ki, gökyüzünü saran dumanların sarılığı, yeni doğan Aydede'nin sarılığını geçmiş, bastırmış, Aydede ile yıldızlar o gece yurdumda herkese masmavi görünmüştü. İşte dün de Aydede ile yıldızlar bana mavi göründü. Gökyüzünde ne bir duman ne bir ateş vardı oysa. İçimdeydiler yalnızca, anılar yangınının elinde kalan içimde.

Doğduğum zaman kıçıma pamuk yerine sarılan killi toprakların alındığı, Küppeş Dağı'na uğradım dün. Saatlerce doruklarında dolaşarak, çocukluk yollarımın hacısı oldum. Ve Küppeş'in üstünde gökyüzünün her zamanki gibi mavilikten maviliğe taşarak bir su gibi aktığını gördüm yine. O mavi ufuklara nice dağ dorukları analık eder bilirim. O ufukları yakalayıp da onlara mavi mavi dokunabilmek için çocukluğumda ne çok koşar, soluk soluğa kalırdım tepelerin üstünde. Tam yakalayacağımı sandığım bir anda, o maviliğin başka başka tepelerin üstüne kayıverip gittiğini görürdüm de, şaşırır kalırdım. Körpecik aklımla nereden, nasıl bilebilirdim ufukla-

ra dokunulamayacağını, onlarla oyun oynanamayacağını! Yürümek denilen bitmez tükenmez soluğun adıydı ufuk çünkü; sonsuzluktu, özgür olmanın dağ üstlerinde mavileşmesiydi.

Bir şahin kuşu durmadan dönüyor, durmadan ötüyordu Küppeş'in üstünde. Öten ince tiz sesi, gökyüzü yüksekliğine söylenmiş yapayalnız bir çığlık gibi. Küppeş'in gerisindeki dağların görünümü ürkünçtü, pusluydu yine. O dağların hepsinin de birer ayrı sabahı, öğleni, akşamı olurdu; her zaman puslu, gizemli görünümleriyle insanın bakışlarını alır, sarhoş ederlerdi. Fırtına ve yağmur mevsimlerinde çakan uğursuz şimşeklerin en büyüğü yine o dağların üstündeki gökyüzü boşluklarında çakar, patlardı da, bulutlar en çok oralarda yanar kavrulurdu. Ve anacığım, o şimşeklerin, yeryüzünde yatan Yörük ululârının gökyüzüne yükselen ruhları olduğunu söylerdi. O yüzden, ilk çocukluk korkularımı da üreten, besleyen yerlerdi oralar. Kararmış mağara ağızları, dağ içlerine giden yolların bilinmez birer gizi gibiydi. Fırtınalı, boranlı havalarda söz birliği etmişler gibi hepsi de inim inim inler öterler, apayrı birer ağzı dili konuşurlardı. Yalnızca biz eski dağ Yörüklerinin bildiği ıssız yollar vardı orada. Eskisi yenisine karışan buzlu karlarla, aşılması güç kayalık ormanlar, ışıklar iç içeydi ve her şey birbirini yutar, biri öbürünün gıdası, yemi olurdu orada.

Küppeş'in üstünden, en çok gökyüzü ile güneş görünür. Hâlâ da öyle. Güneş, o doruklarla eğlenmeyi severmiş gibi zamanın çoğunu orada geçirirdi. Sabahları ilkin oraya vurur çarpardı, akşamları yine en son oradan ayrılırdı. Küppeş'in arkası derin çukurlu ormanlara analık etmesine karşın, doğaya bakan yamaçları ak topraklı, dik bir yardır; tohum

düşse durmaz cinsinden. Baharda o yarlar birer su oynaşına döner, ak menekşeler açardı.

Ağır, kalın, mavi çinke taşıyla örülmüş üç burçlu bir de kalesi vardır dağın. İnsan soyu, becerisiyle on beş-yirmi metre yükselterek, dağın ucunu orada daha da insanlaştırıp ruhlandırarak doğaüstü bir anlam vermiş dağın ucuna. Çevrede yarı yarıya toprağa gömülmüş, günümüz yaşamıyla en ufak ilgisi kalmamış eski ev ve duvar izleri görünür. O duvar ve ev izlerinin hepsi de yaşlanmış çökmüş orada. Yaşamın birer acı alayı olmuş. Sıcakta dallı otlar gevremiş kurumuş. Her yan kupkuru sıcak ve toz kokuyor.

Dağın boyuna dek gelen, sonra da oradan ayrılan dörtlü, beşli yol ağızları, yaşamın bütün yönlerine giden yolların birer simgesi, bütün rastlantıları buluşturan birer kavşak noktası gibi. O yolların her birinin birer yüreği, o yollarda atılan adımların, yol gösteren birer gözleri, duyguları vardır bilirim. Herkesin kendi yazgısını taşıdığı, yaşamına, geçmişine ve geleceğine giden yollardır oralar. Kuzeyin karlı Bolkarlarına gideceklerin yolu işte orada. Çukurova sıcaklarına ineceklerse o daracık, tozlu keçiyoluna güvenebilirler. O yollar yüzlerce yıl önce varlardı, şimdi de varlar. Yüzlerce, binlerce atın, eşeğin, devenin, koyun-keçi sürülerinin akan telaşlı tırnaklarının yükünü almış, taşımış, sayısız gidiş dönüşlerin nal basışlarına tanık olmuş. İnsan soyu, yüzlerce yıldan beri tek bir yolla yetinmemiş, kendine giden yolun doğrusunu bir türlü bulamamış da, o dörtlü beşli yol ağızları onun aklının, yürüyen ayağının gözü, kulağı olmuş sanki. En eski gidişlerden günümüze dek kalan birer çağrı gibi çoğalmış gitmiş dört bir yöne. En eski ömürlerin tanığı, töresel yayla ve su yolları. En akıllı aşiret önderlerinin buyruğundan da önemli, çoğu ayet ve yasalardan daha eski ve yararlı...

Yıllar önce o tozlu yollarda bıraktığım çocukluk gölgelerimle birlikteyim, onunla kol kolayım şimdi. Çocukluk doğamın sessiz, büyülü söylevini duyar gibiyim. Her şey canlı, diri bana. Her şey gözlerimin içine bakıyor, ruhumun derinliklerini ölçüyor. Her şey kendi kendine var oluyor, kendi varlığı içinde sürüp gidiyor. Şu önümdeki kül renkli, kınalı kocaman binektaşı, ağzını açmış bana gülüyor sanki. O binektaşının bir içi, yaşı, yüreği, belleği vardır bilirim. Yalnızca benim ayırdında olabildiğim bir bellektir bu.

İşte anamın gömütü... Ah ana! Ellerin yorgundu. Yüzün yorgundu. Kırlaşmış saçların gene öyle... Kanın damarlarında yıllardır akıp dolaşmaktan bıkmış, usanmış; koyulaşmıştı, ağır akıyordu: Tükürüğün ağzında azalmıştı. Islık çalmaya dudakların büzüşmez olmuştu. Yıllardan beri toprağı işler, sürer, ekerken, toprak da seni işleyip yormuştu. Belini büken toprak kadar, doğumdu da. Yıllarca verime zorlamıştın rahmini. On üç çocuğun anasıydın. Tam on üç kez değişmek, değişmeye hazır olmak demekti bu. Sen değişmesen de, çocukların değişecek, senin göremeyeceğin zenginlikteki bir başka zamanı kullanarak yaşayacaklardı. Değişenin, değişecek olanın anasıydın sen yani. Yüzün aşınmıştı, düşkündü, yıkıktı, eski bir insan yüzüne dönmüştü. Seni gören biri, çoktan gömütlükteki yerini alman gerektiğini sanabilirdi. Kim bilir belki de gözünden kaçmıştın ölümün ya da ölümle bozuşmuştun da, ölüm seni kabul etmiyordu, bilemem. O denli doğuran birinden ölüm niye korkmasındı ki?

O günü aynen anımsıyorum. Elindeki değneğinle bütünleşmiştin. Ağır ağır yürüyordun ulu çamın dibine doğru. Ben ise elimdeki orakla ekin biçiyordum. Havada dehşetli bir sıcak vardı. Hepimizi

bunaltıyordu. Bedeninde kalan birkaç damla suyun derdine düşerek, yaşlı bitkin haline bakmadan, sıcakla bir yarışa çıkmıştın sanki. Birkaç damla yaşlı suyu Güneş'e kaptırmamak için kaçıyor, çamın gölgesini bir an önce yakalamaya çalışıyordun; telaşla attığın her adımın, yaşlı yüreğine ölümü biraz daha yaklaştıracağını bilmeden... Ölüm orada pusu kurmuş, hazır bekliyordu oysa. Ulu çamın gölgesine vardığın zaman yoktun artık. Çıkmıştın kendinden. Çam dallarının uğultulu serinliği de bir işine yaramıyordu. O denli yavaş, sessiz ölmüştün ki, ölümün bile haberi olmamıştı. Yörende ölümün ağırlığını kokusunu duyuran en ufak bir hava yoktu. Sanki ölmemiştin. Sopayı kavrayan elin, bırakmamıştı onu hiç. O sopanın bir daha senin olamayacağını bilmeden hem de. Ve şimdi ana, senin öldüğün yerdeyim. Orada sana bakıyorum. Ve senin orada biraz ölmediğini görüyorum. Çünkü birazın hâlâ yaşıyor bende.

Ah ana! Her seferinde verebildiğinden fazla vermesini bilen, her verişinde kendini biraz daha aşan, bir türkü insandın sen. Ölümlerde Yunus Emre'den ilahiler söylerdin, uzun kış gecelerinde Dedem Korkut'tan masallar anlatır, düğünlerde Karacaoğlan coşkuları yaşardın. Çocukluk ayaklarımın üstünde sana geldim, sana eğiliyorum. Yüzün bana değiyor, bende doğuyor gibi. Ne yana baksam seni görüyor, seni seziyorum. İçimin yürüyüşleri bitmiyor hiç.

Senin yerine, ulu çamın gölgesine oturuyorum. Başım yukarıda, hışırdayan dallara bakıyorum. Ulu çam o denli yaşlanmış ki, sonsuzlukla yaşıt sanki. Senden, senin dedelerinden önce de vardı o çam ağacı orada. Sayısız insan oturuşlarına tanık olan dibinde, yorgunluklarımızı bırakır, başlayan yağmurla, çıkan rüzgârı, havalı, geniş dallarıyla uğuldar

haber verirdi bize. Yaşlı gövdesinde sayısız bıçak, balta, keser izleri denenmiş. Bilirim, göçebe çobanlarının işi onlar. Keskin balta ağızlarının gönlünü alabilmek için gelmişler, gövdesinde acımadan baltalarını denemişler, dalını budağını kesmişler ağacın. Yıllardır çevresine yaydığı geniş dallı gölgesi küçülüp daralmış. Küstürmüşler ağacı insanlar iyice. Daha da küstüreceğe benzerler. Bir zamanlar o yaşlı gövdesine bıçak ağızlarıyla ne çok tutku ve aşk izleri kazırdık. Ve o kazılan aşk izlerini, en azgın kışlardan, sıcaklardan korur, değme arşiv ve posta yönetiminden daha sabırla saklardı bizlere ağaç. Ulu çam, şimdi can çekişiyor. Akan sakızları, delik deşik olmuş, kurt yemiş kalın kabuklarıyla yaşlı, bir ağaç leşinden farksız. Üstünde döne döne uçuşan leş kargalarıyla akbabalar da yok. İnsanlar var yalnızca; bir gün onu odun etmeye gelecek olan eli baltalı insanlar...

Ulu çamın dibinden ağır ağır uzaklaşarak, eskilerin, "At Kırıldığı" adını verdiği, geniş, kırmızı topraklı alana doğru yürüyorum. Eski bir ölüm alanının adıdır, "At Kırıldığı..." Yıllar önce uzun, kıyıcı savaşlar yapılmış orada. Değil insan, bir tek at bile sağ kalmamış, vurulmış orada. "At Kırıldığı" adı oradan gelir. Sıkılan sayısız kurşun artıklarında, sayısız insan ve at iskeleti orada koyun koyuna yatıyor. At Kırıldığı, kazılan toprağı, gömülen ölüleriyle genç bir gömütlüktü bir zamanlar. Tükenmiş, bitmiş şimdi; gömütlükler de ölür dercesine... Gömüt taşlarının üstüne yazılıp çizilmiş garip desenli yazılarda o savaşların, kanlı ölümlerin öyküleri anlatılıyor. O eskimiş gömüt taşlarının yanı başında, onlarla aynı gökyüzünü paylaşarak bir süre durdum. O gömütlere sinmiş gizli anı çağrışımlarının bana usulca değdiklerini sezdim. O yan yatmış, yer yer

de yosun tutmuş, diplerini yaban otlarının aldığı gömüt taşları, altlarında saklı duran yaşlı kemiklerin eskimiş suskunluğundalar hâlâ. O taşların toprağa gömülmüş duran kökleri, sayısız insan kemikleriyle bütünleşmiş iyice. Yer yer akıp gitmiş toprağın altından açığa çıkmış, birbirine karışmış, uzun paslı at ve insan kemikleri, başka çağın artıkları. Ve ben o kemikler halindeki kalabalık atalar topluluğundan gelmeyim. Onlardan öfkeli, sevinçli özler taşıyorum. Gömüt toprağı üstünde biten yeşillikler, yaşlı ölülerin dışa vuran yeşil yapraklı birer gözleri gibi. Ah, o geniş kırmızı topraklardan örtüyü yorganlar örneği çekip alsam da o toprakların alacak verecek hanelerine nelerin yazıldığını bir görebilsem! Görebilsem o topraktan örtünün altında yatan suskun kemiklerin kimliklerini. Kaç kemikten yaşlı kireçler oluştu orada? Ve kaç insan, kemikleriyle belgeleyebildi oralarda yaşadığını? O kemikler, o kafatasları, Güneş'e karşı ayaklanmışlar gibi uzun uzun bağırıyorlar gökyüzüne ve geçmişin büyük acılı öykülerini anlatıyorlar günümüze sanki.

İşte, uzun geniş mermerlerden oyulmuş lahit taşlarıyla dolu Roma Bizans gömütlüğü önümde. Ölümden sonraki yaşamlarını uzatabilmek, ölüm içinde ölümsüzlüğü yakalayabilmek için taşlara oydurmuşlar gömütlerini. Çiftçiler o taşları acımasızca vurup kırarak, taşıyarak bir kenara yığmışlar. Sonra da geniş tarlalar açmışlar orada. Kemik ve kan izleriyle dolu kıpkırmızı, bitek topraklara karasabanlarla çift koşarak tohum ekmişler. Saban demirlerinin ağzına kim bilir kaç kafatasıyla, kaç uylukkemiği takıldı bilinmez! Ama gömüt toprakları üstünde biten ekinler boylu, birbiri üstüne yatmış şimdi. Hasat zamanı geldiğinde, ölmüş gitmiş o insan çığlıklarının birazı da tırpan ve orak ağızlarının keskin, hışırtılı

ağzından duyulacak belki de. O başaklara kaç insan kanı, kaç insan ruhu sindiği bilinmeden hem de.

Yıllardan beri toprağın küflü suyunu eme eme kil rengini almış bir kafatası var elimde. Bir dönemin tunç miğferli, erguvan renkli, uzun gömlekli, bacaklarında kalın baldır zırhları, ellerinde çıplak kalkanları ve ağır, geniş, sivri Galya kılıçları ile Roma ve Bizans askerlerinin iskeletleri. Önceleri bembeyaz olan kafatası kemiğinin beyin boşluğuna kırmızı topraklar dolmuş şimdi. Askeri yöneten, onun bacaklarına, kılıç sallayan kollarına buyruklar veren beyin sinirlerinin boşluğu, bir tutam ot köküne saksı olmuş şimdi. Kafatasının dişleri dökülmüş. O dişlerin kaç meyveyi ısırdığı, kaç ekmeğe değirmen olduğu bilinemez.

Kalın, koruyucu savaş zırhları, yüzyıllardır toprakta kalmaktan çürümüş, koruyuculuğunu yitirmiş iyice. İçindeki bedeni koruyup saklaması bir yana, kendini bile çürümek denilen devin elinden kurtaramamış, kararmış. O askercik, kemiklerini koruyabilmek için, o zırhı kaç yıl elinde taşımıştı bilinmez? Ama aradan geçen yüzlerce yıllık çürümüşlük sınavından başarıyla çıkan, imparatorluk Roma'sının ünlü demir çelik ustalarının dövdüğü kalın kalkanla zırh değil, yumuşacık etlerle sinirlerin örttüğü kemikleri olmuş yine de.

Gömütlükten ayrılırken, yukarısı kararmaya başladı birden. Kafatasını usulca yere bırakarak en yakın mağaralara doğru hızlandım. Bulutlardan yola çıkan yağmur hızla geliyordu çünkü. Hışırtılı rüzgârlar, ağaçların dalını, yaprağını tutmuştu. Daha mağaraya varmadan tıp tıp düşen damlalarla ıslanan yolun rengi değişmeye başladı. Çalılar, yapraklar, tozlu örümcek ağları, yağmur suyundan parladı. Su göletleri oluşmaya başladı sonra. Mağaranın ağzında

durarak göletlere düşen yağmur tanelerinin seslenişini, gök bulutlarıyla su göletlerinin söyleşisini dinledim bir süre. Ne ki yaz yağmuruydu, ömrü kısa sürdü. Mağaradan akşam çıkarak köye doğru yürüdüm. Çocukluğuma giden içimin yolculuğu sona ermişti. Üstüm başım yağmur ve anı kokuyordu. Çocukluğumla şimdiki zaman arasında kalan uzaklığım, gökteki bulutlar gibi açıldı, içimin geriye doğru boşanan dizginsiz yarışı bitti. Yenilmeleri kesin olan anılarım, şimdiki zamanla tutuştuğu kavgayı bir kez daha yitirdi. Ve sahibim olan şimdiki zaman, dünün elinden çekip aldı beni. Çocukluğumun gizli sesleri duyulmaz oldu. Aydede de artık mavi değildi, gene sapsarıydı. Herkesin gördüğünü görmeye, dokunduğunu ellemeye başladım. Attığım her adımda anılarımın yükünü eski Yörük yurtlarına birer birer yıktım indirdim. Ve çocukluk renklerimle kokularımı bulutlara bırakarak hızla uzaklaştım oradan; şimdiki solukların koktuğu yarınlı zamanlara doğru...

Kötüş Hasan

I

Havayı yırtarcasına yükselen sivri, keskin kayalar birbirlerine şaşılacak denli yaklaşarak, daracık bir boğaz meydana getirirler orada. Boğazın dibinden ince, ak çakıllı eski bir göçebe yolu geçer. Yolun iki yanında kayalıkların yüzü birbirine bakar. Ve doğal mazgal deliklerini anımsatan irili ufaklı mağaralarla peteklenmiştir yüzleri. O mağara ağızları, dişsiz, yaşlı, yorgun görünümleriyle büyük türküler söylemeye durmuş gibidirler hep. Fırtınalı, boranlı havalarda ağız ağıza top uğultusunda öterek, duyana korku verirler. Çoğunun içleri çoban ateşlerinin dumanından boğulmuştur, isli, siyahtır. Yarıkları yer yer zift tutmuş, nemlidir, elini sürsen ıslanır. Yazları o nemli yarıklarda ince dallı yeşil otlar biter. Ve ot dalları renk renk çiçeğe bürünür. Güneş yüzü görmemelerine karşın, o otlar nasıl renk renk çiçek açarlar da o daracık havasız yerlerde nasıl tozlanır, döllenirler bilinmez. Her yıl aynı kökün üstünde doğup büyüyen, aynı kökün üstünde ölerek kendi gömütlerini kendi köklerinin üstünde kuran otlardır onlar.

O mağara duvarlarının birinde, elleri arkadan bağlanmış bir tutsak adam kabartması vardır. Kabartma resimde bir başka el, boynundan tuttuğu yılanı tutsağın yüzüne doğru uzatmıştır, yılan da sivri çatal diliyle tutsağı ısırmaya çalışmaktadır. Yüzyıllar önce mağara duvarına çekiç ağızlarıyla kazınmış o kabartma resim, bir zulüm ve korku anını sunar gibidir insana. Kabartmayı oraya kazdıran güç, o resim aracılığıyla yalnızca kendi dönemini değil, geleceği de gözler, geleceğe de bir tür gözdağı verir gibidir. İmgeleme yoluyla insana korkulu düşler üfleyip fısıldayan bir resimdir o çünkü.

Daracık gırtlağa benzeyen Darboğaz yolunun hemen girişinde çok yaşlı, dev bir ardıç ağacı yükselir. Darboğaz yoluna hangi yönden girilirse girilsin, o kara, kasvetli ağaçla karşılaşır insan. Bir tek otun, çalının bitmediği Toros yüksekliklerinin çölünde, o ağaç nasıl büyümüş de tek başına kalmış bilinmez. Gövdesi yer yer kabuk dökmüştür, kavlamış, kurtludur. Çoğu dalları kuruyup gevremiş geçmiş zaman haline gelmişken, yumruğunu soksan geçmez sıklıktaki yağlı, ışıltılı dallarıyla adeta şimdiki zamanı yaşar. Açmaya hazırlanan körpe uçlarıyla yarına uzanmaya çalışan bir ağaçtır o.

Darboğaz yolu o yaşlı dev ardıcın seksen yüz adım uzağından geçer; işlek, tozlu, daracık eski bir göçebe yoludur. Gelip geçen yolcular, sıcaklarda bunalsalar, şimşekli yağmurlara tutulsalar bile, asla o ağacın gölgesine sığınmaz, yorgunluk atmazlar hiç. Aksine, ağacın dengine gelince yönlerini dönerek ağız dolusu tükürürler ona. Tükürmekle de yetinmezler, taş yağmuruna tutarlar ağacı. Bu yüzden ağaca tek bir kuşun konduğu, yuva yaptığı görülmez. Zorbalığa karşı yıllarca duyulan bir öfke, gelip geçen Yörüklerce taşlanarak o ağaçta yaşatılır nedense.

Lanetli, düşman bir ağaçtır o çünkü. Çevresi atılan irili ufaklı taşlarla doludur. Taşların çokluğu zulme karşı duyulan bir öfke toplamı gibidir.

Ak sakallı Yörük eskileri, Darboğaz yolundan gelir geçerlerken, "İşte Kötüş Hasan'ın adam astığı ağaç!" diyerek ağacı torunlarına gösterirler. Ve ağaçla Kötüş Hasan eşkıyasının öyküsünü anlatmaya başlarlar. Her anlatı apayrı bir Kötüş Hasan'dır. O anlatılarda ardıç ağacının eskiden orada yalnız olmadığı, çevresinin ağaçlarla kaplı olduğu, zamanla tümünün kesilerek yakıldığı, yaşanmış zulümlerin, kötülüklerin tek ölmezliği, tek canlı kanıtı olarak o yaşlı ardıcın öbür ağaçlardan ayrılarak tek başına bırakıldığı söylencelerle anlatılır. Darboğaz yolundan gelip geçenlere o ağaç, "Sakın kötülüğü unutma!" der gibidir. Bugün bile Toros Yörüklüğünün eşkıyalığa, zorbalığa, işkenceye karşı duyduğu nefretin yaşayan tek anmalığı olarak o ağaç Darboğaz yolunun ağzında tek başına durur hâlâ.

Oraya yolu düşen göçerler, ağacı görünce bir cinayet, bir ölüm yerinden geçermiş gibi kötülüğün ağır kokusunu duyarlar hep. İçlerindeki korku imgelemi, o ağaçla daha da tutuşup ateşlenir. Geçmişten günümüze uzanan zamanın içinde dolaşırlar, bir korku gerçeğiyle doldururlar içlerini.

Bu korku, göç zamanı daha da belirginleşir. Hiçbir Yörük o ağacın yanından tek başına geçmez. Çocukluk dünyalarına duyulmadık korkular, duyuşlar taşır o ağaç çünkü. Acımasız, kıyıcı bir korku düşünün soluğunu her an enselerinde duyar gibi olurlar. Dedelerinden Kötüş Hasan'la ilgili duydukları zulümleri, işkenceleri birer ikişer anımsarlar. İşkenceyi çağrıştıran garip sesler, fısıltılar, çığlıklar duyduklarını söylerler. Sanki Kötüş Hasan kara gocuğunu çıkarmış, ağacın dalına asmış da, dibinde

soluklanırmış gibi bir duyguya kapılırlar. Bu nedenle ağacın dibine yaklaşmazlar. Ağaç dibinin insan iskeletleriyle dolu olduğuna, sayısız yılanın çıyanın iskeletlerle sarmaş dolaş yaşadığına inanırlar.

Dizboyu baldıran otları, ısırgan kümeleriyle kaplıdır dibi ağacın. O ürkünç ısırgan kümeleri niçin bir başka yerde değil de, o ağacın dibinde biter? Neden o ağacın dibine bu denli bağlılar? Orada gömülü olduğu söylenilen uğursuz lanetler mi besler büyütür yoksa onları, bilinemez.

Kötüş Hasan eşkıyasıyla ilgili anlatılarda yaptığı kıyımlar, yol kesmeler, adam öldürmeler, çadır yakmalar o denli çoktur ki. Yaptığı zulümler korkunç bir ölümsüzlük giydirmiş kazandırmıştır ona. Toros'un hemen her yerinde, Katrankuyusu'nda, Gavuruçtuğu'nda, Saraydın'da, Sertavul'da bugün hangi ağza, kulağa uğrasanız, birden çok Kötüş Hasan öyküsü duyulur. O öykülerde onun kim olduğu, nerede doğup büyüdüğü bilinmez. Her şey bir esrar perdesi ardında gizlidir. Kimi onun Yörük yurtlarında terk edilmiş bulunmuş bir "zina çocuğu" olduğunu söyler, kimi de "şeytanın dölü" olduğunu. Bilinen tek doğru, Kötüş'ün de Yörük asıllı olduğudur. Anasız, babasız, sahipsiz geçen çocukluğunda fazlaca horlanıp aşağılandığı, koyun ağıllarında büyüdüğü bilinir. Gençliğinde askere alınarak seferberlik cehennemine düştüğü, orada bir ölüm delisine dönüştüğü, sonra Bozkır-Delibaş isyanına katıldığı, daha sonra avanesiyle birlikte eşkıyalığa başlayarak Toros göçerlerine saplanan acımasız bir dikene dönüştüğü de... Çöl Arapları gibi başına yalnızca gözlerini açıkta bırakan puşiler sardığı için, bu anlatılarda Kötüş Hasan'ın boyu posu, kaşı, gözü, rengi bilinmez pek. Kimine göre tarak yüzü görmemiş, kara uğursuz sakallarla örülüdür yüzü Kötüş'ün.

Demirden dayanıklı, kurşun geçmez biridir. Kimine göre uzun boylu, kemikli, pörtlek gözlü, esmer, yanık yüzlüdür. Kimine göre de sarışın, çilli, yumuk gözlü, yassı küt burunludur. Anlatıcılar ondan söz ederlerken, Kötüş'le karşı karşıya gelmişler, onunla konuşmuşlar gibi anlattıkları öykülerin içine kendilerini de katarlar. Ve akıl almaz bir canavardan söz ederlermiş gibi düşman sözcüğünü de aşan apayrı bir anlam yüklemeye çalışırlar ona.

O öykülerde. Kötüş Hasan'ın birkaç kez öldürüldüğü de anlatılır. Güçlü, yiğit birilerince değil, aksine yaşlı, düşkün bir kocakarının kurşunuyla öldüğü söylenir. Kuş uçmaz kervan geçmez Bolkar karlıklarının dibindedir gömütü. Anlatılara göre Bolkar başlarından bir gece büyükçe bir kaya parçası kopup gelerek çökmüş kalmıştır gömütün üstüne; kötülük azmanı bir daha yerinden kalkmasın, belini doğrultamasın diye.

II

Bir gün ormanda gezgin bir kalaycıyla karşılaşır Kötüş çetesi. Kalaycı, onları görür görmez, sırtı kapkacak yüklü eşeğini önüne katarak can havliyle kaçmaya başlar. Kötüş silahını doğrultur, ateş eder. Eşek sırtının yüküyle devrilir, ölür. İkinci kurşunun kendisine sıkılacağını sanan kalaycı, panik içinde en yakın ağaç kavuğundan birinin içine gizlenir. Ve bağıra çağıra yalvarmaya başlar.

"Etmeyin ağalar! Etmeyin! Size ne kötülüğüm dokundu benim?"

Kötüş'le adamlarından ses çıkmaz. Bir kısmı eşeğin yükünü soyar talan ederken, bir kısmı da çalı

çırpı toplayarak, kalaycının gizlendiği ağacın çevresine yığarlar. Ardından ateşe verirler. Kalaycı ağaçla birlikte çatır çatır yanar, bağıra çağıra can verirken, Kötüş'le adamları da, kalaycının heybesinde buldukları tuzlu kavurmayı rakılarına meze ederler.

Bir başka baskında kendilerine direnmeye çalışan bir ihtiyarı, eli kolu bağlı önlerine katıp götürürler. Nereye götürdükleri, ne yapacakları bilinmez ona. Gidiş o gidiştir. Bir daha ihtiyardan haber alınamaz.

İki-üç hafta sonra baskın verilen Yörük obasına uzaktan bir köpek yaklaşır. Ne olduğu belirsiz, ıslak çamurlu, leşe benzeyen bir karaltı vardır ağzında köpeğin. Obaya yaklaştıkça dayanılmaz bir leş koku sarar ortalığı. Köpeğin ağzındaki karaltıyı gören obalıların gözleri fal taşı gibi açılır. Yıldırım çarpmış gibi bağıra çağıra kaçmaya başlarlar. Köpeğin sürüye sürüye getirdiği pis kokulu, kurtlanmış karaltı bir insan kellesidir çünkü. Upuzun saçları, sakalları ve bıyıklarından tanırlar ihtiyarcığın başını.

Gavuruçtuğu Dağı'nın önüne düşer, içimi güzel, suyu soğuk bir kuyu vardır. Derinkuyu derler adına. Yörede o kuyudan başka içme suyu olmadığı için, yöredeki göçerler günaşırı su çekerler kuyudan.

Bir gün su almaya gelen birkaç Yörük, kuyuya sarkıtılmış kovanın ipini ağır ağır çekmeye başlar. Ne ki kova umulandan ağır gelir. Topluca elleşerek ipi zorla yukarı çektiklerinde, içi dolu su kovası yerine, boynundan asılmış çıplak bir cesetle karşılaşırlar. Ve ipi koyvererek, depreme uğramış gibi kaçışırlar. Sonra yöre Yörükleri kuyunun başına toplanırlar. Buz gibi suyun içinde dura dura davul gibi şişmiş, kim olduğu belirsiz ölüyü tekrar kuyudan çıkararak, açıklık yere çukur kazar, gömerler. Sonra da taşla kuyuyu ağzına dek doldurur köreltirler. Bir daha o

semtlerde durmazlar. Çadırlarını sökerek adı sanı bilinmedik aşıtlara çeker giderler. O kuyunun sulak nemli ağzında bugün bile yemyeşil otlar, yarpuzlar biter. Ve "Körkuyu" diye bilinir, anılır hâlâ.

Seferberlik zamanı. Obalar erkeksiz. Her yerde erkeğin kökü kesik. Tümü seferberliğin ağzında çünkü. Obalar bir sürü kadınla yaşlı erkeğin elinde kalmış. Bunu bilen Kötüş çetesi çepeçevre sarar obalardan birini. Sayıları kaç, on mu, on beş mi? Kötüş bunlardan hangisi? Kısası mı, ortası mı, uzun boylusu mu, bilen yok.

"Ne kadar altınınız, paranız pulunuz varsa dökün önümüze! Yoksa hepinizi çırılçıplak soyar, donlarınızın içine kadar bakarız..."

Yaşlı erkekler, kadınlar, çocuklar ağlaşırlar, yalvarmaya başlarlar:

"Etmeyin ağalar. Bu sizin yaptığınız insanlığa sığmaz. Dağ başındaki Allah'ın Yörüğünde para ne arasın? Biz ne yapalım parayı pulu? Olmayanı değil, olanı isteyin bizden. İşte sürümüz, yağımız, peynirimiz. Alın götürün götüreceğiniz kadar."

Hiçbir etkisi olmaz. Kurşunlar sıkarak çadır aralarına fırtına gibi girerler hemen. Satıra benzeyen keskin palalarla çadır iplerini keserek bütün çadırları göçürür yıkarlar. Sonra da çadır altlarından kaçmaya çalışanlara basarlar dipçiği. Dipçiği yiyen acı içinde yığılır kalır. Halleri cansız kütüklerden farksızdır. Kimi eliyle kanayan alnını tutar, kimi ağrıyan kasığını. Korku içinde bağırıp çağıran insanlar, savrulan kaplar kacaklar, yuvarlanan kazanlar, leğenler. Palalarla karınları baştan başa yarılmış peynir, çökelek derileri ile yağ tulumları... Havlayan köpekler. Ağlayan, altına işeyen çocuklar analarının eteğine yapışmış, devrilen çadırın altında kalmış; sesleri gelir kendileri gelemez. Saçından çekilen, yerlerde

sürüklenen, avaz avaz bağıran bir kadın, başıyla omzunun arasına yiyor dipçiği. Kemik kırılmasına benzeyen sesin ardından soluğu kesiliyor. O ara da nereden çıktığı belirsiz, uzun fıstanlı bir çocuk, anasının üstüne çılgınca kapanıyor. Ve anasına vuran eşkıyanın bacağına kene gibi yapışarak elindeki taşla rasgele vuruyor. Aldırmaz görünen eşkıya, çocuğu bacaklarından kaptığı gibi havada bir süre baş aşağı sarkıttıktan sonra, fokur fokur kaynayan süt kazanlarından birinin içine başını sokup çıkarıyor. Sesi soluğu kesilen çocuğu, bohça gibi anasının üstüne atıveriyor sonra. Bir başka eşkıya da direnen kadınlardan birinin boynuna kızgın sacayağını geçirmeye çalışıyor. Obada her şey içler acısı. Çoğunun ayakları mosmor şişmiş. Yere basamıyorlar. Doğrulup yürümeye çalışsalar her adımda bas bas bağırıyorlar. Kızgın yağa batırılmış çıkarılmış taban derileri şişmiş kabarmış çoğunun. Taban derileri tutsan eline gelir. O taban yaşamaz, ölmüş artık.

Katım sonu koçlardan ayrılan sürü tuza beter düşkün olur. Ama malcılar, koçtan aldığı dölü döküp düşürmesin diye sürülerine asla tuz koklatmaz yalatmazlar, Kötüş Hasan Yörük asıllı olduğu için bilir bunu. Ve sürülerin yayılıma çıktığı yolların, düz taşların, kayalıkların üstlerine çuval çuval tuz serptirir.

Bir gün kendi halinde yayılan sürülerden biri düz kayalıklara doğru sel örneği akmaya başlar. Tuz kokusu almıştır burunları çünkü. Çoban bütün gücüyle sürünün önüne geçmeye çalışır ama başaramaz. Tuz serpilmiş kayalığın yüzüne dilleriyle çima gibi yapışır koyunlar. Olan olur. İki gün sonra mal keyifsizleşmeye, döne döne kuyruk altlarını koklayıp yalamaya başlarlar. Sonra da işermiş gibi bacaklarını gerip açarak koçlarından aldıkları dölü dökmeye düşük yapmaya başlarlar. Sonra karnı sancılı

mal keyifsiz olur, yayılmaz. Alır ottan topraktan başını. Aşiretçilikte durmadan çalışan malın çenesidir oysa. Mal burnunu bir kez ottan topraktan ayırdı mı, malcılığın sonu gelir. Ayrıca malın koçundan aldığı dölü dökmesi o malın kısır kalması, ertesi yıla kuzulamaması, bir yıl yerinde sayması demektir. Mal kuzulamaz, çoğalmazsa o aşiretin sütü, yoğurdu, peyniri, yağı, çökeleği, ayranı olmaz. Bunlar olmayınca da Yörük kısmı katıksız edemez, sofraları kuru kalır.

Susuz, kayalık Bolkarların dibindeki Gökkol Yaylası'nda, ünlü Bitli Durmuş aşireti yaşar. Ünlerinin yaygınlığı, kalabalık ve zengin oluşlarından çok, iğrenç, pis kokulu ve kirli oluşlarından ileri gelir. Bitli Durmuş aşiretinin kadını, erkeği, zehirli sütleğen çiçekleri gibi koklanmaz, kucaklanmaz. Çocukları öpülmez. Değil onlarla el sıkışmak, kokularından yanlarına bile varılmaz. Üstleri, başları, yatakları, yorganları, altlarına serdikleri kalın kıl keçelerine varıncaya değin kum gibi bit ve pire kaynar. Tümü ekşi kokan birer kokarcadır. Öyle ki, erkekleri şapkalarını yere koydukları zaman, şapkaların bit ve pireden usulca kıpırdandığı söylenir.

Bu neden böyledir? Dini inançları yüzünden mi? Hayır, sularının kıt oluşu yüzündendir. Sabah, akşam, elleri yüzleri su yüzü görmez. Yıkanmazlar hiç. Kullanma sularını Bolkar doruklarından getirdikleri kar topaklarını eriterek sağlarlar, sürülerini de yağmur birikintisi göletlerde sularlar. Onca pis, kirli olmalarına karşın, hastalık nedir bilmezler. Sağlıklı, gür insanlardır tümü de. Sesleri kalın, gür ve zorlu çıkar. Yüzleri kıpkırmızıdır, pamuğu çalsan kanlanır cinsinden.

Her hafta bir koç keser, yerler. Kestikleri koçun etini, kıl çadırların ön üst çatmasına asarlar. Yenilip bitinceye dek, et orada kalır ve en ufak

kokmaz, kurtlanmaz. Geceleri çadır içlerinde tezek sobalarının yakıldığı serin havada sinek olmaz ki kurtlansın. Sinek olmayınca kırlangıç da olmaz, karınca da...

Kötüş çetesi, Bitli Durmuş aşiretini basmaya geldiklerinde tek bir erkeğe rastlayamazlar. Korkudan saklanmış kaçmışlardır çünkü. Kadınlar karşılar onları. Bir kadın çıkar öne. Bolkar'ın poyrazından yüzü yanmış, çürümüş elma derisine dönmüş kadının yaşı başı belirsizdir. Rahat, korkusuz bir sesle çıkışır Kötüş'e:

"Yiğidim senin adını şanını duymayan kimse kalmadı. Senin gözün paradan puldan, altından başka bir şey görmezmiş. Paradan puldan başka bir şey bilmez misin sen?"

Bu sözlerden bir şey anlamayan Kötüş, dik dik bakar kadına. Kadın ise korkusuzca konuşmasını sürdürür:

"İşte alnım, işte gerdanım. Görüyorsun altınımız paramız, pulumuz yok bizim. Ama istersen bir de bunları gör, dene!" diyerek gömleğinin düğmesiz yakasını iki yana açıverir kadın. Ve çırılçıplak memelerini gösterir. Kokudan, pislikten yanına yaklaşılmaz görünen kadında bu denli diri, canlı, beyaz göğüsler olsun, şaşar kalır Kötüş.

Kadın, eşkıyaları etkilediğinden emin, birkaç adım daha yaklaşır Kötüş'e:

"Eğer aradığın bunlar değilse, istersen bir de bunu gör!" diyerek fistanının eteğini göbeğine kadar kaldırıverir. Ve simsiyah kıllarla kaplı kasıklarını gere gere gösterir. Kötüşle adamları apışır kalırlar. Ne yapacaklarını, ne diyeceklerini bilemezler. Aylardır soygundan zulümden başka bir şey düşünmeyen eşkıyalar için için yutkunmaya başlarlar, gevşerler. İçlerinden biri sırıtarak Kötüş'e yaklaşır:

"Niyetleri belli, istersen bu kadınlardan birer ikişer alıp çadırlara kapanalım?" derse de, Kötüş'ün yüzü asılır. Ve birden geriye dönerek, "Çabuk buradan uzaklaşalım. Eşkıya kadına dokundu mu biter!" der. Ve çetesiyle birlikte kaçarcasına uzaklaşır giderler oradan. Böylece Kötüş çetesinin tek soyamadığı aşiret, Bitli Durmuş aşireti olur.

III

Köyün dışında, önü yaz kış gürül gürül akan dereye bakar, ufacık bir tepenin üstündeydi evi. Duvarları sert mavi çinke taşından örülme, dört köşeli, iki katlı evin çevresi, budanmamış, birbirine girmiş, karanlık ağaçlarla kaplıydı. Köye, yaşama küsmüş, yabancılaşmış ya da pencerelerine tahtalar çakılmış, terk edilmiş gibi iç karartıcı, sahipsiz bir görünümü vardı evin. Sahibine Sert Kerim derlerdi, yaşama yabancı biriydi. Huyuyla davranışlarıyla yabancıydı. Esmer, kara saçlı, çekik gözlü köy halkının aksine, sarışın, çil suratlı oluşuyla da yabancıydı. Köyün yerlisi olmadığından geleni gideni de olmazdı pek. Yine de evi pek ıssız gelmezdi ona.

Yıllar önce Ermenek'ten geldiği söylenirdi. Ermenek'te kimlerdendi, soyu sopu kimdi bilinmiyordu. Bilinen, iyi silah kullandığı, her attığını vurduğuydu. Eskilerin anlattığına göre, Kötüş Hasan'ın korktuğu birkaç insandan biriydi o. Herkesin Kötüş korkusundan saklanacak delik aradığı zamanda tek başına Kötüş'ün peşine düşen, onu öldürmeye yemin eden, gözükara, korkusuz, yaman biriydi Sert Kerim. Kötüş'ün izindeyken köye yolu düşmüş, o ara Asardağı'nda bir küp altın bulunca, "Burası uğurlu yer" diyerek yerleşmişti köye.

Sert Kerim yürekli olmasına karşın, garip bir insandı. Suratında her zaman kahredici, yapışkan bir sıkıntı, bir kötülük, bir ziyanlık duygusu taşırdı. Bu duygu onun davranışlarına, sesinin tonuna dek pis bir koku gibi sinmişti. Belki de akıl almaz olaylar geçmişti başından. Kötüş gibi biriyle dalaşmak kolay olmasa gerekti. Yüzü kuşkularla doluydu. Onun yüzüne dikkatlice bakan bir kimse, belirsiz, içgüdüsel bir dürtüyle iliklerine dek ürperir, belirsiz bir kötülüğün kokusunu duyar gibi olurdu. Öfkelendiği zaman çillerle kaplı yüzünde ufacık gözleri delici bir tetanosta büyür, titrer, konuşamaz olur, ne yapacağı bilinmezdi. Yaşlı, çökkün, kansızlaşmış yüzünde gözleri ölü balık gözüne benzerdi. Gözaltlarında mor-kara lekeler vardı. Geçimsiz, küt, öfkeli hali, suratının ortasına çakılmış gibi dururdu hep. Ve bu halini her zaman bir silah gibi taşırdı yüzünde.

Koca yılda köy içine çıktığı, kahvede göründüğü günler bir elin parmağı kadar azdı. İnsan içine çıkmaktan, kalabalık yerlerde görünmekten hoşlanmazdı nedense. Köyde şakalaştığı, konuştuğu bir yakını, arkadaşı da yoktu. Zaten konuşmayı sevmezdi. Sanki canını sıkardı konuşmak. Zer zer öten sert, ürkütücü sesiyle duyanın da canını sıkardı. Bu yüzden Sert Kerim adını takmışlardı köylüler ona. Kahveye çıktığında sessizce bir kenara çekilir, kuşkuyla çevresine bakardı. Kuşkulu olmak en belirgin özelliğiydi. Yüzüne bakılmasından hoşlanmazdı hiç. Yüzünün yarısını gizlerdi sanki. Tanımadığı birinin dikkatle kendine baktığını görünce sinirlenir, "Ne o? Beğenemedin mi?" diye çıkışırdı. Her an bağırıp çağıracakmış gibi kıpırtısız, donuk bir yüzle karşısındakinin davranışlarını alttan alta izleyen, denetleyen, zorlayan bir bakışı vardı ki, dayanılmazdı. Kenarları kırış kırış olmuş, büzüşmüş, küçücük

bir noktaya dönüşmüş bulanık gözlerinden bir tek ışık sızmazdı. Selam versen, karşılığını tükürür gibi iade ederdi. Bu yüzden köyde onu seven kimse yoktu. Ama ona kızan, onu dövmek isteyen çok insan vardı köyde. Ne ki, değil dövmek, kimsenin onun kılına bile dokunamadığı da bir gerçekti. Köylüler çekinirlerdi ondan çünkü. İyi silah kullanan, her attığını vuran böylesi huysuz birinin ne yapacağı belli olmazdı.

Geniş omuzlu, kemikli, kütlek boyluydu Sert Kerim. Güçlü çenesinin ortasında derince bir çukur vardı. Aşırı cigara içmekten domuz kılı gibi sert bıyıkları sapsarıydı. Yer yer çürümüş dişleri ağzında seyrekti. Bir iş yapmaz, çalışmazdı. Yaşlılığından değil, eskiden beri çalışmazdı. Çalışacak bağı, ekecek tarlası da yoktu. Altınlarıyla yıllardan beri rahat bir geçimi vardı.

Hastaydı ama. Böbrekleri çalışmazdı. Üresi vardı. Hastalığı bedenine yıllar yılı yuva yapmıştı. Sidiği kanına karışır, onmaz kaşıntılar yapardı bedeninde. Bazen kan işediği bile söylenirdi. Ya hasta oluşundan ya da bilinmeyen bir nedenden huylanır, yumruğunu sıkar, uluorta bağırır çağırırdı.

Yazın sıcaklar iyice bastırınca, evinin önündeki sık dallı ağaçların gölgesine çekilir, tahta sedirlerden birinin üstüne uzanır, uyurdu. Sonra da gördüğü düşlerden rahatsız olur, söylene söylene uyanır, kuşku içinde çevresine bakardı. Aklı, kafası uzaklarda bir yerdeymiş gibi dalgınlaşırdı hep. Bazen ağzına ottan bir çöp sokar, dişlerinin arasını karıştırır ya da ot çöpünü ağzında geve geve düşünürdü. Bu denli neyi, niçin düşünürdü bilinmezdi.

Evine konuk gelmediği gibi, evinin arkasındaki yoldan bile kimse geçmek istemezdi. En çok da çocuklar korkardı ondan. Yaklaşanı sopayla kovalar,

basardı küfrü. Çocuklar aralarında kavgaya tutuşmuşlarsa o zaman iş değişirdi. Gidip aralayacağına, "Vur! Aferin! Gözünün üstüne üstüne vur keratanın!" diyerek özendirmeye çalışırdı onları. Zayıf olanı, yenileni hiç sevmezdi. Yenilen çocuk ağlıyorsa iki tokat da o vururdu; "Ne ağlıyorsun eşek sıpası? Senin de elin kolun var. Sen de vursana!" diye azarlardı.

Öfkesi yalnızca çocuklara değildi. Can taşıyan her şeye kızardı. Evin çevresindeki ağaçlara bir kuş konsun, yuva yapsın istemezdi. Uzun kamış sırığıyla dürte dürte bozar, dağıtırdı kuş yuvalarını. Bazen maşayla ocaktan kızgın köz alır yuva içlerine bırakırdı. Bahçesine yuva yapan karıncalar da paylarını alırlardı ondan. Bile bile üstlerine basar ezerdi. Yanan cigarasını delik ağızlarına bırakırdı. Şalvarının bağını çözer, gerine gerine işer, yuva ağızlarını köpük içinde bırakırdı. Bununla da yetinmez, taş koyardı. Birkaç gün sonra karıncaların tekrar ortaya çıktıklarını görünce, onların kendisiyle itiştiklerini sanır, "Vay anasını! Ulan şu kel şeylerdeki inada bak sen!" diyerek yuvalarına kızgın kül serperdi.

Kışın yaşamında değişen bir şey olmazdı. Yazın bahçesindeki günlük alışkanlıklarının aynını bu kez yanan ocağın karşısına taşırdı. Avlarda vurduğu yabankeçilerinin boynuzlu postlarıyla süslü odasının duvarında bir mavzerle bir pala her zaman asılı dururdu. Onlara kendisi dışında kimse elini süremezdi. Oda tabanı değerli Yörük kilimleriyle kaplıydı. Bütün gün gürül gürül yanan ocağın karşısına geçer, büyükçe bir ayı postunun üstüne oturur, cigara üstüne cigara içerdi. Biten cigarasını ocağa atmazdı. Dizinin altındaki postun kılları üstüne bastıra bastıra söndürürdü. Postun kenarları pul pul yanık izleriyle kaplıydı. Tabakadan bir cigara daha alırdı

ağzına sonra. Ocaktaki közden cigarasını yakmaz, zer zer öten itici sesiyle, "Kıız! Buraya bakın!" diye bağırırdı. Karısıyla kızları onun sesini duyar duymaz koşar gelirler ve ocaktan maşayla bir köz alır uzatırlardı.

Karısı Meryem, ufak tefek, uysal, bükük boyunlu, sabırlı, çalışkan bir kadıncağızdı. Kederli, üzgün, ezik görünümlüydü. Acılarla dolu yüzünde ölü evinden çıkmış gibi, uzun süre ağlamış gibi gözleri nemli ve kanlıydı hep. Kocasına olan korkusundan değil köye çıkmak, en yakın komşularına bile gizlice gider gelirdi. Her gidişinde de bir yanı şişmiş morarmış olurdu. Bütün derdi kocasıydı onun. Geçimi zor bir insandı Sert Kerim çünkü. Yemeğinin azıcık soğuk ya da sıcak olması hemen sinirlenip küfretmesi için yeterliydi. Uluma derecesine varan sesiyle bağırır çağırır, karısıyla kızlarını dayağın altına yatırır, kırbaçla kıyasıya döverdi. Bazen karısını önüne diz çöktürür, bıçağıyla kaba etlerine, ellerine, dizlerine usul usul dürtüp çekerdi. Dayak sesleriyle çığlıkları duyan komşuları, "Sert Kerim'in damarı tuttu yine!" diye söylenirlerdi.

Uzun kış günleri köy kahvesinde cenk kitapları okuma alışkanlığı vardı. Hazreti Ali'nin, Seyit Battal Gazi'nin, Ebu Müslim Horasani'nin, *Kan Kalesi* gibi cenk kitaplarıydı bunlar. Okuması yazması olanlar bu kitaplardan birini yüksek sesle okurdu. Dinleyicilerden sessizce ağlayanlar olurdu.

Sert Kerim de cenk kitaplarını severdi. Okuması yazması olmadığı, kahveye de çıkmadığı için, ilkokula giden kızlarına okuturdu kitapları. En çok da küçük kızı Ayşe'ye okuturdu. Ayşe, kara gözlü, cin bakışlı, sevimli bir kızdı. Kitabı tane tane okur babası da sessizce dinlerdi. Kanlı savaşların anlatıldığı bölümlere gelince Sert Kerim'in soluğu hızlanır,

gözleri büyür, coşkuyla, "Hah şöyle! Aferin!.. İyi etmiş! Gebersin pezevenk!.." diyerek kopuk kopuk sesler çıkarır, bol kanlı, ölümlü sayfaları yeniden okumasını isterdi kızından. Ayşe, babasını mutlu ettiğinden emindi, istenilen bölümleri bağıra çağıra tekrar okurdu. Her okuyuşunda babası, "Allaah! Allaaah!" sesleri çıkararak kendinden geçer, akıl almaz bir coşkuya kapılırdı. Ayşe, babasının söylemesini beklemeden tekrar başa döner, kitapta yazılı olmayan uydurma, abartılı, bol kanlı bölümlere kendi kafasından eklemeler yapar, kitapta yazılıymış gibi yüksek sesle okumayı sürdürürdü. O denli inandırıcı, canlı, okurmuş gibi yapardı ki, dışarıdan dinleyen biri, sahici kitap okuduğunu sanırdı onun. Kafadan uydurma bölümler eklemek Ayşe'de bir alışkanlık haline gelmişti. Uyduruk okumaları babası sezmesin diye sayfaları çevirmeyi de unutmazdı.

Kitapta Hazreti Ali, zülfikârıyla bir kâfirin kellesini uçurmuşsa, Ayşe, her tekrarda kelle sayısını giderek üçe, dörde, beşe, altıya çıkarırdı. Kanlar dökülür, savrulan kâfir kellelerinden ufacık tepecikler oluşur, Hazreti Ali'nin attığı her ok, kat kat zırhları, surları deler geçer, kâfirleri yüreklerinden vurur, vurdukça da Sert Kerim kendinden geçer, gövdesini öne geri sallayarak, "Allaaah Allaaah!.." naraları atar ortalığı inletirdi.

Her okumada böyleydi bu.

Sert Kerim'in canı bir gün yine cenk kitabı dinlemek istedi. Ayşe'yi bulamayınca, ilkokul sonda okuyan büyük kızı Miyasa'yı çağırdı. Kitabı eline tutuşturdu. Ve içinde yazılı olduğunu var sandığı bol kanlı, ölümlü sayfaları okumasını istedi.

Miyasa, yapı olarak anasına benzeyen, sessiz, çalışkan, saf bir kızcağızdı. Babasının ne tür okumalardan hoşlandığına dair kardeşi Ayşe gibi bir

deneyimi henüz yoktu. Uçları bükülmüş sayfalarda ne yazılıysa aynen okumaya başladı. Babası ilkin sessizce dinledi onu. Sayfalar ilerledikçe, Ayşe'nin okuduklarıyla bir benzeşme bulamayınca Miyasa'nın okumasını kesti. Ve, "Ne biçim okuman var senin? Okuyacaksan doğru oku! Daha önce orada öyle şeyler yoktu," diyerek sinirlendi. Şaşıran Miyasa'nın sesi, dayak korkusuyla titremeye başladı. Sayfa uçları bükülmüş bölümlerde ne yazıyorsa tekrar okumaya başladı. Başladı ya, babası da sinirinden hop oturup hop kalktı, "Yahu şu zıkkımı okuyacaksan doğru oku! Orada Hazreti Ali kılıcıyla sekiz kâfirin kellesini uçurmuyor muydu? Tümünü atlarıyla ortadan ikiye biçmiyor muydu?" diye sorunca, ne diyeceğini bilemedi Miyasa. Okuduğu sayfaları okuması yazması varmış gibi babasına göstererek, "İşte baba! Burada aynen böyle yazıyor!" deyince tokadı yedi. "Defol git eşşeğin sıpası! Bir de büyük kız olacaksın. Senin okuduğun okumanın da, okuduğun kitabın da. Çabuk Ayşe'yi çağır gelsin buraya!" Neye uğradığını şaşıran Miyasa kalktı, gitti, Ayşe'yi babasına getirdi. Ayşe, kitabı eline alır almaz, yüksek sesle okumaya başladı. Bilirdi babasının ne tür okumalardan hoşlandığını çünkü.

Köyde bir kız kaçırma ya da bir namus olayında, köyün ileri gelenleri, suçluları getirir, acımasızlığını bildikleri Sert Kerim'e teslim ederlerdi. Sert Kerim, gerçeği çıkarmak için onları bazen çırılçıplak soyar, dikenli çalılarla döver, bazen de içleri dışkı dolu hayvan işkembelerini ortasından delerek boyunlarına geçirirdi.

Köyde her yıl 5 ocakta "Kurtuluş Günü" adı altında Çete Bayramı yapılır, büyük coşkularla kutlanırdı. O gün erkekler tepeden tırnağa silahlanır, köy meydanında toplanırlardı. Savaş görmüş eski gaziler

de bu bayrama katılırlardı. En başta da Sert Kerim katılırdı. Kat kat deriden yapılmış silahlığını beline sıkıca sarıp kuşanır, silahlığının aralarına tabancalarını, kamalarını sokar, başında yün kalpağı, elinde mavzeriyle cepheden yeni gelmiş gibi dimdik çıkardı ortaya. Çeteler ikiye ayrılırdı; yarısı düşman, yarısı Türk olur, sonra derin karlarla kaplı geniş düzlüğe çıkarak, kar siperleri kazarlardı. Ramazan topunun ateşlenmesiyle taraflar saldırıya geçerler, kıyasıya savaş olur, ateşlenen kurusıkı, ağızdan dolma tüfeklerden yanmış çaput parçaları fırlar, kılıçlar, palalar çekilir, Türk tarafı "Allah Allah!" sesleriyle saldırıya geçer, gırtlak gırtlağa boğuşmalar olur, kimi çeteler vurulmuş gibi yaparak karların üstüne yuvarlanır düşer, sonunda da düşmanın tümü tutsak edilirdi.

Elleri kolları bağlı tutsaklar, itile kakıla köy meydanına getirilir, halkın gözleri önünde sorgulamaları yapılırdı. Köylüler bu sorgulama işini de Sert Kerim'in yapmasını isterlerdi. Sert Kerim, sorgulamayı gerçeği de aşan bir inandırıcılıkla yapardı. Bağırıp çağırarak suratını asar, anlaşılmaz bir tuhaf olur, yüreğinin gerisindeki tasalandırıcı gölgeler iyice açığa çıkar, açıklanması zor, zorba bir anlatımla dolardı yüzü. Hele hele düşman kumandanı rolünü oynayan köylüyü sorgular, elini kolunu bağlarken, kendinden öyle bir geçerdi ki görmeye değerdi. Davranışlarında, akıl almaz bir ustalaşma sezilir, köylüler de, acımasız bir deneyimin özetini görür gibi olurlardı onda. Ve kendi aralarında, "Yahu Kötüş Hasan iyi ki de bu Kerim Amca'nın eline düşmemiş. Yoksa ondan çekeceği vardı!" diye konuşurlardı.

Bir başka Çete Bayramı'nda, öfkeden gözü dönen, kendini kaybeden Sert Kerim, düşman kumandanı rolündeki köylü Alaettin'in sahici bıyıklarını çekip yolunca işin yönü birden değişmişti. Fena halde

canı yanan kumandan rolündeki Alaettin'in sabrı taşmış, rolünü bırakarak, Sert Kerim'in yakasına yapışmış, "Yeter bee! Yeteer! Bu senin yaptıkların Kötüş'ün zulmünü de geçti. Ne yani? Esir-düşman da olsam sonunda insanım!" diye bağırınca, Sert Kerim'in yüzü sararmış solmuş, belki oyunun yarıda kalmasından, belki de kendisinin Kötüş zalimine benzetilmesinden bozulmuş; "Kötüş kadar başına taş düşsün!" diyerek meydanı terk etmiş, sonra da köylülerin çete bayramlarına bir daha katılmamıştı.

IV

Cuma günleri köy kalabalıklaşır, cuma namazı için herkes köyde kalırdı. Buna yöre yaylalarından gelen Yörükler de katılınca, cami avlusu insandan geçilmez olurdu.

Sert Kerim'in namazla niyazla bir ilgisi yoktu, inançsız bir insandı o. Oruç tutmaz, dini bayramlarda kimseyle bayramlaşmazdı. Ama yaşlı ve hastaydı, içini ölüm, ahiret korkusu sarmıştı. Bu yüzden ara sıra cuma namazlarında görünürdü ki, öldüğü zaman cenaze namazına gelecek birkaç insan yüzü olsun.

O cuma camiye gelenler arasında o da vardı. Ceketini soymuş omzuna atmış, kollarını, paçalarını sıvamış, aptes almaya çalışıyordu. Cami avlusu değişik giyim ve görünümde Yörükler ve köylülerle doluydu.

Sert Kerim, aptes alan orta yaşlı, sivri yüzlü, sırık gibi uzun boylu Yörüğün sürekli kendine baktığını gördü. Ve bu bakıştan hiç hoşlanmadı, gizli bir kimliği varmış gibi. Ses çıkarmadan aptesini almaya devam etti.

Sivri yüzlü Yörük, o kavurucu sıcakta başına kocaman yün bir papak geçirmiş, papağını kulaklarına kadar indirmişti. Papaklı boyu daha bir uzamış gibiydi. Sert Kerim'e bakışını sürdürdü. Sert Kerim, hâlâ kendine bakıldığını görünce sinirlendi. Gözlerini iyice açıp ayartarak dik dik baktı ona. Sivri yüzlüyle göz göze geldiler. Birbirlerini ilk kez gören, iki yabancının bakışları değildi bu. Birbirlerini alttan alta yoklayan, arayıcı gözlerle süzen garip bakışlardı bunlar.

Sert Kerim dayanamadı, itici, bet sesiyle, "Ne o? Ne bakıyorsun öyle? Ömründe insan görmedin mi?" diye çıkıştı, "önündeki aptesini alsana!"

Sivri yüzlü aldırmadı. İnceleyici bakışlarını sürdürünce, Sert Kerim çileden çıktı:

"Yahu ne bakıp duruyorsun öyle? Ne o? Beğenemedin mi? Yoksa anana nikâh mı yapacan beni?"

Bu çıkıştan da gerilemedi sivri yüzlü. Yıllardan beri aradığı, hiç unutamadığı bir yüzü sonunda bulmuş gibi ağır ağır yerinden kalktı. İşaretparmağını sopa gibi uzatarak, kendinden emin, yüksek bir sesle sordu:

"Yahu, senin adın Kötüş Hasan değil mi? Kötüş Hasan değil misin sen?"

Sivri yüzlünün sorusu zamansız, yersiz bir soruymuş gibi geldi millete. Cami avlusuna bir sessizlik çöktü. Sert Kerim'in huysuzluğunu bilen köylüler, onun sinirlenerek bağırıp çağıracağını ya da yerden bir taş alıp sivri yüzlünün suratına vuracağını sandılar. Ve bir an böylesi bir hareketi görmek için beklediler. Ama beklentileri boş çıktı. Sert Kerim oralı olmadı. Davranışlarında, göz yuvalarında kapana kısılmış, ne söyleyeceğini bilemeyen bir telaş vardı.

Sert Kerim, başını iki yanına sallayarak, kendi kendine söylendi:

"Tövbe tövbee! Ağır mübarek günü ağzımı bozduracak benim..."

Ne ki, sivri yüzlü kararlı görünüyordu. Arayıcı bakışları giderek acı bir nefrete dönüştü. İşaretparmağını uzatarak sorusunu yineledi:

"Boşuna bilmeziye verme kendini!" diye bağırdı. "Tanıdım seni. Sen Kötüş Hasan'sın!"

Sert Kerim aptes almayı bırakarak dik dik bakmaya başladı adama. Ama yüzünün renkten renge girdiği de kimsenin gözünden kaçmadı.

Sivri yüzlünün bu sorusu, sıradan bir insana yöneltilmiş olsa neyseydi. Ama yıllar önce Kötüş gibi bir adamı öldürmeye yemin etmiş Sert Kerim gibi gözükara, korkusuz birine bu soru sorulunca iş değişirdi.

Herkes aptes almayı bırakarak sivri yüzlüye bakmaya başladı. Kara şalvarlı, yelekli, şişmanca bir köylü çıkıştı ona:

"Arkadaş sen neden bahsediyorsun? Ne Kötüş'ü, ne Hasan'ı? Şu zamanda Kötüş mötüş mü kaldı? O haydutun köyümüzde işi ne? Allah Allaah! Sizin bu Yörük milleti de biraz tuhaf oluyor doğrusu!"

"Niye tuhaf olsun? Nesi varmış Yörüklüğümüzün?"

"Canım nesi varmışı var mı? Yıllar yılı bildiğimiz köylümüz Sert Kerim'i gözümüzün önünde Kötüş yapıp çıkıyorsun? Besbelli dağ başında kala kala kafayı üşütmüşsün iyice?"

Sivri yüzlü, kara şalvarlı, şişman köylüye emin bir sesle çıkıştı:

"Nasıl? Yani siz şimdi bu adama Sert Kerim mi diyorsunuz? Size yıllardır kendini Sert Kerim diye mi tanıttı bu adam? Demek yıllarca yalanıyla

sizleri kandırdı ha? Tabii öyle diyecekti. Ben Kötüş Hasan'ım mı diyecekti? Tüüü, yazıklar olsun size de, ona da... Kötüş gibi bir caniyle yıllardır burun buruna yaşadığınızdan haberiniz yok sizin! Ulan aradan bin yıl geçse, şu iki gözümden biri kör olsa da tanır bilirim bu adamı. Şu mübarek günün üstüne yemin ederim ki, Kötüş Hasan alçağının ta kendisi bu adam!"

Müthiş, dayanılmaz bir sessizlik oldu. Cami avlusuna bomba düşmüş, barut fıçısı patlamıştı sanki. Sert Kerim'in soluğu da hızlanmıştı o ara. Yaşamının en büyük açığını vermiş gibi büyük bir panik içindeydi. Sivri yüzlünün suçlamasını önemsemezmiş gibi acı acı gülmeye çalıştı yine de. Keyfî bir gülme değildi bu. İçinde bulunduğu durumun güçlüğünden gelen bir tür sinir boşalımıydı. Ama ne denli gülerse gülsün, geçmişini silemeyeceği kesindi. Kendini toparlayarak, "Peki ya sen kimsin?" diye sordu sivri yüzlüye.

Sivri yüzlü, iğrenircesine bakarak, "Demek ben kimim öyle mi?" diye hışırdadı. "Beni hâlâ tanıyamadın mı? Tabii nasıl tanıyacaksın, hangi birimizi tanıyacaksın? İnsan hesabını bir kez şaşırınca felek de onu şaşırtır işte. Dur sana kendimi tanıtayım," diyerek, kulaklarına dek indirdiği yün papağını başından çekip alınca, dımdızlak, tüysüz büzüş büzüş olmuş, sedef parıltısında parlayan çıplak, yanmış başı çıktı ortaya. Kötüş'ün gözünün içine sokarcasına başını uzatarak, "Tanıdın mı bu başı?" diye bağırdı. "Tanıdın mı, Katrankuyusu'nda soyup soğana çevirdiğin Türedi aşiretini? Hani bacağından tutup da, kaynar süt kazanının içine sokup çektiğin o çocuğun başı bu işte. Tanıdın mı?"

Cami avlusunda yaşam durmuştu sanki. Herkes susmuştu, hareketsizdi. Tek ses yoktu, şarıl şarıl akan oluklu sulardan başka.

Sivri yüzlü, yün papağını tekrar başına geçirdikten sonra bağıra çağıra konuşmasına devam etti:

"Niye sesin soluğun kesildi Kötüş Ağa? Ne oldu? Dilin ardına mı büküldü? Hani o dağa taşa sığmayan öfkene ne oldu? Tüh bee! Ulan biz de seni çoktan öldü bilmiştik! Demek sen hâlâ yaşıyorsun ha? Demek seni gebertecek bir Allah'ın kulu daha ortaya çıkmadı ha? Şu insanlık düşmanı caniye bakın, bir de utanmadan aptes alıp namaz kılmaya gelmiş camiye. Tüü senin aldığın aptese de, kıldığın namaza da... seni Sert Kerim diye bağrına basan şu köylüye de... Seni hâlâ taşıyan şu dünyaya da, bir daha bu köye geleni de, yönünü dönüp bakanın da, baktı diyenin de..."

Avluyu dolduran Yörüklere hışımla dönüp bağırdı:

"Yürüyün ulan! Yürüyün hadi! Aptal aptal bakışıp durmayın öyle! Bırakın aptesi, namazı neyi! Bunların sırası değil şimdi. Bu alçağın bulunduğu yerin camisinde ne namaz olur ne niyaz. Yürüyün hadi!.."

Hışımla ceketini omzuna attı. Ayakkabısını giydi. Hızla çıktı avludan. Yörükler de onu izlediler. Cami avlusu yarı yarıya boşaldı. Atlarına, eşeklerine birer ikişer bindiler, hızla oradan uzaklaştılar. Çektiler gittiler.

Kötüş Hasan donmuş kalmıştı. Yüzü kirece batmış gibi bembeyazdı. İçi titriyordu. Bir gün kendini tanıyacak bir insanın, yakınında ya da uzaklarda bir yerde olduğu sezgisiyle yaşamıştı hep. Sonunda korktuğu başına gelmişti. Hem de unutulduğunu sandığı, yıllardır başarıyla gizlemeye çalıştığı asıl kimliğini sıradan Yörüğün biri gelmiş, herkesin ortasında birkaç sözcükle patlatıp söndürüvermişti.

Kimliğinin beklemediği bir anda ortaya çıkmış olması onu yormuş, direncini iyice kırmıştı.

Avluda hayretten ağızları bir karış açılmış köylülerin durumu Kötüş Hasan'dan farksızdı. Akılları karışmış, aptesi namazı unutmuş gitmişlerdi. Kime ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Hepsi de şaşkın, aptallaşmış yarı açık bir ağızla bir çekip giden Yörüklere, bir de Kötüşlükle suçlanan Sert Kerim'e bakıyorlardı. O Kötüş ki, korkunun, dehşetin adıydı. Böylesi bir adamın aralarında ne işi vardı? Yılların Sert Kerim'i bir anda nasıl Kötüş Hasan olabilirdi? Şaşkınlıktan küçük dillerini yutacaklardı nerdeyse. Çoktan ölüp gittiğine inandıkları, efsaneleştirdikleri Kötüş gerçeğini akıllarından silip atamıyorlardı. Ne ki gözlerinin önünde olup bitenleri de yabana atamazlardı. Allah'ın dağının başındaki Yörüğün biri gelecek, gözlerinin önünde Sert Kerim'e ağzına geleni söyleyecek, camilerine, köylerine hakaret ettikten sonra çekip gidecekti. Ardından da yıllardır Kötüş'ün korktuğu adam diye bildikleri Sert Kerim sus pus olup kalacaktı. Hangi insan, Kötüşlük gibi bir suçlamanın altında kalabilirdi? Yörük insanı az konuşur, öz konuşurdu. Onun Kötüşlüğünden emin olmasa bu denli bağırır çağırır mıydı? Hele o tüysüz çıplak başını gösterip de, "Tanıdın mı bu başı?" diye bağırınca Sert Kerim'in susmasını neye yorumlamalıydılar? Hangi insan, çocuk yaşında başını kaynar süt kazanına batırıp çıkaran bir adamın yüzünü unutabilirdi?

Yıllardır Sert Kerim diye bildikleri bu adamın birdenbire Kötüş gerçeğine dönüşüvermesinin baş döndürücü hızında bir süre sallandılar.

İki insan vardı şimdi içlerinde. Biri, yıllardır bildikleri Sert Kerim, öbürü ise çoktan ölüp gittiğine inandıkları eşkıya Kötüş Hasan. Bu iki adı akıl-

larında üst üste getirip çakıştırmaya, Sert Kerim adını giderek Kötüş Hasan'a dönüştürmeye başladılar.

Akşama doğru cami avlusunda olup bitenleri köyde duymayan kimse kalmadı. Yolda, sokakta, çeşmede, kahvede, çocuklara varıncaya kadar herkesin dilinde bir Sert Kerim-Kötüş Hasan sözüdür dolaştı. Bir konunun içine Kötüş adı girdi mi, kulaklar azar, büyürdü zaten.

"Yahu duyduklarımız doğru mu? Kötüş Hasan ölmemiş ha?"

"Yani o yıllardır Sert Kerim diye bildiğimiz adam demek?.."

"Evet, Kötüş Hasan'ın ta kendisiymiş meğer!"

"Hayır olamaz. Aklım almaz bunu."

"Aklın ister alsın, ister almasın. Her şey gözümüzün önünde oldu."

"Vay bee! Adama bak! İçi başka, dışı başkaymış meğer!"

"Aslında içi de dışı da birmiş de, farkına varmayan biz olmuşuz."

"Hani o yıllar önce Kötüş'ün ardına düştüğü, onu öldürmeye çalıştığı falan yalanmış desene?"

"Hem de nasıl? Herifçioğlu, yıllar yılı dalga geçmiş bizlerle de haberimiz yokmuş bizim. Sert Kerim adıyla köyümüzde geçirdiği yıllar yorgun düşen Kötüş'ün emeklilik yıllarıymış meğer."

"Vay anasını! Vallahi bin yıl düşünsem aklıma gelmezdi"

"Kötüş'ün işine kimin aklı ermiş ki?"

"Size bir şey diyeyim mi? Aslında o adamı baştan beri gözüm hiç tutmadıydı benim. Her zaman esrarlı, garip bir yanı vardı. Ta baştan beri söylerdim bunu, o adamın aslı ötesi yok, başka yerde diye."

"Doğru. Yıllarca o adamla komşuluk ederim. Bir gün olsun onda şöyle iğnenin ucuna sürecek insanlık

ve adamlık görmedim arkadaş. Hele o karısıyla kızlarının onun elinden çektiği."

"Bir defasında işim düştü. Çıkıp vardım yanına. Bir de ne göreyim; senin ağa sopa elde, bahçede kıç kıça vermiş çatışmış köpekleri birbirlerinden ayırmaya çalışıyor. Veryansın ediyor bellerine sopayı. Ayıramayınca da baltayı eline aldı. Erkek köpeğin organının ortasına indiriverdi. Köpekçeğizin çevkire çevkire kaçışını görsen yüreğin dayanmazdı."

"Yahu köpek dedin de aklıma geldi. Birkaç yıl önceydi. Duydum bunun köpeği yavrulamış. Gidip yavrularından birini isteyeyim de besleyip büyüteyim dedim saf saf. Sanki taşa söylemişim. Hiç aldırmadı. Kazmayı küreği eline aldı. Bahçesine çukur kazmaya başladı. Sonra da yavruların biri dışında, öbürlerinin tümünü ayağının ucuyla çukurun içine kürüleyiverdi. Üstlerini de toprakladı örttü. Gözümün önünde canlı canlı gömdü eniklerin tümünü. O enikçiklerin toprağın altında kıpırdanıp mızıklanmalarını görseniz yüreğiniz dayanmazdı. 'Sana da, köpeğine de lanet olsun!' dedim uzaklaştım oradan."

"Vallahi gâvur olsa yapmaz bunları."

"Benim küçük oğlan anlatmıştı. Bunlar çoluk çocuk bir araya gelerek kendi kendilerine Kötüş'ün yaptığı zulümleri anlatır dururlarmış. Sert Kerim de az ötede sessizce onları dinlermiş. Birden sinirlenerek, 'Ulan eşşek sıpaları! Siz Kötüş'ü gördünüz mü de durmadan aleyhinde atıyorsunuz!' diyerek kovmuş onları. Besbelli aslından söz edilince canı gocunmuş ağanın..."

Konuştukça akılları daha da karışmaya başladı. Kötüş tarafından köycek kullanılıp aldatıldıklarına dair bir öfke dolup taşmaya başladı içleri.

Toros'un yüzünde tarla açıp genişletmek için rasgele yığılmış taş yığınlarının altında az mı insan

iskeletleri bulmuşlardı? Kiminin alnına, kiminin kulak üstlerine kalın dövme demir çiviler çakılmış olarak hem de.

Bir de yıllar önce dağlarda, kepeneğin altında boğularak ölüsü bulunan Çoban Veli vardı. Katili hâlâ belirsizdi. Sert Kerim'in asıl kimliğinin ortaya çıkıvermesiyle, Çoban Veli'nin kuşkulu ölümü de yeniden gündeme geliverdi. Sert Kerim adı altında da olsa, ölüm delisi Kötüş gibi birinin kötülük yapmazsa duramayacağı kesindi.

Çoban Veli'nin gırtlağında güçlü el, parmak izi vardı. Ağzı köpük içinde bulunmuştu. Açıktan bir saldırı olsaydı genç çoban boğuşur, kolay kolay boğdurmazdı kendini. Öldüren her kimse, bir süre izlemiş olmalıydı onu. Gece yarısına doğru sürüsünü yatıya vurup da kepenek altında uykuya dalınca, uykusunda bastırılmış, sonra da gırtlağına çökülerek öldürülmüştü. Niçin öldürüldüğü belirsizdi. Çoban Veli'nin kimseyle bir alıp veremediği yoktu ki.

Keşke her şey Çoban Veli'nin ölümüyle kalsaydı. Bir de kır bekçisi Ağzıkör Memet vardı. Dağlarda yatar kalkardı. Bir gün bir ağacın altında tepe saçları yakılıp ütülmüş olarak ölü bulunmuş, herkes de onu yıldırım çarpmış sanmıştı. Oysa o günlerde ne yağmur yağmıştı ne de gök gürlemişti. Suçu dağ Yörüklerinin üstüne atan jandarmalar, Yörükleri günlerce dayaktan geçirmiş, yine de Ağzıkör'ün katilini bulamamıştı.

Çoban Veli ile Ağzıkör Memet yeni öldürülmüşler gibi herkes onların kuşkulu ölümünü konuşmaya başladı. Herkesin ayrı ayrı parçalar halinde uydurup anlatmaya çalıştığı, birbirinden kopuk kopuk gibi görünen bu öykülerin tümü bir araya getirildiğinde, işin altından yine ister istemez Kötüş Hasan çıkıyordu.

V

Asardağı köyün üstünde birden yükselir. Arkası ormanlıktır. Köye bakan yüzü ise otsuz, çalısız, çıplaktır. Kat kat doğal teraslarla kaplıdır. Teras yüzleri binlerce çanak, çömlek, küp kırıklarıyla doludur. Yüzlerce yıl önce, içlerine tahıl koymak için dev toprak küpler yerleştirilmiş olmalıydı teraslara. Kıyıcı savaşlar sonunda küpler kırılıp parçalanarak ateşe verildiği için, teras toprağı yer yer kömür karası siyahtır. O toprakları bugün bile deşip üfleseniz kömürleşmiş buğday taneleri gelir avucunuza. Ayrıca binlerce kaya güvercini yaşar teraslarda. Yaz kış kanat çırpar, deşinirler. Bazen de ufacık bir seste birden havalanarak büyük bir gürültüyle uçarlar.

Kötüş Hasan korkusundan kimsenin dışarı çıkamadığı zamanda, bir gün Asardağı'nın dibinde tepeden tırnağa silahlı bir adam belirdi. Asker kaçaklarına benzemeyen silahlı adamın görünümünde açıklanamayan bir tehlike var gibiydi. Hemen Kötüş korkusuyla dolmaya başladı içleri köylülerin.

Elinde mavzeri, belinde uzun namlulu tabancası, omuzlarında çifte aşırtma fişeklikleri vardı adamın. Bu görünümüyle köylülere korku saldığından habersiz, çevresinde kendinden başka kimse yokmuş gibi, emin, rahat adımlarla ağır ağır yürürdü. Büyükçe bir taşın gölgesine oturdu. Cigarasını sarıp yaktı. Sonra da ağır ağır çevresine, yukarıya Asardağı'nın yüzüne bakmaya başladı. Kayalığın yüzünde binlerce yaban güvercininin kaynaştığını görünce, silahını doğrultup ateş etti. Birden büyük bir gürültü koptu. Havalanan binlerce güvercinin kanat çırpışı duyuldu. Onların havalanmasından da öte, inanılması güç bir olay yaşandı o anda. Rasgele güvercinlere diye sıkılan kurşunların kayalığın yüzüne değdiği nokta

birden delindi. Ve delinen yerden bir altın oluğu patladı boşandı: Çil çil altın yağmuru teraslara dökülmeye başladı. İnanılması güç, ancak masallarda anlatılan bir olayın gerçeğe dönüşmesiydi bu.

O kayalıklara ateş eden ne ilk ne son insandır o. Ara sıra güvercin avlamak için köylülerin de kayalıklara ateş ettikleri bilinirdi. Ancak ağızdan dolma güçsüz tüfeklerle sıkılan saçmalar kayalıklara ulaşamazdı. Ulaşanı da sinek ölüsü gibi yapışır kalırdı. Oysa yabancının silahı güçlü bir silahtı, mavzerdi.

Yüzlerce yıl önce içi altın dolu küplerden biri, kayalığın oyuklarından birine yerleştirilerek üstü harçla sıvanmış olmalıydı. Zamanla kayalıkla bütünleşen sıvalardan küpün yeri belirsiz olmuştu. Silahlı adamın sıktığı kurşunlar da bir rastlantı sonucu gömü küpüne değip patlatınca yüzlerce altının gün ışığına çıkmasına neden olmuştu.

Silahlı adam aptala döndü, şaşırdı. Ve yerinden fırlayarak altınlara doğru koşmaya başladı. Olanı biteni geriden izleyen köylüler de şaşırmışlardı. Ve onlar da altınlara doğru koştu. Birkaç adımdan sonra önleri kurşunla kesildi köylülerin. "Nereye?.." diye bağırdı, korkusuz, buyurgan ses: "Dönün izinizin üstüne çabuk! Yoksa topunuzu mıhlarım!"

Korkularından ne adım atabildiler, ne de ses çıkarabildiler. Tek başına olmasına karşın güçlü, zorbalıkla örülmüş bir insandı karşılarındaki çünkü. Korku, tedirginlik aldı hepsini. Kadınlar uğursuzluğu kovacağına inandıkları paslı demir ve bıçak parçalarını okuyup üfleyerek adamdan yana fırlattılar. Ve sessizce yabancının tam bir açgözlülükle altınları avuç avuç toplayışını seyrettiler. O ara yabancıyı da yakından gördüler. Çalı gibi sert dikenli kıllarla kaplıydı yüzü yabancının. Sarışın çil suratlı, ufacık gözlüydü. Etekleri ikiye katlanmış, yukarı

doğru kıvrılmış kalın bir asker kaputu vardı üstünde. Kaputunun üstüne kat kat deriden yapılmış bir silahlık kuşanmıştı.

Altınları toplayıp heybesine doldurdu yabancı. Ve bir kez olan, ikinci, üçüncü kez de olur diyerek, kayalık içlerinin altınla dolu olduğunu sanarak silahıyla kayalıkların yüzüne tekrar tekrar kurşunu sıktı. Mermi üstüne mermi yaktı. Kayalığın yüzü uzun süre barut ve duman koktu. O arada binlerce kaya güvercini tekrar tekrar havalanarak, kayalıklardan kayalıklara uçarak, yön değiştirerek telaşlı kanatlarıyla gökyüzünü birbirine kattılar.

Bu süre içinde köylülerin uslarından geçen tek düşünce, altınlardan çok, o ürkünç yabancının kim olduğuydu. Tek başına köylülere kafa tutan, kurşun yağdıran, korkusuz, kendinden emin görünümüyle her şeye sahip çıkmak isteyen bu zorba insan nereden gelir, nere giderdi? Yoksa sonradan gelecek haydutların bir öncüsü müydü? Ya Kötüş Hasan'ın avanelerinden biriyse? Ya kendisiyse?..

Köyün yaşlılarından Koca Hüsnü'yle Sağır Hurşit çekine çekine silahlı adama doğru yürüdüler. İncecik bakır telden gözlüğünün altında toparlak yüzlü, ak sakallı bir ihtiyardı Koca Hüsnü. Söyleyeceklerini korkudan yutkunup ağzında bir süre çiğnedikten sonra, "Kusura bakma bey. Kim olduğunu bilemedik. Bari adını bağışla bize!" diye sordu.

Çil suratlı, sakallı adam soruyu yanıtlamadı hemen. Kendinden emin, uzak, korkusuz gözlerle bir süre süzdü ihtiyarı. Sonra da kıçını bir kayaya vererek, "Madem sordun, Ermenekli Kerim derler adıma," dedi.

"Kerim" adını duyan ihtiyarların yüzlerine bir serinlik geldi. Yüreklerindeki Kötüş Hasan korkusu

dağıldı. Daha da yaklaşarak, "Hele şükür! Biz de sanmıştık ki... yani... şey..."

"Ne sanmıştınız?"

"Bilmem ki? Yani nasıl söylesem! Kötüş Hasan sanmıştık... Bugünlerde herkes o eşkıyanın adından söz ediyor."

Ermenekli Kerim'in yüzü birdenbire karardı. Kıçını kayadan alarak ihtiyarlara çıkıştı:

"Nee? Kötüş Hasan mı? Ulan beni benzetecek doğru dürüst bir insan bulamadınız mı?"

"Kusurumuza bakma bey! Dedik ya, bugünlerde herkes o lanetten söz ediyor. Her taşın altından o çıkıyor."

"Bak bu doğru işte. Laf aramızda ben işte o alçağın peşindeyim. Ermenek'ten beri onu arar, onu sorarım. Eğer onu elime bir geçirebilirsem derisini tulum gibi çıkarıp içine saman basacağım. Sonra da şu Toros'un başına korkuluk diye dikeceğim. Andım olsun..."

Köylülerin sonradan Sert Kerim adını taktıkları Kötüş Hasan'ın köye gelişi, yıllar önce işte aynen böyle olur.

VI

Kötüş Hasan ayrımındaydı herkesin ağzına düştüğünün; unutulduğunu sandığı asıl adının birden gündeme geliverdiğinin. Ne yapacağını bilemez bir korkuda, kapana kısılmış gibi dönüp duruyordu evin içinde. Çocukluğundan beri yakasını bırakmayan, sürekli içini kanatan kara bir duyguydu bu korku. Ömrünce açlıktan, üşümekten, yalnızlıktan çok korkunun korkusunu duymuştu içinde. Onun için her canlıyı düşman bellemiş, bu yüzden çevresine

korku salarak dengelemeye çalışmıştı içini. Yıllarca bu duygu yönlendirmişti onu. Kötülük, zulüm, işkence onun adı ve gölgesiydi. Gölge yerini terk etse de, adını kimliğini değiştirse de sahibini bırakmazdı hiç. Asıl adı Kötüş, gölge adı Sert Kerim'i bırakmamış, nereye giderse gitsin peşinden gelmişti işte.

O günden sonra yemeden içmeden kesildi. Evine kapandı, penceresini içerden sıkıca sürgüledi. Kalın ağaçlarla dayakladı ardını. Dışarıya, dünyaya artık yüzü yoktu. Sürekli kaçmak, saklanmak, örtünmek gibi bir duygu içinde titriyordu. Bir korku merkezine dönüşmüştü. Bazen üstünü başını çıkarmadan yatağa giriyor, karısıyla kızlarına, "Çabuk örtün üstümü! Sıkıca örtün!.." diye sesleniyordu. Köylülerin her an gelip karısıyla kızlarını öldüreceklerini, evini yerle yeksan edeceklerini, ateşe vereceklerini, kendisini de hemen öldürmeyip çete bayramlarında eli kolu bağlı, tutsak düşman kumandanına çevireceklerini sanıyordu. Yıllarca dağa taşa korku ve dehşetle adını yazdıran Kötüş Hasan, şimdi değil dağların, kendi evinin bile sahibi değildi. Gündüz uyuyup geceleri uyanık kalmaya çalışıyordu. Artık geceye göre sayar olmuştu günlerini. Karısıyla kızları da değişmişler, anlaşılmaz bir gözle bakar olmuşlardı babalarına. Onun kimliğinin saklanmasından asıl sorumlu kendileriymiş gibi bir suçluluk, bir eziklik duygusu içindeydiler.

Ah, içinde azıcık gençlik ve gürlük olsaydı, gösterirdi o sivri yüzlü Yörük parçasına. Ne var ki yaşlı ve yorgundu. Her halinde yaşlılığın ağır kokusu vardı. Silahlarını kuşanıp gidemezdi. İki adım atsa soluğu ağzına gelirdi.

Böylesi günlerde isterdi köyünün başına onmaz, belalar, felaketler gelmesini. Yangın çıksın, köyü baştan başa yaksın kül etsindi; deprem olsun yerle

yeksan etsindi her yeri. Ya da yağmur yağsın, yıldırım düşsün, seller bassındı dağı taşı da, herkes kendi canının derdine düşsün, unutsundu birden ortaya çıkıveren Kötüş Hasan kimliğini.

Eşkıyalığında yaptığı kötülüklerin tümünün bir araya gelip ayaklanarak kendinden öç alacağı korkusuyla bazen adım atamıyor, uyuşup kalıyordu.

Eşkıyalık yıllarındaı kalma mavzeriyle, enli geniş satıra benzeyen palası, duvarda her zamanki yerinde asılı duruyordu. O palanın enli, keskin ağzıyla, o mavzerin kurşunundan kaç insanın canı geçmişti bilinmez. Ama o silahların altında korkusundan ödü patlıyordu şimdi. O silahların görüntüleriyle de olsa ona vereceği bir şey yoktu artık. Zulmün, kötülüğün araçlarıydı onlar.

Yaktığı canlar, söndürdüğü ocaklar, yıllar öncesinden kopup gelen yalvarmalar, çığlıklar, karşısında ağır bir gölge gibi ona bakıyorlardı sanki. Nasıl bakmasınlardı ki? Her şeyin bir karşılığı vardı, olacaktı. O zulümlü, işkenceli yıllar ne denli gerilerde kalırsa kalsın, sonunda bir şekilde karşılığı gelirdi. Bu dünyada hesabı sorulmayan suç kalmazdı. Kimliklerini, yüz derilerini gerdirip değiştirseler bile... Her şeyin yeri, zamanı vardı. Bugün olmasa yarın, yarın olmasa bir başka gün, insanlık suçu işleyenlerin, muhbirlerin suçları müruru zamana uğramazdı. Her şeyin unutuldu sanıldığı bir zamanda ortaya çıkar, cuma namazı için köy camisine yolu düşen sıradan bir Yörüğün ağzından yazgısı işte oyun ediverirdi insana. O unutulduğunu sandığı kötülüklerin tümü katlanır da, bir gün tepesine çığ örneği düşüverirdi insanın. Ve bir daha kalkamazdın altından. Yaşam bekletir bekletirdi de bağrında saklayamaz olunca kusuverirdi geri. Yaşamın da midesi, kursağı vardı çünkü. Ara sıra o da temizlerdi içini.

Sürekli içini kemiren, tedirgin eden, bir türlü nedenini kavrayamadığı bir gerçek vardı. Kötüş kimliği ortaya çıkalı beri köylüler niçin gelmiyorlardı, neyi bekliyorlardı? Aradan iki gün geçmesine karşın evinin yakınından geçen kimse yoktu. Bağıran çağıran kimse de yoktu. Hasta bir ihtiyarı öldürmeye değer mi görmüyorlardı? Er geç gelecekleri kesindi ama.

Bu tür sorularla beklemek, ölüm korkusu yoruyordu onu. Bir düşündükleri olmalıydı köylülerin. Belki de kendisine verecekleri cezanın türünde anlaşamıyorlardı.

Köyde o günden sonraki sessizlik müthişti. Yıllardan beri köy hiç bu denli durgun görülmemişti. Bu durgunluk öyle bilinen, sıradan bir durgunluk değildi. Bilinçlice düşünülen, kararlaştırılan bir durgunluktu. Köylüler bu tür gerilimli bir karara varma anlarında, eyleme geçmeden önce konuşmazlar, suskun kalırlardı. Kötüş, deneyleriyle bilirdi bunu. Sonra da içlerinden birinin işareti, bağırıp çağırmasıyla hepsini yöneten gizli bir içgüdüde birleşiverirlerdi. İşte o an bir sürü gibi onların önüne kimse geçemezdi. Bilirdi köylülerin ne hinoğluhin olduklarını. Bir olay olduğu zaman ilkin ilgisizmiş gibi, birbirlerinden ayrı, habersizlermiş gibi görünürlerdi. Yeri, zamanı gelince de içgüdüleri onları bir araya toplar, ansızın bir istemle itilmişler gibi tek bir öfkede birleşiverirdi. Kim bilir, belki de böylesi bir ânı bekliyorlardı köylüler.

Acaba kendisine ne yapacaklardı? Kafasına bir kurşun sıkar, ölüsünü kuduz deresine mi atarlardı? Ya da sırtına ağır taş çuvalları yükler, elleri kolları bağlı, günlerce aç susuz bir odaya mı kapatırlardı? Eli kolu bağlı, sırtı taş dolu çuval yüküyle bir insan ne kadar ayakta durabilirdi? Çökünce de asla tekrar doğrulamazdı. Yeterince soluk alamaz, çişini bile

yapamazdı. Altına kaçırır, pisler, aşağılanır, onuru kırılır, giderek insanlıktan çıkardı. Sonra da Toros'un dipsiz obruklarından birine sırtının kaba çuvalıyla birlikte atıverirlerdi. Deneyleriyle bilirdi bunu.

Üçüncü günü akşamı, evinin dışında hışırtılı sesler duydu. İlkin sürüne sürüne evine yaklaşmaya çalışan sesler sandı bunları. Ve korku içinde, pencerenin aralığından baktığında gözlerine inanamadı. Köylüler değildi gelenler, çocuklardı. Köyde ne kadar çocuk varsa toplanmış gelmiş, evinin arkasındaki küçücük tozlu alana çömelmiş, sessiz, durgun, merak dolu bir bakışta, kafese tıkılmış bir maymunu, bir yaban hayvanını seyrederlermiş gibi evine bakıyorlardı. Küçükten beri ana babalarından korkuyla duydukları, sonları hep akıl almaz ölümlerle biten öykülerde Kötüş adını işittikleri, o öykülere bir o kadar da kendi kafalarında hayal ettikleri ürküng, garip bir insan boyu ve renginde masalötesi bir insanın asıl gerçeğini görmeye çalışıyorlardı şimdi. Kafalarının karanlıkları içinde yıllardan beri barınan korkuyla ilgili düşünceleri, birden ortaya çıkıveren Kötüş Hasan gerçeğiyle bütünleşmişti. Karmakarışık düşler, duygular, şaşkınlıklar içindeydiler. Üç-dört gün öncesine kadar evinin yakınına bile yaklaşamayan, kendisini görür görmez kaçacak delik arayan çocuklar, şimdi oraya gelmişler, Kötüş korkusuyla büyütüldükleri yılların öcünü alırcasına ona bakıyorlardı. Ufacık yaşlarına karşın bir de anlamlı, içten, yalın, saf bakışları vardı ki, öfke, şaşkınlık, korku, nefret, kin, hepsi iç içeydi yüzlerinde.

Çocukların bu bakışları yıktı onu. Eskiden sopalarla kovaladığı, uçurtmalarını yırtıp parçaladığı çocuklara kızamadı bile. Kızacak gücü kendinde bulamadı. Bir geri çekilme, bir yenilme başladı içinde. Gece olmasına karşın pencerenin aralığından bile

onlara görünmekten çekindi. Penceresini usulca örterek, karmakarışık duygular içinde gezinmeye başladı içerde. Bir hiçliğe gömülmüş gibiydi. Adım bile atamadı. Bedenine inme inmiş, duygularını yitirmişti sanki. Olduğu yere çöktü kaldı.

Aradan uzunca bir zaman geçti sanarak tekrar yerinden kalktı. Pencerenin aralığından bir kez daha baktı. Çocuklar gitmiş değillerdi hâlâ. Daha da kalabalıklaşmışlardı. Sessizce evine bakmayı sürdürüyorlardı.

Yatağına girer girmez, "Çabuk örtün üstümü!" dedi karısıyla kızlarına, "Çabuk! Örtün!.."

Uyumaya çalıştı. Kısa süren uykusunda göğsünde sıkışmalar, midesinde yanmalar duydu. Yatağının içinde bir o yana, bir bu yana dönüp durdu. Sayıkladı, bilinçsizce devinimler yaptı. Anlaşılmaz, yarı ağlamaklı sesler çıkararak, ani sıçramalar yaptı. Tekrar uyandı.

Hastalığı da korkusuyla söz birliği etmiş gibi artmıştı. Kanına karışan çişi, bedeninde onmaz kaşıntılar yapıyordu. Saç aralarından tabanının altına kadar her yanı içi pire dolu bir çuvala girmiş gibi yanıyor, gicişiyor, kaşınıyordu. Tenine battığını sandığı giysilerini de çıkarmış, upuzun içdonuyla kalmıştı evin içinde. Elinin ulaşabildiği yerleri kendisi, ulaşamadığı yerleri karısıyla kızlarına kaşıtıyordu. Aşırı kaşınmaktan deri üstlerinde küçücük, uçları kırmızı binlerce kızıl noktacıklar oluşmuştu. Kaşıdıkça noktacıklar büyüyor, uçları iltihaplaşıyor, sonra küçücük yaralara dönüşüyordu. Karısıyla kızları nöbetleşe başında kalıyordu. Kaşıntısı dinmeyince hırçınlaşıyor, sert, azar dolu sesiyle, "Kız orası değil eşşek sıpası! Sırtımın ortasını kaşısana!.. Kız parmağının ucunda hiç can yok mu senin? Bastıra bastıra kaşısana!" diye çıkışıyordu. Karısıyla

kızlarının tırnak uçları kan içindeydi. Ara verdiklerinde, "Lanet olası! Ne duruyorsun? Canın mı kesildi!" diye bağırıyordu. Çillerle dolu sırtını kapıya, sert pütürlü duvarlara sürttüğü oluyordu.

Hastalığı daha çok geceleri azgınlaşıyor, kıpkırmızı kan işiyordu. Karısıyla kızları nöbetleşe başını beklemekten, kaşıyıp devinmekten yorgun düşüyor sızıp kalıyorlardı.

Üçünün de birden uyuyakaldıkları bir gece, Meryem kadın, belinleyerek sıçradı yerinden. İçinden, "Koca iyi ki de kızıp bağırmadı!" diyerek telaşla kocasının yatağına baktı. Yatak boştu. Kocasının helaya gittiğini düşünerek bekledi bir süre. Gidip baktığında orada da göremedi. Odaları tek tek gezdi. Hiçbir yerde bulamayınca telaşa kapıldı. Dış kapıya gittiğinde, sürgüsü alınmış kapıyı aralık buldu. Kocası giyinmiş kuşanmış değildi. Giysileri, çizmeleri, silahları yerli yerindeydi. Hasta, yaşlı, düşkün bir insan gece yarısı nereye gidebilirdi. Köylüler gelip götürmüş olamazlardı. Gürültü olur duyarlardı.

Telaşla kızlarını uyandırarak, "Kalkın, babanız yok!" dedi. Kızlar şaşkın, soru dolu gözlerle yerlerinden kalkarak, evi tekrar aradılar. Bulamayınca da sabahı beklediler.

Gün doğunca dışarı çıktılar. Bahçeye, ahıra, odunluğa, evin arka yüzüne, her yana baktılar. Hiçbir yerde yoktu Kötüş Hasan. Konu komşuya da soramadılar. Babalarının kimliği ortaya çıkalı beri kimsenin yüzüne bakacak halleri yoktu çünkü.

Kuşluğa doğru, yaz kış gürül gürül akan köyün deresine indiklerinde, dere üstündeki tahta köprüde, ökçesine basılmış bir çift pabuç buldular. Hayli aşağılarda söğütlerin dalına takılmıştı ölüsü.

Ömrünce dağ oyuklarında, aşıtlarda yaşamış, gizlenmenin, zulmün insanı Kötüş Hasan, her an

öldürüleceği korkusuna yenik düşmüş, ölümü beklemekten bıkmış, toprağa yüzü yokmuş ya da kendisini toprağa sunmuş da, toprak onu kabul etmemiş gibi gitmiş, kendisi gibi soğuk, duygusuz sulara atmış, o sularla bütünleşmiş, o sularda bulabilmişti ölümü...

Demirdeki Damar

Bazen en işe yaramaz, paslı, şekilsiz, bir ucu çürümeye karışmış gitmiş hurda demirleri toplar sürerdi ocağa. Sonra da körük çekerek hava basardı ateşe. Akkor haline gelen demirleri döverek, şekilden şekile sokarak eski gençliklerine dönüştürür, apayrı bir kimlik kazandırırdı onlara. Bir vurma ustasıydı o. Çekiciyle bazen öfkeli, hışımlı, bazen de konuşur gibi dinlendirici bir tınıyla vurur, demirin incecik damarlarında koşar, soluk aldırırdı.

Geceler onundu; geceleri çalışırdı hep. Güneş susup, akşam olunca, ocağı sabaha dek sönmeyen, ateş kusan, küçücük bir volkana keserdi. Düğüm düğüm olmuş eklemleri, kalın, küt parmaklarıyla kavradığı çekicin altında, örs üstü kıvılcımlara boğulur, kollarından belirgin bir güçlülük akardı. Tırnaklarının içine dek sinen kömür tozlarının terli harcında gamzeli beyaz yüzü, alnı kirlenir, tanınmaz olur çıkardı.

Yaz kış, her gece böyleydi bu. Dünya gelmiş, demir dövme sanatını onun örsünün üstünde kurmuştu sanki.

Ateşi iyi tanırdı. Ateş büyüktü, yaşamın özüydü. Her şey onunla başlar, onunla sona ererdi. İnsan soyunun yarattığı yeraltı, yerüstü bütün düşlerine

verdiği gizin, efsanenin adıydı ateş. Yerine göre güneşti, yaşamı değiştiren, ısıtan, koruyan güneş. Yerine göre de gençlikti, aşktı, nefretti. Bazen de yok edici ölümün, cehennemin adıydı. Ondandı büyük yargılamalarda insan korkularına değer biçilen cezaların cehennem ateşine oturtulması, ondan.

Nalbantçılığı da vardı Rüstem Usta'nın. İki günlük yoldan, aşıtlardan at nallatmaya gelen beyler, ağalar olurdu ona. Toros göçerlerinin Çukurova'ya ineceklerine yakın günlerde Rüstem Usta'nın başını kaşıyacak zamanı olmazdı hiç. İrili ufaklı atın, eşeğin toplandığı dükkânının önü bir hayvan pazarına dönerdi. Rüstem Usta, durmadan nal döver, nal keser, çivileri nal deliklerine ustaca çakar oturturdu, çaktığı çiviler aynı delikte nalla kaynaşır, dönüş yapmazdı hiç. Huysuz, tepişken hayvanların dilinden anlar, onları okşayıp uslandırarak tırnak altlarını geniş ağızlı keskiyle usulca yontardı. Keski ağzından fırlayan tırnak parçaları yüzüne gözüne sıçrar, önlük ceplerine dolardı bazen, iş sonu önlüğün ceplerini silkeler boşaltırken, eline gelen iri tırnak parçalarını burnuna götürür, uzun uzun koklardı.

Mal sahiplerinin, "Hayvan tırnağı koklanır mı?" sorusuna güler, "Ben tırnağı değil, kendi ekmeğimi kokluyorum," derdi.

Demir değildi aslında her gece çekiç ağızlarıyla yazıp söylemeye çalıştığı, yüreğiydi. Yüreğindeki gizli sözün bir başka adı, bir başka çağrısıydı. Dükkânının karşısındaki evde oturan Simber kadına âşıktı Rüstem çünkü.

Simber, evli olmasına karşın bilirdi Rüstem'in kendisini sevdiğini. Bilirdi geceler boyu uykularına çarpan o seslerdeki çağrıların gizli dilini. Kocası Sinan da ayrımındaydı o çekiç seslerindeki ince sızının. Ve uyanır uyanmaz kuşkuyla iki yanına

bakınırdı. Her gece karısını biraz daha yitirişinin bir habercisi gibi gelirdi o sesler nedense ona. Sinirli sinirli söylenirdi.

"Yine başladı demir dövmeye, Allah'ın cezası!.. Nedir bu be? Her gece, her gece çekiciyle yatağımın üstünde gezinirmiş gibi! Gönül diyor al eline kazmayı küreği, git üstüne, yık başına dükkânını alçağın!.."

Ama yalnızca sözde kalırdı bunlar. Yıllarca ateşle, demirle boğuşan bir insandan korkulacağını bilirdi.

Onu düşündüren Rüstem Usta'nın çekiç seslerinden çok, karısıydı aslında. Karısının o bıktırıcı seslere olan duyarsız, garip tutumuydu. Simber'in o seslerden bir gün olsun şikâyetçi olduğunu anımsamazdı hiç. Oysa o sesler her gece evliliğini, namusunu, kocalığını lanetlermiş gibi gelirdi ona. Bu yüzden her gece aklı karışırdı. Karısı ile Rüstem'in eski gençlik ilişkilerini anımsar, ilişkilerinin hâlâ sürdüğünü sanır, kuşku dumanları dolmaya başlardı içine. Karısına da açıklayamazdı bu kuşkusunu. Doğru yanıt alacağı kuşkuluydu çünkü. Bu yüzden için için karısını kıskanır, bazen uyanmamış gibi yaparak göz ucuyla gözler, aynı yorganın altında bir tür pusuya yatardı. Dünyası giderek yoğun biçimlenmelere dönüşür, dayanılmaz kıskançlık yükünün altında ezilir, karısına karşı geç kaldığını sanarak hareketlenirdi hemen. Yorgun, bitkin, isteksiz de olsa, zorla yatar, beraber olurdu karısıyla. Simber'in kendini isteyip istememesi önemli değildi onun için. Salt alacağını almak için yatardı onunla. Sonra da alacağını aldığını sanarak sırtını döner, yorgun, bitkin, sızar kalırdı. Simber'le ne denli çok yatar, beraber olursa, onun da o denli kendinin olacağı kanısı vardı içinde. Erkeklik organıyla karısının rahminde geceleri sonu

gelmez bir yarışa çıkardı bu yüzden. Böylece her yıl döller, hamile bırakırdı onu. Ne denli hamile bırakır, çocuk doğurtabilirse, o denli de onun Rüstem Usta'dan uzaklaşacağını, ona olan düşkünlüğünün yorulup körleneceğini sanırdı hep. Evleri her yıl yeni bir çocukla tanışırdı bu yüzden. Çocuklarının çokluğu, karısını kendisiyle evine bağlayan güçlü bir köprüydü ona göre. Her yıl Simber'e ne denli sahip olduğunun canlı birer kanıtıydı çocuklarının sayısı. Bu sayı, Rüstem Usta'nın da her yıl, her gece Simber için ne çok demir dövdüğünün de kanıtıydı.

Sinan, huzursuzdu yine de. Bu denli çocukları olmasına karşın, karısının sevgisini ele geçiremediğinin, onun ruhunun bir başkasında olduğunun bilincindeydi. Bu yüzden her gece yenilgi ve kuşkularla dolar, kirlenirdi yatağının içi.

Simber kadın, ayrımındaydı her şeyin. Uyanık olduğu halde uyuyormuş gibi yaparak kocasının kuşku içinde kıvranmasından, kendi kendini yorup bitirmesinden gizli bir zevk alırdı. Bunu her gece bile bile yapar, kocasıyla, evliliğinden öç alırdı böylece. Zaten yanı başında kocası olmamıştı ki hiç. Geceleri Demirci Rüstem'i düşünerek, onun yüreğinde kendi yatağını bulur, çın çın öten, bir uzayan bir kısalan çekiç seslerindeki çağrılardan ödünç sevinçler alır, gizli gizli kıvanırdı. Sevmemişti kocasını hiç. Onunla aynı evi, yatağı paylaşması bir acıydı onun için. Kocasının elini, soluğunu, sıcaklığını ne zaman teninde duysa ürperir, dişini sıkar, her gece kadınlığını yağma eden kocasını üstünde görmemek için gözlerini yumardı. Gözlerinin gerisinde Rüstem vardı çünkü. Her gece öna sığınarak korumaya çalışırdı içini.

Kimi geceler aklı birden gerilere, Rüstem'le olan çocukluklarına kayar, o coşkulu, güzel günlerin

büyüsüne kapılır, yepyeni sevgi çiselemeleriyle dolardı içi. Beyaz tenli, çukur yanaklı, güleç yüzlü bir çocuktu Rüstem o zamanlar. Körük çekerek gün boyu yardım ederdi babasına. Simber de, ödünç ateş almaya gelirdi onların körüğüne. Gelişlerinde üşüyen elleriyle ayaklarını körük ateşinde ısıtır, dükkânda Rüstem'le yalnız kalınca konuşur, saklambaç oynarlardı. Örs üstünde şeker ezer, dilleriyle yalarlar, körük ateşinde közleme pişirir yerlerdi.

Yıllar sonra Simber, kara saçlı, baygın bakışlı, iri kirpikleri yanaklarının üstünü örten, rüzgâr vurunca gür saçları başının çevresinde ufacık bir buluta kesen, güzel, anlamlı bir kızdır artık. Rüstem'se orta boylu, kasına dolgun, çimen yeşili gözlü, örsle çekicin başına geçen bir demirci ustası... Simber'i istetir ailesinden. Âşıktır ona. Ama Simber'i zengin ailesi vermez Rüstem'e. "Kömürle uğraşanın, körüğüyle örsünden başka bir şeyi olmayanın üstü başı kirli olur!" diyerek... Rüstem'se, "Benim mesleğim kirlidir, ama ekmeğim beyazdır," diyerek bırakmaz Simber'in peşini. Bilir Simber'in kendini çocukluğundan beri sevdiğini. Ne ki, bir daha göremez onu. Rüstem'le anlaşıp kaçmasından çekinerek ailesi bırakmaz Simber'i dışarıya. Rüstem de, her gece çekiç sesleriyle işaretler göndermeye başlar. Her vuruş, her ses bir kaçma çağrısı gibidir. Sonunda kaçarak, dağ dağ, mağara mağara saklanırlar günlerce. Uzun aramalardan sonra yakalanırlar. Ailesi, her şeyi kabul ederek geri alır kızlarını Rüstem'den. Ve tekrar kaçmasından korkarak ivedi bir kararla Simber'i, zengin diye, şimdiki kocası Sinan'a verirler.

Gece ile gündüzün ayarı bozulur. Gece ağır ağır yenilmeye başlar. Şafak söker, sabah olurken, Rüstem'in çekiç sesleri diner. Körüğü susar. Gece boyu döve döve yaptığı kazmaları, kürekleri, tırpan-

ları, orakları, dükkânının yola bakan ön cephesine asardı. Elini yüzünü yıkadıktan sonra dükkânının kuytuluğuna çekilir, postun üstüne kıvrılarak derin bir uykuya dalardı.

Ufacık tozlu bir alandır önü dükkânının. Kuşluğa doğru köy çocukları toplanmaya başlardı oraya. Bütün gün bağıra çağıra oynaşıp gülüşerek, ara sıra da duvarda asılı duran demirleri taşa tutarlardı. Atılan her taş, suyunu kıvamında almış, çelikleşmiş demirlere değdikçe, çıınn çıınnn diye öterek kendi seslerini kendi içlerinde yayar giderlerdi. Çocukları taş atmaya isteklendiren de zaten bu sesti. Her çınlamadan sonra bir çığlık sesi duyulurdu:

"Al iştee! Benim taşım da öttüüü!.."

Rüstem uyanırdı hemen. Kulağı demir seslerine duyarlıydı çünkü. Çekicini kaptığı gibi fırlar çıkardı dışarıya:

"Lan sizin yüzünüzden uyku uyumayacak mıyım? Koca köyde oyun oynayacak başka yer mi yok? Gidin hadi!.."

Oynaşan çocukların içinde, Simber'in çocuklarını görünce, eli ayağı kesilir, bağıramaz olur, seyre dalardı onları. Sonra da usulca yanlarına yaklaşarak avuçlarına kuru üzüm, leblebi, şeker koyardı.

Hepsi de kara kuru, uzun sivri yüzlüydü çocukların. Anaları Simber'den çok, babaları Sinan'a benzerlerdi. İçlerinde bir tanesi, ilk bakışta ten ve renk olarak ayrıydı öbür kardeşlerinden. Beyaz tenli, çukur yanaklı, açık çimen yeşili gözleriyle, Rüstem'in, Simber'in kanından geçen, uzanan bir gölgesi gibiydi.

Rüstem, şekerleri daha çok ona verirdi.

Adı Berdan

O beyaza çalan, o yıldızsız, o yüzlerini iri dağ yosunlarının örttüğü, sayısız seslerin, çığlıkların doruklarına ulaşamadığı, zifiri gece sislerinin akışını önleyemediği, kalın iç karartıcı gök bulutlarının olanca basıncıyla tepelere çöktüğü Bolkarlar yurdun olur. Karların eskisi yenisi sende karışır birbirine, en ak dönemlerini sende yaşarlar, sende erimeye dönüşür, yine sende akmayı öğrenirler. Suların kar kokar.

Dalları sapsarı reçineye batmış çıkmış gibi, terlemiş, parlak yeşil kozalaklı ağaçların, nice insan düşlerini ateşleyen ormanların diplerinden akarak, üstlerine kilim atsan eğilmeyecek güçteki otların mavi, mor, pembe çiçeklerin arasından öten yırtıcı kuşların seslerini dinleyerek, bilinen bilinmeyen kültürlerin ören olduğu topraklardan geçerek, önü uçurumlu kayalardan ak köpüklü boşanışlar yaparak, bazen de damar damar kabararak iri başaklar ülkesi Çukurova'da bulur kendini. O Çukurova ki, her karışında bir yaratma gücü, bir bitki, kök, çekirdek kültürü gizlidir. Her karışı bütün gün güneş taşır, güneş yakar. Berdan, kar kokulu sularıyla bıkıp usanmadan akarak, o topraklarla kavurucu

güneşlerin ayarını yapar. Toprakla tohum cilveleşir; tohumlu toprak çıldırır. İki güne kalmaz çatlatır, çimlendirir vurur yüzüne. Binlerce kökü toprağın altında uyandırır ayaklandırır. Milyonlarca yaprağı, toprağın yorulmaz dudakları arasından çıkartır. Sayısız ağacın, dalın kabuklarının altında yolculuğa sürer. Filizlerin tomurcukların içlerinde gezinir. Sayısız kökte, bitkide büyüyüp gelişmeye dair istekler, hevesler uyandırır. Susuzluktan dürülüp solmuş boynu eğri yaprakları güneşe doğru kaldırır. Bazen toprağı suya o denli doyurur, bulandırır, çamur eder ki, kimi ot kökleri fazla sudan ürker, sararır, ekşir. Çapaların, küreklerin önü sıra kanallara yedilir. Arklarda komşu olur, yan yana akarlar. Havuzlarda, barajlarda, göletlerde toplanır. Borulara alınır. Bir ev musluğunda akacağı ânı bekler, kimi zaman da pembe-beyaz zakkumları, palmiyeleri, asmaları sular. İri kavaklar, okaliptüsler güçlerini oradan alırlar. Ağaçlara arsızca ağmış, sopa gibi eğilmiş yeşil taze acurlar sarkar dallardan aşağı, koyverirler kendilerini. Ot yüklü meralarda karınları doymuş kangal boynuzlu öküzler, mandalar, tatlı bir esriklikte gözlerini yumarak, geviş geverler. Sayısız kurbağa, leylek, kertenkele yine oralarda bulunur. Yılanın uzunu, kısası, bozu, çaparı, zehirlisi de... O topraklar Şahmaran'ın yurdudur. Uzun kara kıvırcık saçlarını gerisine akıtarak, salına salına yürüyen alımlı Yörük kızlarına âşık "saçlı yılan" öyküsü oralarda anlatılır. Takdelen kuşları güçlü gagalarıyla ağaç bedenlerini döverek delerler. Uçları yosun yüküyle ağırlaşmış böğürtlen sürgünleri akış yönüne doğru uzarlar. Geceleri gökyüzü garipleşir, yıldız yıldız tutuşur. Gökyüzünde ne denli ışık ocağı, yıldız, parıltı varsa Berdan sularına yansır. Işığıyla doyurur suları. İçlerine deveyi çeksen görünmez

eden, dev kamışlıklarda sarıca arı petekleri görülür. Kamışlıkların gerisinde sonsuz gömütlükler uzanır. Ölüler yurdunun sessiz toprağında türlü orman, çalı ot yetişir, binbir renkte, kokuda birbirlerine girerler. O gömütlüklerde gizli suskunluğu, pür uçlarından gökyüzüne fısıldarlar, havaya buluta, rüzgâra topraktan geçme bir şeyler söylerler.

Berdan suyuna Çukurova'da her zaman istek duyulur. Bazen kavga edilir, cinayet işlenir su adına. Sırtına bıçak saplı ölüler yüzer yüzünde. O leşlerin pis kokulu çağrısına yeşil sinekler üşüşürler. Bazen de yaşanmış coşkulu aşkların özlemi olur. Eli kulağında söylenen uzun, çığlıklı ırgat türkülerinde Karacaoğlan dile gelir:

"Sıkça dikmiş kız döşünün düğmesin,
Sıkmış memelerin gerilsin diye..."

Nemi alınmış, günlerce güneşin elinde kalmış, kıraç, çorak bulutlar olur. Güneş batınca yaşlanıverir ölüler ve ıssız, yumuşak bulutlardan oluşan birer yığına dönüşürler. Berdan suyunun yazgısı o bulutlara benzer. İnsan ömrüne sığdırılan yetmiş yıl Berdan her gün yaşar. Her an, her saat doğar, büyür, gençliğini, olgunluğunu, yaşlılığını ve ölümü görür. Bolkar diplerinde ayran aklığında başlayan çocukluğu, Toros katlarını geçerken gençliğe dönüşür, Çukurova'da ise emekçi bir suya döner. Tarlaları, ağaçları, bitkileri ruhlandırır, değirmenleri döndürür, insan emeğinin yenilen ekmeği, unu çeliği olur. Doğumundan ölümüne kimseye bir yararı olmayan, dünyaya bir kazık çakmadan yaşayan, bedava soluk alıp veren, ölen kimi asalak insanlara benzemez o. Her adımda, her akışta Çukurova sıcağı biraz daha yorup bitirir onu, soğukluğunu, diriliğini azar azar

elinden alır. Köpüklendirir, yosunlaştırır. Kan gibi ılık, pis, kirli akmaya başlar. Bolkar başlarından alıp getirdiği coşkulu, ak köpüklü yüzü türlü ilaç, türlü yağ lekeleriyle kaplanır, melezleşir. Yüzü buruşur, akışı cansızlaşır. Öyle ki, dere içlerinde, kanallarda nasıl akacağını bilemez olur, debelenir. Dermansız kalmış, buruşmuş, pis, kirli yosun sakallı, yaşlı bir ölüye benzer. Çamur, yosun ve otlarla kaplı arklarda yorgun su ömürlerinden izler bırakarak Akdeniz'e ulaşır. Deniz ananın kollarına usulca gömülür. Mavi deniz, kendine karışan bu sığıntı, pis, yorgun suları ak köpüklü dalgalarıyla tokatlayarak kendine getirmeye çalışır. Akıp geldiği yörelerin, acı kekremsi toprağın, ilaç tadı, rengi ve kokusundan arındırır. Sayısız yosun, balık ve bitkilerce emilerek yıkanır. Kızgın güneşlerin elinde soluk soluk üflenir, buharlaşır sonra. Rüzgârla oynaşarak Bolkar üstlerine uçuşa başlar yeniden; orada tekrar yağmura, doluya, kara dönüşerek yeryüzüne hışım gibi yağmur olup yağacağı günleri bekler Berdan.

Otopsi

Sevgili Semayittin'e...

Karanlıkta yüzü iyice belirsizleşmiş, alnı sargılar içinde yaşlı bir kadın, bir yakınını kucaklamış gibi gömüt taşlarından birine sıkıca sarılmış, yoğun bir isteride ağlıyor. Sesi karanlığın içinden çıkar gelir gibi. Bir bölük kadın da yaşlı kadının çevresini almış, eski bir ayindelermiş gibi ağır ağır dönerek, acı dolu bir ağıta sürüyorlar ağızlarını. Duygularını azıcık olsun gizleme gereği duymadan, bir türlü sonunu getiremeyen, hep uzayan, uzadıkça arada bir kesilen, sonra eskisinden daha hızlı, daha keskin, yürek parçalayıcı bir çığlıkta birleşerek yaşlı kadının ağıtını besliyorlar. Başlarının üstünde öfkeden dürülmüş elleri bir kini, bir korkuyu tartarlarmış gibi inip inip kalkıyor. Kimi oturmuş, kimi ayakta, kimi de birbirine girmiş, biri öbürünün boynuna sarılmış, ağlıyorlar.

Gecede yanan, tutuşan, havaya kaldırılan ateşlerin ışığında gömüt toprağına hızla inen kazmayla küreklerin kara siyah ışıltısı görünüyor. Gömüt taşlarının arasında yanan ateşlerden havaya döne döne dumanlar çıkıyor. Ve gecenin artan karanlığını besliyorlar. Gökyüzü bile suskun bu gecede; onca acıya,

yasa katılıyormuş gibi simsiyah olmuş, yıldızları saklıyor.

Gömütlüğün çevresi kadın, erkek her yaştan insanla dolu. Kalabalığın bir ucu geceye karışmış gitmiş; kalabalık, karanlık kadar büyük orada. Kimi erkekler bağdaş kurmuş oturmuş, kimi erkekler ayakta, kimi de yan yatmış, gömüt taşlarının arasında dolaşıyorlar, ağır gölgeler örneği. Ağlaşan kadınların aksine içedönük, suskun, öfkeli bir yüzdeler.

Açılan gömütün dört yanına uzun sırıklar çakılarak, sırık aralarına beyaz çarşaftan örtüler gerilmiş. Gömütü kazıp açmaya çalışan iki köylü, savcı, hükümet tabibiyle jandarma kumandanından başka kimse yok beyaz örtünün içinde. Kalabalık, açılan gömütün uzağında. Kalabalıkla gömüt arasında süngülü jandarmalar dolaşıyor. Gece rüzgârında ak çarşaftan örtü usulca titreşip kırışıyor. Kalkıp inen kazmayla küreklerin gölgeleri vuruyor ak örtüden perdenin yüzüne.

Savcı, hükümet tabibi ve kumandan, arada bir kalabalığa bakıyorlar. Gözleri öfke kokan, parlayan bu sinirli köylü kalabalığının ortasında kendilerini hiç de iyi hissetmiyorlar gibi. Nedenini az çok bildikleri, birbirlerine de açıklayamadıkları ağır psikolojik bir baskının altındalar. Kendilerini getirip şu güç durumda bırakan görev anlayışlarına kızıyorlar belki de! Alttan alta belirgin bir suçluluk duygusu, bir aşağıdan alma duygusu içindeler. Bu şaşkınlıkları beyaz örtünün dışında nöbet tutan süngülü jandarmalarda da belirgin. Biri yönünü bitmez tükenmez karanlığa doğru vermiş, olanı biteni görmemezliğe geliyor, öbürü ise tüfeğine sıkıca sarılmış, olduğu yerde dönüyor.

Kalabalıkta yanan ateşler bir azalıp bir çoğalıyor. Yer yer taşınan ateşler gece karanlığında kayarak yer değiştiriyor. Kimi kadınlar başlarıyla yüzlerini

örtmüşler iyice. Gece karanlığında gömütlüğün ürkütücü sessizliğini örtülü görünümleriyle daha da besliyorlar gibi. Kimileri de karanlığın ötelerinden, kucakları çalı, çırpı saplarıyla çıkıp gelerek sönmeye yüz tutmuş ateşi besliyorlar. Parlayıverip tutuşan kuru otlarla çalıların çatırtılı şavkında alevler göğe doğru yükseliyor. Herkes ağlıyor. Herkesin ağzı, parçalanıp dağılmış bir arı kovanından farksız, bir ağıtta inliyor.

Gömüt kazımında çalışan köylülerin yüzleri terli. Lüks lambalarının ışığında parlıyor. Gömüt toprağı bir hafta önce yediği kazmayı küreği unutmuş değil henüz. Taze toprağı kazmak kolaylaşıyor. Az sonra ölü üstüne dayanmış tahtalara ulaşıyorlar. Ağır ağır alınan tahta aralarından kefen üstüne tozların uğunup aktığı görünüyor.

Kazıcılar gömütün içindeler şimdi. Anlaşılmaz dualar ederek, kefen uçlarından ayaklı başlı tutarak, Naima kadının ölüsünü usulca dışarı alıyorlar, genişçe bir hasırdan örtünün üstüne seriyorlar. Kefen açılınca açıklanması zor, dayanılmaz bir koku yayılıyor. Herkes burnunu tutuyor. Naima kadının ölüsünün başına çömelen doktor, savcı ve jandarma kumandanı, otopsi çantasından aldıkları gazlı pamukları burunlarına basıyorlar. İki köylüden biri mendilini, öbürü yerden yeşil bir ot yaprağı yolup burun deliğine tıkaç yapıp basıyor. Burun deliklerinden taşan yeşil yapraktan tıkaç uçları apayrı bir anlatım veriyor köylünün yüzüne.

Ölünün gömütten dışarı alındığını sezen köylülerde görülmemiş bir devinim başlıyor. Bakışlar büyüyor. Tümü yerlerinden kalkıp ayaklanarak beyaz örtüye doğru yürüyorlar. Süngülü jandarmalar önlerine dikilince duruyorlar, seslerini yükseltiyorlar. Sert el kol hareketleriyle beslenen iniltileri, gecenin

koynunda küçücük bir gösteriye dönüşüyor. Gittikçe kabaran, büyüyen bu öfkeli kalabalığın ortasında jandarmalar yitip kaybolacaklar nerdeyse. Tedirginler. Parlayan süngüleriyle kimin nöbetini tuttukları, neyi niçin bekledikleri giderek belirsizleşiyor.

Arkada, ışıkla kalabalığın azaldığı en arkadaydı adam. Çok yaşlıydı. Kat kat kırışıklıklarla dolu yüzünde yıllar yaşamaktan bıkmış usanmıştı sanki. Çevresindeki insanların çoğundan fazla acı, ölüm ve savaş görmüştü. Onların içinde tek bir dengi, ayarı yoktu. Belki de o yüzden en arkalara çekilmişti, yaşlı anılarıyla baş başa kalıp biraz olsun sessiz kalabilmek için... Sırtını da kendisi gibi eski bir gömüttaşına dayamıştı. Dingin bir oturuşa vermişti kendini. Torunu kucağındaydı. Ufacık çocuğun yalnızca saçsız çıplak başı görünüyordu.

Rüzgârda durmadan ipildeşen beyaz örtüye doğru çevirmişti bakışlarını yaşlı adam. Köylülerin aksine suskun, gizemli bir görünümü vardı. Olan bitenleri içine atan, hiç konuşmayan, yıllara yayılmış ömrüyle düşünüyor, henüz sözcük haline dönüşmemiş iniltilerle dolu eski bir ağıtı söylüyordu. Tepede otopsisi yapılan, kesilen biçilen kadıncağız kendi öz kızıydı çünkü. Onu da kucağındaki torunu gibi beslemiş, büyütmüş, genç kızlığını, evliliğini, düğününü görmüştü, şimdi de kesilip biçilmesine tanık oluyordu. Öyle birkaç sözcükle anlatılacak cinsten değildi duyguları. Bir baba yüreğini paramparça eden, acılarla dolu bir duyguydu bu. Babayla evladı arasındaki bağı kim, hangi insan anlayabilir, anlatılabilirdi. Otopsi bıçağının altına yatırılan kızının eti kemiği kendi eti kemiği, bedeniydi. Bu yüzden duygularını göğsüne tıkıyor, ağır, koygun, yaşlı bir yüzde sessizce ağlıyordu. Yalnızca göz çukurlarına sinmiş gibiydi ağlayışının gizliliği. Ağladıkça iyi bildiği

acılarla dolu yılları birer ikişer canlanıyordu içinde. Yığılan anılarının altında kalmış gibi zorlukla soluk alıp veriyor, eski anıları yeni anılarıyla bütünleşerek büyüyor, sonra da kucağına aldığı torununun ayrımına yeni varmış gibi, ateşli devinimlerle onu göğsüne bastırıyor, gömüyor, inliyordu:

"Oğuuul! Oğuul!" diyordu durmadan: "Oğul, duyuyor musun bıçkı çekiç sesini?"

Aklı, görme işitme gücünü yitirmiş ya da garip bir uykuya dalmış gibi sık sık gözlerini tekrar tekrar yumuyor, düşüncesini işleyen gözleri, yaşlı bir nemde durgunlaşarak çevresinde olup bitenlere uzak düşüyordu. Gördüğü, duyduğu ne varsa anılarının gerisinde kaynıyor, acı bir geçmişi yaşıyor, hayli eskilerde kalmış yaşam biçimlerinin derinliklerine dalıp gidiyordu. Kanını çıldırtan, deli eden eski gençliklerini yaşıyordu belki de! Ardından da acılarla dolu anılarından birine takılıp kalmış gibi birden sıçrayarak şimdiki zamana dönüyordu. Dönünce de kucağındaki torununun çıplak başına usulca dokunarak körpe bedeni kendi bedenine katarak sıkıyor, inliyordu.

"Oğuuul! Oğuul! Duyuyor musun?"

Dedesinin sakallarla örülmüş göğsünün altında yitmiş gitmişti çocuk. Görmesine her şeyi görüyordu, ama olan bitenleri bir türlü kavrayamıyor, yöresinde olup bitenleri körpe aklında durdurup da bir düzene sokamıyordu. Sonra bir çözüm, bir açıklama beklermiş gibi başını yukarı kaldırarak dedesinin yüzüne bakıyordu. Saf, körpe, ışıltılı gözleri sorularla doluydu. Otopsi yapılan kadının annesi olduğunu biliyordu. Annesinin bir hafta önce büyük ağıtlarla toprağa verildiğini de biliyordu. Ama annesini şimdi tekrar niçin dışarıya alıyorlardı? O beyaz örtülerle çevrilmiş ışıklı yerde anacığına neler yapıyorlardı? Ölmüş gitmiş bir kadından ne istiyorlardı? Bu

soruların biri gidip biri geliyordu içinde. Zaten körpe aklı, geçen şu son on gün içinde olup bitenlerden öylesine karışmıştı ki.

...Bir gece jandarmalar, kapılarını tekme ve dipçiklerle kırmış girmişlerdi içeri. Her şeyi altüst etmiş, dağıtmışlardı. Hapiste yatan babasının kitaplarını, mektuplarını, en ufak kâğıtlara varıncaya dek toplamışlardı. Anasının ip eğirmek için bileğine geçirip doladığı yün burmayı bile "suç unsuru" sayarak almışlardı. Direnmişti anası. Direnince de saçlarından çeke çeke yerlerde sürümüşler, dipçik ve tekmelerle vurmuşlardı karnına. Anası hamileydi oysa. "Operasyon sonu" fenalaşan anası, sancılar içinde kıvranmış, sabaha doğru da düşük yaparak kan kaybından ölmüştü. Delici bir de sıcak vardı havada. Anasının jandarma dayağından öldüğünü anlayan köylüler, kendi aralarında konuşup imzalar toplayarak, parmak basarak, gitmiş durumu "yetkililer"e bildirmişlerdi. Yetkililer de, en kısa zamanda hükümet tabibi ile savcının köye gönderileceğini söyleyerek köylüleri başlarından savmışlardı. Bu gidip gelmeler, işlemler sürerken, anasının ölüsü iki gün iki gece karanlık odada bekletilmişti. Ne ki o sıcak, kapalı, havasız yerde yatan ölü, gelecek olan yetkilileri bekleyemezdi fazla. Şişmeye, bozulmaya başlamıştı. Köylüler de tekrar bir araya gelerek, ulu ağıtlar yakarak toprağa vermişlerdi anasını. On gün sonra da sözü edilen görevliler at ve katır sırtında çıkmış gelmişlerdi. Şimdi de otopsi yapıyorlardı anasına.

Dede, torununun aklından geçenlerden habersizdi, yarı uyur, yarı uyanık, dalgın, yitik bir duyguda, erişilmez, bilinmez bir uzaklığı yaşarmış gibi ağır, koygun bir seste ağlıyordu. Yöresinde olup bitenlerin tümü yüreğinin acısının büyüklüğü olmuştu. Uzun, çok uzun, iniltiye benzer ağıtlarla boğuyordu ağzını. "Oğul, oğul! Duyuyor musun?"

Arkadaş

İkindi üstüydü. Uzaktan geçip giden köylülerden biri gece gündüz harman bekleyen Halil'e seslendi:

"Haliil, Halil! Bu gece harmanda kalmasan iyi olur Halil! Bu gece harman bekleyecek zaman değil. Bugün düşmanın Yörüklerden üçünü yukarı çalılıklarda dolaşırken gördüm, üçü de silahlıydı. Niyetleri kötü olmasa onların oralarda işi ne? Bu gece harmanda kalma! Git Halil, giit!.."

Halil oralı olmadı. Son birkaç gündür köylülerden buna benzer uyarılar almasına karşın, geceleri terk etmemişti harmanı. Niye terk etsindi, niye emeğini orta yerde bıraksın gitsindi? Bir yıllık emeği, sofrası demekti harmanı onun. İnsan sofrasını bırakır da gider miydi? Gitse bile kime ne yararı olurdu bunun? Kötülüğü yapacak olan gelir, harmanı ateşe verir yakardı. Bir yıl önce mağaraya bağlayıp gittiği öküzlerini ertesi sabaha boğazlanmış halde bulmamış mıydı? Niye gitsindi? Hazır silahı vardı, üstündeydi. İyi atıcıydı. Bilirdi uçan kurşunun dilini.

Güneş az sonra battı. Akşam oldu. Işığın susması, karanlığın konuşması başladı. Yöredeki dağlar, derin koyaklar ağır ağır geceyi doğurmaya başladı.

Olası bir kurşun yağmurunda saman yığınlarının sıkılan kurşunu tuttuğunu iyi bilirdi Halil. Te-

peleme yığılmış dev tınazın ortasını genişçe oyarak içine girdi. Tınaza gömülerek çalılıklardan harmana doğru gelen daracık keçiyolunun ağzını gözetlemeye başladı. Ağır ağır çöken ürkütücü karanlıkta çalı kümeleri uğursuz gölgelere dönüşmüştü orada.

Geceye battıkça yüreğinde korku kıpırtıları artmaya başladı. Karanlık bilinmez gizler taşırdı içinde her zaman. Yörük uşaklarının karanlığın neresinde olduklarını bilmiyordu. Her an hazır ve tetikte olmak en iyisiydi. Kurşun yağmuruna tutmayıp içlerinden birini yem olarak öne sürebilirdi belki de. Kendisi onunla uğraşırken, öbürleri de çevresini sararak işini bitirebilirdi.

Bunları düşünürken, harmanı çevreleyen geniş, verimli tarlalara baktı. Uzun uzun iç geçirdi. Her şey o tarlalar yüzündendi? Yıllar önce başına adam toplayarak, meşe sopalarıyla döve döve Yörüklerden zorla almıştı o tarlaları. Yörükler yıllar önce yedikleri dayağın acısını unutmamış olacaklardı ki, öç peşindeydiler şimdi.

Artan karanlığın içinde beklemekten sıkılmaya, kendini bir yoklukta, bir boşlukta gibi duymaya başladı. Gece de uzadıkça uzuyor, bir türlü bitmek bilmiyordu. Ama bu gece Yörüklerin geleceğini söylüyordu sezgisi.

Gece yarısına doğru, doğu yönü ağır ağır kızardı. Kara bir duvar gibi yükselen sivri dağların arasından çok iri, dolgun bir ay çıktı. Işık ormanlı dağ katlarının arasına girdi. Halil sevindi buna. Ay ışığında geleni gideni görürdü. Ne ki bulutluydu hava; ay ışığı o bulutların arasında geceye isteksiz gibiydi. Bir parlıyor bir puslanıyor kararıyordu. Kararınca da koyak ağızları ürkünçleşiyor, gölgeli çalı karaltıları yerlerine daha bir oturuyordu.

Neden sonra bulutların bir örtüp bir açığa

çıkardığı ayın önünde, yukarı çalılıklardan inen daracık keçiyolunun ağzında bir karaltı görür gibi oldu. Gözünü iyice kısarak, ne olduğunu anlamaya çalıştıysa da seçemedi. Karaltı, orada yıllardan beri duran bir çalı karaltısıydı da, ayrımına varamayan belki de kendisiydi. Aklı karıştı. O ara yukarı kayalıklarda bir puhukuşu öttü. Bu ses canını sıktı. Kötülük kokan bir sesti çünkü bu. Puhu sesine aklı takıldı. O ses gerçek bir puhu sesi miydi, yoksa düşmanlarının şaşırtmaca bir sesi miydi? Belki de kendi aralarında bir işaretleşmeydi? Bilirdi Yörüklerin istedikleri orman seslerini çıkardıklarını, bir kurt gibi uluyup bir çakal gibi pavkırdıklarını...

Daracık keçiyolunun ağzında beliren karaltı, ağır ağır yer değiştirince, Halil daha bir tedirgin oldu. Gözlerini ovuşturdu. Karaltıdan emin olmak istiyordu. Yer değiştirdi. Tekrar baktığında yanılmadığını anladı. Yolun ağzına düşen gölge bir insan karaltısıydı. Çalılıklardan çıkmış üstüne doğru geliyordu. "Tamam, bu onlardan biri. Öne sürülen bir yem, bir tuzak bu gelen!" dedi içinden. Tınazın içine iyice gömülerek, Almançıplağı iri toplu tabancasını eline aldı. Soluğunu tuttu. Gözünü iyice kısarak parmağı tetikte beklemeye başladı. Karaltı korkusuzca yaklaşıyordu. Bir insan düşmanının üstüne bu denli rahat gelsin olacak iş değildi.

Karaltı seksen-yüz adım kadar yaklaşınca, Halil arkası arkasına bastı kurşunu. Silah sesleri karşı koyaklarda bir süre yansıdı. Uzaklardan birkaç köpeğin havladığı duyuldu. Her şey sustu sonra. Dingin bir sessizlik aldı yöreyi.

Kurşunu yiyen karaltı ilkin sıçradı. Büküldü, yere düştü. Güçlükle doğruldu sonra. Sağa sola yalpa yapa yapa uzaklaştı gitti. Çalılıkların arasında kayboldu.

"Vurdum onu!" dedi içinden Halil. "Vurdum. Altı sıktım, üçü değdi. Vurdum!.."

Silah sesleri Halil'in korkusunu aldı. Güven verdi ona. Ancak tehlikeye çalım atılmazdı, içlerinden birini yaralamıştı yalnızca. Öbürlerinin nerede oldukları belirsizdi. Karşılık verecekleri de kesindi. Sessizlik bu yüzden bilinmez tuzaklar taşıyordu içinde hâlâ.

Uzun süre bekledi. Gecenin ayrılmaz bir parçası olmuştu sanki. O arada bulutlar ayın önünü bir açtı bir kapadı, bir açtı bir kapadı. Ne ki hiçbir kıpırtı olmayınca Halil şaşırmaya başladı. Öbürleri neredeydiler? Tabancasından çıkan alevlerden yerini görmüş olmalıydılar. Niçin ateş etmiyor, ortaya çıkmıyorlardı? Bu da mı bir tuzaktı yoksa?

Gökteki bulutlar ağır ağır uçup gitti. Gökyüzü alevli közler örneği çil çil yıldızlarla baş başa kaldı. Gecenin canı giderek çekildi, çözüldü. Doğu yönündeki bulutların karnı ağarmaya, gökyüzü ağır ağır geceye seyrelmeye başladı. Dağ dipleri derin siyahlıklar içindeydi hâlâ; kalın geçen bir geceyi hâlâ içlerinde taşırmış gibi.

Güneş doğu dağlarının üstünde görünmeye, ortalık ağarmaya başlayınca Halil yerinden doğruldu. Sabaha kadar devinimsiz kalmaktan bedeni uyuşmuş, donmuştu. Üstü başı çöp saman içindeydi. Yorgun ve uykusuzdu çok. Kan çanağına dönüşmüştü gözleri. Ağır ağır tınazın içinden çıkarak gece yarısı yaraladığı düşmanının yitip gittiği çalılıklara doğru yürüdü. Sabahın alacasında her yan ıssızdı. Ne bir rüzgâr vardı, ne bir kıpırtı... Tarlaların yüzündeki firezler gecenin nemli çiğinde yumuşamıştı. Uzun dallı otlar, yapraklar su damlalarıyla doluydu, kötülük kokan bir geceden kurtulmak için gece boyu ağlamış gibiydiler.

Kurşunu yiyen karaltının düştüğü yerde firezler dolaşmış, birbirine girmişti. Başka iz yoktu. İki yanına bakınarak çalılıklara doğru yürüdü. Tabancası elindeydi hâlâ. Sel yırtığı bir toprak yarın önüne gelince ayak ve kan izleri gördü. Göçmüş akmıştı toprak orada.

Nedenini bilemediği bir sıkıntı ve ağırlık çöktü içine. Yıllarca silah taşır, ava çıkardı. Ama ömründe bile bile ilk kez bir insana kurşun sıkmıştı.

Harmana geri döndü. Sonucunu kestiremediği binbir türlü sorular, düşünceler gelmeye başladı aklına. Ya vurduğu adam sonradan ölmüşse? Gidip karakola şikâyet etmişlerse? Mahkemeler, gidip gelmeler, avukatlar, hapisler vardı bu işin sonunda. Bu duygular içinde aklı birden hızlandı. Harmanda kalmaktan vazgeçerek heybe sırtında hızla oradan ayrıldı.

Köyüne gidemezdi. Olası bir şikâyette, jandarmalarca aranacağını düşünerek dağlara doğru yürüdü. Kuşluk güneşi alnına vuruyor, uykusuzluktan kanlanmış gözlerini acıtıyor, yakıyordu. Yüz çizgileri derinleşmiş, gerilmişti iyice.

Yürüdüğü yolun iki yanında kayalıklar vardı. Çökelek örneği dağılmış, un ufak olmuş kayalıklar. Yıllarca ayakta kalmaktan yorulmuş bir dağın yaşlı kökleri gibiydi onlar. Ufacık bodur çalılar bitmişti üstlerinde, gölgeleri diplerine bile düşmez cinsinden...

Suyu azalmış bir derede durdu. Elini yüzünü yıkadı. Dere yatağında pembe damarlı taşlar aktı. Azığını çıkardı. Biraz peynir ekmek yedi. Su içti. Sonra gür söğütlüğün altına gizlenip sokularak bir süre uyudu.

Uyandığında gün öğleni geçmişti. Uykudan önceki huzursuzluğu uykusunda da sürmüş, karma-

karışık, düşler görmüştü. Dere suyunda elini yüzünü yıkarken tedirgindi hâlâ. Acaba yaraladığı adam ölmüş müydü? Gece olup bitenleri köylüler duymuşlar mıydı? Jandarmalar kendini arıyorlar mıydı? Bütün gün söğütlüğün altında oturmakla bu soruların yanıtını bulamazdı. Güvenilir bir yer bulmalı, güvenilir kişilere danışmalıydı. Bu nedenle köyüne dönemezdi.

Birden aklına can arkadaşı Ekrem geldi. Keşke Ekrem şimdi yanında olsaydı. Tarlasını Yörüklerden zorla alırken onun az mı iyiliğini görmüştü. Güçlü, yiğit, mert bir insandı Ekrem. Asker arkadaşıydı. Komşu köy Tırtar'da otururdu.

Halil birden canlandı. "Sahi, ne diye Ekrem'in yanına gitmeyeyim? Tırtar köyü şurada, iki saat yol çeker. Ona varır, içimi döker, akıl danışırım. Gerekirse günlerce orada kalır, saklanırım."

Heybesini sırtladı. Kestirme yoldan Ekrem'in köyü Tırtar'a doğru hızla yürüdü. Ekrem gibisi var mıydı? Bir insanın yüz tane dostu olacağına, Ekrem gibi bir tane olsun yeterdi.

Tırtar yolu ardıç ağaçlarıyla kaplıydı. Ardıçlar kıpırdamaz, esmez, kara kasvetli ağaçlardı. Havayı süzmez, sallanmazlardı pek. Ardıçlığı çıkmadan hava şaşırdı. Toprak koktu. Yağmur başladı. Yağmur taneleri tozlu, kınalı toprağın yüzünde ufacık ağızlar açtı. Bir yaz yağmuruydu bu, kısa sürdü.

Tırtar köyüne girdiğinde gün eğilmiş topal olmuştu. Ekrem'in evine yaklaşırken sıkıntılarını unuttu. İçi sevinçle doldu. Asmalar, eriklerle kaplı evin önünde Ekrem'in karısı Döne kadınla, oğlu karşıladı onu. Dokuz-on yaşlarındaki Doğan çocuk, kara yüzlü, hareketli bir oğlandı. Amcasının elini öptü. Döne kadın, "Hoş geldin," dedi. Hal hatır etti. Her zaman güleç yüzlü Döne'nin yüzünde inanılmaz

bir acı vardı. Az sonra arkadaşı Ekrem'i hasta yatağında bulunca, Döne'nin yüzündeki acının nedenini anladı Halil. Güçlü kuvvetli Ekrem, yaz sıcağında yorgana yastığa sarılmış ter içinde yatıyordu.

Halil ne diyeceğini bilemedi. Heybesini yere atar atmaz arkadaşının boynuna sarıldı, "Vay kardaşım, vay Ekrem'im! Ne oldu sana böyle?" diye dövündü.

Ekrem'in bedeni alev alev yanıyordu. Gözaltları mühür basmış gibi mosmordu. Yine de yatağından doğrularak arkadaşını kucaklamaya çalıştı. Ama yüzü acıdan karıştı. Yatağına çakılıp kaldı.

Karısı Döne, "Aman kıpırdama! Sargıların daha yeni sarıldı. Kıpırdarsan yaraların kanama yapar sonra!" dedi.

Halil bu sözlerden bir şey anlamadı. Ekrem'le Döne'nin yüzlerine baktı:

"Yahu ne yarası, ne sargısından söz ediyorsunuz siz? Ne oldu? Bu nasıl bir derttir ki senin gibi güçlü, babayiğit bir adamı böyle yaz ortasında yatağa düşürmüş?"

Ekrem ıkınarak konuşmaya çalıştı. Dudakları kurumuş, kanı çekilmiş gibiydi. Sık sık soluk alıp veriyordu. Zoraki bir gülme çaldı yüzüne.

"Ne olsun be Halil'im? Ne olsun? İnan yok bir şeyim. Birkaç yara bere. Hepsi o kadar."

"Yahu ne yarası, ne beresi? Bir kavgaya dövüşe mi girdin? Biri mi bıçakladı seni?"

Ekrem zorlukla konuşuyor, yüzü acıdan karışıyordu. Eliyle avluda bağlı duran boğayı göstererek, "Her şey o lanet olası boğanın yüzünden," dedi. "Son günlerde iyice azdı. Başı zaptedilmez oldu. Şunun daşşaklarını burdurup dövdüreyim de, belinin suyu kesilsin, öküz olsun dedimdi kendi kendime. Namussuz niyetimi anlamış gibi boynuzuyla karnıma kakı kakıverdi. Senin anlayacağın süstü beni. Artık

içimin bağırsakları ters mi döndü, ne oldu bilemem. Hal devran işte böyle."

Halil, avluda bağlı boğaya hınçla baktı.

"Sahibini süsen bir hayvandan hayır gelmez. Bir an önce onu sat, çıkar elinden. Ya da kestir sucuk yap gitsin!.."

Ekrem yanıt vermedi. Sık sık soluk alıp vermekten başka.

Halil, arkadaşının karnına baktı.

"Yaraların çok mu derin? Açıp bakmam mümkün mü?"

Döne kadın, "Yok sağ ol. Sargıları daha yeni sarıldı. Bakımcı çağırdık geldi. Melhem yaptı, sakız kaynatıp sardı," dedi.

Ekrem, yine zoraki gülmeye çalışarak, "Sen şimdi beni bırak da, biraz da kendinden söz et bakalım?" dedi. "Bunca işin gücün arasında buralarda işin ne?"

Halil derin derin içini çekti.

"Benim de yine o Yörük uşaklarıyla başım dertte kardaş. Bilirsin geçen yıl öküzlerimi öldürmüşlerdi. Bu yıl da sıra bana gelmiş olmalı ki, kaç gündür ihbar üstüne ihbar alırım; Yörükler silahlanmış, baskın vereceklermiş diye... Dün gece biri üstüme geldi, ateş ettim. Yaralanıp kaçtı gitti. Bilirsin Yörükler dokuz canlıdırlar. Ama öldü mü, kaldı mı bilemem. İşte benim sıkıntımın nedeni de bu. Ya öldüyse? Ya jandarmaya gitmişlerse? Senin anlayacağın başım dertte benim."

Kısa bir sessizlik oldu. Ekrem'le karısı Döne anlamlı anlamlı bakıştılar:

"Bence kuşkuların yersiz," dedi Ekrem, ıkına ıkına. "Yörüklerin şikâyet edeceklerini pek sanmam. Onlar jandarmanın, hükümetin kapısından bile korkarlar."

Halil:

"Ya adam ölmüşse? O zaman hükümet bırakmaz yakamı?"

Ekrem:

"Bir şeycik olmaz. Korkma! Ölseydi şimdiye duyulurdu."

Halil'in içine serinlik geldi. Rahatladı. Ne iyi etmişti de arkadaşının yanına gelmişti.

O ara Döne kadın bir tas ayran getirip Halil'e sundu. Halil, ayranı bir dikişte içti.

Ekrem:

"Bence bugünden tezi yok, git var harmanının başına. Yarın ateşe verir yakarlar. Yağmur olur yaş olur. Taneli harman ıslanırsa çürür, yazık olur."

Halil:

"İyi ama, seni hasta hasta bırakıp gidemem. Yanında olmam gerek kardaş?"

Ekrem:

"Yook, işi büyütme! Sen önce git harmanını kaldır. Bir-iki gün sonra yine gelirsin."

Halil bir süre düşündü:

"Peki, dediğin olsun. Gideceğim," diyerek istemeye istemeye kalktı ayağa. Heybesini sırtladı. Ekrem'i öptü. Avludan çıktı. Yola düştü. Akşam karanlığı çoktan çökmüştü.

Gece yarısı köye vardığında sokaklarda kimse yoktu. Evin kapısını açtı, girdi içeri. Karısı, çocukları yoktu. Yıllar önce kaybetmişti karısını. Yorgundu çok. Yoğun bir gün geçirmişti. Sabah erkenden kalkmayı umarak girdi yatağına.

Sabaha karşı kapısı hızlı hızlı çalındı. Halil, telaşla kalktı. "Tamam! Jandarmalar olmalı!" dedi içinden. Kapıyı açınca karşısında jandarma yerine can arkadaşı Ekrem'in oğlu Doğan'ı buldu. Doğan elinde atın dizgini, soluk soluğa, yarı ağlamaklı se-

siyle, "Halil Emmi, Halil Emmi! Babam kötüleşti. Acele seni istiyor!" deyince şaşırdı:

"Yahu oğlum, dün bir şeyi yoktu babanın!"

"Bilemem emmi! Git komşudan ödünç bir at bul, bin Halil Emmi'ni getir!" dedi.

Halil acele giyindi, ata bindi. Doğan'ı terkisine aldı. Hızla Tırtar'a doğru sürdü atı. İçi içini yiyordu.

Tırtar'a vardıklarında gün kuşluğu geçiyordu. Ekrem'in evinin önünde sessiz bir kalabalık vardı. Açıklığa kurulan kazana ölü suyu vurulmuştu. Halil anladı. Dili tutuldu. Bedeni çözüldü, eridi sanki. Attan düşercesine kayarak hızla kapıya doğru koştu. İnsanları göğüsleyerek içeri daldı.

Can arkadaşının ölüsünü, boyaları dökülmüş karyola eskisinin üstüne uzatmışlardı. Uzun boyunun altında karyola eskisi ufacık kalmış, ayakları dışarı taşmıştı. Bir gün önce kucakladığı, sıcaklığını, sesini duyduğu arkadaşı yoktu şimdi. Bıyıkları dikliğini yitirmiş, sakallarıyla birlikte ölmüştü, solgundu.

Arkadaşının üstüne atılarak sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

"Kardaşım kardaşım!.." Yapıştı kaldı bir süre. Köy imamının omzuna elini koymasıyla kendine geldi.

"Kusura bakma!" dedi imam. "Acı hepimizin. Ölenle ölünmez. Ölü fazla bekletilmez. Dışarıda cemaat bekliyor. Namaz vakti yaklaştı. Bir an önce soyup soykalamam gerek ölüyü."

"Asıl siz kusura bakmayın," dedi Halil. "Ölüyü soykalamak görevin. Ne ki, rahmetli benim can dostumdu. Dostluğu kandan da öteydi. Bırak da onu ben soyayım, ona son hizmeti ben yapayım. Sevabı senin olsun."

"Sevabı hepimizin," diyen imam dışarı çıktı,

içerde Halil'le, Döne kadından başka kimse kalmadı.

Halil, gözleri dolu dolu, acı içinde arkadaşının giysilerini ağır ağır soyup çıkarmaya başladı. Ölürken çok acı çekmiş olmalıydı Ekrem. Giysileri ter içindeydi. Kurumuş kan ve melhem kokuyordu. Halil, o denli yavaş çıkarıyordu ki, arkadaşı uyuyordu da, onu uyandırmak istemiyordu.

Kat kat sarılmış mumlu sargıların üstü kan lekeleriyle renklenmişti. Yaraya yapışmış sargı bezlerini makasla kesip attığında, arkadaşının ölümüne neden olan yaraları görünce irkildi. Sargı bezleri elinde donakaldı. Arkadaşının karnında parmağını soksan girer genişlikte, derin açılmış üç delik vardı. Kendine bir oyun oynanmış, işin gerçeği kendisinden gizlenmiş gibi bir duyguda birden ciddileşti. Yanı başında sessizce onu izleyen Döne kadına dönerek, "Bu yaralar boynuz yarası değil!" dedi. "Bu yaralar kurşun yarası, kurşun deliklerini iyi bilirim!"

Döne kadın yüzünü duvara vererek, elleriyle duvarı döverek hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı:

"Duymuştu senin Yörüklerle başının dertte olduğunu... duymuştu da, o gece senin yardımına geliyordu. Yanlışlıkla vurduğun Yörükler değil, arkadaşındı senin!.."

Güneşle Konuşan Adam

Hem konuşuyor hem başını iki yana sallayarak ağır, kuru, derin iç çekiyordu. Yüzü kırışıklıklarla doluydu. Kızarmış yaşlı, sulu gözlerinin kenarları örümceklenmişti. Büzüşmez olmuş, aralanmış dudaklarının arasından ağız suyu akıyordu. Zayıftı, giysilerinin içinde kendisi yok gibiydi. Uçmuş gitmiş giysili bir düşe benziyordu.

Arada bir soluklanıyor, ağır, hırıltılı, sesiyle durmadan konuşuyordu sonra da. Yaşlı olmasına karşın destansı bir tadı vardı sesinin. Destan diliyle konuşuyordu.

Hep üç zamanın oldum, üç zamanın aralığında kaldım. Geçmiş zaman anılarımda kaldı, şimdiki zamanda sürünüyorum, yarını ise düşünüyorum; nerede, ne zaman, öleceğim diye...

Gençken doğan güneşleri severdim ben. Şimdi artık tat vermiyor. Niye versin ki? Zamanı yiyip bitiren o. Doğan her güneş, "Duy artık, ömründen bir günü daha çaldım. Duy! Bir gün daha yaşlandırdım, seni!" diyor. Her zaman der o. Ne yaparsın? Sonunda Güneş'in önünden çekilip yenilen ben olacağım. "Bugün de sağ salim çıktım karşına. Bugünü de gördüm işte!" diyerek her gün konuşmaya çalışırım güneşle. Çalışırım ya, benimkine kulak asma

sen. Sonunda güneşin önünde yenilen ben olacağım. Şimdiye kadar onun önünde kim ayakta kalabilmiş de ben kalacağım? Artık akan kanımın, coşan soluğumun seli durdu. Canım iyice ağardı, susuz yosunlar örneği. Ne yönden bakarsan bak, kefeni sırtında bir adamım ben. Geleceği, yarını olmayan bir insanım. Gençler için bir ömrü içine alan "yarın" sözcüğü, benim için birkaç günden başka bir şey değil.

Ufacık bir yel bazen sağlığıma oyun eder, öksürürüm, ter içinde kalırım. Tenim azıcık bulut görse üşür nemlenir hemen. Yağmur çiselese, damlaları saçma gibi iner sırtıma. Ne yandan bakarsan bak, canım yaprağın ucunda sarkıp duran bir su damlası; düştü düşeceğim. Azıcık yürüsem, koşudan çıkmışım gibi soluğum ağzıma doluverir. Ciğerlerim kevgire dönmüş hava kaçırır. Her adımda Azrail benimle yani. Artık hayat gücünü çekti benden. İstenmeyen, biriyim ben. Bunu kim söyler? İnsanlar mı? Ne gezeer? Yürüdüğüm yol, içime çektiğim hava söyler.

Gençken hayata karşı arsız değildim. İsteklerim vardı. Bir işim, evim, karım, çocuklarım olsun istedim hep. Oğul kısmı geleceğine güven verir, korkusunu dindirir insanın. Ama ne oğlum, ne kızım oldu. Karım yıllar önce öldü. Bir insanın karısı demek, o insanın ilk göz ağrısı, yaranı, yoldaşı, hısmı demek. Sofralarımız olurdu, aynı tatların başına oturur, ağız ağıza komşu olur yerdik. Araya ölüm girince, her şey düş oldu. Bir odalı evimde tek kanadım benim şimdi. İçerde kimim, kimsem yok. Eşyalar var yalnızca. Onların da dilleri olmaz, konuşamazlar. Onlar da ömürlerini doldurmuşlar benim gibi. Eşya deyip geçmemeli. Onların da geçmişleri, gençlikleri, anıları vardır. Zamanla onlar da sahipleriyle birlikte yaşlanır ölürler, onca eskilikleri, geçmiş kokularıyla baş başa kalırlar. Bu denli eskimiş, dilsiz, soluksuz,

tozlu bir evde insan olarak başka bir ses ararım hep. Ne yapayım ki yok. Sırtımda çıban, sivilce çıksa, soyunup göstereceğim kimsem yok. Yıkanmaya çalışsam sırtımı ovacak kimsem de... Geceleri usulca sığınıp girdiğim yorgan, sabah olunca, altından çıkan bedenimin şekliyle durur. Yemek yemeye canım bir şey istemez. Param var, ama ihtiyarlıkta paranın işi ne? Ne yapayım parayı? Ne yiyorum ki, nereye harcayacaksın?

Eskiden biz ihtiyarlara saygı, alışılmış bir töreydi. Bir duygu, bir histi. Almaktan çok vermekten hoşlanırdı insanlık. Bir bahçeye girsen de elinin sevdiği meyveyi koparıp yesen, kimse öte git demezdi. O zamanlar sıkıp öptüğün ellerin, gözleri kulakları vardı. Ne istediğini duyar bilirlerdi. Öpülen ellerin içiyle dışı yüzüne güler, yardımına koşardı. Ama şimdi her şey değişti. İnsanlık vermeyi unuttu. Şimdiki ellerin içi de, dışı da zehirli. Vermek gerilerde kaldı, almak öne geçti. İnsanlar arsız ve ısırıcı oldu şimdi.

Ah yürürken o taşına toprağına tekme attığım yollar. Hani şimdi o dağ yolları nerede? Dağ taş bir yana, düz yollar bile derin kapanmış yaralara döndü önümde.

Eskiden zamanın en önünde giderdim. Güçlüydüm. Bir heybem vardı. Gözlerine birer insan sığardı. Ağırdı, sıradan insan kaldıramazdı yerinden. Ben o heybeyi sırtıma atar, nice karlı sabahları, fırtınalı geceleri önüme alır, saatlerce yürür, ıssız kar kuşlarıyla yarışa girerdim. Yolda tanıdık birine rast gelsem heybem sırtta, ayaküstü bir saat konuşurdum. Arkamdaki heybe değil de sırtıma atıverdiğim bir ceketmiş gibi. Sohbetten sonra yoluma devam eder, tabanlarım kaba, güçlü, sert basardı yere. Ormanların, dağların gizli tehlikelerini bilirdim ve bırakmazdım

sopamı elimden hiç. Kaçanı kovalamasını, kovalayandan da kaçmasını bilirdim.

O zamanlar taydan taya güreş tutulurdu. Güreşmek isteyen pehlivan, sevdiği atı ya da tayını yedeğine alır, çıkardı meydana. Güreş alanının çevresi cins cins atlarla dolar taşardı. Atı olmak, atlı olmak bir erdemdi çünkü. Atı olan övünür, kendini Hazreti Ali sanırdı. Güreşmek isteyen paçaları sıvar, eşleştiği hasmıyla kapışırdı. Yenilirse atını yularından tutup yenenin eline verirdi. Yenerse aynı şeyi yenilen taraf yapardı. Bir güreşe atıyla gidip de atsız dönmek ayıp sayılırdı. Güçlü pehlivanlar vardı: Arap Halil vardı, Hamza Pehlivan vardı, Urumlu Ali vardı, Kizir Koca vardı ki, iriyarı, güçlü, biçimli, güzel bir insandı. Yüzüne bakmaya doyamazdın. Dördümüz beşimiz bir araya gelir, köy köy, düğün düğün dolaşır, güreşlere katılırdık ve hiçbirimiz atsız geri dönmezdik. Aksine yedeğimizde birkaç fazla at olurdu. Bir defasında yedeğimde sekiz atla döndüğümü anımsarım. Hatta içlerinden biri, arkası taylı genç bir kısraktı. Yavrusu küçücüktü, süt yaşındaydı. Yendiğim adam, kısrağını verdiği halde süt tayını vermek istememiş, son güreşi de o tay için yapmak zorunda kalmıştım. Yavru tay, anasından ayrı kalırsa acından ölebilirdi çünkü.

Yüktaşlarıyla binektaşlarımız olurdu bir de. Her evin önünde atlara binmek için binektaşları olurdu. Kimse ev sahibinin dışında binektaşına izinsiz çıkıp kendi atına binemezdi. Ev sahibine saygısızlık olurdu bu. Yüktaşlarımız ise evlerin az uzağında olur, kaba yüklerle çuvalları atlarla develere yüklemek için kullanılırdı.

Canım ne kadar da oynaktı, hafıfti o zamanlar. Geceleri gökyüzünde çakan yıldızları tek tek okurdum. Okurdum Toros gecelerinde yanan çoban

ateşlerinin dilini. Hangi ateş, hangi aşiretin diye. Gemli kuşamlı atların sırtından inmezdim. Yoksul değildim, ekmeğim boldu, dizim de. Ama ne yapayım ki, zamanlar geçti beni. En arkada kalan ben oldum şimdi. Kollarımdan güç kuvvet çekildi, ellerim verimini yitirdi. Nicedir dizlerim baş aşağı düşüşte. Ağzımda dişim kalmadı. Islık çalmaya çalışsam dudaklarım büzüşmez. Kendi kendimin kahrını çekemez oldum. Yine de şükür diye diye her günüme şükran borçluyum.

Artık hayatın benden bıkıp usanması yakın. Bugün olmasa yarın, yarın olmasa bir başka gün ölüm çalacak kapımı. Biliyorum, öleceğim. Öleceğim ya, ölüme karşı bile yeterince hazırlayabilmiş değilim kendimi. Ölüm elbette siz gençlere uzak, bana yakın. Ve herkes kendine yakın olanını sever, sevmek zorunda. Çünkü ölüm, yorgunluğun sığındığı en son yer. Yarın artık gören gözlerim bir daha görmeyecek, duyan kulaklarım duymayacak, konuşan dilim, yürüyen bacaklarımla bastonum susacak...

OSMAN ŞAHİN

SELAM ATEŞLERİ
AY BAZEN MAVİDİR

CAN

ÖYKÜ

Usta öykücü **Osman Şahin**'in bütün öykülerini yayımlamaya devam ediyoruz. 1989'da yayımlanan *Ay Bazen Mavidir* ve 1993'te okura sunulan ve yazarın Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandığı *Selam Ateşleri*'nde toplam on sekiz öykü yer aldı. Elinizdeki kitap bu iki başlıkta toplanan öyküleri bir araya getiriyor. Yaşadığımız coğrafyayı diliyle, doğasıyla, insanıyla öykücülüğümüze kazandıran ***Selam Ateşleri / Ay Bazen Mavidir***'in, her edebiyat okurunun kitaplığında yer alması gerektiğine inanıyoruz.

Bu muhteşem öyküler, Türk topraklarının derinine iniyor. Türk ruhuna bir lazer gibi tutulan ve hassas bir gözle ve karakterlerine duyarlıca yaklaşan Şahin'in ne denli güçlü bir öykü anlatıcısı olduğunu bize kanıtlıyor. Şahin'in öyküleri her zaman güncelliğini koruyacak evrensellikte ve modern zamanda yazılmalarına karşın bir zamanlar genç öykücü Ernest Hemingway için Gertrude Stein'ın şu söylediklerini şimdi Osman Şahin için de söyleyebiliriz: Bir modern söylemci fakat bir müze gibi kokuyor.

SERGIO ORTIZ

KAPAK RESMİ: MEHMET GÜLER

ISBN 978-975-07-1084-1

9 789750 710841

http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR

15,00 TL